

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**TÜRK KADIN YAZARLARIN ÖYKÜLERİNDE ÇOCUK
VE ÇOCUK EĞİTİMİ (1950-1970)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gamze SERTTAŞ

Balıkesir, 2009

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**TÜRK KADIN YAZARLARIN ÖYKÜLERİNDE ÇOCUK
VE ÇOCUK EĞİTİMİ (1950-1970)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gamze SERTTAŞ

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Ertan ÖRGEN**

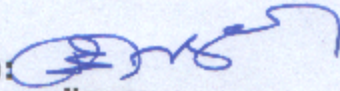
Balıkesir, 2009

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Türkçe Ana Bilim Dalı'nda 200612535002 numaralı Gamze SERTTAŞ'ın hazırladığı "Türk Kadın Yazarların Öykülerinde Çocuk ve Çocuk Eğitimi (1950-1970)" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 16.07.2009 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ ile karar verilmiştir.

Başkan:
Doç. Dr. Bahattin KAHRAMAN

Üye (Danışman):
Yrd. Doç. Dr. Ertan ÖRGEN

Üye:
Doç. Dr. Mehmet NARLI

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

...../...../2009
Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Oya AYTEMİZ SEYMEN

ÖN SÖZ

Edebiyat; geçmişten bugüne gelişimini sürdüren ve doğduğu toplumun izlerini taşıyan bir sanat dalıdır. Bu alanda ürün vermiş yazarlar arasında erkekler olduğu gibi kadınlar da olmuştur. Tarihsel süreç içerisinde kadınların bu alanda ortaya çıkması ve kendini ispat etme çabası yakın bir geçmişe dayanır. Özellikle Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı kadın yazar için bir doğuş evresidir, diyebiliriz.

Kadınların edebiyat alanında öne çıkmaları araştırmacıların da ilgisini çekmiş ve konu hakkında çeşitli çalışmalar yapılmıştır. 1950–1970 arasında eser vermiş kadın yazarların öykülerinde çocuk ve eğitim teması üzerine bir çalışmanın yapılmamış olması, bizi bu konuyu araştırmaya sevk etti. İlgili dönem içinde Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na katılmasa da buhranın sürdüğü, savaşın acımasızlığının görüldüğü ve hürriyet düşüncelerinin hakim olduğu bir dönemden geçer. Hayatın acımasızlığı ve halkın yaşadığı sorunlar, bazı kadın yazarlarımızın kaleminde dile gelir. Dönem içinde tespit ettiğimiz kadın yazarlar; Efzayiş Suat, Nezihe Meriç, Fazıla Atabek, Saadet Timur, Aysel Alpsal, Leyla Erbil, Meral Çelen, Nevin İşlek, Sevgi Soysal, Ferzan Gürel, Münife Baran, Afet Muhteremoğlu, Sabahat Emir, Cahit Uçuk, Mesude Gürel, Sevim Burak, Nursen Karas, Mübeccel İzmirli, Güner Ener, Yıldız İncesu ve Gülten Dayıoğlu'dur. Adı geçen yazarların bu dönemdeki öykü kitaplarının sayısı otuz altı, bunlardan çocuk temalı olan öykülerin sayısı ise iki yüz kırk beştir.

“Türk Kadın Yazarların Öykülerinde Çocuk ve Çocuk Eğitimi” (1950-1970) adını taşıyan bu çalışmadaki amaç; çocuğa doğumundan beri en yakın olan annenin edebiyattaki yansıması olduğunu düşündüğümüz kadın yazarın gözünden bakabilmektir. Diğer bir amacımız da belirlenen çevrelerin çocuğun eğitimindeki rolünü ve varsa ona etkilerini saptamaktır. Dönemsel bir kronolojinin izlendiği çalışmada, öykülerdeki olay örgüleri de başlık sıralaması takip edilerek verildi.

Çalışmamız iki ana bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında, problemin tespiti ortaya konulmuş ve çocuk edebiyatı üzerinde söylenmiş görüşler üzerinde durulmuştur. Araştırmanın amaç ve önemine değinildikten sonra varsayım ve sınırlılıklardan bahsedilmiştir. İlgili alan yazın kısmında araştırmamızın konusuyla ilgili çalışmalara değinilmiş,

çocuk edebiyatı, çocuğun Türk edebiyatında ve öykücülüğündeki yeri, sınırlandırdığımız dönem arasında eser vermiş kadın yazarlar ve hayatları hakkında bilgi verilmiştir. İlgili araştırmalar kısmında konuyla ilgili yapılan tematik çalışmalardan bahsedilmiş, yöntem ve model ortaya konulduktan sonra ele alınan kaynaklardan ve kaynakların nasıl tasnif edildiğinden bahsedilmiştir.

Birinci bölümde “1950-1970 Arası Türk Kadın Yazarların Öykülerinde Çocuk Teması” ana başlığı altında aile ve çocuk ilişkisine değinilmiştir.” Aile ve Çocuk” başlığı altında da “Çocuk Özlemi”, “Çocuk İstememe”, “Çocuğa İsim Verme”, “Çocuğun Anne ve Babayı Birbirine Bağlayıcı Unsur Olması”, “Çocukluğa Özlem” ve “Savaş Tehlikesine Maruz Kalan Çocuklar” adlı alt başlıklara yer verilmiştir. Öykülerde savaşın izlerini az da olsa görmek mümkündür. İkinci Dünya Savaşı'nın anlatıldığı bu eserlerde savaşın çocuk üzerindeki etkisi de incelenmeye çalışılmıştır.

İkinci bölüm “Türk Kadın Yazarların Öykülerinde Çocuk ve Eğitim” ana başlığını taşır. Bu bölümde “ Aile İçinde Çocuğun Eğitimi” başlığı altında çocuğun eğitimi üzerinde durulmuştur. “Anne-Çocuk İlişkisi”, “Baba-Çocuk İlişkisi”, “Ailenin Diğer Bireylerinin ve Çocukla Olan İlişkisi”, “Özel Eğiticiler ve Çocuk Arasındaki İlişki”, “Özel Durumu Olan Çocuklar” gibi alt başlıklarda çocuk üzerindeki etkisi yadsınamaz olan anne, baba tutumları, ailenin diğer bireyleri ve özel eğiticilerin çocuk üzerindeki etkisine değinilmiştir.

Ailenin dışında ve çocuğun gelişiminde etkili olan “sokak ve dış çevre” alt başlığında çevrenin çocuğa bakışı ve etkisi irdelenmiştir. Çocukta oluşan oyun ve hayvan sevgisi de bu bölümde ele alınmıştır.

Ailede başlayan eğitim, okullar vasıtasıyla devam eder. Bilgi ve becerilerin kazanıldığı bu kurumda çocuğun karşılaştığı çevreyi, okul oluşturur. Bu bölümde çocuk üzerinde etki oluşturan öğretmen ve arkadaş çevresi incelenmiştir.

Sonuç ve önerilerde öykülerdeki çocuğun nasıl ve hangi şartlar altında verilmeye çalışıldığı üzerinde birtakım değerlendirmeler yapılmıştır.

Bibliyografya kısmında tezi oluşturan ana kaynaklar ve çalışma esnasında faydalanılan yardımcı kaynaklar verilmiştir.

Bu alışma, ocuk temalı olduğundan öykülerdeki çevreler, ocuk merkeze alınarak incelenmiştir. Olayların ve çevrenin ocuk üzerindeki etkisi tespit edilmeye çalışılmış varsa eğitimi üzerindeki görüşler de belirlenmiştir.

Türkçe Eğitimi Bölümünden mezun olup öğretmenliğe başladıktan sonra çocukları daha yakından tanımaya başladım. Çalışma konusunu belirlediğim andan itibaren çocuklar aynı zamanda araştırmamın da bir parçası oldular. Onlarda keşfettiğim ruh hllerini öykülerdeki çocuklarda da bulmak mümkün oldu. Böyle bir çalışmayı bana vererek ocuk ruhunu keşfetmemi sağlayan, engin bilgileriyle beni sürekli aydınlatan ve bu yorucu çalışmada bıkmadan benimle ilgilenen değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ertan rgen'e sonsuz teşekkürler. Desteğini hissettiğim Türkçe Eğitimi Bölüm Başkanımız Doç. Dr. Bahattin Kahraman hocama da teşekkür ederim. Eğitim yaşamımın her döneminde desteklerini esirgemeyerek sürekli yanımda olup bana moral kaynağı olan sevgili aileme ve tez boyunca desteklerini hissettiğim Ersoy Topuzkanamış'a ve Esin stnova'ya da teşekkürlerimi sunarım.

Gamze SERTTAş

ÖZET

TÜRK KADIN YAZARLARIN ÖYKÜLERİNDE ÇOCUK VE ÇOCUK EĞİTİMİ (1950-1970)

SERTTAŞ, Gamze

Yüksek Lisans, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ertan ÖRGEN

2009, 177 Sayfa

Çocuk edebiyatı, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş bir edebiyattır. Araştırmamız, belli bir dönemdeki kadın yazarların öykülerini kapsayan tematik bir çalışmadır. Ele aldığımız dönem, Türkiye’de çok partili döneme geçildiği, sosyal devlet ilkesinin benimsendiği bir dönemdir. Bu çalışmada bizim için önemli olan ise dönem içinde öykü yazan kadın yazarların çocuğa ve eğitime bakışlarıdır.

Dönem içinde tespit edebildiğimiz Türk kadın yazarlar; Efzayiş Suat, Nezihe Meriç, Fazıla Atabek, Saadet Timur, Aysel Alpsal, Leyla Erbil, Meral Çelen, Nevin İşlek, Sevgi Soysal, Ferzan Gürel, Münife Baran, Afet Muhteremoğlu, Sabahat Emir, Cahit Uçuk, Mesude Gürel, Sevim Burak, Nursen Karas, Mübeccel İzmirli, Güner Ener, Yıldız İncesu ve Gülten Dayıoğlu’dur. Adı geçen yazarların bu dönemdeki öykü kitabı sayısı otuz altı, bunlardan çocuk temalı olan öykülerin sayısı ise iki yüz kırk beştir.

Tespit ettiğimiz kadın yazarların öykülerinde çocuk; aile, eğitim, sokak, okul ve savaş başlıkları altında incelenmiştir. Bahsedilen bu çevrelerin çocuk üzerindeki etkisi ve ona olan yansımaları tespit edilmiştir. Buna göre; dönem içinde incelediğimiz kadın yazarların önem verdikleri çevre aile çevresidir. Bu çevrede çocuk evliliğin kalıcılığı için istenen bir varlık olur. Çocuğu en fazla isteyen ise annedir. Ekonomik yetersizlikler, sağlık koşulları gibi sebeplerle çocuk istenmeyen bir varlık da olabilir. Aile içinde çocuğun üzerinde en etkili olan kişi annedir. Anne karakteri;

öykülerde çocuğuna karşı şefkatli ve fedakâr olarak verilirken baba için durum farklıdır. Öykülerde baba, çocuğuna ilgisiz ve otoriterdir. Bunun dışında akraba ve kardeşlerin de çocuğun gelişimde etkili oldukları gözlenmiştir.

Sokak ve dış çevre olarak incelediğimiz bölümde ise oyun arkadaşları ve komşular üzerinde durulmuştur. Buna göre; çocukta oyun sevgisinin yüksek olduğu görülür.

Öykülerde okul çevresi de az yer tutar. Okul çevresinde çocuk için öne çıkan kişiler ise arkadaş ve öğretmendir.

Nevin İşlek ve Sevgi Sosyal dışındaki yazarlar, savaşın çocuk üzerindeki etkisine yer vermemişlerdir.

Kadın yazarlar, öykülerinde aile içi eğitime önem vererek böylece toplumun dikkatini bu yöne çekmeyi amaçlamışlardır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Eğitim, Kadın Yazar ve Dönem.

ABSTRACT
CHILD AND CHILD EDUCATION IN TURKISH FEMALE AUTHORS'
STORIES (1950-1970)
SERTTAŞ, Gamze
Master's Degree, Department of Turkish Education
Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Ertan ÖRGEN
2009, 177 Pages

Child literature is organized according to children's interest and needs. Our research is a thematic study that considers the stories of female authors in a specific time period. In this time period, the ideas of multi-party democracy and social state began to be adopted in Turkey. In this research, the crucial thing for us is the female authors' view of children and education in that time period.

The female authors that we can determine in that time period are; Efzayış Suat, Nezihe Meriç, Fazıla Atabek, Saadet Timur, Aysel Alpsal, Leyla Erbil, Meral Çelen, Nevin İşlek, Sevgi Soysal, Ferzan Gürel, Münife Baran, Afet Muhteremoğlu, Sabahat Emir, Cahit Uçuk, Mesude Gürel, Sevim Burak, Nursen Karas, Mübeccel İzmirli, Güner Ener, Yıldız İncesu, and Gülten Dayıoğlu. The number of storybooks that belong to the mentioned authors is thirty six. Among them, the number of the child thematic stories is two hundred and forty five.

Child is analyzed in terms of family, street, school and war in the stories of those female authors. The effects and reflections of these environments on child are determined. According to that, the most important environment that the female authors considered is family. In that environment, child is wanted for the permanence of the marriage. Child is wanted mostly by mother. However, child can not be wanted for some reasons such as economic poverty and poor health conditions. In a family, mother has the greatest influence on child. In stories, the mother is kind and altruistic whereas it is slightly different in father. The father is

uninterested to child and authoritarian. Apart from that, it is observed that the role of relatives and siblings are effective in the development of child.

Playmates and neighbors are emphasized in the part that we analyze street and outside environment. According to that, the love for games is high in child.

In the stories, school is shortly mentioned. In the school, the people that outshine for child are friends and teacher.

The authors except Nevin İşlek and Sevgi Sosyal did not address the impact of war on child.

Female authors aimed to catch society's attention by paying attention to education in the family.

Keywords: Child, Education, Female Author and Time Period.

İÇİNDEKİLER	
ÖN SÖZ.....	İii
ÖZET.....	Vi
ABSTRACT.....	Viii
İÇİNDEKİLER.....	X
GİRİŞ.....	1
Problem.....	1
Amaç.....	4
Önem.....	4
Varsayımlar.....	5
Sınırlılıklar.....	5
Tanımlar.....	5
İLGİLİ ALANYAZIN.....	6
Kuramsal Çerçeve.....	6
Çocuk ve Eğitimi Üzerine.....	6
Çocuk Edebiyatı.....	11
Türk Edebiyatı ve Çocuk.....	13
Türk Öykücülüğü ve Çocuk.....	15
1950-1970 Yılları Arasındaki Türk Kadın Öykücülerimiz	18
İlgili Araştırmalar.....	24
YÖNTEM.....	28
Araştırmanın Modeli.....	28
Bilgi Toplama Kaynakları.....	28
Bilgilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi.....	29
1. 1950-1970 Arası Türk Kadın Yazarların Öykülerinde Çocuk	
Teması.....	30
1.1. Aile ve Çocuk İlişkisi.....	30
1.1.1. Çocuk Özlemi.....	30
1.1.2. Çocuk İstememe.....	37
1.1.3. Çocuğa İsim Verme.....	41
1.1.4. Çocuğun Anne ve Babayı Birbirine Bağlayıcı	
Unsur Olması.....	46
1.1.5. Çocukluğa Özlem Duyma.....	53
1.1.6. Savaş Etkilerine Maruz Kalan Çocuklar.....	59
2. Türk Kadın Yazarların Öykülerinde Çocuk ve Eğitim	61
2.1. Aile İçinde Çocuğun Eğitimi.....	61
2.1.1. Anne-Çocuk İlişkisi.....	61
2.1.2. Baba-Çocuk İlişkisi.....	94
2.1.3. Ailenin Diğer Bireylerinin Çocukla Olan	
İlişkisi.....	109
2.1.4. Özel Eğitimciler ve Çocuk Arasındaki İlişkisi	118
2.2. Özel Durumu Olan Çocuklar.....	120
2.3. Dış Çevre ve Çocuk İlişkisi.....	137
2.3.1. Çocukta Oyun Sevgisi.....	147
2.3.2. Çocukta Hayvan ve Doğa Sevgisi.....	155
2.4. Okul Çevresi.....	157
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	164
Sonuçlar.....	164
Öneriler.....	171
Kaynakça.....	172

Giriş

Bu bölümde problemin tespiti, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları üzerinde durulacaktır.

Problem

Edebiyat, inanlığın kendini ifade ediş biçimi, kültürün ve gelişimin yansıması olan bir sanattır. İnsanlık tarihi kadar eski ve her medeniyetin sahip olduğu bir kültürdür. Söze ve yazıya dayandığından oluşumu insanla beraberdir ve kökleri eskilere dayanır. Geçmişten günümüze dek gelişimini sürdürmüştür.

İçeriği geniş olan edebiyatın dallarından biri de çocuk edebiyatıdır. Sever'e göre "Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır." (Sever, 2003, 9). Bir başka tanıma göre; "Çocuk edebiyatı, iki yaştan başlayarak ergenlik dönemine kadar geçen süreçte çocukların hayat tecrübeleri ilgi, ihtiyaç, gelişim ve algılama düzeylerine uygun olan bütün nitelikli (estetik ve edebi) metinleri kapsar." (Sınar, 2006, 175).

Bu alana ihtiyaç duyulurken uzmanlar arasında "Çocuklar için ayrı bir edebiyat olmalı mı?" sorusu gündeme gelmiş ve konu hakkında farklı görüşler ileri sürülmüştür. Sefercioğlu'na göre; bazı düşünürler, çocuğu insandan ayrı bir varlık olarak düşünmenin yanlış olduğunu ileri sürerek yetişkinler için yazılan her eserin çocuklara da okutulabileceğini dolayısıyla da çocuklara özgü bir edebiyatın gereksiz olduğunu söylerler. Karşı görüşü savunanlar ise çocuğun gelişim özelliğinin gereği olarak yetişkinlerden farklı ihtiyaçlar sergileyeceğini düşündüklerinden, çocuk edebiyatı denilen bir edebiyatın var olması gerektiğine inanırlar (Sefercioğlu,1998, 37).

Enginün, çocuk edebiyatı konusunda; "Çocuk edebiyatı, çocukların okunması için yazılmış, derlenmiş veya yayımlanmış olan bütün yayınları içine almakta. Aslında çocuklar için müstakil bir "edebiyat" yaratmanın gerekli olduğunu sanmıyorum." (Enginün,1985,186) görüşünü savunurken Gökşen,

bu konuda “sözün kıyası; edebiyatı hangi anlamıyla alırsanız alınız bir ‘çocuk edebiyatı’ vardır ve var olacaktır.” (Gökşen, 1960, 5) demiştir.

Uzmanlar arasında farklı görüş ayrılıklarına neden olan bu edebiyatın doğuşu da ülkemizde yenidir. Yalçın ve Aytaş’a göre edebiyat araştırmacıları bütün yeniliklerin başlangıcı saydıkları Tanzimat dönemini, Türkiye’de çocuk edebiyatı gelişiminin de başlangıcı sayarlar. Bu dönemde çocuklara yönelik olarak Batı’dan eserlerin tercüme edildiği görülür. Bu tarihten önce de çocuk kavramı edebiyatımızda yer almış; fakat çocuklara özgü bir edebiyat oluşturmaya yönelik çalışmaların bu dönemde başladığı görülmüştür (Yalçın ve Aytaş, 2003, 24).

Çocuk edebiyatını iki şekilde sınıflamak mümkündür:

1-Okuyucu olarak sadece çocukların hedef alındığı eserler

2-Bütün insanlığın veya bir milletin malı olan değerli eserlerin çocuklar için yeniden işlenmesi (Enginün, 1985, 186).

Bu açıdan bakıldığında edebiyatımızda çocuğa yer vermenin çok eskilere dayandığı görülür. İslamiyet öncesi sözlü ürünlere kadar uzanan çocuk meselesi günümüzdeki eserlerde de yer alır. Araştırmacılardan Sınar, Türkiye’de çocuk edebiyatının geç ortaya çıktığını; fakat bütün toplumlarda olduğu gibi bizim toplumumuzda da çocuğa önem verildiğini dolayısıyla da her dönemdeki edebi esere çocukla ilgili yansımaların girdiğini söyler (Sınar, 2006, 175).

Sözlü ve yazılı eserlere yayılan çocuk meselesi, çocuk edebiyatının konusunu da oluşturur. Ülkemizde bu alanda bilimsel çalışmaların yapılması ise Cumhuriyet sonrasına dayanır. Geleceğimiz olarak görülen çocukları eğitmesi ve ona yer vermesi açısından önemli görülen böyle bir alanda bilimsel çalışmaların azlığı ve uzmanlar arasında hâlâ görüş farklılıklarının olması dikkati çeken bir konudur.

Bu alanda ortaya konulmuş ürünlerde bakış açısı kavramı da önem teşkil eder. Baydar’a göre; bir erkek yazarla kadın yazarın aynı konuya bakışında elbette farklılıklar olacaktır. Kadın yazar, ilk başta fark edilmeyen ayrıntıları yakalar. Böylece onun bahsettiği kahraman ya da olaylar erkeğin bahsedemediği ya da ilgilenmediği ayrıntılarla anlatılır. Erkek yazar ise kendisinin merkez olduğu bir konudan olaya ya da kahramanlara bakar.

Erkek yazar, dışarıyı betimlerken kadın yazar da kendi içini yansıtır eserlere (Baydar, 2006, 558-559).

Kadın yazarların olaylara duygusal ve ayrıntılı bakması konularının belirlenmesinde de etkili olur. “En başta kadın hissiyatı (kırılmaya yatkın benlikleri), kadınların eşleriyle ilişkileri, ev içi ritüeller, anne-baba-babaanne-anneanne-dede-çocuklar arası ilişkiler, anı ve denemeye yatkın yaşanmışlıklar, çocuklar ve çocukluğun kapanmayan izleri, düş-hayal-fantezi ile örülmüş devimsel yaşamlar, zaman zaman düş ve hayalle birlikte işleyen modern dünya (yaşanılan zaman ve hayat) eleştirisi, mekan üzerine çağrışımlar, kadın portreleri; kadın öykücülüğünün konu düzlemini oluştururken, özellikle yazar ve yazarlık üzerine kurguladıkları öyküler içinde buldukları kısır döngünün en bariz niteliğini verir.” (Yıldırım, 2005, 58).

Kadın yazarların tercih ettikleri ve kendilerini böylece en iyi şekilde ifade edebildikleri edebi tür de bu araştırmanın çizgisini belirlemesi yönünden önemlidir. Baydar’a göre “Kadın daha çok ‘an’ları, kesitleri, geçip gidene yazarken erkek zamana ve mekana yayılanı anlatır. Belki de bu yüzden kadın yazar romandan çok hikâyeye, anıya, anlatıya yatkındır.” (Baydar, 2006, 559).

Kadın yazarlar, kendilerini öykü türünde ifade ederken çocuğu da konu olarak seçmişlerdir. Çocuk ya da çocukluk, öykülerde sık sık öne çıkarılan bir konudur. Bunu da çocuk kavramıyla ifade edilmek istenilen saflığa, samimiyete ve gerçekçiliğe bağlayabiliriz. Bunun dışında yazarlar, döneme ve geleceğe dair bakış açılarını çocuğu kullanarak da ifade ederler. Mutlu bir çocuk, gelecek güzel günlerin habercisiyken bir çocuğun gözyaşları ve yaşadığı acı, yazarın karamsarlığını ifade edebilmektedir. Kadın yazar, ele aldığı konulara takındığı duygusal tavır nedeniyle çocuğa doğumundan beri en yakın olan annenin edebiyattaki bir yansıması olarak düşünülebilir.

Çocuk edebiyatı alanında yapılan tematik çalışmaların azlığı ve incelenen dönemler arasında da kadın yazarlar hakkında pek fazla çalışmanın yapılmamış olması araştırmanın bu yönde yürütülmesini sağlamıştır.

Problem İfadesi

Araştırmanın problemini 1950-1970 arası Türk kadın yazarların öykülerindeki çocuk temasının ve çocuğu kuşatan çevrenin ona uyguladığı eğitim anlayışının belirlenmesi oluşturmaktadır.

Amaç

Araştırmanın temel amacı, Türk edebiyatının belirli bir dönemi içinde yer alan kadın yazarların öykülerinde çocuğun hangi çevreler, hangi ilgiler çerçevesinde ve nasıl bir bakış açısıyla ele alındığını göstermektir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt bulunmaya çalışılacaktır:

1-Ele alınan dönemdeki hikâyelerde çocuğun sosyo-ekonomik durumu nasıldır? Bu onda nasıl duyuşsal iz bırakmaktadır?

2-Ele alınan dönemdeki hikâyelerde sosyal durumun da etkisiyle çocuğun ahlâki gelişimi nasıldır?

Önem

Araştırmanın eksenini oluşturan çocuk ve onun eğitimi geçmişten günümüze süregelen ve sorun arz eden bir konudur. Çocuğun eğitimi üzerine değişik görüşler öne sürülürken, ortak yargı çocuğun gelişiminin göz önünde bulundurulduğu bir eğitim olması gerektiğidir.

Gelişim, doğuştan gelen, yaşamsal bir süreçtir. Bu sürecin doğru atlatılabilmesi için öncelikli olarak aileye ardından çevreye önemli görevler düşer. Çalışma, çocuk ve eğitimi de baz aldığından çocuk edebiyatının bir konusunu oluşturur.

Aile, okul ve çevre üçgeninde incelenen çocuk, var olan eğitim anlayışlarını da ortaya koyacaktır. Çocuk temalı bir çalışma olmasından dolayı da kadın yazarlar tercih edildi. Çocuğa, anaç duygusuyla en yakın olan kadın yazar, ona daha duygusal bir gözle bakacak ve çocuğun sorunları üzerinde daha fazla yoğunlaşacaktır.

Çocuk temalı bir çalışma olmasının nedeni çocuk edebiyatı alanında bu tip çalışmaların az olması ve ihtiyacın karşılanmak istenmesindedir.

Varsayımlar

1950-1970 dönemi arasında ürün vermiş kadın yazarlara ait belirlenen kitaplar, döneme ait özellikleri ve o dönemki çocuk figürünü anlatmaya yeterlidir.

Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Dönem olarak 1950-1970 dönemi arasındaki öykülerle
2. Tür olarak kadın yazarların öyküleri
3. İşlenen tema olarak çocuk ve eğitim temasıyla sınırlıdır.

Tanımlar

Çocuk: Doğumdan ergenlik dönemine kadar gelişimini sürdüren insan yavrusu.

Eğitim: Bireyde kendi isteğiyle ve yaşantısı yoluyla davranış değiştirme sürecidir.

Gelişim: Doğuştan gelen ve dönemlere göre farklı özellikler gösteren bir süreç.

İlgili Alanyazın

Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde araştırmmanın kaynaklara dayalı olarak içeriğine ve tez konusuyla ilgili bilgi ve değerlendirmelere yer verilmiştir.

Çocuk ve Eğitimi Üzerine

Çocuk, genel olarak doğumdan ergenlik dönemine kadar büyüme içinde olan insan yavrusu olarak tanımlanır. Kaynaklarda çocuğun birçok tanımı yapılmıştır:

Türkçe Sözlük'te çocuk şöyle yer alır: "Bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme döneminde bulunan insan." (TDK, 1998, 495).

Çocuğun tanımı verilirken uzmanlar arasında yaş konusunda görüş ayrılığına da gidildiği görülür.

Şahin'e göre; "Çocuk, doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insandır. 0-15 yaş grubunu içine alır" (Akt. Yılar ve Turan, 2007, 3).

Yalçın ve Aytaş ise ilk gençlik çağlarının bitişi 16 civarında olduğundan 0-16 yaş arasının çocukluk çağı olarak kabul edilmesinin daha doğru olduğunu vurgulamışlardır (Yalçın ve Aytaş, 2003, 13).

Köksalan'a göre "Çocuk, iki yaşından ergenlik çağına kadar süren büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusudur. Başka bir deyişle, henüz ergenlik dönemine erişmemiş kız veya erkektir. Bebeklik çağı ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan insan olarak da tanımlanmaktadır (Akt. Nuhoğlu, 2007, 16).

Oğuzkan'a göre "Çocuk, iki yaşından ergenlik çağına kadar büyüme dönemi içinde bulunan insan yavrusu"dur (Oğuzkan, 2001, 2).

Uzmanlar arasında çocuğun tanımı yapılırken farklı görüşlere gidilmesinde çocukluğun başlangıç ve bitiş evreleri ve değişim göz önüne alınır. Bu değişim bedensel, sosyal, ahlaksal ya da bilişsel olabilmektedir. Uzmanlar bu değişimi, gelişim ilkesiyle açıklarlar.

Gelişim, doğuştan başlayan ve ömür boyu devam eden bir süreçtir. Ulusoy'a göre gelişim; olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşimi sonucunda

oluşur (Ulusoy, 2002, 3). Ülgen ve Fidan'a göre "Gelişim fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal alanlarda bir bütün olarak ilerler." (Akt. Ulusoy, 2002, 4).

Gelişim dönemlerinde bilişsel gelişim çocuğun anlama ve kavrama süreciyle alakalıdır. "Bilişsel gelişimin tek bir cümle ile tanımlanması oldukça güç görünmekle birlikte, düşünme ve kavrama sisteminde ortaya çıkan gelişmeler" olarak çok genel bir tanım verilebilir." (Erden ve Akman, 2001, 60).

Barth ve Demirtaş'a göre çocuklar bilgiyi edinirken farklı aşamalardan geçerler. 3 yaşa kadar olan ilk aşamada çocuk bakarak, görerek ve dokunarak somut dünyayı algılar. 7 yaşına geldiklerinde ise aile ve vatan kavramlarını iyice özümserler. Sevgi ve bağlılık duyguları gösterdikleri bu dönemde soyut fikirleri de anlamaya çalışırlar. 8-10 yaş arasında çocuklar, kendi mantıklarını kullanarak olaylara daha farklı bakmaya başlarlar. 11-13 yaş arasında ise soyut düşünmenin hızlandığı ve fikirlerin ortaya konulduğu bir dönemdir (Akt. Yaldız, 2006, 4).

Gelişimin bir bütün olarak ilerlediği ilkesi göz önünde tutulduğunda çocuğun ahlaki açıdan da geliştiği görülür. Erden ve Akman, yapılması hoş karşılanan ya da doğru kabul edilmeyen bireye özgü inançlar sistemine ahlâk der (Erden ve Akman, 2001, 60). Bir başka tanıma göre "Ahlâk ise 'belli bir toplumun belli bir döneminde geçen bireysel ve toplumsal davranış kurallarının tümü' olarak tanımlanmış, ahlak gelişimi ise çocukların belirli davranışları 'doğru' ya da 'yanlış' olarak değerlendirmelerine rehberlik eden ve kendi eylemlerini yöneltmelerini sağlayan ilkeleri kazanmaları süreci biçiminde ele alınmıştır." (Ulusoy, 2002, 60).

Toplumun bir parçası olan insanın girdiği çevrede kabul görmesi için belirlenen ahlak kurallarını bilmesi ve buna uyması gerekir. Eğitim, öncelikli olarak ailede başladığına göre çocuğa ahlaki değerleri vermek de başta aileye düşer.

Bilgi ve ahlaksal yönünden gelişen bir çocuk, aynı zaman da duygusal ve toplumsal yönden de gelişecektir: "Yalın bir anlatımla toplumsallaşma, bireylerin, özellikle de çocukların belirli bir grubun işlevsel üyeleri haline geldikleri ve grubun öteki üyelerinin değerlerini, davranışlarını ve inançlarını kazandıkları süreçtir." (Taş, 2008, 7).

Çocuk, hangi yaş grubunda olursa olsun yetişkinlerden farklı ihtiyaçları olacak ve değişimler gösterecektir. Çocuğun ruhsal ihtiyaçlarını şu şekilde belirtmek mümkündür:

- “1-Güven duygusu
- 2-Sevme ve sevilme duygusu
- 3-Başarma duygusu
- 4-Bir gruba dahil olma duygusu
- 5-Oyun ve değişiklik ihtiyacı
- 6-Güzellik ihtiyacı
- 7-İnanma ihtiyacı” (Gürel, 1995, 46).

Bedensel gelişim ve buna bağlı olarak cinsel yönden gelişim; bireyde görülen diğer gelişim dönemleridir. Ulusoy’a göre “bedensel ve devinsel gelişim, özellikleri en gözlenebilir ve ölçülebilir gelişim alanı”dır (Ulusoy, 2002, 15). Adler, cinsellik konusunda çocukların erken yaşta aydınlatılmasının zorunlu olmadığını belirtir. Çocukta bu konu hakkında merak uyanıncaya kadar beklenebilir. Bu dönemin doğru atlatılabilmesi için anne ve babaya büyük görev düşmektedir. Anne ve baba, çocuğun cinsellikle ilgili sorduğu sorulara onun anlayabileceği bir dilde yanıtlar vermelidir (Adler, 1996, 180). Yavuzer’e göre; ülkemizde anne ve babaların cinsel eğitim konusunda katı bir tutum sergiledikleri görülür. Gelenek ve görenekler nedeniyle yasaklar getirilmekte bu da çocuğun cinsel gelişimini olumsuz etkilemektedir (Yavuzer, 2006, 127).

Çocuğun gelişimini doğru tamamlaması, eğitimle paralel ilerler. Çocuğa verilecek doğru eğitim, aynı zamanda onun kişilik bütünlüğü açısından da önemlidir. “Çağdaş bilimsel anlayışa göre eğitim; bireyin bedensel, duygusal, düşünsel ve sosyal yeteneklerinin kendisi ve toplumu için en uygun şekilde gelişmesi oluşumudur.” (Yeşilyaprak, 2004, 2)

Çocukluk dönemi de alınması gereken eğitimin önemli bir bölümünü oluşturur. Bu dönemde verilecek ilk eğitim ailede başlar. Çocuğun doğumuyla beraber katıldığı sosyal çevre ailesidir. Dolayısıyla aileye bu konuda büyük görevler düşer. Erkal’a göre aile, çocuğa bazı değerleri verir. Bu sebeple toplumların devam etmesi için ailelerin varlığı gereklidir. Okullarda ailenin tanımı “anne, baba ve çocuklardan oluşan topluluk” olarak yapılırken ailenin

nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, çocukları sosyalleştirme gibi görevleri de vardır (Akt. Taş, 2008, 9)

Uzmanlar, aile içi iletişim konusunda yani anne-çocuk ve baba-çocuk konusunda değişik fikirler öne sürerler.

Akça'ya göre çocuğun zeka ve kişilik gelişiminin temelini anne ve babanın davranışları oluşturur. Anne ve babanın tek tek kişilikleri, birbirlerine olan davranış ve tutumları, çocuklarına gösterdikleri ilgi, davranış biçimleri önemlidir (Akça, 1997, 71). Özellikle annenin çocuğa yaklaşımı, çocuk için çok önemlidir. "Çocukta "sevgi" duygusunun uyanmasının ilk kez onun anne ile ilişkileri sonucu ortaya çıktığı kaydedilmektedir. Bunun için çocukta ruhsal, toplumsal ve ahlaki değerlerin oluşmasında ilk etkiyi annenin yaptığı kabul ediliyor" (Binbaşoğlu, 1997, 14).

Annenin yanı sıra babanın da önemi çocuk için yadsınamaz:

Süngü'ye göre, hangi cinsten olursa olsun bütün çocuklar, özellikle sosyal ve duygusal açıdan, kişilik gelişimi aşamalarında babalarına, en az anneleri kadar ihtiyaç duyarlar. Erken yaşta baba-çocuk ilişkisinin kurulduğu ailelerde çocuk, annesinin dışında bir modelin var olduğunu öğrenir. Çocuğun gözünde baba, dış dünyanın simgesidir. Çocuğa sorumlulukları öğreten, saygı itaat ve otorite kavramlarını kazandıran babadır (Süngü, 1991, 28).

Anne ve babanın varlığı kadar çocuğuna yaklaşımı da önem taşır. Aile içinde çocuğa verilen eğitim ve otorite çocuğun sosyal, duygusal ve toplumsal gelişiminde etkili olacaktır.

Yavuzer'e göre çocuğun duygusal gelişiminde anne ve baba çok önemli rol oynar. Anne ve babası tarafından seilmeyen, kendisine şiddet uygulanan, başkalarıyla kıyaslanan çocuklarda kısa ya da uzun süreli gerginlikler görülür. Aynı durum, aile tarafından çocuğa aşırı sevgi gösterildiğinde de ortaya çıkabilir. Bu yüzden aile, çocuğa, dengeli bir yaklaşım sergilemelidir (Yavuzer, 2006, 104).

Makarenko'ya göre "Otorite ve itaatkarlık bir amaç olamaz. Sahip olunması gereken tek bir amaç vardır: İyi bir eğitim. Yalnızca bu amaca yönelmek gerekir. Çocuğun itaatı bu amaca yönelik yollardan yalnızca biri olabilir. Oysa eğitimin gerçek amaçlarını düşünmeyen, itaat için itaat isteyen de yine ana babalardır. Eğer çocuklar itaatkar ise ana babalar da huzurlu yaşar. Onların gerçek amacı işte bu huzurdur. Ama deneyimler ne huzurun,

ne itaatin uzun sürdüğü sonucunu göstermiştir. Yanlış temeller üzerine kurulmuş otorite ancak çok kısa bir süre için işe yarar, sonra tamamen çöker ne otorite, ne itaat kalır. Bazen de ana babalar diğer bütün amaçları arka plana iterek itaati sağlamaya çalışır: Gerçekten de itaatkar ama zayıf karakterli çocuklar yetiştirirler (Makarenko, 2006, 14).

Anne ve babaların çocuklarına yaklaşımları, uzmanlar tarafından farklı otorite biçimleriyle adlandırılır. Aile içi iletişim, öykülerde irdeleneceğinden otorite biçimlerinin açıklanmasında yarar vardır:

Baumrind'e göre otoriter anne ve babalar çocuklarından koşulsuz itaat bekler. Bu tür ailelerde yetişen çocuk, kurallara uymadığında cezalandırılır. İzin verici anne ve babalar ise çocuklarına çok fazla özgürlük sağlar. Bu tür ailelerde yetişen çocuk, kendi kararlarını kendisi verir. Demokratik anne ve babalar, çocuklarından olgun davranış sergilemelerini bekler. Aile içi alınan kararlarda çocuklarının kararına da başvururlar. Bu tür ailelerde yetişen çocuklar, haklarını önemser (Akt. Öğretir, 2004, 54-56).

Özdoğan; Craig ve Kermis; Pardeck'e göre tutarsız anne ve babalar, disiplini ne zaman çocukları üzerinde uygulayacaklarını kestiremezler. Bu tarz ailelerde yetişen çocuklar davranışın doğru ya da yanlış oluşunu değil; ne zaman yaptığında yine ceza alacağını düşünürler (Akt. Öğretir, 2004, 57)

Yavuz, Bee, Özdoğan ve Ryder'e göre ilgisiz anne ve babalar, çocuğun sağlık, beslenme gibi temel ihtiyaçlarını aksatırlar. Çocuklarını önemsemeyen anne ve baba, çocuklarının başarılarını da dikkate almaz. Bu tarz ailelerde yetişen çocuklarda güvensizlik görülür (Akt. Öğretir, 2004, 58)

Yavuzer'e göre aşırı koruyucu anne ve babaların yetiştirdiği çocuklar, aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan birey hâline gelir. Bu bağımlılık, çocuğun tüm yaşamına yansiyabilir. Dolayısıyla çocuk, aynı koruma duygusunu eşinden bekleyebilir (Yavuzer, 2006, 135).

Anne ve babanın dışında kardeşler ve akrabalar da çocuğun eğitiminde büyük yer tutar. Onların davranışları, çocuğun duygusal gelişimine etki eder. "Akrabalar ve komşular sayesinde çocuklar, insan ilişkilerini, bilgi ve görgülerini daha güvenli bir ortamda öğrenme ve geliştirme fırsatına kavuşabilirler." (Göka, 1996, 23).

Ailenin dışında kalan dış çevre ve okul çevresi de çocuğun eğitiminde rol oynayan diğer etkenlerdir.

Arkadaş ilişkileri çocuğun sosyalleşmesinde büyük önem taşır. Çocuklar, birbirlerine bilişsel, toplumsal becerilerin öğrenilmesinin yanı sıra duygusal destek sağlar. Ailede başlayan eğitim, okulla devam eder. Ulusoy'a göre; "Okul çağı, çocuğun yeni bilimsel becerilerinin geliştiği, öğrenme ve bir işi başarmanın önem kazandığı bir dönemdir. Anne, baba ya da öğretmenin çocuğa güven duymaması çocukta aşağılık duygularının gelişmesine neden olabilir." (Ulusoy, 2002, 106).

Taş'a göre; "Okulun görev ve işlevleri şöyle özetlenebilir:

- 1- Ailede daha önce başlatılmış bulunan toplumsallaştırmayı (sosyalizasyon) sürdürmek.
- 2- Öğrencilerin doğuştan sahip olduğu öğrenme yetenekleriyle sonradan kazanıp edindiği becerileri bulup değerlendirmek, bunları bireylerin seçim ve eğilimleriyle, toplumun bugünkü ve gelecekteki insan gücü gereksinimleri doğrultusunda geliştirip dengelemek.
- 3- Yukarıdaki iki görevi yerine getirirken, yani çocuğu "iyi" vatandaş, vatandaşı "uzman" kişi yaparken, uzman ile vatandaşın okul içinde olduğu gibi okul dışında da birbirini kabul etmesini sağlamak." (Taş, 2008,13).

Aile ve okulun yanı sıra sokak ve dış çevrenin de çocuğun gelişiminde etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Göka'ya göre "Çocuğun beslenmesi, bakımı, korunması, eğitimi gibi temel ihtiyaçların yanı sıra duygusal doyumun karşılanması için de en temel kaynak, çevresindeki insanlardır. Çevrenin diğer unsurları, insanın refahına ve mutluluğuna, daha doğrusu sağlıklı insan ilişkilerine katkıda bulunabildikleri ölçüde önem kazanırlar."(Göka, 1996,13).

Çevre dediğimiz geniş kavram çocuğun aile, okul, arkadaş ve akrabalarını da içine girer. Sokak ve dış çevre ile bahsetmek istediğimiz çocuğun ailesi dışında kalan sokak arkadaşları, komşular ya da sokakta gördüğü herhangi bir yabancıdır.

Buraya kadar çocuk ve onu kuşatan temel unsurlar hakkında verdiğimiz bilgilerin yanı sıra araştırmamızın alanını oluşturan çocuk edebiyatına da değinmemiz gerekir.

Çocuk Edebiyatı

Eğitimin ön plana çıkmasıyla edebiyatta çocuk, ciddiye alınmıştır. Çocuğun gündeme gelmesiyle onlara okutulan eserler ve içeriği önem kazanmıştır. Bu durum çocuklara özgü bir edebiyat yapılması fikrini ortaya

çıkarmıştır. Böylece geçmişe dönük eserler incelenmeye başlanmış, okuyucusu çocuk olan bir edebiyat oluşturma fikri yazarlar arasında yaygınlaşmıştır. Bizde gelişimi geç başlayan çocuk edebiyatı, yazarlar arasında amaç ve yaş grubu olarak tanımlanır:

Sınar'a göre; "Çocuk edebiyatı, iki yaştan başlayarak ergenlik dönemine kadar geçen süreçte çocukların hayat tecrübeleri ilgi, ihtiyaç, gelişim ve algılama düzeylerine uygun olan bütün nitelikli (estetik ve edebi) metinleri kapsar." (Sınar, 2006, 175).

Bir başka tanıma göre ise çocuk edebiyatı; ilk gençlik çağlarının bitişi 16 yaş civarı olduğundan 0-16 yaş arası çocukların gelişim dönemlerine hitap eden bir edebiyattır. (Yalçın ve Aytaş, 2003, 13)

Oğuzkan, çocuk edebiyatını 2-14 yaşları arasındaki kimselerin ihtiyaçlarını karşılayan bir edebiyat olarak yorumlar (Oğuzkan, 2001, 2).

Çocuk edebiyatının tanımlarına baktığımızda dikkati çeken farklı yaş aralıklarının ele alınmasıdır. Bunu da eğitimciler arasında hâlâ tartışma konusu olan bireyin gelişim dönemlerine bağlayabiliriz.

Bazı edebiyatçılar ise çocuk edebiyatının tanımını yaparken yaş aralığı belirtmezler. Çocukluğu geniş bir dönem olarak ele alırlar. Yardımcı ve Tuncer'e göre çocuk edebiyatı; "Çocukluk çağında bulunan insan yavrusunun düşünce, duygu ve hayallerini söz ya da yazı ile güzel ve etkili biçimde işleme sanatıdır." (Yardımcı ve Tuncer, 2002, 9). Sever'e göre ise çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan ve çocukların dil ve düşünce gelişimlerine hitap eden ürünlerin genel adıdır (Sever, 2003, 9).

Bazı yazarlar ise sadece çocuk edebiyatının kapsamından söz ederek bir tanım yapma yoluna giderler. Buna göre; "Çocuk edebiyatı, geniş anlamda çocuklara yönelik bütün yayınları kapsamına alan bir terimdir. Dar anlamda ise, çocuklar için oluşturulmuş sözlü ve yazılı edebi ürünleri anlatır." (Sefercioğlu, 1998, 136).

Gökşen'e göre de çocuk edebiyatının içinde çocukta sanat duygusu ve zevk üstünlüğü olacak eserler olmalıdır (Gökşen, 1960, 5). Gökşen'le aynı görüşte bir tanım yapan Gürel de çocuk edebiyatının, çocuğun ruhsal özelliklerine hitap etmesi gerektiğini belirtir (Gürel, 1995, 46).

Tanımlardan yola çıkarak genel bir ifadeyle çocuk edebiyatı; çocuğun ilgi, ihtiyaç ve gelişimsel özelliklerine uygun, ilk çocukluk ve ergenlik dönemini kapsayan bir edebiyattır.

Tanımlardan anlaşılacağı gibi bu edebiyatın odak noktasını çocuk oluşturur. Şimdi de araştırmamızın bütünlüğünü ortaya koymak ve çocuk edebiyatının gelişim sürecini daha iyi anlamak açısından edebiyatımızda çocuğa değineceğiz.

Türk Edebiyatı ve Çocuk

Türk Edebiyatında çocuk teması geçmişten günümüze birçok edebi türde işlenmiştir. Bu metinler içinde bilmece, tekerleme, destan, efsane, masal, şiir, hikâye, roman, anı, biyografi, mektup, gezi yazısı, deneme, sohbet, makale, tiyatro yer alır.

İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatında özellikle de Oğuz Kağan Destanı'nda çocuk figürüne rastlanır. "Oğuz doğduğu zaman yüzü gök rengi, ağzı ateş kızılı, gözleri ela, saçları ve kaşları karadır. Annesinden bir kere süt emer, bir daha emmez. Konuşur. Çiğ et, çorba ve şarap ister. Kırk gün sonra büyür, yürür, oynar, at sürüleri güder, at biner, avlanır. O, bir destan kahramanıdır." (Sınar, 1997, 15).

Destanda esas olan Oğuz'un yiğitliğidir. Aynı durum "Manas Destanı'nın kahramanı Manas için de geçerlidir. Birçok Türk destanında olduğu gibi Bozkurt ve Göç Destanı'nda da çocuk figürüne rastlanır. Dede Korkut Öyküleri'nde de çocuk, önemli bir yer tutar. Çocuğu olmayanlar, halkın gözünde lanetli sayılırlar. Onlar kara çadırdaki ağırlandı. Öykülerde çocuk sahibi olmanın yanı sıra çocuğun cinsiyeti de önem taşıır. Erkek çocuğu olanlar, kız çocuğu olanlara göre daha çok saygı görürler (Sınar, 2006, 175-176).

İslamiyet'in etkisi altında yazılan eserlerde çocuk eğitime yönelik izler vardır. Kutadgu Bilig'de çocuk yetiştirmenin gerektirdiği sorumluluklar üzerinde durulurken Divan-ü Lugati't-Türk'te ahlaki yönden çocuğun eğitimiyle ilgili düşünceler yer alır.

Sınar'a göre; çocuğun eğitime yönelik büyüklere yazılan eserlerden bazıları da Kâbusname, Gülistan, Bostan ve Mesnevi'dir (Sınar, 1997, 20-21).

Enginün ise edebiyatımızda çocuğu hedef alan eserlerin verilmesinin Divan şiirinde olduğunu söyler. Divan Edebiyatı'nın önemli şairlerinden Nabi, Hayriye adlı eseriyle kendi çocuğundan hareketle devrin çocuklarını erdemli bir insan olma yönünde eğitmeyi amaçlar. Sünbülzade Vehbi'nin Lütfiye adlı eserinde de çocuğa öğüt verme amacı vardır (Enginün, 1985, 188).

Çocuk edebiyatındaki ilerleme Tanzimat'la hız kazanır. Bu dönemde çeviri eserlere de rastlanır. Aslında büyüklere yönelik yazılan bazı eserler, çocuklara uygun görülmesi sebebiyle dilimize çevrilmiştir. Fenelon'un Telemak'ı, La Fontaine'in fablları dilimize çevrilmiştir. Bu dönemde Robinson Crusoe, Merkez-i Arza Seyahat, Beş Haftada Balonla Seyahat, Gülliver'in Gezileri gibi eserlerin de çevirisi yapılmıştır.

Tanzimat Döneminde çocuklara yönelik gazeteler de çıkartılmıştır. Bunlar: "Bahçe (1880, 40 sayı), Çocuklara Kıraat (1881, 18 sayı), Arkadaş (14 sayı, Midhat Sadullah, Osman Fahri), Vasıta-ı Terakki (1882, 4 sayı, Serafilm), Çocuklara Rehber (1897-1901, her yıl yeniden numaralandırılır, Ahmet Midhat), Çocuklara Mahsus Gazete (1896-1903, İbnülhak Mehmet Tahir), Çocuk Bahçesi (43 sayı, Selanik 1904, M. Mehdi)" (Enginün, 1985, 189).

İkinci Meşrutiyet'ten sonra çocuğu eğitmeye yönelik eserlerin devam ettiği görülür: "19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında özellikle Ahmet Rasim, Ahmet Mithat, Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Tevfik Fikret, Ali Ekrem Bolayır, İbrahim Alaattin Gövsa, Ali Ulvi Elöve ve Aka Gündüz'ü çocuk edebiyatı yazarlarımız arasında sayabiliriz." (Yalçın ve Aytaş, 2003, 25).

Ziya Gökalp bu dönem yazarlar arasında öne çıkar: "Ziya Gökalp (1876- 1924) bu dönemde çocuğa, çocuk eğitimine en fazla eğilen şair ve fikir adamlarımızdandır. Gökalp'e göre eğitimde millilik esastır. Gökalp çocuklara Türk tarihini, kültürünü öğretmek için, sade bir dille didaktik şiirler, manzum destanlar ve masallar kaleme alır. Bu şiirlerini "Kızıl Elma" (1915), "Yeni Hayat" (1918), "Altın Işık" (1921) isimli eserlerinde toplamıştır." (Okay, 2001, 31).

İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra tiyatro alanında da gelişmeler göze çarpar. Bu dönemde okullarda tiyatro çalışmaları devam ettirilir ve özellikle Cumhuriyet döneminde çocuk için tiyatro da büyük gelişme gösterir. "Çocuk tiyatrosunda asıl gelişme Cumhuriyet'in ilanından sonradır. Türkiye'de çocuk

tiyatrosunun nasıl olması gerektiği konusuna ilk kez açıklık getiren 1935 yılında yayımlanan “Çocuk Tiyatrosu” başlıklı yazısı ile Muhsin Ertuğrul olmuştur.” (Sinar, 2006, 187).

Cumhuriyet’in ilanından sonra çocuklara yönelik eser veren yazarların sayısında artış başlar: “Reşat Nuri Güntekin, Mahmut Yesari, Peyami Safa, Abdullah Ziya Kozanoğlu, Rakım Çalapala, Kemalettin Tuğcu gibi yazarlar, Cumhuriyet dönemi çocuk edebiyatı yazarlarımız arasında önde gelen isimlerdir.” (Yalçın ve Aytaş, 2003, 25).

Bahsedilen yazarlar arasında çocuğu konu alan bazı kitaplar daha önemlidir. Gökşen’e göre “Ebu Bekir Hazım’ın Küçük Paşa’sı, Mahmut Yesari’nin Bağrı Yanık Ömer’i ve Reşat Nuri Güntekin’in Kızılılık Dalları” bu kitaplar arasında gelir (Gökşen, 1960, 9).

Bu dönemde öykü ve romanın yanı sıra, çocuklar için şiirler de yazılır. “Cumhuriyet’in ilk yıllarında çocuk şiirleri alanına eğilen sanatçılarımızdan Orhan Seyfi Orhon, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy, Ruşen Efref Ünaydın, Enis Behiç Koryürek, Samih Rifat ve Faruk Nafiz Çamlıbel’in adlarını saymak mümkündür “(Yalçın ve Aytaş, 2003, 210).

Cumhuriyet döneminde çocuklara yönelik gazeteler de çıkar. Enginün’e göre bu dönemde çıkan Çocuk Postası, Çocuk Dünyası, Çocuk Sesi gibi gazete ve dergilerdeki amaç; çocukları eğlendirirken eğitmektir.” (Enginün, 1985, 193).

Çocuk edebiyatımızda adı geçen Kemalettin Tuğcu, Mehmet Seyda, Cahit Uçuk, Gülten Dayıoğlu gibi isimler, bu dönemin önde gelen diğer yazarları arasında yer alır.

1970’lerden sonra da çocuğa yönelik yazılan eserlerin sayısında artış olduğu gözlemlenir.

Eserlerde çocuğu konu almaktan çıkarıp, asıl okuyucu olarak çocuğu belleme ve ona yönelik eserler yazma, Tanzimat’tan sonra hız kazanır. Böylece birçok türde eser ortaya konulur.

Türk Öykücülüğü ve Çocuk

Kısa olması sebebiyle yazarların sık kullandığı öykü şöyle tanımlanır: “Arap dilinde başlangıçta ‘kıssa’ ve ‘rivayet’ olarak düşünülen, sonraları eğlendirmek maksadı ile ‘taklid’ manasında kullanılan ‘hikâye’ deyimi, gerçek

veya hayali birtakım vakaların maceraların hususi bir üslupla, sözle nakil ve tekrarı demektir. Bu tarif, az bir farkla bugün anladığımız ‘halk’ ve ‘modern’ hikâye türü için de kabul edilebilir.” (Elçin, 1981, 468).

Öykünün gelişimi edebiyatımızda İslamiyet öncesine dayanır. Okay’a göre geleneksel hikâye dediğimiz bu tür, yarı şiir karakterindeki destan ve ozanların anlattıklarıyla başlar. Dede Korkut hikâyeleri, Hint, İran, Arap gibi Doğulu ve ya İslami unsurların birbirine karıştığı halk hikâyeleri, Divan Edebiyatındaki mesneviler, sözlü geleneğin parçalarıdır. Halk edebiyatı ürünleri oldukları için de yazılı metne bağlı düşünülmemelidir (Okay, 2005, 67).

Dede Korkut hikâyelerinin önemine değinen Oğuz’a göre ise “Dede Korkut hikâyeleri, hem destan hem de halk hikâyesi özelliklerini taşımaktadır ve bu noktada destandan halk hikâyesine geçiş süresini iyi bir şekilde gözler önüne sermektedir.” (Oğuz, 2004, 136).

Öykü, sözlü edebiyattan etkilenmiş ve gelişimini böylelikle günümüze kadar sürdürmüştür. “Halk hikâyeleri ve hikâyeciliği alanında pek çok çalışma yapmış olan Pertev Naili Boratav, modern hikâyenin birçok anlamda halk hikâyelerinden beslendiğini savunmaktadır. Tanzimat döneminde de halk edebiyatı öğeleri yeni hikâye ve romanlarda çeşitli görünümle devam etmiştir.” (Demir, 2006, 101).

Öykü, asıl gelişimini Tanzimat dönemiyle devam ettirir. “Türk edebiyatında hikâye türü söz konusu olduğunda anılması gereken ilk eserlerden biri Giritli Aziz Efendi’nin Muhayyelâtı’dır.” (Demir, 2006, 101). Bu dönemin önemli eserleri arasında Muhayyelat ve Müsamere-name gelir. Bunun dışında bu türün ilk örneklerini “Ahmet Mithat Efendi (1844-1913) vermiş, Halit Ziya Uşaklıgil (1866-1945), Mehmet Rauf (1875- 1931), Hüseyin Cahit Yalçın (1874-1957) kendilerinden sonra gelen önemli hikâyecilere örnek olmuşlardır.” (Yıllar ve Turan, 2007, 149).

Milli edebiyat dönemine baktığımızda yazarlarda Türkçülük fikrinin esas alındığını görürüz. Bu dönemde eser vermiş yazarların başında Ziya Gökalp ve Ömer Seyfettin gelir. Bu iki yazar da eserlerinde bir ideolojiyi işler. “Türkçülük akımını sistemleştiren Gökalp, çocuklar üzerinde geniş olarak durduğu gibi, onların eğitimini okul dışı, aile fertlerinden biriyle okudukları kitaplarla da sağlamaya girişmiştir.” (Enginün, 1985, 190). Yazar, çocuklara

yönelik yazdığı öykülerde Türkçülük fikrini işleyerek çocukları eğitmeyi amaçlar.

Bu yazarlar arasında olan Ömer Seyfettin, çocuklar için yazmasa da öykülerinin akıcılığı ve kullandığı sade dil nedeniyle çocuklar tarafından çok okunan bir yazar hâline gelir. “O, fikirlerinin uygulama alanı olarak gördüğü bu hikâyelerden hiçbirini çocuk için yazmamıştır. Ancak hikâyelerinin vakaya dayanması, hareket unsurunun fazlalığı, anlatımın akıcılığı ve dilin sadeliği çocukların bu hikâyeleri kolaylıkla okumalarını sağlamış ve Ömer Seyfettin’i çocuklar için ayrı baskıları yapılan bir yazar hâline getirmiştir. Ömer Seyfettin’in konusunu Türk tarihinden alan “Pembe İncili Kaftan”, “Kütük”, “Forsa”, “Ferman” ya da konusunu yazarın çocukluk anılarından alan “İlk Namaz”, “And”, “Kaşağı”, “Falaka” gibi hikâyeleri elbette çocukların rahatlıkla okuyabilecekleri, gelişim düzeylerine, hayat tecrübelerine uygun metinlerdir.” (Sınar, 2006, 185-186).

Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin ve Halide Edip Adivar gibi öykücüler de bu dönemin önemli yazarları arasındadır. Bu yazarların eserlerinde çocuk figürüne rastlanır.

Cumhuriyet döneminde öykü türü usta yazarlar aracılığıyla gelişimini sürdürmüştür: “Talip Apaydın, Gülten Dayıoğlu, Burhan Günel, Necati Güngör, Ümit Kaftancıoğlu, Celal Özcan, Ünver Oral, Necati Zekeriya, Erhan Dünder, Mustafa Ruhi Şirin, Tacettin Şimşek, Aysel Korkut.” (Yıllar ve Turan, 2007, 149).

Araştırmamızın bel kemiğini ise bu dönem öykücüler içindeki kadın yazarlar oluşturmaktadır. Kadın yazarlar, ayrıntılara dikkat eden bir tutum ve kadın duyarlılığıyla erkeklerden çok farklı yazarlar. Bu yüzden çocuk konusunu da onların öykülerinde aramak daha doğru olacaktır.

Yazılan her eser, dönemin özelliklerini yansıtan bir aynadır. Yazarların bakış açılarını ve okuyucuya iletmek istediklerini daha iyi kavramak, dönemin özelliklerini bilmekten geçer. İncelenen öyküler, 1950-1970 yılları arasında kapsadığından bu dönemde ülkenin içinde bulunduğu duruma ve bu dönemde eser vermiş kadın yazarlarımız hakkında kısa bilgi vermemiz uygun olacaktır.

1950-1970 Yılları Arasındaki Türk Kadın Öykücülerimiz

1950-1970 yılları bahsedeceğimiz üzere, ülkede sıkıntı ve değişimin yaşandığı bir dönemdir. Kabaklı'ya göre; "Nitekim biz, İkinci Dünya Savaşına doğrudan katılmamışızdır ama; bu savaşın yıkıcı ve bozucu etkilerine maruz kalmışızdır. Bir milyona yakın askerini sınırlarda, kötü şartlar altında tutmak zorunda kalan Türkiye'de kıtlık, hastalık, kaçakçılık, vurgunculuk, karaborsa gibi sıkıntı ve ahlâksızlıklar alıp yürümüştür." (Kabaklı, 1991, 3).

Ülke içinde ilerleyen zamanlarda sıkıntı yaratacak diğer bir durum ise demokrasi alanındaki gelişmelerdir. Bu dönem tek parti hükümetinin yıkıldığı ve halkın kendi iradesiyle oy kullandığı bir dönemdir. Çok partili döneme geçilen bu devrede, halk seçimini Cumhuriyet'ten beri iktidarda olan CHP yerine DP'den yana kullanır. Çiçek'e göre; "laiklik uygulamasının gevşemesi, kırsal kesime ekonomik destek politikalarına ağırlık verilmesi ve parti teşkilatlarının geleneksel bürokrasi karşısında önem kazanması" bu dönemde yaşanan diğer önemli olaylardır (Çiçek, 1999, 237).

Bu dönemde Batı'ya yakınlık sebebiyle ülkemizde yabancı dille eğitim veren kolejler, artar. Devletin Batılılaşma tarzı izlediği dış politika; eğitim ve ekonominin yanı sıra siyasi arenada da etkili olur. "NATO'ya girmek amacıyla Kore'ye asker gönderilmesi, Sovyet tehdidine karşı Balkan ve Bağdat Paktları'nın imzalanması, Kıbrıs sorunu yüzünden Yunanistan'la yaşanan kriz, milli kurtuluş savaşını veren devlete karşı alınan tavır döneme damgasını vuran olaylardır" (Ceylan, 2008, 20).

Dönemin diğer önemli olaylarından biri özel sermayeye önem verilmesi ve tarımda makineleşmenin sağlanması nedeniyle ülkedeki köyden kente göç olgusudur. Göçle beraber şehirlerde nüfusun artmasına bağlı olarak gecekondulaşma ve işsizlik gündeme gelir. Dış borçlanmanın arttığı ve dinin siyasette gündeme geldiği bu dönemde ülkede huzursuzluklar başlar. Gerilimin tırmandığı bir zamanda ordu çareyi yönetime el koymakta bulur. Aydın kişiler tarafından hazırlanan 1961 anayasası halkın oylamasına sunulur ve kabul edilir. Bu anayasada insan ve birey ön plana çıkarılır, temel hak ve hürriyetler gündeme gelir. Böylelikle sosyal devlet ilkesi benimsenir.

Ekonomide yaşanan sıkıntılar bu dönemde de devam eder ve ülke içinde yaşanan iç göçe ek olarak bu sefer dış göç başlar. Bu dönemde özellikle Almanya'ya çalışmaya giden işçi sınıfında büyük bir artış yaşanır.

Ülkenin içinde bulunduğu bu durum aydınları da etkiler. Yarınlara güvensizlik ve karamsarlık ister istemez eserlere ve karakterlere de yansır. Enginün'e göre; bu dönemde yazılan eselerde maziye özlemle anış, İkinci Dünya Savaşı'nın izleri ve izlenimleri, gençlik üzerindeki etkisi ve Türkiye dışındaki bazı olayların işlenmesi, demokratikleşme sürecinde yaşananlar, köyden kente büyük bir göçün yaşandığı bu dönemde ihmal edilen ve unutulmuş köyler, göçün doğurduğu sorunlar, tarihi romanlardaki yeni bakış açıları, aile, çalışma hayatı, cinsellik gibi konularda kadının özgürlüğünün gündeme gelmesi, aydın kesime bakışın farklılaşması nedeniyle bir aydın romanının oluşması, Almanya'ya yapılan göç ve sorunlarının işlenmesi, dini yaşayışı destekleme gibi temaların işlendiği görülür (Enginün, 2003, 243-244).

Araştırmanın konusunu kadın yazarların öykülerindeki çocuk teması oluşturduğundan, bu yıllar arasında öykü türünde eser vermiş kadın yazarlarımızın edebi yönlerine değinilecektir.

İncelenen dönemde yirmi bir yazar bulunmaktadır. Bu yazarlar içinden biyografilerine ulaştığımız olduğu gibi haklarında bilgi edinemediklerimiz de olmuştur. Bunu da incelenen kadın yazarlar hakkında pek fazla çalışmanın yapılmamasına bağlıyoruz. Bilgiye ulaşamadığımız yazarlar arasında Efzayış Suat, Saadet Timur, Münife Baran ve Mesude Gürel gelmektedir. Bu yazarların dışında kalan on yedi yazar hakkında doğum tarihlerini esas alarak şu bilgileri verebiliriz:

Fazıla Atabek (1904), İstanbullu bir yazarımızdır. Edebi kişiliğine baktığımızda; 1950'den itibaren Hürriyet gazetesinde tefrika edilen "Unutmak İstedğim Mazi", "Kader Mahkumları" ve "Defterimi Kapatıyorum" romanlarıyla tanınır. Hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde aile ocağının sıcaklığını, gerçek dostluğu ve sevgi arayışını dile getirir (TBEA, 2003, 129).

Bu döneme damgasını vurmuş olan Cahit Uçuk'un doğumu 18 Ağustos 1911, ölümü ise 7 Kasım 2004'tür. Yazar, "ilk yıllarında kimliğini saklamış okurlarından. "Cahide" olan isminin "e"sini atarak kullandığı için uzun süre erkek sanılmış." (Karaca, 2006, 90). "Cahit Uçuk, yapıtlarında yurt

ve doğa sevgisi, Anadolu kadını, kadın hakları, kadının toplumdaki yeri gibi temaları gerçekçi bir tutumla, temiz bir dil ve samimi bir anlatımla işledi.” (TBEA, 2003, 1020). Edebiyatımıza birçok türde eser bırakan yazar, çocuk edebiyatı alanında da kalıcı olmuştur. “Çocuk edebiyatına kazandırdığı kitaplardan bazıları; Türk İkiizleri, Gümüş Kanat, Yalçın Kayalar, Mavi Ok, Sumru Kız, Sihirli Ayna, Kurnaz Tilki, Ateş Gözlü Dev, Şah Nazar ve niceleri...” (Karaca, 2006, 91). Çocuklar, yazarın eserlerinde büyük yer tutar. “Cahit Uçuk, büyüklerle ilgili hikâyelerinde çocuklara da yer vermiştir. Hikâyelerdeki çocukların çoğu fakirdir; yaşam mücadelesi verirler (Şişeler, Onun Bayramı, Kömür, Portakal, Sarı Kız vb.). Bazı hikâyeler anne-çocuk ilişkisine dayanır. Burada anneler çocukları için her türlü fedakârlığı yapan, yüreği evlat sevgisiyle çarpan, hemen hemen tüm derdi çocuğuna bir lokma ekmek bulmak olan anneler olarak karşımıza çıkarlar. Örnek Elma Kabukları, Mucize, Ana, Kırk Para Yerine.” (Doğan, 1999, 257).

Yazarın büyüklere yönelik yazdığı ve araştırmamızın kaynağını oluşturan bu öykülerde anne-çocuk ilişkisini yoğun olarak görmekteyiz. Doğan’a göre, yazarın öne çıkan bir diğer özelliği ise inançlarının kuvvetli olmasıdır. Bu durum, eserlerine de yansımış, seçilen karakterlerin manevi değerlere bağlı kişiler oldukları görülmüştür (Doğan, 1999, 39).

Bu dönemde eser vermiş kadın yazarlarımızdan biri de Ferzan Gürel’dir. “Hikâyeci, 1919 yılında Aydın iline bağlı Söke ilçesinde dünyaya geldi. Romancı Samim Kocagöz’ün kız kardeşidir.” (Karaalioğlu, 1982,251). Yazar; “konularını doktor eşiyle yaşamakta olduğu Söke kasabasının gündelik hayatından, çevresindeki kişilerin yaşantılarından alan hikâyelerini beş kitapta topladı: Evcilik Oyunu (1962), Şeftali Çiçekleri (1965), Kara Tutku (1971), Ölü Gözünden Yaş (1979), Kordon Boyu (1985).” (Necatigil, 2006, 200).

Dönemde adından çok fazla söz ettiren yazarlardan biri de Nezihe Meriç’tir. Yazar, 28 Şubat 1925 Gemlik doğumludur.“Nezihe Meriç, yirmi yaşlarında yayımlanan ilk hikâyeleriyle dikkati çektikten sonra kadın psikolojisinin en duyarlı, en canlı gözlemlerini yansıtan bir sanat aşamasına vardı: “Topal Koşma, Korsan Çıkmazı, Menekşeli Bilinç” hepsi bir oluşma devresinin ürünleridir.” (Karaalioğlu, 1982, 360). Karaca’ya göre; yazar, genç

kız ve kadın dünyasının iç yalnızlığını ve toplumla olan uyumunu eserlerinde başarıyla dile getirir (Karaca, 2006, 234).

Bezirci'ye göre; "Sait Faik'te görülen bazı eğilimleri Nezihe Meriç'te buluyoruz: Yaşama, doğa ve insan sevgisi. Ayrıca dünyaya inançlı, iyimser bir bakış, sorumluluk duygusu" (Bezirci, 2003, 27).

Günümüz yazarlarından olan Leyla Erbil, 12 Ocak 1931'de İstanbul'da doğdu. Soyut anlatımı deneyen yazarlar arasındadır. Bu anlatıma göre; "söz konusu hikâyelerde olay mümkün olduğu kadar en aza indirilir, adeta yok edilmeye çalışılır. Önemli olan olay değil, onun insan zihninde uyandırdığı izlenim ve çağrışımlardır." (Korkmaz, 2004, 334). Bezirci 'ye göre de "o ne varoluşçudur, ne de felsefeci. İnsan varlığının günümüzde, kokuşmuş bir toplum düzeninde geçirdiği yabancılaşmayı, hiçleşmeyi yansıtan bir sanatçısıdır. Hikâyelerinin varoluşsal verilerle beslenmesi de bundandır." (Bezirci, 2003, 117). Yazarı öne çıkartan diğer bir özelliği de öykülerinde seçtiği konulardır. "Leyla Erbil; eserlerinde değer yargılarına, yaşam biçimlerine, evlilik, aile olgusu ve kadın cinselliği gibi konulara sert, alaycı ve eleştirel tutumla yaklaşan yazar olma kimliğini, hep sürdürdü." (Karaca, 2006, 199). Hikâyelerinin toplandığı kitaplar: Hallaç (1961); Gecede (1962); Tuhaf Bir Kadın (1971); Eski Sevgili (1977)'dir.

Cumhuriyet devri hikâyecilerinden olan Sevim Burak, 1931 İstanbul doğumludur. Yazarın eserlerinde karamsarlık dikkati çeker. Bezirci 'ye göre "hikâyelerde mutluluğa erememiş, hayatta yerini bulamamış insanların –daha çok kadınların – durumu anlatılıyor. Bir türlü çıkış yolu bulamayan bu güvensiz insanlar acı gerçeklerin içinde çırpınıp duruyorlar. Bol bol düşünürler. Düşle aşmaya çalışıyorlar gerçeği. Ama boşuna: Sonuçta hep yeniliyorlar. Sanki bir çeşit alın yazısı işlerini bozuyor." (Bezirci, 2003, 142). Çeşitli dergilerde yayımlanan hikâyelerinin toplandığı kitap ise Yanık Saraylar (1965)'dir.

Aysel Alpsal, tek öykü kitabıyla döneme girer. Karaalioğlu'na göre; yazar, 1934 yılında Zile'de doğmuştur. Varlık, Vatan ve Cumhuriyet gibi dergi ve gazetelerde yazılarını yayımlar. Öykülerini topladığı kitap da Sıkıntı Odası (1958)'dir (Karaalioğlu, 1982, 46). Yazar, aile çevresinden çıkarak şehir yaşamıyla yüzleşen kızların yaşam karşısındaki gözlemlerini ve kişiliklerini sorgulamalarını anlatır (TBEA, 2003, 91).

Tek öykü kitabıyla döneme giren bir başka yazarımız da Meral Çelen'dir. Karaalioğlu'na göre; 2 Ocak 1934'de Diyarbakır'da doğan yazar, on yedi yaşındayken "Fatma Kadın" adlı ilk hikâyesini yazar. Kitap olarak çıkan eserleri Bir Küçük Kadın ve Güllü Güzel'dir. Yazar, eserlerinde Anadolu kadının sorunlarını izlenimci bir duyarlılıkla anlatır (Karaalioğlu, 1982,149-150).

Bu dönemde yer alan ve tek öykü kitabı olan bir başka yazarımız ise Mübeccel İzmirli'dir. Karaalioğlu'na göre; 1934 yılında Çorlu'da doğan yazarın Gök Katında Kaza ve Sabah Geçidi olmak üzere yayımladığı iki kitabı vardır. Mübeccel İzmirli yaşadıklarından hareketle eserlerinde kadın-erkek ilişkilerini ve sorunlarını gündeme getirir (Karaalioğlu, 1982, 291).

Yaşadıklarını ve gözlemlerini ayrıntılı bir bakışla eserlerine yansıtan yazarlarımızdan biri de Güner Ener'dir.1935'te Samsun'da doğan yazarın öykülerini topladığı kitabın adı da Eylül Yorgunu (1969)'dur.

Gülten Dayıoğlu, döneme damgasını vurmuş ve çocuk edebiyatı alanında da ses getirmiş yazarlarımızdandır. 1935 yılında Kütahya'nın Emet ilçesinde doğmuştur."Gülten Dayıoğlu, gazetelerde çıkan eğitsel yazıları, çocuklar için yazdığı küçük hikâye ve oyunlarla tanındı. "Döl" hikâyesi Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği Yunus Nadi Hikâye yarışmasının ikincilik ödülünü kazanınca ismini daha güçlü duyurdu." (Karaalioğlu, 1982, 159). Ateş'e göre; bir süre öğretmenlik de yapan yazar, çocuk edebiyatına oğlunun ve öğrencilerinin etkisiyle yöneldiğini söyler. Okumayı öğrenen öğrencilerine ve okuma açlığı içinde olan oğluna kendi öykülerini anlatarak dikkatlerini toplar. Öykülerinin çocuklara ilginç geldiğini görünce de ihtiyaç duyulan çocuk edebiyatı alanında eser vermeye yöneldiğini belirtir (Ateş, 1998, 16-17). Yazar, eserleri hakkında da şöyle bir açıklama yapar: "İlk eserimin basımı 1963 yılında gerçekleşti. "Bahçıvanın Oğlu" adıyla okuyucuya sunulan bu kitabı çocuklar için hazırlamıştım. O zamandan bu yana kesintisiz, yeni baskılarla kuşaktan kuşağa hizmet veren elliye aşkın kitap yazdım. Bu eserlerin üçü yetişkinler içindir. Geri kalanı altı-on dört yaş düzeyine göre hazırlanmış öykü ve romanlardır." (Dayıoğlu, 1993, 38). "Bunlardan 9-14 yaş düzeyi için; köy, kasaba, kent yaşamını, dünyayı, evreni ve insanlığı konu edinen, dostluk, dünya barışı, çevre sorunları gibi temaları ve gerçeküstü ile

bilimkurgu türündeki konuları işleyen çalışmaların sayısı kırk civarında...” (Karaca, 2006, 145).

Tekirdağ'da 1936 yılında dünyaya gelen Nevin İşlek, Varlık ve Dost dergilerinde çıkan hikâyeleriyle dikkat çeker (Karaalioğlu, 1982, 289). “Öykülerinde aile içi ilişkilerdeki gözlemlerini aktardı; genellikle küçük bir dünya içinde, dede, dayı, anne, teyze ve çocuklar arasında dolaşarak kendini kurcalayan öyküler yazdı.” (TBEA, 2003, 530).

Sevgi Soysal, dönemin önemli öykü ve roman yazarlarından birisidir. “Siyasal ve cinsel özgürlük, barış, toplumsal dayanışma, kadın ve çocuk hakları çevresinde daha çok siyasal tercihlerinin belirlediği bir bakış açısıyla yazdığı öyküleri, Tutkulu Perçem (1962), Tante Roza (1968) ve Barış Adlı Çocuk (1976) adlı kitaplarında toplayan Sevgi Soysal, siyasal planda toplumcu bir tutum sergilemesine rağmen kadın-erkek ilişkileri, evlilik ve aile bağları konusunda “bireyci” bir yaklaşımın öncüsü olmuştur.” (Lekesiz, 2005, 42). Yazarın takındığı asi tutum, eserlerinde kendini hissettirir. Doğan'ın da belirttiği gibi Tante Roza, otobiyografik özellikleri taşıyan bir başkaldırışın öyküsüdür. Bu kitabın odağında yazarın anneannesi, teyzesi ve yazarın kendisini görmek mümkündür. Her üç kadının da ortak bir özelliği vardır. Bu da hayatı içinden geldiği gibi yaşamaktır (Doğan, 2003, 99).

Çanakkale Ezine'de 1937 yılında doğan Afet Ilgaz, İslamcı bir dünya görüşüyle eserler vermiştir. “Afet Ilgaz Muhteremoğlu; yaşantı gözlemlerini, düşüncenin gözleriyle bize yansıtan usta bir hikâyeci. Aile, çevre, yöre, köy, kent sorunlarımızı kadın duyarlılığının potasında eriterek gerçekçi, temiz bir dille vermekte.”(Karaalioğlu, 1982, 274). Yazarın Başörtülüler, Bedriye, Eşiktekerler, Toprak gibi eserleri vardır.

Necatigil'e göre; 20 Mart 1938'de Burhaniye'de doğan Nursen Karas, ilk kitabında şiirlerini derlemiştir. Sevgisizler (1967), Türkü Olan Kadın (1972), Ceviz Sürgünü (1993), İçinden Rüzgar Geçen Sarı (1993) yazarın öykü kitaplarıdır. “Dağlardan Atlamak İstiyorum” (1994) ve “Fotoğraf Çektiğim Dağlarda” ise gezi kitaplarını oluşturur (Necatigil, 2006, 243). “Nursen Karas, hikâyelerinde genellikle yaşantılarını, çevresini, kadın-erkek ilişkilerini, ezik düşen kadınlarımızın alinyazısını, devrik tümcelerle örgülü şiirli bir dille anlatır.” (Karaalioğlu, 1982, 308).

30 Kasım 1939'da Ankara'da doğan Yıldız İncesu, gözlemlerine dayanarak kadın duyarlılığıyla psikolojik çözümler yapar (TBEA, 2003, 524-525).

1943 yılında Kula'da doğan Sabahat Emir'in Ceviz Oynamaya Geldim Odana (1964), Öküz Kafalı Şaban Bey Destanı (1969), Geceyle Gelen (1977), Zamane (1981), Bir Sepet Kiraz (1989) gibi büyüklere yönelik yazılmış öykü kitapları vardır. Bunların dışında yazarın çocuk öykü kitapları, romanları ve tiyatro eserleri de vardır.

Ele aldığımız dönemdeki kadın yazarların bakış açılarının ortak noktası kadını anlatmalarıdır. Ayrıntılı bir gözlem ve duyarlılıkla yazdıkları eserlerde ön plana çıkan olay kahramanı kadındır. Kadını öne çıkararak toplumsal sorunları ve ezilmişliği eserlerinde anlatmak isterler.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde çalışmaya kaynaklık eden araştırmalar ve ulaşılan sonuçlar özetlenmeye çalışılacaktır.

Araştırmamız tematik bir çalışma olduğundan çocuk temalı çalışmalar üzerinde tarama yapılmıştır.

Ak (2006)'ın "Aziz Nesin'in Öykülerinde Çocuk ve Eğitim Teması" başlığını taşıyan araştırmasında Aziz Nesin'in öykülerinde çocuk ve eğitim teması geniş yer tutar. Araştırmacı, Aziz Nesin'in öykülerinde çocuklara yardımlaşma, paylaşma, çalışma, üretme, araştırma, sorgulama gibi değerleri aşladığı görülür.

Aydemir (1998), "Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Eğitim Değerleri" başlığını taşıyan araştırmasında öncelikle eğitimin üzerinde durur. Araştırma boyunca da Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki eğitim değerleri açıklanır. Sonuç olarak üzüntü ve acılarla geçen bir hayatın gereğinden de olsa gerek yazar, eserleri boyunca okuyucusuna toplumdaki aksaklıkları gösterirken bir yandan da milli değerleri aşılar. Böylece kendisi okuyucularına örnek bir insan modeli olur.

Çaganava (2006), "Cahit Uçuk'un Çocuk Romanlarında Tema ve Eğitim Öğeleri" adlı araştırmasında Cahit Uçuk'un romanlarındaki eğitim öğelerini açıklamıştır. Buna göre; romanlarda sevgi, dostluk, yardımlaşmanın önemi gibi soyut konuların işlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Demir (2006), “Muzaffer İzgü’nün Öykülerinde Çocuk ve Eğitim Teması” başlığını taşıyan çalışmada Muzaffer İzgü’nün öykülerinde çocuk ve eğitim temasını inceler. Buna göre öykülerde dikkati çeken çocuklara paylaşma, yardımlaşma, saygı ve sevgi duyma gibi bazı değerlerin çocuklara aşılacak istenmesidir. Ayrıca çocuğun eğitiminde yer alan öğretmen de sık sık öykülerde ön plana çıkartılır. Bu öğretmenler, iyi ve fedakardır.

Enginün (1985), “Halide Edip Adivar’ın Eserlerinde Çocuklar” adlı araştırmasında çocuğu; milli mücadele dönemindeki çocuklar, aile içinde yalnızlık çeken çocuklar, aileyi birleştiren çocuklar, hasta çocuklar ve Batı ve Müslüman terbiyesiyle eğitilen çocuklar başlıkları altında sınıflandırır. İncelemenin sonunda; Halide Edip’in çocuklar aracılığıyla eğitim, öğretim, aile, vatan savunması, din, tarih ve milliyetçilik meselelerine değindiği görülür. Bu araştırma da edebiyatımızda yer edinmiş bir yazarın çocuk eğitimine verdiği önemi gösterir.

Erdoğan (1998), “Nezihe Muhittin’in Romanlarında Kadın ve Çocuk”ta Nezihe Muhittin’in romanlarında çocuğa verdiği önemi ortaya koyar. Araştırmanın sonunda çevre ve aile içi olumsuz durumun çocuğun sosyalleşmesi ve benlik oluşumundaki etkisi, çocuğun yetiştirilmesinde de annenin önemi üzerinde durulur.

Erdoğan (2008), “Zeynep Cemali’nin Öykü ve Romanlarında Çocuk ve Eğitim Teması” adlı çalışmada Zeynep Cemali’nin eserlerindeki eğitim öğelerini ortaya koyar. Buna göre; Zeynep Cemali eserleriyle, çocuğa yardımseverlik, fedakârlık gibi bazı insani değerleri aşılama çalışır. Yazar, bunu yaparken de dilin doğru kullanımına da önem verir. Bu yüzden çocuk edebiyatı alanında öne çıkmış bir yazardır.

Göçgün (1985)’ün çalışması Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın romanlarındaki çocuklar üzerinedir. Çalışmada kronolojik bir sıra incelenerek ele alınan romanlardaki çocuklar, sosyal ve psikolojik bakımından sınıflandırılmıştır. Ulaşılan sonuç şudur ki ele alınan eserlerde çocuk, çeşitli sosyal problemleri beraberinde getiren bir zavallı olarak karşımıza çıkar. Böylece Hüseyin Rahmi, çocukların yaşadığı sorunları gözler önüne sererek yetişkinlerin bu duruma dikkat etmesini sağlar.

Gökşen (1957), “Türk Romanında Çocuk” başlığını taşıyan araştırmasında Türk romanının konu olarak çocuğu henüz benimsemediğini

söyler. Bunu da alışılmış roman kahramanlarının dışına çıkınca eserin okunmama kaygısına ve bir çocuğun hayatından koca bir roman yazılamayacağına bağlar. Dolayısıyla incelenen birkaç roman dışında çocuk, romanın asıl kahramanı değil; sadece figüranıdır. Ya da kısa bir çocukluk devresini geçirmek üzere romana alınmıştır.

Gürsoy (1998), “Ahmet Hamdi Tanpınar’ın Eserlerinde Çocukluk Hatıraları” adlı araştırmasında çocukluk üzerinde durur. Araştırmacı, bir edebiyatçıyı bilmenin en iyi yollarından birinin de çocukluğunu bilmekten geçtiğini söyler. Araştırmanın sonunda Tanpınar’ın şiir, hikâye, roman ve denemelerin yazılmasında çocukluk hatıralarından yararlandığına ve çocukluğun hayal gücünü geliştirerek eserlerinde birtakım fanteziler kurmasına yardımcı olduğuna ulaşılmıştır.

İnci (1995)’nin “Ahmet Mithat Efendi ve Çocuk Terbiyesi” başlığını taşıyan araştırması gösterir ki ilk olarak çocuk ve çocuk terbiyesi, Mithat Efendi’yle edebiyatımıza taşınır. Ahmet Mithat Efendi, çocuklara eserlerinde fazlaca yer vererek toplumu eğitmeyi ve değiştirmeyi hedefler. Mithat Efendi terbiye konusuna eserlerinde fazlaca eğilmiştir. Aile ve okul çevresinde çocuğu inceleyerek aile eğitiminin daha önemli olduğunu vurgulamıştır. Anne ve baba tutumları ve bunların çocuklara olan yansıması da gösterir ki Ahmet Mithat’ın amacı önemli bir konu olan eğitime ailelerin dikkatini çekmektir.

Kerman (1985)’in “Halit Ziya’nın Romanlarında Çocuk ve Terbiyesi” başlığını taşıyan çalışmasında ele alınan romanlardaki olay örgüleri açıklandıktan sonra çocuk figürü incelenir. Romanlarda çocuk ve eğitimi üzerinde durulduğu görülür. Halit Ziya okulların çocuğun eğitiminde önemine inanmış, özellikle de batılı tarzda açılan yeni okulların faydalarını eserlerinde vurgulamıştır. Mahalle mekteplerini ise yermiştir. Sonuç olarak bu araştırma, okuyucuya Halit Ziya’nın çocuğun yetiştirilmesinde aileden çok okulun önemine inandığını vurgular.

Sınar (1997)’in çalışmasında 1872–1950 dönemler arasındaki roman ve hikâyelerdeki çocuk teması ele alınmış ve çocuk; aile, okul, sokak ve dış çevre ve de savaş başlıkları altında incelenmiştir. Bu başlıklar altında çocuğun içinde bulunduğu çevreyle olan ilişkileri tespit edilmeye çalışılmış, böylece yazarların çocuğa bakış açısı ve dönemin çocuk üzerindeki etkisi ortaya konmuştur. Buna göre; ele alınan eserlerde yazarların çocuğu ve

çocuk aracılığıyla da aile ve toplumu eğitime amacına gittikleri görülür. Eserlerde hasta ve bakımsız, fakir ya da çalışan, savaş tehlikesine maruz kalmış ya da sokaklarda yatan çocuklar ağırlıktadır. Böylece yazarların karamsar bakış açıları ortaya konulmuştur. İncelenen eserlerde anne ve babanın çocuğuna karşı takındıkları tutum da ortaya konulmuş, bu şekilde yazarların toplumu eğitime amacına gittikleri gözlenmiştir. Araştırmadan çıkan sonuç; yazarların çocuğa sevgiyle yaklaştıkları ve onu acıma faktörü olarak kullanmalarındır.

Yukarıda andığımız çalışmalar, çocuk teması üzerinedir. Görülüyor ki edebiyatımızda yazarlar, çocuğu eserlerinde kullanarak eğitimin önemini öne çıkarırlar. Çocukta ya da çocuklukta görülen sorunlar işlenerek aile ve toplumun dikkati bu yöne çekilmeye çalışılır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, toplanılan kaynaklar ve bilgilerin değerlendirilmesine yer verilecektir.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, betimsel niteliklidir. Yani var olanı ortaya koymaya dayalıdır. Yöntem olarak da tarama yöntemi kullanılmıştır. Literatür taramasına dayanan bir araştırmadır.

Bilgi Toplama Kaynakları

Araştırmamız betimsel nitelikte olduğundan öncelikle literatür taramasına dayanarak 1950-1970 dönemindeki kadın yazarların öykü kitaplarını belirledik. Buna göre; Efzayış Suat'ın Kırk Kapısı (1950); Nezihe Meriç'in Bozbulanık (1953), Topal Koşma (1956), Menekşeli Bilinç (1965); Fazıla Atabek'in Veda Çiçekleri (1957) ; Saadet Timur'un Şeytansız (1958), Ben Bu Kadar Değilim (1963); Aysel Alpsal'ın Sıkıntı Odası (1959); Leyla Erbil'in Hallaç (1961), Gecede (1968); Meral Çelen'in Güllü Güzel (1961); Nevin İşlek'in İkinci Güneşi (1962); Sevgi Soysal'ın Tutkulu Perçem (1962), Tante Rosa (1968); Ferzan Gürel'in Evcilik Oyunu (1962), Şeftali Çiçekleri (1965); Münife Baran'ın Bir Sokak, Bir Semt, Bizim Hüsnü Bey ve Nato (1962); Afet Muhteremoğlu'nun Bedriye (1963) ,Başörtülüler (1964), Toprak (1968); Sabahat Emir'in Ceviz Oynamaya Geldim Odana (1964), Öküz Kafalı Şaban Bey Destanı (1969); Cahit Uçuk'un Unutmuyacaktı (1964), Artık Geçti (1965), Cennet Bahçe (1967), Altın Pabuçlar (1968), Bir Işıklı Pencere (1969), Kurtların Saygısı (1970), Değişen Sensin (1970); Mesude Gürel'in Kaderin Oyuncakları- Yaşanmış Aile Hikâyeleri 1 (1964); Sevim Burak'ın Yanık Saraylar (1965); Nursen Karas'ın Sevgisizler (1967); Mübeccel İzmirli'nin Sabah Geçidi (1967); Güner Ener'in Eylül Yorgunu (1969); Yıldız İncesu'nun Bir Saat On Üç Dakikalık Seçim Konuşması (1970); Gülten Dayioğlu'nun Döl (1970) araştırmamızın dayanağını oluşturan eserlerdir. Bu kaynaklar tespit edilirken Necatigil (2006)'in "Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü", Seyit Kemal Karaalioğlu (1982)'nin "Resimli Türk Edebiyatçıları Sözlüğü", Karaca (2006)'nin "Edebiyatımızın Kadın Kalemleri" ve Hece (2005) "Türk Öykücülüğü Özel Sayısı"ndan faydalanılmıştır.

Bilgilerin Toplanması ve Değerlendirilmesi

Araştırmamız tematik bir çalışma olduğundan öncelikli olarak tematik çalışmalar incelenmiş ve bunlardaki sınıflama değerlendirilmiştir. İçlerinde en ayrıntılı sınıflamanın ise Sınar (1997)'in "Hikâye ve Romanımızda Çocuk" başlığını taşıyan araştırmasında olduğu görülmüştür. Aynı zamanda bir doktora çalışması olan bu kitapta çocuk; aile, okul, sokak ve savaş olmak üzere dört ayrı ana başlık altında ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Aile ve Çocuk genel başlığının altında çocuk özlemi, çocuk istememe, çocuğa isim verme, çocuğun anne ve babayı bağlayıcı unsur olması, çocukların özel durumları ve aile içinde çocuğun eğitimi gibi alt başlıklara yer verilirken okul çevresinde de bir sınıflamaya gidilmiştir. Böylece okul eğitiminin gerekliliği, eski mekteplerdeki eğitimin ve ceza usullerinin tenkidi, milli olmayan eğitimin tenkidi, çocuğun okulda yönlendirilmesi ve okuldaki arkadaş ilişkileri incelenmiştir. Sokak ve Dış Çevre başlığı da sokak çocukları ve oyun yeri olarak sokak olmak üzere iki alt başlıkta incelenmiştir. Savaş tehlikesine maruz kalan çocuklar başlığında ise çocuk ve savaş etkileşimi açıklanmıştır. Ele aldığımız dönemdeki kaynakları tespit ettikten sonra aynı tasnifi biz de araştırmamızda yaptık. Tespit ettiğimiz öykü kitaplarını kronolojik bir sıra takip ederek verirken çocuğu; aile, okul, çevre ve savaş ana başlıkları altında incelemeye çalıştık. Araştırmamıza eğitim de girdiğinden çocuğu aile içinde incelerken anne ve baba tutumlarına varsa bunların çocuk üzerindeki etkisine değinmeye çalıştık. Bu şekilde o dönemdeki ailelerin çocuklarına gösterdikleri eğitim anlayışlarını ortaya koymuş olacaktık. Çocuk, ailenin dışında okul, sokak ve savaş çevresinde de incelenerek buradaki çocuk-dış çevre etkileşimi ortaya konmaya çalışılmıştır.

1. BÖLÜM 1950-1970 Arası Türk Kadın Yazarların Öykülerinde Çocuk Teması

1.1. Aile ve Çocuk ilişkisi

Aile, bireyin gelişimini yansıtan ve onu en iyi ifade eden bir kurumdur. Ailede yaşananlar, bireyin gelişimine ömür boyu etki edebilir. Bu bölümde öykülerdeki çocuk özlemi, çocuk istememe, çocuk ve birleştiricilik, anne, baba, diğer aile bireyleriyle çocuk arasındaki ilişkiye değinilecektir.

1.1.1. Çocuk Özlemi

Çocuk, Türk toplumunda aileyi birleştiren ve ona neşe katan bir rol oynar. Bu başlıklar altında incelediğimiz öykülerde de ya anne ya da baba, çocuk özlemi içindedir. Bunda çocuk sahibi olamama, anne ve babanın ayrılması nedeniyle çocuğun uzaklaştırılması veya çocuğun ölümü sonucu çocuğa duyulan özlem yatar. Kimi öykülerde ise çocuk sahibi olma, mutluluk için kurulan bir hayal olarak karşımıza çıkar.

Aşağıda incelenen öykülerde, 1950-1970 dönemi arasında eser veren kadın yazarlar da öykülerinde çocuk özlemine değinmişlerdir.

Efzayiş Suat'ın "Son Koz" adlı öyküsünde Güzin adlı bir kadının başından geçen gönül maceraları anlatılır. Öyküdeki anlatıcının da yardımıyla Güzin'in çocukluğu, gençliği ve yaşlılığı verilir. Aşk hayatında yaşadığı talihsizliklere rağmen yaşlılığında son bir kez daha aşık olmak ister ama bu da hüsrarla sonuçlanır. Artık sona yaklaşırken kendini yalnız hisseder. Arkadaşıyla derdini paylaşırken şöyle bir cümle kurar:

"Yalnızlık biraz da orta malı olmak değil midir?...Yalnız olduğun için herkes senin üstünde bir hak iddia eder. Kimi himaye bahanesiyle kimi istismar etmek suretiyle senden faydalanmak ister. Ne yapalım bu da bizim çilemiz. Çoluksuz çocuksuz olmanın cezası..." (Kırık Kapısı: 63-64)

Güzin, mutlu bir evliliğin, çoluk çocuk sahibi olmanın hayaliyle yanıp tutuşur.

Yazarın "Servi Gibi" adlı öyküsünde baba, zorla çocuğu öz annesinden ayırıp, Paris'e kaçıtır. Bütün bunları yaparken de çocuğun durumunu ve eşinin çekeceği sıkıntıyı düşünmez. Geride ise gözü yaşlı bir anne bırakır:

“Evladı Paris’te hayırsız bir baba ve kalpsiz bir üvey ana yanında bulunduğum müddetçe yavrusundan bir haber alabilmek ümidiyle tıpkı etrafa hazin bir çıra kokusu yayan serviler gibi o da her geçtiği yerde, her dinleyen kulakta derdinin izinin bırakarak senelerce kapı kapı dolaşmış, yedi kat ellere yüz suyu dökmüştü.” (Kırk Kapısı: 84)

Çocuk özleminden dolayı kadın çaresiz kalır.

Efzayış Suat’ın *“Son Koz”* adlı öyküsünde görülen evlenmeden çocuk sahibi olma hayali, Nezihe Meriç’in *“Keklik Türküsü”* adlı öyküsünde de karşımıza çıkar. Öyküde Oya adlı genç bir kız, Kadıköy vapurunda aşık olduğu adam üzerine hayaller kurar. Ne yazık ki bu hayaller, genç adamın bir başkasıyla nişanlanması üzerine sona erer.

Oya’nın hayallerinde vapurda karşılaştığı bu adamla evlenmek ve ondan çocuk sahibi olmak vardır:

“İki tane çocuğu olacaktı. Biri kız biri oğlan. Kız sarı oğlan babası gibi biraz tatarımsı, kabak kabak kabacık! Hem de yaramazın çivisi.” (Bozbulanık: 134)

Annenin ayrılık nedeniyle çocuğuna duyduğu özlem, Meral Çelen’in *“Mutsuz Plak”* adlı öyküsünde de görülür. Öyküde bir evde düzenlenen bir partide kadınlar birbirlerine dert yanarlar. Genç kadın, ilk kocasından olan kızına hasret duyar. Anne, babasının yanında olan çocuğunu sürekli düşündüğünü dile getirir.

Çocuk sahibi olmayı isteme, eserlerde sık sık öne çıkan bir konudur. Nevin İşlek, *“Lodos Gibi O Duyu”* adlı öyküsünde yaşlı bir kadınla genç bir kızın konuşmalarını anlatır. Yaşlı kadın, yalnızlığından ve çocuk sahibi olamamaktan şikâyetçidir:

“Daha çok bize her gelişinde söz arasında yakındığı “Allah bana evlat vermedi...” sözünü hatırlayınca çözmüştüm tümcesinin anlamını.” (İkinci Güneşi: 23)

Yazarın *“Mektuptaki Teyze”* adlı öyküsünde hiç evlenmemiş bir kadınla ona kalmaya giden bir çocuğun arasında geçen diyalog anlatılır. Kadın, kendisine misafiriğe gelen bu çocuğa karşı sevgi doludur. Öyle ki ona sürekli *“çocuğum”* diye hitap eder. Bu sesleniş küçük çocuğun da dikkatini çeker.

Bu durum, kadının yalnızlığını ve çocuk özlemini ortaya koyar.

Ferzan Gürel'in "Cennet'in Düşü" adlı öyküsünde anne, ayrı kaldığı günlerin etkisiyle kızına özlem duyar:

"Kezban düşündükçe, kara gözleri buğulanıyor, gölgeleniyordu yüreği yanıktı, yanık... Cennet güzel kızdı, teliyle duvağıyla gelin gitse, anasına babasına da yararı dokunurdu; durakoysa ne vardı, daha on beşindeydi Cennet." (Evcilik Oyunu: 18-19)

öykünün kahramanı Cennet, erkenden kocaya kaçır ve sonrasında da pişmanlıklar yaşar. Kezban, kızının aklını çelen kadını köy yerinde bulup, döver. Eve döndüğünde ise Cennet'in geri döndüğünü görüp, şaşırır. Kezban, kızını köylünün de affettiğini görünce kocasını ikna etmek için çareler düşünür.

Bazen de çocuk, evlilikte mutluluğu arttıran bir araç olarak görülür. Bu sebeple eşler, bir başka çocuk ister. Afet Muhteremoğlu, "Evlilik" adlı öyküsünde genç bir kadının kocası ve evliliği hakkındaki düşüncelerini anlatır. Kadın, evlendikten sonra kocası istediği için kendi zevklerinden vazgeçer ve ev işlerine merak salar. Bundan da mutluluk duyar. Mutluluğunu arttırmak için de bir çocuğunun daha olmasını ister.

Mesude Gürel'in "Uzakta Kalan Anne" adlı öyküsünde Mediha, ailesi tarafından şımartılmaya alışmış, zengin bir ailenin kızıdır. Kendi isteğiyle evlilik yapmasına rağmen şımarıklığı yüzünden evde huzur kalmaz. Çocukları Nesrin'in oluşu bile evin huzurunu değiştirmez. Mediha, eşiyile her kavga edişinde kendi ailesine sığınır. Kocasının sürekli kendisini evden almak için diller dökmesine alışmıştır. Beklenenin aksine kocası kendisine boşanma davası açar ve çocuğunun yüzünü göstermez. Eşinden ayrı kaldığı zamanlarda kızı Nesrin'i özler:

"Aradan iki ay geçtiği halde kocasından ses çıkmıyordu. Babasının muhteşem köşkü, zaman zaman gözünde küçülüyor, kendi küçük evini, kendi eşyalarını biricik Nesrin'ini özlüyordu. Analık hissi biraz olsun baş göstermeye başlamıştı." (Kaderin Oyuncakları: 109)

Mediha, ikinci bir evlilik yapar. Evlendiği kişi ise içkici ve hayırsız çıkar. Ondandır iki evlat sahibi olmasına rağmen bu kocası ona değer vermez. Fakirlik içinde hayatlarını sürdürürken önce kızını sonra kocasını kaybeder. Oğluyula kenar mahallerinin birine yerleşir, orada bekar çamaşırı yıkar. Yıllar sonra ise yüzünü görmediği kızı olan Nesrin'den mektup alır. Nesrin

mektubunda evleneceğini yazar, yine de annesini böyle bir günde istemediğini belirtir.

Nezihe Meriç'in "*Varım Diyorum İnanmalısınız*" adlı öyküsünde babasının baskısına dayanamayarak evden kaçan ve bir erkekle birlikte yaşamaya başlayan bir kızın öyküsü anlatılır. Öyküde aynı zamanda bir kadın yazara da değinilir. Çocuk özlemi içindeki bu kadın, çocuğu olmadığı için ağlar.

Yazarın "*Sancılı Us Bizdedir*" adlı öyküsünde ise olay bir mahkemede geçer. Bir gelin ve kayınvalide arasında yaşanan sorunlar anlatılır.

Öyküde çocuğa özleme ve çocuğun doğuşuyla yaşanan sevince de yer verilir:

"Arkadaşım altı yıldır evlidir. Çocuğu olmadı. Bu yıl çocuğu olacağını anlayınca-Bu tanık mor ipek bir örtüyü en son moda dolamıştı başına. Akıllı bir kadındı.-sevincinden delilere döndü." (Menekşeli Bilinç: 91)

Çocuğun ölümüyle yaşanan üzüntü, anne ve babada hiç geçmeyecek bir evlat hasretinin kalmasına neden olur. Cahit Uçuk'un "*Bir Annenin Masalı*" adlı öyküsünde mutlu bir evliliği olan Zehra'nın sevinci, bebeğinin olacağını öğrenince ikiye katlanır. Bu sevinç, bebeğin doğumunun on beşinci günü hastalanıp ölmesiyle sona erer. Evlat hasreti içindeki anne, bebeği için hazırladıklarını Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağışlar.

Nursen Karas'ın "*Anlayamazsın*" öyküsünde trende karşı karşıya oturan iki genç, birbirlerine bakıp hayal kurarlar. Genç kızın, hayalleri daha derin ve kutsaldır. Bu gençle evlendiğini ve anne olduğunu düşünür. Genç kızın kurduğu hayaller, gencin bir başka istasyondan binen genç kıza gözlerini dikip, onu süzmesiyle biter. Hayalleri yıkılan genç kız da trenden inerken erkekler tarafından anlaşılamadığını düşünür. Böylece bu öyküde çocuk özlemi, ergenlik dönemindeki bir genç kızda kurulan hayal olarak karşımıza çıkar.

"*Uyku*" da yazar, doğum esnasında kaybedilen bir çocuktan bahseder. Çocuk, hayata gözlerini açamadan ölür. Anne, ölen çocuğunun acısını yüreğinde taşır.

Nursen Karas'ın "*Söylenmemiş Ninniler*"de çocuk sahibi olmak isteyen Nesibe, tedavinin sonunda hamile kalır. Beklenen sevinç Nesibe'nin düşük yapmasıyla son bulur.

Onun hayalleri yazar tarafından şöyle verilir:

“Nesibe de istiyordu. Gece uykularında değil, güpegündüz, gözkapakları daha kırpışırken boy boy, biçim biçim çocuklar diziliyordu karşısına. Hele bir tanesini en çok seviyordu. O, ötekilerden de yakına geliyordu. Paytak paytak ardından yürüyor, yarım yarım konuşup hep bir şeyler istiyordu.” (Sevgisizler: 64)

Böylece çocuk özlemiyle yanıp tutuşan bir anne karşımıza çıkar.

Cahit Uçuk'un *“Bir Tek Lira”*da anne ve babasının dikkatsizliği sonucu, açık bırakılan kapıdan suya düşen küçük kız, hastalanır ve yeterince tedavi edilemediği için ölür. Ailenin fakirliği küçük kızın defnedilmesinde de engel olur. Çocuğun ölüsünün kaldırılması için de bir tek lira gereklidir. Bir süre bu parayı bulamadıkları için çocuğun cesedi üç gün odada kalır. Komşulardan biri, bir süre sonra parayı getirince çocuk, mezarlığa defnedilir. Arabacılık yapan baba, taşıdığı müşterisine kızının mezarını işaret ederken göz yaşlarına da hakim olamaz.

Çocuk ölümünden dolayı ortaya çıkan özlem yazarın *“Aktüyün Gözleri”* adlı eserinde de görülür. Öyküde bahsedilen Suat, yıllar evvel kızını bir oyuncak ayı yüzünden kaybetmiştir. Çocuğu, çok sevdiği oyuncak ayının bir gözünü yutmuş; fakat çocuğun hastalığı ancak ölümünden sonra anlaşılmıştır. Suat da o günden sonra kendi çocuğu yaşıtındaki çocukları çocuğu bellemiş ve onlara gözleri olmayan oyuncak ayılar götürmüştür. Bu çocuklardan biri de kendi kızının adıyla seslendiği *“Atuş”* tur.

Cahit Uçuk, *“Yalancı Gençlik”* adlı öyküde yaşlı bir çiftin geçmişe dönük özlemlerini görürüz. Çift, güzel bir pazar sabahını doyasıya yaşasalar da artık genç olmadıklarının farkına varırlar. Gençlikle beraber giden özlemlerinden biri de çocuktur. Yaşlı kadın, zamanında eşi çok istemesine rağmen fiziği bozulacağı için çocuk doğurmayı istememiştir. Şimdi de bu kararından dolayı hayıflanır ve pişmanlık yaşar.

Yazarın *“Solmayan Bahar”* öyküsünde büyükanne, çok sevdiği oğlunun evlenmesini ve kendisine bir torun vermesini ister. Böylelikle evin içini dolduran bir ses, neşe olacaktır. Annenin dileği, oğlunun evlenmesi ve ona güzel bir torun vermesiyle kabul olur.

Cahit Uçuk'un *“Şemsiyeli Çocuk”*ta mutlu bir evliliği olan heykeltıraşın hayatı, kendilerine bakan büyükbabanın ölmesi ve eşinin de hastalanması

sonucu kötüye gider. Eşi, hastalanır ve çalışamaz duruma gelince yedi yaşlarındaki oğulları da okul çıkışlarında çalışmaya başlar. Anne de ölünce baba, oğluyla baş başa kalır. Çocuğun tek hayali soğuktan kendini koruyacak bir şemsiyesinin olmasıdır. Baba, oğlunun bu isteğini yerine getiremez. Oğlu hastalığa yenik düşünce baba, vicdan azabıyla bütün gece çalışır ve ardında şemsiyeli bir çocuk heykeli bırakarak ölür. Onun ölümünün ardından bulunan bu heykel çok beğenilir ve şehrin çocuk bahçesinde sergilenir.

Bu öyküde babanın çocuk hasretini ve iç hesaplaşmasını görürüz.

Yazarın “*Sönen Işıklar*” öyküsünde Meral adlı dört yaşındaki bir kızla “nişanlım” diye hitap ettiği yaşlı adam arasında aşılmaz bir duygusal bir bağ vardır. Adamın bu küçük kıza bu denli bağlı olmasının sebebi yıllar evvel ölen çocuğuna duyduğu sevgiyi bu küçük kıza yaşatmak istemesidir. Her şey iyi giderken bir gün Meral’in de öldüğünü öğrenir. Perişan bir halde gecenin karanlığında bilinmeyene doğru ilerler.

Böylece çocuk sevgisi yerini yalnızlığa ve özleme bırakır.

Çocuk ölümlerinden kaynaklanan özlem, yazarların sık işlediği bir konudur. Gülten Dayıoğlu’nun “*Döl*” (1970) öyküsünde bahsedilen köylü kadın, ilkel şartlar altında doğurmaya çalışır. Köylü kadın, genç yaşına rağmen daha önce de üç çocuğa hamile kalmış; fakat bu çocuklardan sadece kızı yaşamıştır. Anne, ölen çocuklarına özlem duyarken baba, soyunun devamını ister. Bu yüzden ana, dördüncü çocuğuna hamile kalır. Öykünün sonunda zor da olsa çocuğunu doğurur.

Yazar, köy yerinde yaşayan ve on beş yaşında evlendirilen bir kız çocuğunun acılı hayatını “*Gül Gelin*”de işler. O, daha çocuk denilecek yaşta, hiç istemediği halde annesinin zoruyla evlendirilir. Hamileliğinin ilk zamanlarında çocuğunu doğurmaktan korksa da sonraları onun doğumunu dört gözle bekler. Doğum anı yaklaştığında ebesiz köyde sancılar içinde iki gün kıvrılır, sonunda kurtulur; fakat çocuğunun ölü doğması gencecik gelini gözyaşlarına boğar:

“Komşular, iri iri ne bakıp duruyorsunuz bana? Bebemi yitirdim. İçim yanıyo! Öldü işte bebecim, öldü... Öldü gitti!.. diye bağırdı. Kimseden ses çıkmadı. Gül Gelin, tekrar katıla katıla ağlamaya koyuldu.” (Döl: 32)

Çocuğun ölümünden kaynaklanan üzüntü ve çaresizlik genç kadının gözyaşlarında dile gelir.

Gülten Dayıoğlu, “*Elif Kızın Öyküsü*”nde bir ergenin çocuk sahibi olma hayalini işler. Öyküde babası olmayan Elif, köy yerinde annesiyle yaşar. Ergenlik dönemine kadar her şey güzel giderken bu devreden sonra annesinin baskısıyla karşılaşır. Karşı cinse de ilgi duymaya başlayan Elif, sıkıntılarını annesiyle paylaşamaz. Bir gün kendisine ilgi duyan Ali’yle birlikte olur ve dehşete düşüp kendisini çaya atar.

Öyküde ergenlik dönemine giren genç kız, vücudundaki değişimlerinin farkına varır. O an, içinde anne olup çocuk sahibi olma hissi uyanır:

“O anda ana olup bebeğini emzirmek için büyük bir istek gelip geçiyordu içinden. Kendisine çok çocuk vermesi için Tanrı’ya dua bile ediyordu.” (Döl: 39)

Yazar, çocuk sahibi olma hayalini “*İç Sızısına Bilezik*”te de işler. Öyküde iflas eden bir ailenin yaşam mücadelesi anlatılır. Ailenin diğer bir sıkıntısı da çocuklarının olmamasıdır:

“Çocukları olmamıştı. Hemen hemen, mutluluklarını gölgeleyen tek konu buydu...” (Döl: 120)

Kadın, elindeki son paralarla romatizmalara, sızılara iyi gelebilecek bakırdan bilezikler yaptırıp satar. Önceleri satışlar iyi gitse de adam bilezikleri satmak için gittiği bir kasabada dolandırıcılıkla suçlanır. Fakat mahkemede kendini savunmaya kararlıdır.

Cahit Uçuk’un “*Altın Rüya*” öyküsünde ekonomik yetersizlikten dolayı genç kadın, tedavi olamamakta bu yüzden de çocuk özlemiyle yanıp tutuşmaktadır. Bir gün hayalinde bir çocuk sahibi olduğunu ve durumlarının iyi gittiğini görür. Kocası eve geldiğinde bir müjdeyle karşılaşır. Eşi ikramiye almıştır. Kadın, hayallerine yaklaştığı için artık mutludur.

Bu öyküde de ekonomik çaresizlik nedeniyle çocuk sahibi olamamaktan kaynaklanan özlem, bu durumun aşılmasıyla yerini sevince bırakır.

Yazarın “*Mucize*” öyküsünde Süheyla, yıllar önce çocuğunu ve kocasını bırakır ve zenginliği seçer. Bir süre sonra yaptıklarından pişman olarak eve döner. Eve döndüğünde çocuğunun hasta olduğunu görür. Doktorların ölecek dediği çocuk, annenin sevgisiyle iyileşir.

Ayrılık nedeniyle çocuğa duyulan özlemin kavuşmayla son bulduğu görülür.

Cahit Uçuk'un "Ana" öyküsünde çocukluğundan beri ana olmak isteyen ve Solmaz bebeğiyle de oynadığı oyunda bunu dile getiren Handan, büyüdüğünde güzel tablolar yapan bir ressam olur. Resimlerine de çocuk sevgisini yansıtır:

"İçinin Solmaz la başlayan ana duyguları, asıl çocuğuna baba olacak eşi bulduktan sonra yatkinleşmiş; yüzünün görünüşünde bunun vuruşları seziliyordu. Onu artist yapan belki; bu güzel istekti. Duyulan, istenen, çıldıran bir istek." (Değişen Sensin: 100).

O, gerçek anlamda analık duygusunu tadamadan ölür.

Bu öyküde annelik duygusunun, genç yaşta kız çocuğuna aşılındığını görürüz.

Öykülerin geneline bakarak diyebiliriz ki "çocuk özlemi" yazarlar tarafından sıkça kaleme alınan bir konudur. Bu durum, ekonomik şartlarından dolayı tedavi olamamak, ayrılık sonucu çocuktan uzaklaşmak, çocuğun ölümüyle duyulan üzüntü ya da çocuk sahibi olamamaktan kaynaklanan bir üzüntü ya da hayal olarak karşımıza çıkar. Dikkate değer diğer bir konu da bu dönemdeki ergenlik dönemindeki genç kızların çocuk üzerine hayaller kurmaları ve bir an evvel anne olmaya heves etmeleridir.

1.1.2. Çocuk İstememe

Çocuk, aile bağlarını kuvvetlendiren bir araçtır. Kimi zaman anne ve babanın birleşmesini sağlamış, kimi zaman da aileye moral kaynağı olmuştur. Bütün bunlara rağmen toplumumuzda çocuk istemeyen aileler de olmaktadır. Bunun nedeni ise kadının kendini anneliğe hazır hissetmemesi, babanın otoriter baskısı ya da rahata düşkünlük nedeniyle çocuğu fazla görmesidir. Düşük yapmak istemek de çocuğu doğurmayı istememek manasına gelir.

Sevgi Soysal'ın "Hoş Geldin Ölüm" adlı öyküsünde Sema adlı genç bir kadının çocukluğu ve yaşamı konu alınır. Sema'nın babası kendisini ve annesini bırakıp gidince annesi ikinci bir evlilik yapar. Üvey babası Sema'yı istemeyince annesi de onu büyükannesi ve büyükbabasının yanına verir. Üniversitedeyken Ömer adlı hocasına aşık olur. Ömer'le dünya ve siyasi görüşleri aynıdır. Ömer'den yana hüsrana uğrayınca kendisini okul arkadaşı Hasan teselli eder. Hasan'dan hoşlanan Sema, onunla evlenir. Bir süre sonra

onunla siyasal görüşlerinin uymadığını anlar. Hasan'dan istemeyerek de olsa bir erkek çocuk doğurur:

“Sonra Ali'nin doğuşu, Sema'nın üniversiteye gitmeyişi, bebe bezlerini kendi yıkayışı, Hayriye işteyken evin yükünü sırtlamaya kalkışı, bütün bunlar, daha nice ufak şey, Sema'nın bir fiyatı önceden ödemeye kalkışmasından başka neydi? Yürümeyeceğini biliyordu. Bile bile çocuğu da yalnızca hiçbir cana kıyamayacağını bildiği için doğurdu.” (Tutkulu Perçem: 41)

Çocuğu Ali'yi daha küçük yaşta bırakıp asıl sevdiği Ömer'e kaçar. Ali'yi babası, babaannesi ve dedesi büyütür. Yıllar sonra Sema, çocuğunu ziyarete gelir. Evdeki değişimi ve olanları gözlemler. Bu, Ömer'den ve onun siyasetinden kaçıştır adeta.

Sema, Ali'yi istemeyerek doğurur, sırf bir cana kıyamayacağından dolayı onu aldırılmaz.

Çocuk, annenin sağlığı açısından da istenmeyen bir varlık olabilir. Münife Baran'ın *“İkinci Çocuğumun Annesi”* adlı öyküsünde anne, tehlikeli olsa da ısrarla kürtaj olmayı reddeder. Baba ise karısının sağlığı için çocuğu istemez. Bunda da karısını aldatmasıyla nedeniyle vicdanıyla hesaplaşması etkili olur. Eşinin iyileşmesinde gösterdiği çabadan dolayı çevresinde iyi bir aile babası olarak görülse aslında o, vicdanının sesini dindirmeyi amaçlar. Vicdanıyla hesaplaşmasını da arkadaşına verilecek bir itirafnameye yazar.

Çocuk, doğum sonrasında annenin psikolojisinin iyi olmaması sebebiyle de istenmeyebilir. Afet Muhteremoğlu'nun *“Bedriye”* (1963) adlı uzun öyküsünde Ahmet Bey ve eşi, Bedriye'yi evlatlık olarak yanlarına alırlar. Bedriye'ye kötü davranışlar da çocukları, Bedriye'yi kollar. Öykünün sonunda Bedriye, evden uzaklaştırılır.

Bedriye'nin yanı sıra Ahmet Bey ve ailesinin yaşamlarına da değinilir, Ahmet Bey'in kızının doğum sonrası psikolojisi bozulur ve bebeğini istemez:

“Anne olmak istemiyorum!” diye bağırarak ölümün eşiğindeki vücut, acılar biraz hafifledikten sonra yine de hasta olarak “Annelik bana vız gelir” diyordu. Bu, biraz daha yumuşak bir başkaldırmaydı, gittikçe çılgın bir sevgiye tutulacak anneciğin ilk günlerdeki gülünç direnişiydi. Çocuğunu merak bile etmedi. Ona kin bile duydu.” (Bedriye: 52)

Çocuğu aldırma isteği, bazen de bir anneden gelebilir. Mübeccel İzmirli'nin *“Ayrık Otu”* adlı öyküsünde, anne, hayatla tek başına mücadele

etmek ister ve bu yüzden kürtaja karar verir. Doktor ve eşi üzülseler de görevlerini yerine getirirler. Doktorun eşi, olaya bir kadın duyarlılığıyla yaklaşır ve üzülür. Öykünün sonlarında ise doğamamış olan cenin konuşturulur:

“Kesicinin gözbebeklerimde yanan acısını ilk duyduğumdan bu yana bitti acılarım. Ben şimdi kavramlardan birine doğru kayıyorum. Üşüye üşüye küçülüyorum. Yalnızca hüznün vardı o küçük aralıkta. Kan vardı kan... Ve yüreksiz, yaşamaz, acımasız bir dünyada en ucuzu kandı yine. O en koyu tanrısız karanlıkta ışığa özlemlili ve yaşamaya küskün, köksüz ayırık otlarını sulardı...”

Ben işte oyduum... CENİNDİM... Soluksuz bir...Yazgısız bir bebek yani... “Dölüt” diyorlar şimdiki dilde. Ki bir tutam arsız yeşillik... Toprağa özlemlili yalnızca, güneşe... Hikâyesi olmayan canlı...” (Sabah Geçidi: 147)

Sevgi Soysal’ın *“Tante Rosa”* (1968) adlı uzun öyküsünde Tante Rosa’nın çocukluğu, gençliği ve yaşlılığı verilir. Düzene karşı koyma ve bir kaçış anlatılır. Tante Rosa, daha on bir yaşındayken okuduğu bir yazıdan etkilenerek at cambazı olmak ister. Bu yolda ilerlemek ister; fakat başarılı olamaz. Rahibe okuluna gider, orada hırçınlığı yüzünden kovulur. İçkili bir alemde tanıştığı Hans ile çocuğu babasız kalmasını diye evlenir. Bu yüzden de kendince “piç kurusu” dediği çocuklarını istemeden de olsa doğurur. Evliliğinde mutluluğu yakalayamadığı için çocuklarını bırakıp evden kaçır. Evden kaçtığı için günahkar sayılıp aforoz edilir. İkinci bir evliliğinde de aradığı mutluluğu yakalayamaz. Yaşlılığında kitap yazmaya başlar.

Bu öyküde de çocuk, mutsuz bir evlilik sonucunda istenmeyen bir varlık olarak karşımıza çıkar.

Çocuk doğuracak olmanın verdiği korku ve çocuk istememe Gülten Dayıoğlu’nun *“Gül Gelin”*de karşımıza çıkar. Gül Gelin, daha çocuk denilecek yaşta. Bir insan yavrusunu nasıl doğuracağına şaşır ve onu doğurmak istemez:

“Karnı günden güne büyüdükçe, Gül Gelin, doğurmaktan korkmaya başladı. Bir gün anasına: -Koca bebe, nasıl çıkacak içimden, ben doğurmam ana, doğuramam! Diye sızlandı. Anası öfkelenildi.” (Döl: 24)

Doğuma yaklaştıkça bu korkusundan vazgeçer.

Çocuk, ayak bağı olacağı gerekçesiyle de istenmeyebilir. Yazarın “Ortak” öyküsünde kapıcı Ömer, beş yıldır uğramadığı köyüne döner. Köyden kocası askerde olan Cemile’yle ayrılır. Esmâ, Cemile’nin kendisine kuma geldiğini İstanbul’a geldiğinde öğrenir. Burada havasız, basık bir kapıcı dairesinde yaşamlarını sürdürmeye çalışırlar. Bu arada iki kadın arasında amansız bir çekişme de yaşanır. Ömer, çekişmelerden bıkar ve bakkal dükkanını bir başkasına devrederek kayıplara karışır. İki kadın önce dövüşseler de sonradan bunun anlamsız olduğuna karar verip, birbirlerine destek olurlar.

Öyküde Cemile, Ömer’den çocuğu olmasını istediği halde Ömer, bu isteği geri çevirir. Çünkü çocuk, onun için ayak bağı olacaktır. Bu yüzden varlığı gereksizdir.

Cahit Uçuk’un “Günahını Ödeyen Çocuk” öyküsünde kızını ayak bağı olarak gören bir anne vardır. Baba, ne kadar çok kızına düşkünse de anne kızına karşı kayıtsızdır. Eskisi gibi gezmelere, partilere gidemediği için şikâyet eder:

“Genç kadın, somurtmuş yandaki küçük karyolada uyuyan kızına bakıyordu. Zengin kocasının hatırı için doğurduğu bu çocuk, onun eteklerine dolanacak, onun yüzünden gezmelerine, çaylarına, partilerine rahatça gidemeyecekti.” (Kurtların Saygısı: 161)

Bütün bunların sebebi olarak da kızını görür. Bir gün bahçede kitap okurken kızı da yanında oyun oynar. Kızı, oyununa anneyi katmak istese de anne, onu başından savar. Kocası eve geldiğinde çocuğu her yerde ararlar. Küçük kız, kireç kuyusuna düşmüştür.

Bu öyküde annenin rahatına düşkünlüğü nedeniyle çocuk istenmez.

Çocuk, ekonomik yönden ağırlık vereceği düşüncesiyle çevre zoruyla da aldırılabilir. Annenin ne istediği, böyle bir durumda çevre için önemli değildir. “Kötü Kadın” da yazar, Samiha’nın çocukluk ve gençlik yıllarını anlatır. Ninesi tarafından büyütülen Samiha, bir umutla evlendiği kocasında da mutluluk yüzü görmez. Çocuğuna hamile olduğu bir dönemde kayınvalidesi, ekonomik külfet olacağı sebebiyle çocuğu istemediğini belirtir. Çocuğunu aldırarak zorunda kalan Samiha, yaşadıklarına bir süre sonra dayanamaz ve ayrılır. İş bulmak için çaldığı her kapıdan ahlaksız teklifler alınca da sırf açlığını giderebilmek için kötü yola başvurur. Toplumun

kendisine vurduğu damgaya inat, suçu kendisinde değil çevresindekilerde arar.

Çocuk istememe, öykülerde mutsuz bir evlilik, ekonomik koşulların olumsuzluğu, anne olmanın verdiği korku ya da rahata düşkünlük nedeniyle karşımıza çıkar. Kimi zaman anneler çocuk istemez kimi zaman da onların bu isteğinde çevre etkili olabilir.

1.1.3. Çocuğa İsim Verme

Çocuklara isim vermede yaşanan çevrenin, ailedeki kültürünün ya da dönemin özelliklerinin etkisi vardır. Anne ve baba çocuğuna isim koyarken bunlardan herhangi birini düşünebilir.

Kadın yazarlarımızın da öykülerinde kullandıkları çocuk isimleri, dönemin özelliklerini ya da ailenin yapısını yansıtmaktadır. Öykülerdeki isimler; modern ve geleneksel isimler diye ikiye ayrılarak sınırlandırılmıştır. Şayet varsa isimlerin konulma nedenleri de verilmiştir.

Bu açıdan Efzayış Suat'ın öykülerine baktığımızda modern bir isim olan "Güzin" ve geleneksel bir isim olan "Nimet" in kullanıldığını görürüz.

Nezihe Meriç de öykülerinde modern isimlerine yer verir. Yazar, öykülerinde "Bilge", "Berran", "Birsen", "Semahat", "Tülin", "Işıl", "Füruzan", "Tülay", "Bilgi", "Gülsev", "Nezih", "Nil", "Alev", "Sema", "Mine", "Esin", "Ayşe", "İnci", "Betül", "Meral", "Ilgıncar" isimlerini kız çocuklarında tercih ederken; "Taylan", "Aydın", "Ahmet", "Engin", "Tayfur", "Mesut", "Emin", "Çetin", "Tunç", "Tuna", "Çağıl" isimlerini de erkek çocuklarında tercih eder. İsimler, modern olmaları sebebiyle dikkat çeker. İçlerinden "Ayşe" ve "Ahmet" isimleri de gelenekseldir. Yazar bir öyküsünde de "Sofiya" ismini kullanır. Bunun sebebi olarak da öyküde çocukluğu verilen kadının Rum asıllı olmasını söyleyebiliriz:

"Sofiya küçük bir dükkanı çatlatacak kadar neşeyle dolduran, Sincap gibi bir Rum kadınıydı. Çocukluğunda pek çok geceler aç uyumuştur." (Topal Koşma: 88)

Fazıla Atabek, öykülerinde "Bahri", "Ömer", "Ayşe" isimlerine yer verir. "Bahri" isminin kullanılmasının sebebi öykünün kahramanının gemide doğmasıdır:

"Sen bir gemide doğmuşsun diye adını Bahri koymuşlar. Ben gemide doğmadım ama benimkini de Bahri koymuşlar." (Veda Çiçekleri: 26)

“Ayşe” ve “Ömer” isimleri de geleneksel isimler arasında yer alır. Hatta “Ayşe” isminin önüne okul arkadaşları “köylü” lakabını takarlar:

“Ayşe, benim sınıf arkadaşımıdır. Ona mektepteyken –Köylü Ayşe-derdik.” (Veda Çiçekleri: 39)

Saadet Timur da öykülerinde kız isimlerine yer verir. “Fatma”, “Yıldız” “Ceylan”, “Sevil”, “Feyza”, “Zeynep” ve “Nesrin” yazarın kullandığı isimlerdir. Bu isimlerden “Yıldız”, “Sevil”, “Feyza” modern isimler arasında yer alır.

Öykülerinde kız çocuklarına yer veren diğer bir yazarımız da Aysel Alpsal’dır. Yazar, öykülerinde “Gülay” ve “Serçin” isimlerini tercih ederek modern isimlere yer vermiş olur.

Modernist tutumuyla anlayışıyla dikkat çeken kadın yazarımız Leyla Erbil’in öykülerinde kapalı bir mizah söz konusudur. Öyle ki yazarın eleştiri amacıyla bazı isimleri tercih ettiği düşünülebilir: “Hıdır”, “Zekiye”, “Nurcan”, “Ozan”, “Bircan” ve “Cancan” gibi. Öyküdeki kahramanların soyadlarına baktığımızda da ince mizah göze çarpmaktadır:

“Mektubu yazan büyük kızım Nurcan Eyigicıklar 10 yaş, ondan sonraki oğlum Ozan Eyigicıklar yedi yaş, öteki kız Bircan Eyigicıklar altı, en küçük Cancan 4 yaşında ellerinden öperler.” (Gecede: 62)

Geleneksel isimleri tercih eden kadın yazarlarımızdan biri de Meral Çelen’dir. Yazar, öykülerinde “Güllü Güzel”, “Emine”, “Ayşe” isimlerine rastlarız. Bu isimleri kullanmasını da öykülerinde olayların köyde geçmesine bağlayabiliriz.

Kimi zaman çevredekiler uzun isimleri kısaltma yoluna gidebilirler. “Güllü Güzel” isminde de kısaltma görülür. Çevredekiler ona “Güllü” diye seslenirler:

“Benim adı Güllü Güzel. Ama güzel Güllü derler.” (Güllü Güzel: 4)

Sevgi Soysal’da yerleşmiş isimlere yer verildiği görülür. “Ali” ve “Sema” isimleri yazarın tercih ettiği isimlerdir. “Tante Rosa” ismi de yazarın bir öyküsünde geçer. Yazarın bu ismi tercih etmesini uzun öyküde teyzesinin hayatını anlatmasına bağlayabiliriz. Öykü boyunca Yahudi asıllı teyzesi Tante Rosa’nın başından geçenler anlatılır:

“Anamın büyük anasının adı Rosa’dır. Bir Bavyera köyünde gerçekten aforoz edilmiş; çocuklarını, kocasını bırakıp büyük kente gitmiştir. At cambazı

olmak isteyen, rahibeler okulundan kovulan teyzem "Tante Rosa" kitaptaki bu ve başka olayların kahramanıdır." (Tante Rosa: 95-96)

Nevin İşlek, öykülerinde geleneksel isimlere yer verir. "Dursun" ve "Cengiz" öykülerde geçen isimlerdir.

Geleneksel isimleri öykülerinde kullanan ve köy hayatını anlatan kadın yazarlarımızdan biri de Ferzan Gürel'dir. "Ayhan", "Zehra", "Fatma", "Emine", "Cennet", "Ömer", "Kezban", "Hasan" ve "Şadan" dır.

Modern ve geleneksel isimleri tercih eden kadın yazarlarımızdan biri de Münife Baran'dır. Yazar, tarihsel bir olayı anlattığı öyküde "Saip" ismini kullanır. Başka bir öyküsünde de modern bir isim olan "Güliz"i tercih eder.

Geleneksel isimleri sıkça kullanan yazarlardan biri de Afet Muhteremoğlu'dur. Yazar, öykülerinde "Bedriye", "Behiye", "Ayşe", "Sevinç", "Hulki", "Gülten", "Süheyla", "Hayati", "Mustafa" ve "Annik" isimlerini kullanır. Çocuğa "Hayati" isminin konulmasının sebebi büyükbabanın çocuğu, hayatı olarak görmesi ve onu çok sevmesidir:

"Kızlar merak ettiler bu hazırlıkları da oğlanın, Hayati'nin doğumuna çok sevinmiş gibi, koşup gözaydına gittiler. Mahide mutluydu. Konuşuyordu artık. Yeni konuşma öğrenmişler gibi kesik kesik konuşuyordu. Konuşurken hastaneyi, doğumunu anlatırken yüzü pembeleşiyor, gözlerinin çevreleri kırık kırık oluyor, dili dolaşıyordu. Oğlan büyükbabasının hayatıymış da ondan adını "Hayati" koymuşlar." (Toprak: 70)

Çocuğa isim verilirken aile büyüklerinin isimleri de göz önünde tutulabilir. Yazar, "Mustafa" isminin verildiği öyküde bu duruma gönderme yapar:

"Kemal'e, Kemal'in ana babasına eskiden beri güvenleri yoktur. Düğünde edilmiş ufacık bir laftan gocundular da yeni evli kızlarını kolunda bohçası, karnında çocuğuyla babasının evine uğratıverdilerdi. Kız bu Mustafa'yı babasının evinde doğurdu dedenin yatalak Molla Mustafa'nın öldüğü gece. Ondan çocuğun adı Mustafa'dır. Mustafa dokuz aylıktı anasıyla babası kaç mahkemededen dönerek barıştıklarında." (Toprak: 72-73)

Çocuğa isim verilirken dikkat edilen diğer bir husus da doğduğu toplumun kültürüdür. Yazarın "Annik" ismini verirken de buna dikkat ettiği söylenebilir:

“Kızı Annik küçücük bir çocuktu, ermeni okuluna gider, Fransızca öğrenirdi.” (Toprak: 87)

Sabahat Emir de öykülerinde geleneksel isimleri kullanır. “Kemal”, “Hasibe”, “Mustafa”, “Refik”, “Cemal” yazarın öykülerinde yer verdiği isimlerdir.

İsim, taşıdığı anlamdan ya da kişinin özelliklerinden dolayı alay konusu olabilir. “Kemal” isminin kullanıldığı öyküde de bu durum görülür. Öyküde Kemal’e okul arkadaşları “Sümüklü Kemal” lakabını takarlar:

“Anlıyorum, arkadaşınızdı. Hem de çocukluk arkadaşınız mektepte-Sümüklü Kemal- diye alay edersiniz onunla.” (Ceviz Oynamaya Geldim Odana: 10)

Cahit Uçuk, öykülerinde geleneksel ve modern isimleri bir arada kullanan yazarımızdır. Öykülerdeki “Zehra”, “Nazlı”, Samiha”, “Recep”, “Nazike”, “Mehmet”, “Mustafa”, “Ali”, “Basri”, “Zehra”, “Hasan”, “Selami”, “Semahat”, “Ayşe”, “Zeynep”, “Ahmet”, “Fatma”, “Gülsüm”, “Ayşegül”, “Kadriye”, “Ömer”, “Merzuka”, “Hatice” geleneksel isimler arasındayken; “Nesrin”, “Yıldız”, “Atuş”, “Işık”, “Can”, “Cahit”, “Tekin”, “Bülent”, “Cemil”, “Meral”, “Ayten”, “Engin”, “Nirka”, “Durak”, “Aypek”, “Taşpek”, “Handan” isimleri de modern isimler arasındadır.

İsmin farklı çağrılmasında yaşanılan çevrenin etkisi olabilir. Yazar, bir öyküsünde bu duruma yer verir. Kızını hatırlatması nedeniyle acılı komşu, küçük kıza asıl ismi olan “Işık” yerine “Atuş” diye seslenir:

“Işık’ın ismi neden Atuş oluyor?” (Altın Pabuçlar: 116)

Yazar, bir öyküsünde kendi ismini kullanma yoluna gider:

“Cahit! Dedi. Biraz sıklaş. Bugünkü ziyaret epeyce mühim olacak.”

(Bir Işıklı Pencere: 133)

Yaşanılan çevrenin etkisi isme yansiyabilir. Yazarın bir öyküsünde olayın kahramanı köylü ismi olan “Gülsüm”ü değiştirir. Kendisine modern bir isim olan “Ayten” ismiyle seslenilmesini ister:

“Kaçtır söylüyorsunuz. Benim adım Gülsüm değil, Ayten.” (Kurtların Saygısı: 112)

Mesude Gürel de geleneksel ve modern isimlere öykülerinde yer verir. “Yakup”, “Hatice”, “Nihat”, “Halime”, “Şükriye” geleneksel isimler arasında yer alırken “Suzan”, “Güngör”, “Durak”, “Nesrin” de modern isimler arasındadır.

Sevim Burak, öykülerinde modern ve kültürel isimlere yer verir. “Nurperi”, “Verdul”, “Ferdî”, “Lulu”, “Rebeka”, “Eliza”, “Mordo”, “Yasef”, “Şalom” ve “Moiz” kullanılan isimlerdir. Öykülerde Yahudi isimleri tercih edilir. Olay örgüsü de bu kişilerin etrafında gelişir. Öyküde annesi Yahudi, babası Türk olan çocuğa Yahudice “Verdul”, Türkçe ise “Ferdî” adı konulur:

“1931 28 Mayıs Çarşamba saat 9 ile 10 arasında Zembul, bir oğlan çocuğu doğurmuş- çocuğun adı Yahudice Verdul (güzel gözlü) Türkçe (Ferdî) konmuş.” (Yanık Saraylar: 83)

Nursen Karas ve Yıldız İncesu eserlerinde geleneksel isimleri tercih eden yazarlardandır. Nursen Karas, öyküsünde “Elif” ismini kullanırken Yıldız İncesu da “Zübeyde”, “Cemil”, “Haydar”, “Nadir” isimlerini tercih eder.

Bu isimlerden “Nadir” in başına lakap getirilir:

“Nasıl öğrenmiş miyim ablam? Benden kaçır mı? Bana Cin Nadir demişler...” (Bir Saat On Üç Dakikalık Seçim Konuşması: 12)

Gülten Dayıoğlu'nun öykülerinde olaylar köyde geçtiğinden öykülerde geleneksel isimler göze çarpar. “Yaşar”, “Gül”, “Elif” kullanılan isimlerden bazılarıdır.

Çocuk ölümlerinden dolayı yaşanan üzüntü bazen isimlere yansiyabilir. Yazarın “Döl” adlı öyküsünde doğan kız çocuğuna yaşaması dileğiyle “Yaşar” ismi konulur:

“Muskalarla, adaklarla büyütülen Yaşar kızı öperken, ilikleri titrerdi ananın. Ölenlerin özlemini giderirdi böylece.” (Döl: 6)

İncelenen öykülerde geleneksel isimlerin dışında modern isimlerin de kullanıldığı görülür. Çocuklara isim verilirken yaşanan çevrenin ya da sevilen bir insanın etkisi göz önüne alınır. Bazı öyküler de isimlerin önüne alay anlamında lakap da takılır. İsimlerdeki yenilenme ise kırdan kente göçüş ve değişen toplumsal ilgilerin sonucudur.

1.1.4. Çocuğun Anne ve Babayı Birbirine Bağlayıcı Unsur Olması

Çocuk, anne ve baba arasındaki ilişkiyi kuvvetlendiren güçlü bir bağıdır. Çocuk, kimi zaman anne ve babayı barıştıran bir güç olmasına rağmen kimi zaman da onların ilişkilerine etki edemez.

Efzayiş Suat'ın "*Servi Gibi*" adlı öyküsünde Servi ve kocası arada çocukları olmasına rağmen birleşmez. Öyküde bahsedilen baba, çocuğunu annesinden ayırır ve onu üvey anne eline teslim eder.

Baba, çocuğunu öz annesinden ayırarak onu umursamaz.

Çocuğun etkili olamadığı bir evlilik de Nezihe Meriç'in "*Dünyada Teknik Arıza*" adlı öyküsünde görülür. Öyküde kocası tarafından terk edilen Nermin Hanım, geçim derdine düşer:

"Annesinin sesi hınçlıydı: "...Boyu posu devrilsin inşallah! Gül gibi yavrumu vakti, iki çocukla ortalarında kodu..." (Bozbulanık: 14)

Küçük kızı yanında, kendi evde çuval dikerken oğlu da gün boyunca dışarılarda evin geçimine katkıda bulunmak için çalışır. Öykünün sonunda ise komşularının yaptıkları dedikodulardan Nermin Hanım'ın Hasan Bey adlı birine kapatma olduğunu öğreniriz. Nermin Hanım aslında evlenmeyi, çocuklarına üvey baba getirmeyi sırf onların kurtuluşu için ister.

Öyküdeki baba, çocukları olmasına rağmen evi terk eder.

Cahit Uçuk'un "*Ümit Fakirin Ekmeği*" adlı öyküsünde kocası hasta olan ve evin geçimini tek başına üstlenmiş olan kadının tek dayanağı, ilkokul üçüncü sınıfa giden ve oldukça da başarılı olan kızıdır. Kocası hastanede yattığından beri eve ekmek getirmeyi en azından çocuğunu aç bırakmamayı düşünür. Yorgun düşmüş bir halde ilerken yolda bir şerbetçiyle karşılaşır. Kadın ona kendi başından geçenleri anlatırken, şerbetçi de kendi hayatından kesitler sunar. Şerbetçi kadına iş bulma ümidi verir, böylelikle kadın içi umut dolu olarak evine döner.

Öyküde çocuklarını düşünmeyen bir babadan söz edilir. Şerbetçinin damadı, hayırsız çıkar ve karısını daha hamileyken sokağa atar:

"Şerbetçi de tuttu bu çoluk çocuğu anlattı: Büyük kızı bir çavuşa vermişlerdi. İt hayırsız çıkmış, kız karnında çocuğu ile dönüp gelmişti." (Bozbulanık: 55)

Evlilikte çocukların birleştirici güç olması, Nezihe Meriç'in "*Susuz 4*" adlı öyküsünde görülür. Öyküde kocası tarafından aldatılan bir anne, sırf

çocukları için her şeye katlanır ve yaşadıklarını da Meli adlı arkadaşıyla paylaşır. Anne, çocuklarını çok sevdiğinden kocasından ayrılmak istemez:

“Ayrılacağız diye tutturdu. Ayrılmadım. Günlerce eve gelmedi. Geldiği zaman kanepelerde yattı. Çocuklara belli etmemek için ne çileler çektim. (...) Çok ahlaksız oluyor bu erkekler. İnan ki Melicim, çok. Eğer çocuklar olmasaydı.” (Topal Koşma: 36-37)

Annenin fedakârlığı ve çocuklarını düşünmesi evlilikte birleştirici güç olur.

Fazıla Atabek'in *“Kalbimin Yüz Karası”* adlı öyküsünde, ablasının evinde kalan genç kadın, ablasından göremediği sevgiyi ve ilgiyi eniştesinden görünce gönlüne söz geçiremez. Eniştesi ise karısını, kız kardeşiyle aldatırken arada kalacak olan çocuğunu bile düşünmez.

Evliliği bitiren nedenlerinden biri de aldatmadır. Böyle bir durumda çocuklar, arka planda kaldığından evlilik sonlanır.

Çocuğun evlilikte etkisinin azlığı Saadet Timur'un *“Beş Günün Hikâyesi”* adlı öyküsünde de görülür. Öyküde kocasından ayrılan ve çocuğunu tek başına büyütmek zorunda kalan bir anne, Yeni Camii dolaylarında beş gün boyunca gördüğü bir adama duygusal anlamda yaklaşır. Anne, hissettiklerine rağmen adamla yakınlık kurmaz. Oğlunu, tek başına büyütür.

Öyküde arada çocuklar olmasına rağmen anne ve baba, ayrılır.

Aysel Alpsal'ın *“Bu Kapının Ardında”* adlı öyküsünde Serçin, güzel ve genç olduğu için sorunlar yaşayan amiri Hümeysra tarafından kıskanılır. Haksızlığa uğradığını düşünen Serçin, iş yerinden ayrılır. Hümeysra'nın ise mutsuz bir evliliği ardır. Hümeysra, evliliğinde mutsuz olsa bile sırf çocukları için kocasına ve onun kavgalarına katlanır.

Bu öyküde de annenin çocuklarını düşünmesi, evliliği kurtarır.

“Oyun” adlı öyküsünde Meral Çelen, kadınların birbirleri aralarındaki konuşmalarını ve mutsuz evliliklerini unutmak için hayallerinde bir oyun yaratmalarını konu alır. Hayallerinde kendilerine cevapsız telefonlar gelir, bu sayede biraz da olsa kocalarından intikam aldıklarını sanırlar.

Öyküdeki kadınlardan biri, kocasının kendisini ve çocuğunu bırakıp gideceğini düşünür. Görülüyor ki bu öyküde de çocuk, bağlayıcı unsur değildir.

Sevgi Soysal'ın *"Hoş Geldin Ölüm"* adlı öyküsünde Hasan'ın görüşlerinden ötürü hapse girmesi ve Sema'nın asıl sevdiğine kaçması nedeniyle çocuğu ninesi Hayriye büyütür.

Öyküdeki anne, evini terk ederken geride bıraktığı çocuğunu düşünmez.

Afet Muhteremoğlu *"Bedriye"* (1963) adlı uzun öyküde Bedriye'yi ve diğer çocuklarını bırakıp kaçan bir anne vardır. Bu öyküde de çocuklar bağlayıcı bir unsur olmaz:

"Anam nasıl mı kaçtı? Bir gün bohçasını almış "Ben komşuya gidiyorum, entari dikeceğim." dedi. Sonra evin önüne bir araba geldi. Arabada da bir adam vardı. Anamı alıp gitti. Yok, adam uzun boylu falandı. Babama benzemiyordu. Babam kara mara.." (Ahmet Beylerin Bedriye: 48)

Kimi zaman da çocuklar, ilişkinin başında etki edemezse de sonradan kendini gösterir. Baba, eşini aldatmak gibi bir gaflet içine düşse de sonradan yaptığından pişman olup, arzularından vazgeçebilir. *"Aşk"*ta bunun örneğini görürüz. Öyküde öğrencisiyle aşk yaşayan bir öğretmen anlatılır. Öğretmen, evli ve çocuk sahibi olmasına rağmen eşini aldatır. Çocukları söz edilen olayda bağlayıcı unsur olmaz.

Cahit Uçuk'un *"Şu İnsanlar"* adlı öyküsünde yorgun argın işten çıkan Rifat'ın amacı bir an evvel evine gitmektir. Yolda karşılaştığı arkadaşı lüks arabasıyla kendisini eve götürmeyi teklif eder. Rifat zaten yorgun olduğundan başı da ağrır. Mehmet'in ise çenesi açılır ve yol boyunca Rifat'a başından geçen aşk öyküsünü anlatır. Rifat ise yaşananların aksine baş ağrısıyla yolculuğunu tamamlar.

Bu öyküde çocuk, evlilikte kurtarıcı bir etki yapar. Mehmet, sevmediği bir kadınla evlendiği için mutlu olamaz. Eşi kendisine bir çocuk doğurunca eşine olan duyguları değişir. Çocuk, eşiyile olan durumunu düzeltir:

"Kız güzel, hanım kadın. Fakat gelgelelim bizim gönül hâlâ öbüründe. Düğünler dernekler evlendik. Çocuk doğuncaya kadar çok azap çektim. Fakat o diller dökmeye, bizi sevip okşamaya başlayınca, ateş küllendi." (Unutmuyacaktı: 35)

Bazen de çocuk sahibi olmanın evliliğe etki etmediği görülür. Mesude Gürel'in *"İki Nişanlı"* da Nihat, babasının zoruyla sevmediği bir evlilik yapar. Eşiyile kafa yapıları uyuşmadığı için yıllar yılı konuşacak konu bulamazlar.

Çocuk bile evliliklerini düzeltmeye yetmez. Eşi, çocuğuyla meşgul olurken Nihat, çalışma odasına kapanır ve çocuğuyla ilgilenmeyi düşünmez. Yıllar sonra Nihat, oğlundan evlilik için izin mektubu alır. Babasından bekleyip de bulamadığı cevabı büyük bir istekle oğluna yazar.

Yazarın "*Uzakta Kalan Anne*" adlı öyküsünde de çocuk birleştirici rol oynamaz. Anne ve baba ayrılırlar.

Mesude Gürel'in "*Boş Tabak*"ta çocuklarını ve eşini düşünmeyen baba, eşini bir başka kadınla aldatır ve eve hiç uğramaz. Anne ise babalarının yokluğunu çocuklarına hissettirmemeye çalışır. Öykünün sonunda ise baba eve tamamen geri döner. Çocuklar, başta birleştirici güç olamamıştır; ama sonunda evliliği kurtaran etken olurlar.

Sevim Burak'ın "*Ah Ya'rab Yehova*" adlı öyküsünde Yahudi kızı Zembul Allahanatı, ailesinin rızası olmadan çok sevdiği Müslüman Bilal'e kaçar. Bilal Bey'le nikahsız karı-koca olurlar. Öykünün sonunda ise Bilal Bey, evini gazla tutuşturup kırk günlük bebeği ve loğusa karısı Zembul ile birlikte yanar. Bilal Bey, topuğuna batan bir iğnenin kalbine ilerlemesiyle ölüme yaklaştığını hissetmiş, bu yüzden evini ateşe vermiştir. Her şeyi planlayarak yaptığını da tuttuğu günlükte anlatır.

Bu öyküde de çocuk, anne ve baba arasındaki kavgaları dindiremez.

Cahit Uçuk'un "*Bir Taze Kurban*"da Nazike, arkadaşlarıyla birlikte portakal bahçesine çalışmaya gider. Eve, para getirdiği için huzurludur. Nazike'yi üzen tek şey babasının annesini hırpalaması ve çocuklarına olan ilgisizliğidir. Nazike, annesiyle bir arkadaş gibi derdini paylaşır. Verem olan Nazike, günlerce hasta yatsa da iyileşmez.

Öyküdeki baba çocukları olmasına rağmen eşini aldatır.

Bazen de çocukların varlığı yeni bir evliliğin kurulmasını sağlar. "*Karşı Duvardaki Güneş*"te küçük kızın anne ve babası ayrılır. Kız, annesiyle yaşama mücadelesi verir. Anne dikiş dikerek geçimlerini sağlarken kız ise okuldan öğrencilere tanıtım yapar. Küçük kız, bir gün beraberinde babasıyla yaşayan bir çocukla gelir. Çocuğa, annesinden pantolon ve gömlek dikmesini ister. Anne, teklifi kabul eder ve bu iş hayırlara vesile olur. Çocukların baba ve anneleri evlenirler.

Cahit Uçuk'un "*Portakal*" öyküsünde bahsedilen çocuğun ailesinin maddi durumu iyi değildir, yeni doğmuş bir kız kardeşi de vardır. Genç kız,

çocuğun içinde bulunduğu durumu hatırlayarak yine ona para verir. Çocuk, aldığı paranın bir kısmıyla portakal alır. Portakal ve paraları annesinin eline tutuşturarak sevinç içinde arkadaşlarıyla oyun oynamaya gider. Annesi, gururla oğlunun arkasından bakar.

Öyküde ilgisiz ve bencil bir baba vardır. Baba, kendi ihtirasları uğruna eşini aldatır. Aynı zaman da içki içer. Olayların gelişiminde doğan bebekleri, babayı eve bağlar. Küçük çocuk, kardeşinin aileye uğurlu geldiğini düşünür.

“Çare” de Zehra’nın sevdiği adam, ardından da anne ve babası ölür. Kötü günler geçiren Zehra, köylüden de “kötü kadın” damgası yer. Hayattan intikam alırcasına köyün delikanlılarını baştan çıkartır. Bir akşam arkadaşının haber vermesi üzerine köyden uzaklaşır. Köyün kadınları kendisini öldürmeye gelmişlerdir.

Öyküde eşini ve çocuklarını düşünmeyerek evliliklerini zor durumda bırakan babalar vardır.

Babanın bir anlık öfkesi ve çocuklarını düşünmeyişi bir evliliğin parçalanmasına neden olabilir. Nursen Karas’ın “Bir İnce Söğüt Dalı” nda Raziye, suçsuz yere kocası tarafından bıçaklanır:

“Sonra yine ikimiz bir olup “Raziye” adında kadını darabanın önünde bıçaklıyoruz... Bir oğlan çocuk kalıyor geriye: Oğlumuz... Hapise geliyorum seninle. On bir yıl... Sürüyor...” (Sevgisizler: 75)

Hapis yatarken karısının ruhu konuşur. Karısı kendisinden baldızıyla evlenmesini ister. Raziye’ye göre kız kardeşi çocuğuna iyi bir anne olacaktır.

Güzel bir eş, bir çocuk ya da ekonomik varlığın iyi olması kimi zaman evlilikte yeterli olmayabilir. Cahit Uçuk’un “Dedikodu”sunda baba, ihtiraslarının esiri olur ve eşini aldatır. Aldatıldığını anlayan Namiye de yanına çocuğunu alarak evi terk eder. Güzel bir kadın olduğundan bütün herkesin gözü üstündedir ve hakkında dedikodu yapılır. Namiye’nin eve erkek aldığı bu yüzden evini hiçbir arkadaşına açmadığı söylenir. O, bir gün duyduklarına dayanamaz ve en yakın arkadaşını eve çağırır. Ona eşyasız kalan boş evini ve birkaç parça elbisesini gösterir. Evine kimseyi almayışının asıl sebebi, içinde bulunduğu yoksulluğu saklamak isteyişindedir.

Bu öyküde de çocuğun varlığı, evliliği sürdürmeye yetmez.

Leyla Erbil’in “Tanrı” adlı öyküsünde baba, Almanya’ya gittikten sonra karısından boşanmak ister ve çocuklarını bile düşünmez. Hatta, eşine

yazdığı mektupta boşanmanın çocuklar için daha hayırlı olacağını söyler. Anne ne yaparsa yapsın eşini bulamaz ve aile parçalanır:

Cahit Uçuk, *“Bir Aşk Türküsü”*nde çocukluk aşkından mektup alan evli bir kadının iç çatışmalarını ve mektuba verdiği yanıtı anlatır. Nadya adlı kadın, mektubu alınca eski günlere geri döner ve bir an için mektuba olumlu yanıt vermek ister. Oysaki çocuğuna olan sevgisi bunu engeller. Böylelikle çocuklar, evliliğin kurtarılmasında rol oynarlar:

“Küçük bir zaaf, iki yuvayı birden yıkacak ve iki yavru yollarını şaşırان anayla babanın ortasında sahipsiz kalacaklardı. Neyse, çok şükür bu tehlikeyi atlattı yavrularımız.” (Altın Pabuçlar: 82)

Yazarın *“Korku”* adlı öyküsünde Kenan adlı bir adam, eşi tarafından aldatılınca evini terk eder. İçki içtiği bir akşam eve dönüşünde mahalle bekçisi kendisinden dikkatli olmasını ister. Mahalledeki bir ev soyulmuştur ve hırsız başka bir ev için tekrar geri gelebilir. Adam, o gece korku içinde uyur. Kafasında kurmacalar yaratıp, geceleyin hırsız sandığı karartıya ateş eder. Ateş ettiği hırsız değil; yeni aldığı paltosudur.

Çocuklara çok fazla yer verilmeyen bu öyküde anne, eşini ve çocuklarını düşünmeyerek bir başka adama kaçır. Baba da çare olarak yalnızlığı seçer.

Cahit Uçuk’un *“Bir Tek Sigara”* da eşi tarafından aldatılan genç kadın, yazar, uzakta kolejde okuyan kızına kavuşmak için çareler düşünür. Bir yandan da ihtiyacı olan sigarayı elde etmek ister. Tesadüf eseri karşılaştığı adama yaşadıklarını anlatır. Kadından etkilenen adam, ona evlenme teklif eder. Sigara sayesinde tanıştığı bu adamla evlenen kadının böylelikle hayatı kurtulur.

Bu öyküde de çocuğun varlığı, evliliği kurtarmaya yetmez.

Sabahat Emir’in *“Zeynep Gelinden Memed Ağaya Çağrı”* öyküsünde Zeynep kadının kocası, İstanbul’a gideli beri evini ve çocuklarını unuttur. Eşinin kendisini aldattığını öğrenen Zeynep kadın, duyduklarına çok üzülür. Kocasının bir an evvel köye dönmesini istediği için ona mektup yazar. Kadın, yazdığı mektupta çocuklarının büyüdüğünden ve babalarını aradığından bahseder. Böylece anne, çocukları anlatarak babayı eve döndürmeyi planlar.

Yazarın *“Yalvarı”* adlı öyküsünde kocası tarafından aldatılan bir kadın, kumasına yalvarır. Kadın, kocası için o güne dek yaptıklarını ona sayar ve

kocasını bırakması karşılığında ne isterse ona vereceğini söyler. Kumasına şöyle seslenir:

“Yeter ki böylesine cayır cayır yanan bağırın, babalarından ayırdığınız çocukların ahını alma! Bize edersin edeceğinizi ama sonunda Allah gelir hakkından...” (Öküz Kafalı Şaban Bey Destanı: 64)

Çocukların varlığı, babayı eve döndürmeye yetmez.

Pişman olup geri dönme Cahit Uçuk’un *“Bir Balo Dönüşü”*nde görülür. Öyküde Zehra adlı genç kadın, bencilce istekleri uğruna evini terk eder, sonrasında yaptığı hatayı anlayıp yuvasına döner. Zehra’nın aklına gelen çocuğu, onun eve dönmesinde büyük etkili olur.

Yazarın *“Can’ın Şarkısı”* öyküsünde Can’ı öz annesi bırakıp gidince baba, onun boşluğunu doldurmak için Muazzez adlı bir kadınla evlenmeyi düşünür. Muazzez, çocukları çok sevdiği için bu küçük kızı da kendi yavrusu gibi görür. Küçük çocuk da Muazzez’i sever; fakat tam anlamıyla onu öz annesinin yerine koyamaz. Muazzez bunu Can’ın söylediği şarkıda anlar. Cemil’e bir mektup yazarak ondan ayrılır.

Öyküde bahsedilen anne, kendi çıkarları uğruna evladını bırakır.

Gülten Dayıoğlu’nun *“Ortak”* adlı öyküsünde Ömer, arada kızı olmasına rağmen eşi ve kumasının kavgalarından bıkar ve onları terk eder. Geride bıraktığı çocuğunu düşünmez. Kendisini arayan çocuğu ise şöyle bir cümle kurar:

“Kız, soluk soluğa geri döndü: -Bubam, dükkanı satıp gitmiş, hem de bir daha buralara gelmeyecekmiş.” (Döl: 100)

*“İç Sızısına Bilezik”*te yazar, anne ve babasının ayrılığında etkilenip geceleri yatağını ıslatan bir çocuğa değinir. Doktor, çocuğun böyle davranmasını anne ve babasında intikam almak istemesine bağlar.

Çocuk ne tepki verirse versin anne ve baba birleşmez.

Cahit Uçuk’un *“Cam Kırıklıkları”*nda sürekli kavga eden bir çift vardır. Kavganın edildiği gecelerden birinde adam, kapıyı çarpıp çıkar. Sokakta, duvar üzerinde oturan bir genç kızı görür. Her ikisinin de mutsuz olması hayatlarını birleştirmeye kâfi olur. Adam, eve dönerek uyuyan çocuğunu alır ve yeni annesinin kucağına bırakır. Geride ise adamın çarpıp çıktığı kapıda dökülen cam kırıklıkları kalır.

Çocuğun evlilikteki etkisinin azlığını ve kavgaları dindiremediğini görürüz.

Yazarın “*Görünüşe Aldanma*” öyküsünde anne, kumar oynamaktan çocuğuna ve eşine vakit ayırmaz. Baba da hovardalık yapar. Nihayetinde ayrılmaya karar verirler ve arada kalan çocuklarını düşünmezler. Hakim, çocuğu anneye verir.

Cahit Uçuk, “*Mucize*” de çocuğu için kocasına dönen bir anneye yer verir. Böylece çocuk, evlilikte birleştirici güç olur.

Öykülerin geneline bakarak söyleyebiliriz ki çocuğun varlığı kimi zaman evlilikte etkili olamamışken bazen de evliliği kurtarıcı bir unsur olur. Dolayısıyla iki bakış açısından söz etmek mümkündür. Bu bakış açıları içinde ağır basarsa evlilikte çocuğun rolünün az olduğudur. Sebeplerine baktığımızda da çocuğa karşı kayıtsızlık, sevgisizlik, geçim sıkıntısı ya da aldatma gelir. Özellikle bu durumu yaratanlar da erkeklerdir.

Bunun yanı sıra çocuk, evliliğe kurtarıcı bir etki de yapabilir. Özellikle aldatmanın etkili olduğu ilişkilerin sonrasında pişmanlıklar yaşanabilir. Bu tür öykülerde çocuklar bağlayıcı unsur olur.

1.1.5.Çocukluğa Özlem Duyma

Çocukluk günleri, insanın yaşantısında daima özlemle anacağı yıllardır. Kimi zaman bir ses, bir müzik ya da eski günlerden biri insana o günlere dönme isteği yaşatır. Çocukluğa özlem ve o günleri tekrar yaşama isteği insanın içinde uyanır. Bu bölümde öykü kahramanlarının çocukluğa duydukları özlem ve nedenler irdelenecektir:

Efzayiş Suat'ın “*Çifte Minare*” öyküsünde yazar, minareleri gördükçe çocukluğunu hatırlar. Çocukluğunda da evinin karşısındaki minarelere bakıp, onlara hikâyeler anlatır. Böylelikle yalnızlığını giderdiğini düşünür. Bir gün savaşın etkisiyle evinin önündeki minareler yıkılır. Yazar, o günden sonra her şeyin yıkılıp gidebileceğini; fakat yenilerinin olabileceğini düşünür.

Nezihe Meriç'in “*Bozbulanık*” (1953) öyküsünde içkiden sarhoş olan bir kadın, içkinin tesiriyle kendinden geçer ve geçmişini hatırlar:

“Çocukken bahçeden bağırdık: “Anne..”Odaların, sofaların serinliğinden onun genç sesi gelirdi: “Yavrum?” “Ekmek ver..” “Bana da..”

Berran hep donunun lastiğini kaçırrır, helâda avaz avaz ağlardı. Birsen kaşla göz arasında defterlerimizi karalardı. Biz de çocuk olduk ha? Ne tuhaf! Çocukluğumuz mesut olduğumuz yıllar 1943'te kalmış demektir." (Bozbulanık: 43-44)

Öykünün kahramanı o günleri özlemle anar.

Bazen bir müzik, olay kahramanını geçmişe götürmeye yeter. Nezihe Meriç'in "*Narin*" adlı öyküsünde anlatıcı, dinlediği şarkının etkisiyle çocukluk günlerine döner. O günlerin anılarında yer edinen Fehime teyze ve kızını hatırlar. Anne ve kız arasındaki sevgiyi unutamaz.

Aynı durum yazarın "*Alaturka Şarkılar*" öyküsünde de görülür. Anlatıcı, Rana teyzesinin evindeyken dinlediği şarkıların etkisiyle geçmişe döner ve o günlere hasret duyar.

Olay kahramanı, geçmişin güzel günlerini çevresinde arayabilir. Fazıla Atabek'in "*Gözlüğün Camlarında*" adlı öyküsünde çocukluğuna özlem duyan anlatıcı, çocukluk arkadaşıyla yıllar sonra karşılaşır. Her şey değişmiştir. Çocukluğunda daha mutlu olduğunu düşünüp, o günlere hasret duyar.

Meral Çelen'in "*Dağ Başında Bir Gelin*" adlı öyküsünde genç kadın çocukluğunu hasretle hatırlar. Çocukluğunda annesiyle beraber yaşadığı dağ başındaki evde mutludur. Büyüdükçe çevrenin kendisine bakışı değişir. Anası ölmeden yakın akrabasının oğluya evlenmesini ister. Gelin olması, kurtuluşu değil aksine şiddetin başlangıcı olacaktır. Yediği dayakların etkisiyle deliren kadın, tedavi gördükten sonra kızına tekrar kavuşur. Yaşadığı acılar nedeniyle bir süre sonra kendini kaybeder.

Kadın, yaşadığı felaketlerden dolayı hiç büyümemiş olmayı arzu eder. Kendisini almaya gelen tımarhane görevlilerine bile "Ben küçük bir kızım. Küçük kızlar deli olmazlar!" diye haykırır. Bunda da mutlu bir çocukluk geçirmesi yatar.

Ferzan Gürel'in "*İstekler Peşinde*" de memleketinden uzak kalan bir adam, yıllar sonra trenle memleketine geri döner. Sokakta ilerlerken çocukluğunu, annesini ve sevdiği kadını düşünür. Çocukluğunun geçtiği yerler, ona geçmişini hatırlatır.

"*Mektuptaki Teyze*" de ise Nevin İşlek, çocukluğuna özlem duyan on üç yaşındaki anlatıcıdan bahseder:

“Yaşının on üç rakamı, tıpkı çantasının güneşte parıldayan kilidi gibi bir yanıp bir söndü kafasında; içini çekip az uzaktaki sarı çiçeklere baktı: Mızımlılığını özledi.” (İkinci Güneşi: 58)

Yazarın “İkinci Güneşi”nde bahsedilen iki arkadaş, on beş yaşın güzelliklerini anar. O yaşlarda konuşacak zamanın çok olduğunu düşünürler.

Saadet Timur’un “Geçmiş Günler” adlı öyküsünde genç kız, babasıyla beraber çocukluğunun geçtiği memlekete gider. Büyük umutlarla gittikleri bu yerde, zamanla beraber herkesin değişmiş olduğunu ve çocukluğu çağrıştıran insanların da öldüğünü görünce, evi bir memura satarak İstanbul’a geri dönerler. Ev, onlara eski günleri hatırlatsa da mahalle ve insanlar aynı değildir.

Genç kız, annesine, memleketinde olan değişiklikleri anlatırken aklına çocukluğu, dere kenarında dolaşması, kavak ve söğüt ağaçları gelir. O günleri özlemle anarken göz yaşlarına hakim olamaz.

Afet Muhteremoğlu’nun “Başörtülüler” (1964) de genç bir kız, din konusundaki düşünceleri nedeniyle diğer başörtülü insanlardan kendisini farklı hisseder. Kıza göre din duygusu aşkla, başarıyla, kendine güvenle karışıktır. Kalıplaşmış, eskimiş, gülünç olmuş kurallara, eylemlere, davranışlara başkaldırı, onları sevmeyişle karışıktır. Bütün bunlara karşı çıkar. Dua ederken yanında sevdiği bir insanın olmasını arzu eder.

İmamın sesi ve duruşu, genç kızı unutamadığı çocukluğuna götürür. Çocukluğunda, annesiyle geldiği camide genç ve güzel bir kadının huşu içinde dua etmesini seyretmiş ve ondan etkilenmiştir.

Çocukluğa özlem, Sabahat Emir’in “Arkadaşça Dertleşelim” öyküsünde de görülür. Öyküde bahsedilen aile babası, çevresinde namuslu ve dürüst biri olarak tanınmasına rağmen içinden paralara el koyduğunu düşünür. Örnek bir aile babası duruşunun yanında aslında çok farklı bir kimliğe sahiptir. Kendisine hakikatleri söyleyen ve onunla dertleşen sanırsız ki vicdanıdır. Kızını ahlaklı ve çok iyi yetiştirdiğini düşünürken o, aşık olduğu gençle gönül eğlendirir ve değerlerinden taviz verir. Böylece kız ve baba arasında bir kuşak çatışması oluşur.

Öyküde verilen genç, çocukken mutlu olduğunu; fakat büyüdükçe her şeyin değiştiğini düşünür. Çocukken etrafında birçok seveni varken

büyüdükçe hepsinin yavaş yavaş kaybolduğunu düşünür. Bu yüzden hatırlamak istediği yıllar, çocukluk yıllarıdır.

Cahit Uçuk'un "*Gölgeler ve Kuru Çeşmeler*"de birbirini seven iki insan, gezintileri sırasında eski binaları görüp mutlu geçen çocukluğunu hatırlar:

"Çocukluğunda geldiği bu yeri yıllar var ki görmemişti. Birden aradaki seneler uzaklaştı. O kısa bir an içinde çocukluğunu tekrar yaşadı."
(Unutmuyacaktı: 22)

Cahit Uçuk'un "*Bir Yabancı*" öyküsünde anlatıcı, misafirlikte kendisine yabancı gelen bir kadın ve genç bir adamla karşılaşır. Kadın yıllar öncesine ait bir türküyü okur, genç adam da onu dikkatlice dinler. Genç adam bir sanatkârdır ve kadının söylediği şarkıyı ve onun sesini hafızasına kazımaya çalışır. Anlatıcı ise kapının pervazına dayanıp ikisini seyreder. Yabancı gördüğü bu kadına kendini yakın hisseder.

Öyküdeki sanatkâr kadın, söylediği türkünün mazisini anlatır. Çocukluğunda yaşlı bir çengi olan Esmâ ablayı ve söylediği türkülerini unutmamak için türkülerini durmadan tekrarladığını söyler.

Güzel bir çocukluk bazen sığınılacak bir liman olarak görülür. Mesude Gürel'in "*Boş Tabak*" ta mutsuz bir evlilik geçiren kadın, duvarda asılı olan aile fotoğrafına bakarak çocukluğunu hayal eder. O dönemlerde ne kadar çok mutlu olduğunu düşünür.

Çocukluğa sığınma Sevim Burak'ın "*Yanık Saraylar*" (1965) öyküsünde de görülür. Olayın kahramanını, anne ve babasız kalınca Fulya teyzesi yanına alır. Onu çok iyi şartlarda yetiştirir. Kadın, bu günlerini hatırlar ve o günlere özlem duyar. Sık sık çantasından geçmişine ait belgeleri çıkarıp ağlar. Hatırlamak istemediği sarayın yanışı ve zenginliğin son bulmasıdır. Hiç evlenmeyen kadın, o günden beri hep yalnızdır ve geçimini yazarlıktan kazanır.

Nezihe Meriç'in "*Varım Diyorum İnanmalısınız*" da kadın, sokaktaki çocukları görünce çocukluğunu hatırlar:

"Biz çocukken yaşamayı amma da severdik!" dedim. Karanlık anladı."
(Menekşeli Bilinç: 15)

Kadın, içinde bulunduğu durumdan şikâyetçi olduğundan böyle bir cümle kurar. Geçmişini şimdiye göre daha güzel ve sevgi doludur diyebiliriz.

Yazarın *“HıŖhıŖı Hançer”* de mutlu bir çocukluk geçiren genç bir kız, olgun bir erkekle aŖk yaŖar. Toplum, bu iliŖkiden ötürü kendisini kınar.

Kız, yaŖadıklarından dolayı piŖmanlık duyduğu zamanlarda çocukluğunu hatırlar O günlerde çok mutlu olduğunu dŖnr. Zengin ve rahat bir çocukluk geirmiŖtir.

Cahit Uçuk’un *“Gözler Açılınca”* adlı öyküsünde genç bir kız ve oğlan yolda gelecekleri hakkında konuŖurlar. Genç kız doktor, oğlan ise mimardır. Kız, oğlanın evlenme teklifini dŖnrken yolda gördüğü bir ıŖık ona çocukluğunu hatırlatır. Bu sırada bir adamın yardım istemesi üzerine zor doğum yapan eŖine yardım ederler. Kız, erkeğe o bölgede bir hastane inŖa etmesi karŖılıėında onunla evleneceğini söyler. Oğlan ise bu teklifi memnuniyetle kabul eder.

Genç kız, gördüğü ıŖıėın etkisiyle çocukluğuna döner. O dönemleri tekrar yaŖamak ister:

“Bu pembe renk kıza, çocukluğunu hatırlattı. O zaman yılbaŖı yalnız ecnebilere mahsustu. Yaldızlı kartpostallarda gördüğü süslü Noel amının dallarında asılı hediyeler, Noel babaya; çatıları, saçakları, karla örtülü evlerin pencerelerindeki pembe ıŖıklara imrenirdi. İçinde kendi hayatından uzak alemlere hasret doluydu.” (Artık Geçti: 45)

Yazarın *“Zamanı GelmiŖti”* yksnde Nesrin, sevdiği adama bir mektup yazar. Bu mektupta ondan özlemle beklediklerini sıralar. Adam, mektubu okuduktan sonra Nesrin’in yanına koŖsa da geç kalır. Nesrin, lmŖtr.

Nesrin, sevdiği adama mektup yazmadan önce gemiŖini gözünün önüne getirir. O dönemde anne ve babasıyla yaptığı müze gezilerini hatırlar. O dönemleri hasretle anarken aynı yerlere sevdiği adamla da gitmek istediğini belirtir.

*“Bir Annenin Masalı”*nda Zehra, ocukların bayram kutladığını öğrenince kendi çocukluk günlerini hatırlar:

“ocukluğunu ve bütün ocuk bayramlarını dŖnd. O, daima kumral saçlarında buklelerle peri kıızı olur, çiçeklerle donanmiŖ arabanın içinde bayram yapardı. Yıllar ne çabuk gemiŖ, kendi anne, hayır, yavrusunu kaybeden bir anne olmuŖtu.” (Artık Geçti: 166)

Cahit Uçuk'un "*Köye Dönüş*"te şehirde hizmetçi olarak çalışan Fatma, şehirde mutlu olmadığını düşünerek işi bırakır ve üç yıldır görmediği köyüne geri döner. Yerleşmek istediği köyüne alışamayınca şehrine geri döner. Şehirli insanlardan biri gibi olduğunu anlar.

Fatma'yı seven köydeki genç ise çocukluklarında olduğu gibi onunla odun toplamaya gitmek istediğini söyler. Çocukluklarında yaptıkları alışkanlıkları yaparak sevdiği kıza daha yakın olabileceğini düşünür.

Bazen kısa süreliğine bir hafıza kaybı insanı çocukluğuna götürür. Asıl kimliğini o yıllarda bulmasını sağlar. "*Serinleten Yaşlar*" da Ayşegül, sarhoş bir halde arabasına bindiği ve ona yardım eden genci unutamaz. Kendisine yardım eden bu genç, adını sorduğunda önceleri hatırlayamaz. Kısa bir sessizliğin ardından çocukluğunu hatırlayıp cevap verir. Genç, hep yakınında olsa bile onu fark edemez. Bir gün, genç ona asıl kimliğini ve sevgisini açıklar. Ayşegül de yaşadıklarından dolayı mutludur.

Bazen de bir şarkı insanın çocukluk günlerine dönmesini sağlar. "*Bir Balo Dönüşü*"nde Zehra, evini ve çocuğunu bırakıp, babasına ve zengin yaşama gider. Bir gün babasının söylediği türküyle çocukluğunu hatırlar. Çok sevdiği annesinin kendisini bırakıp gittiği aklına gelir. Böylece yaptığı hatayı anlar ve geçmişinden ders çıkarır.

Cahit Uçuk'un "*Değişen Sensin*" (1970)de anlatıcı, Nirka'yı çok sevmiştir. Yıllar sonra karşılaştıklarında onu değişmiş bulur. Sevdiği kıızı görünce geçmişe dönen ve onun çocukluğunu hatırlayan anlatıcının hislerinden bahsedilir.

Yazarın "*Bir İlkbahar*" öyküsünde genç kız, aldığı bir mektupla geçmişini hayal eder. O dönemlerde çok mutludur. Sevdiği adamla çocukluklarını da beraber geçirmişlerdir. Yıllar geçtikçe sevdikleri onu tek tek yalnız bırakırlar. Sevdiği genç de kendisini bir başka kadın için bırakır. Şimdi sevdiği adam, ölüm döşeğindedir ve kendisini görmek ister. Genç kız, her şeye rağmen onu görmeye gider. Bakışmalardaki nefret yerini sevgiye bırakır.

Öyküde kız, aldığı mektupla çocukluğunu hayal eder. O dönemlerde çok mutludur:

"Gözleri satırlara, düşünceleri eski günlere döndü. O günler içinde bir çiçekli bahçe hatırlıyor, bir ilk yaz sabahı, kendinden daha büyük bir çocukla

kumlu yollarda koşarak kelebek avlıyorlar, yine başka bir gün geniş bir düz yolda çember çevirme yarışı yapıyorlar, bir çilek tarlasından çiçek topluyorlar, oyunlar, kavgalar, gülmeler, ağlamalar karışıyor başının içinde...” (Değişen Sensin: 139)

Ele aldığımız kadın yazarlar; gerek kadın, gerek erkek kişilerin çocukluklarından kalan izleri ilerleyen yıllarda hatırlamalarını sağlayarak iç dünyalarını sergilemeye çalışırlar. Çocukluğa gönderme yaparak yazarlar, ülkede yaşanan değişime ve çocukluğun saflığına dikkat çekerler.

Buraya kadar çocuğun ve çocukluğun bizzat bireyde ve ailede nasıl yer aldığını tespitte çalıştık.

1.1.6. Savaşın Etkilerine Maruz Kalan Çocuklar

Ele alınan dönem İkinci Dünya Savaşı sonrası yılları olduğundan öykülerde az da olsa savaşın izlerine rastlanır. Ülkemiz savaşa girmese de ülkenin içinde bulunduğu güvensizlik ortamı ve siyasal ortam bunun nedeni olabilir. Doğallıkla savaşın işlendiği öykülerde bir çocuk gözüyle savaş, ortaya çıkarılacaktır.

Nevin İşlek'in *"Hitlerin Kedisi"* öyküsünde dedenin otorite kurduğu bir aile vardır. Evde dedenin otoritesinin hissedildiği ortamda dünyada da Hitler'in etkisinden söz edilir. Savaş, ailedekilere korku yüklese de ailenin en küçüğü olanlara bir anlam veremez. Çünkü ağabeyi Hitler'in taklidini yaptığında evdeki herkes buna gülmüştür:

"Bakışlarının kesiştiği noktada Hitler vardı. Anlamli gözlerine bakarsan da korkulu bir şeyler vardı. Kimdi bu Hitler? Niye böyle her gece bir düzine onun adının anıldığı birtakım kalabalık sözleri sabırsızca bekleyerek, can kulağıyla, önemseyerek dinliyorlardı. Eğlenceli bir şey olmalıydı oysaki: ağabeylerimin küçüğü tarağının ucunu bıyık gibi burnunun altına dayayıp, saçını çaprazlama alnına düşürdüğünde, kaşlarını çatıp, çakırlarını da iyice bedleştirdikten sonra, bir elini kaldırıp "Hei Hitler!" dediğinde, herkesler katıla katıla gülmüyorlar mıydı?" (İkinci Güneşi: 51)

Sevgi Soysal'ın *"Bir Şeydi Hiçliği Hiç Olup Yitti"* öyküsünde savaş makine sesleri ve tak tak seslerinin hakim olduğu savaş yıllarından bahsedilir. Oysaki çocuğun dünyasında savaşa yer yoktur:

Yazarın “*Düşmanlığı Olan Bu Sevinçte*” öyküsünde radyodan Hitler ve Savaş anons edilir. Öyküdeki kız çocuğu, savaşın Türkiye’yi de etkilemesini ister. Savaş çıkarsa, hayatında birçok şeyin değişeceğine inanır. Savaşın ülkemizi etkilemesi halinde köye gideceklerini düşünür. Böylece orada özgürlüğüne kavuşabileceğine inanır:

“Bir ben bekliyorum. Bir ben sevineceğim demek. Bir savaş, bir kocaman Hitler, büyük çok büyük patlamalar bir benim olacak, yeni güzel biçimleri bir bana verecekler.” (Tutkulu Perçem: 83)

Savaşın ülkemizi etkilememesi ve savaş uçaklarının gelmemesiyle çocuk, hayal kırıklığına uğrar:

“Gelmeyecekler, uçaklar gelmeyecek. Ne savaş, ne karartmalar, ne Hitler. Aldatıldım. Sevincimi boğazıma düğümlediler. En güzel bekleyişimi paramparça ettiler- Bundan böyle savaşız.” (Tutkulu Perçem: 85)

Böylece çocuk, özgürlük alanı olan köydeki bahçelerine gidemeyecek ve orada oyunlar oynayamayacaktır.

Sevgi Soysal’ın “*Tante Rosa*” (1968) öyküsünde Rosa, kendisinden bıkkıldığı için rahibeler tarafından ailesinin yanına gönderilir. Eve geldiğinde ise evinde savaşın izlerini görür. Savaş, geldiği rahibe okulunu da yok etmiştir. Kendince buna bir bahane bulur. Prensin yani İsa’nın ök almak için yok ettiğini düşünür. Rahibeler okulunda kendisine yapılan eziyetlerden sonra böyle bir kaniya varır.

Sevgi Soysal ve Nevin İşlek’in dışındaki yazarların, öykülerinde savaşa yer vermedikleri görülür. Her iki yazarın da bahsettiği savaş dönemi ise İkinci Dünya Savaşı yıllarıdır. Her iki yazar da savaşı; ince bir ironiyle çocuk gözünden anlatmayı seçer. Çocuk, savaşı bir oyun olarak görüp ona değişik anlamlar yükler. Böylece savaşın çıkması, çocuğu mutlu bile edebilir.

Şimdi eğitim süreci ve çocuk ilişkisine geçerek diğer temanın konumunu açıklamamız uygun olacaktır.

2. Türk Kadın Yazarların Öykülerinde Çocuk ve Eğitim

2.1. Aile İçinde Çocuğun Eğitimi

Bu bölümde toplumun çocuğa bakışına ve ona uyguladığı eğitim anlayışına değinilecektir.

2.1.1. Anne-Çocuk İlişkisi

Anne ve çocuk arasındaki ilişki dünyadaki en kuvvetli bağlardan biridir. Anne, çocuğu için koruyucu ve kollayıcı bir görev üstlenir. Aile içinde çocuğun yetiştirilmesini üstlenen anne için çocuğu her şeyden değerlidir. Onu her türlü tehlikelerden uzak tutmaya çalışır. Bu ilişkinin temelinde de sevgi yatar. Kimi zaman ise durum değişir. Çocuğun anneden koparılması, çevrenin de etkisiyle anneden soğutulması ya da annenin kendi rahatını düşünmesi nedeniyle çocuğunu umursamaması gibi istenmeyen durumlar yaşanır. Öykülerde çocuklarını koruyucu ve kollayıcı annelerin yanı sıra onlara karşı kayıtsız ve sevgisiz anneler de karşımıza çıkar.

Annenin çocuğa yaklaşımı onun kişiliğinin oluşmasında büyük rol oynar. Çocuğunu yetiştirme tarzı ve uyguladığı eğitim, çocuğun gelişimine etki eder.

Bu bölümde anne ve çocuk arasındaki ilişki irdelenecektir. Öykülerde dikkati çeken yazarların anne modelinde iki farklı bakış açısına sahip olmalarıdır. Fedakâr ve koruyucu anneler olduğu gibi çocuğuna ilgisiz anneler de vardır. Her iki bakış açısını karşılaştırmak açısından öncelikle öykülerdeki olumlu anne modellerini ele alacağız. Bunlar arasında çocuğunu çok seven fakat zaman zaman ona kızmaktan kendisini alıkoyamayan anneler de vardır.

Efzayiş Suat “*Servi Gibi*” adlı öyküsünde çocuğuna karşı sevgi ve özlem dolu bir anneye değinir. Kız, daha küçük yaşta annesinden koparıldığı için yıllar sonra karşılaştıklarında ona bir yabancı gibi davranır. Anne ve kız arasında kurulması gereken sevgi dolu bağ, kızda yerini hissizliğe bırakır:

“Kim derdi ki onun kolları arasından başka hiçbir yerde rahat edemeyen, en tatlı gıdasını yalnız onun göğsünden alan ilk sevinç çığlığını sırf onun için koparan bu çocuk, bir gün gelecek de onun lisanından bile

anlamayacak, onun şefkatine karşı bile etrafına yasak kordonu çekecekti?”
(Kırk Kapısı: 87)

Bu öyküde anne ve babanın ayrılması, çocuğun duygusal gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. Anne ve kız ilişkisinde araya giren yılların bıraktığı bir soğukluk vardır.

Çocuklarını seven anne figürü Nezihe Meriç'in "*Dünyada Teknik Arıza*" adlı öyküsünde de görülür. Çocuklarını seven Nermin Hanım, onların idaresini tek başına yapar. Kimi zaman evlenmeyi ve bu sayede çocuklarına iyi bir hayat sağlayabilmeyi düşünür.

Yazarın "*Aksaray Dolmuş*" adlı öyküsünde kısa bir yerde de olsa çocuk figürünü görmek mümkündür. Öyküde iki yaşındaki Leyla ve annesi dolmuşa binerler. Çocuğuyla ilgili bir annedir. Öykünün devamında ise dolmuştaki anlatıcı, söylenenlerden bu kadın hakkında bazı şeyler öğrenir.

"*Ümit Fakirin Ekmeği*"nde anne, şerbetçiyle konuştuktan sonra elinde kalan son parayı kızı için harcar ve ona uzun zamandır yemediği yiyecekleri alır. Böylelikle karşımıza koruyucu, kollayıcı ve kollayıcı bir anne olarak çıkar.

Nezihe Meriç'in "*Öz Suyu*" adlı öyküsünde iki sene aynı sokakta oturmuş ve içi yaşama sevinciyle dolu olan Hayriye, yaşadığı mahalleyi değiştirir. Her şey güzel giderken ev sahibinin eve dönmesi ve Hayriye'nin onunla sorun yaşaması üzerine sokaktan taşınırlar. Herkes mahallerine renk katan bu insanı unutamaz.

Etrafına karşı sevgi dolu olan bu kadın, iki yaşındaki çocuğuna da aynı sevgiyle yaklaşır.

"*Kurumak*"ta Bilge, evleneceği adam olan Macit'le hislerini paylaşmak ister; fakat anlayamaz. Komşusu Cemil Bey'le konuşması onu rahatlatır. Evde olduğu bir sırada Bilge, camdan dışarısını gözlemler ve gördüklerini kendince yorumlar. Buna göre; iki çocuğun koşarak evlerine girdiğini ve kapıda onları bekleyen annelerini görür. Onlara bakıp iç geçirir ve annenin çocukları için yapacağı fedakârlıkları düşünür.

Bilge'nin gözlemlerinden ve kendince yorumladıklarından da anlaşıldığı gibi anne ve çocuklar arasında sevgi dolu bir bağ vardır. Bilge, hayatında sevgiye ihtiyaç duyduğundan olsa gerek gördüklerinden etkilenir.

Nezihe Meriç, “Susuz 4”te evliliğinde mutsuz olmasına rağmen çocukları için evliliğini sürdürmek isteyen vefakâr bir anneyi anlatır. Kadın, arkadaşına dert yanarken şöyle bir cümle kurar:

“Yalnız çocuklar için katlandım her şeye Melicim. Yalnız çocuklar için. Ben anasız babasız büyüdüm. Onlar bari mesut olsunlar istedim.”
(Topal Koşma: 4)

Annenin çocuklarına duyduğu sevgi, “Susuz 7”de karşımıza çıkar. Öyküde Ahmet, Meli’ye bir memur ailesinden bahseder. Bu ailede yaşananlar güzel ve etkileyicidir. Anne ve baba çocuklarına sevgiyle yaklaşır. Anne, geceleri çocuklarının her birini sevgiyle öperek yatırır.

“Susuz 9”da okuldaki çocuklar, yılsonu müsameresi için hazırlık yaparlar. Öyküde hazırlık sırasında yaşananlara ve çocukların aile yaşamlarına da değinilir. Öğrencilerden Çağıl’ın annesi ise çocuğunun ihtiyaçları için kendi masraflarından keser. Çocuğuna değer veren, fedakâr bir annedir.

“Ama efendim. Tabii. Çağıl’ın annesi bu ay ayakkabı almadı. Bizim kiracımız onlar. Ayakkabı alacaktı almadı. Çağıl’ın elbisesine harcadı. Çocuğum mahzun olmasın diyor.” (Topal Koşma: 116)

Annenin çocuğu için fedakârlık yapması Fazıla Atabek’in “Kendisi ile Mektuplaşan Kadın” öyküsünde görülür. Anne, Fransa’ya kaçan ve çocuğunu istemeyen kocasının yokluğunu, çocuğuna hissettirmemek ve çocuğunun kafasındaki iyi baba modelini canlı tutmak için babanın ağzından mektuplar yazarak kendi evine postalar. Böylelikle çocuğunun baba hasretini mektuplarla biraz olsun hafifletmiş olur.

Çocuğunu tek başına yetiştirmek zorunda kalan anne, Saadet Timur’un “Beş Günün Hikâyesi”nde de karşımıza çıkar. Anne, gerekirse gece yarısına kadar çalışarak çocuğunun ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Fedakârlığının kaynağı ise çocuğuna olan sevgisidir.

Yazar, “Yitikler” de bir kadının mutfakta çay demlerken geçmişini hayal etmesini ve yitirdiklerini anlatır. Kadın, geçmişinde tıpkı arkadaşı Jale gibi olmak istemiştir. Onun yaptıklarını yapamamaktan dolayı üzüntü içindedir. On beş yaşındaki kızının kendisi gibi olmasını istemez. Bu yüzden onu davranışlarında özgür bırakır. Böylece çocuğunu seven ve davranışlarda kısıtlamaya gitmeyen bir anne çıkar karşımıza.

“Bu Kapının Ardında” adlı öyküde çocuklarını çok seven Hümeysra, kocasından ayrılmak istese de çocukları için her şeye katlanmak zorunda kalır.

Annenin fedakârlığı ve çocuğu için zorluklarla mücadele edişi Meral Çelen’in *“Güllü Güzel”* (1961) adlı öyküsünde de görülür. Güllü Güzel, daha on üç yaşındayken annesi tarafından zorla evlendirilir. Kocası, Güllü Güzel’i durmadan döver. Güllü Güzel, on yedi yaşındayken bir kız doğurur. Arada çocuk olmasına rağmen kocanın attığı dayaklar devam eder. Güllü Güzel, bir gün köyün delikanlılarından birine âşık olur. Tek amacı çocuğuyla birlikte kendisini, kocasından ve onun dayaklarından kurtaracak birini bulmaktır. Bir gün çareyi kocasını öldürüp, bu adamla dağlara kaçmakta bulur. Kaçtığı gün yakalanır ve hapse düşer. Büyük bir kalabalığın önünde asılarak cezasını çeker. Geride ise günahsız bir yavru bırakır. Yaşadıklarını ise anlatıcının rüyasına girerek okuyucuya anlatır.

Güllü Güzel, anne olduğunda çocuğunu çok sever. Evi geçindirmek için çalışsa da akli hep çocuğundadır. Kendi annesinin tam tersine fedakar ve koruyucu bir annedir.

Yazarın *“Fedim, Fadik, Fadime, Fatma”*da birbirlerinden habersiz, farklı yerlerde yaşayan kadınların aile yaşamları konu alınır. Fedim, köyde, Fadik kasabada, Fadime ilçede ve Fatma da şehirde yaşamaktadır.

Öyküde iki farklı anne ve yaşamlarına da değinilir.

Köy yerinde yaşayan Fedim, çocuklarının üzerinde sevgiye dayanan bir otorite kurar. Öyle ki Emine, her sabah annesine yardım etmek için erken kalkar.

Öyküde Emine’nin annesi, eşinden dayak yediği için söylenir.

“İki günde sen de bana döneceksin! İşte sonun, bana bak!”
(Güllü Güzel: 58)

Anne, kızının da ileride kendisi gibi olmasından endişe eder. Köy yerlerinde kadının ezildiğini ve evlenince kızının da kendisi gibi olacağını bilmesini ister. Böylelikle kızını duygusal yönden olumsuz etkiler.

İlçede yaşayan Fadime Hanım da çocuklarını seven ve onların bakımlarıyla ilgilenen bir annedir. Çocukları da onu çok sevdiğinden paylaşamazlar:

“Fadime hanım, önlüklerden sonra ayakkabıları temizledi, çocuklarını uyandırdı, paylarına düşeni koydu. Çocukların gözleri, birbirlerinin önündeki zeytin,peynirde. Elleri, ağızları işliyor. Her biri annelerinin hangisini kayırdığını, hangi peynirin daha kalın kesildiğini, zeytinlerin sayısını anlamaya çalışıyor.” (Güllü Güzel: 57)

Anneye duyulan sevgi ve onu paylaşamama çocuklar arasında kıskançlığa neden olur.

“Dağ Başında Bir Gelin” de yazar, annesiyle yaşayan bir kadının çocukluğunu ve başından geçen olayları anlatır. Çocukluğu verilen kadın, annesinin diktiği yeni fistanlarla mutlu olmasını bilen ve annesini çok seven bir çocuktur. Anne de kızını sever ve onun isteklerini yerine getirir.

Kadın, güzel bir çocukluğun ardından çileli bir dönem geçirir. Evliliğinde gördüğü şiddete rağmen çocuğu için her şeye göz yumar. Anne, çektiklerini öyküde şu cümlelerle ifade eder:

“Artık kimselerle konuşmuyorum. Arada bir dayağımı yiyip, küçük kızımı büyütüyorum.” (Güllü Güzel: 73)

Öyküde iki yaşındaki bir kızın dağ başındaki ziyafet sırasındaki kayboluşu da anlatılır. Kaybolan bu kızı hikâyenin kahramanı bulur. Küçük Ayşe, kaybolunca anne ve babası perişan olur. Bunda da ailenin kızlarına olan düşkünlüğü ve sevgisi yatar.

Meral Çelen’in *“Ötekiler”* adlı öyküsünde üniversiteye giden genç bir kız, ailesini özler ve sürekli onları hayal eder. Okuduğu şehirde oturan amcası ve yengesini sık sık ziyaret eder. Ailesiyle geçiremediği zamanlar için pişmanlık duyar. Böyle zamanlarda aile sofrasının kurulduğunu ve şefkatli annenin kollarındaki küçük kardeşini düşünür.

Bu öyküde de anne, çocuğunu seven ve onunla ilgilenen biri olarak karşımıza çıkar.

Nevin İşlek’in *“Çingene Sürüsü”* adlı öyküsünde dayısıyla beraber gezinti yapan bir kız çocuğu, gittikleri Hüseyin adlı adamın evinde gözlemler yapar. Burada çingenelerle karşılaşır. Çocuk, yaşadıklarından dolayı mutludur.

Öyküde verilen anne, çocuğuna düşkündür. Annenin ilgisini, çocuk şöyle ifade eder:

“Kapıdan çıkmak üzereydik. “Kuzum, Çingenelele yanaşmasın.” dedi annem dayıma. Dikkat et!” (İkinci Güneş: 11)

Dayıdan çocuğuna göz kulak olmasını isteyen anne, çocuğunu tehlikelerden uzak tutmak ister. Böylece koruyucu ve kollayıcı bir rol üstlenir.

“Ölü” adlı öyküde yazar, iki kız çocuğun arkadaşlıklarını anlatır. Çocuklardan biri, ailevi yönden rahattır; kendisiyle ilgilenen ailesi ve dedesi vardır. Diğer çocuğun ise babasından başka kimsesi yoktur. Durumları iyi olmayan bu çocuğun babası da sarhoşun biridir, annesi de onları küçükken bırakıp gitmiştir. Bu yüzden fakir kızla arkadaşlık etmesine diğer kızın ailesi müsaade etmez. Yasaklara rağmen iki küçük kız, arkadaşlıklarını sürdürürler. Bir gün fakir kız, arkadaşına çok değişik bir şey göstereceğini söyler bu yüzden ondan evine gelmesini ister. Göstereceği şey de babasının ölüsüdür. Küçük kız, babasının ölümüne üzülmez, aksine bundan sevinç duyar. Arkadaşıysa gördüklerine ve duyduklarına inanamaz. Onunla arkadaşlık ettiği için pişmanlık duyar ve koşarak oradan kaçar.

Öyküde anlatılan iyi aileye sahip kızın annesi, çocuğuyla ilgilidir. Oyun vaktinden sonra çocuğunun acıkacağını düşünerek onu yemeğe çağırır.

Nevin İşlek, *“Cengiz Görürse Yaşayamam”* da dedenin otorite kurduğu bir aileden bahseder. Çocuğun ablası, yeni alınan okul çantasını bir kızak gibi kullandığı için dede tarafından cezalandırılır. Dede, onu bir direğe bağlar ve kapıyı da açık bırakır. Böylece kızın okul arkadaşı ve sevdiği çocuk olan Cengiz, onu bu şekilde görecektir. Kız ise dedesine Cengiz’in onu bağlı görmesi halinde yaşayamayacağını söyler. Oysaki Cengiz, evde hasta yatar. Bunu öğrenen küçük kardeşı bu haberi ablasına iletir. Abla ise aldığı haberin sevinciyle dedesine canına kıymayacağını söyler. Dede de böylelikle onu serbest bırakır.

Öyküdeki çocukların annesi, dedenin otoritesinin yanında sözünü geçiremez. Yine de evladına acır. Soğuk bir kış gününde onun tırabzana bağlı kalmasından üzüntü duyar. Dede görmeden en azından kızının paltosunun yakalarını kaldırmaya karar verir. Durumun farkında olan küçük kız annesinin fedakârlığını şöyle ifade eder:

“Pek bir şey yapmadı. Paltosunun yakalarını kaldırdı sadece onun. Parmaklarına özgü bir yakışıklılıkla, bir çırpıda yaptı bu işi; bir çırpıda

kulaklarının kırmızısı kayboluverdi. Sonra tekrar dedemden yana bir göz atıp, peri gibi yok oldu görüldüğü kapıda.” (İkinci Güneşi: 38)

Ferzan Gürel, “*Evcilik Oyunu*” (1962) öyküsünde “Ayhan” adlı küçük bir kızdan söz eder. Ayhan, yedi-sekiz yaşlarında bir kızdır. Arkadaşları Zehra ve Fatma’yla evlerinin bahçesinde evcilik oyunu oynar. Bir süre sonra Ayhan, annesinin kızacağını düşünerek eve gider. Bir yandan da eskiden çok mutlu olduklarını, bu kasabaya geldiklerinden beri bir şeylerin ters gittiğini düşünür. Yolda tanımadığı birkaç çocuk kendisine, ailesiyle ilgili anlam veremediği sözler söyler. Uyandığında ise komşunun evindedir. Tek istediği kaldığı kasabadan uzaklaşmaktır.

Çocuk ve anne arasındaki ilişki sevgiye dayandığında her ikisi de birbiri için fedakârlık yapmaktan çekinmez. Bu öyküde de çocuk, çok sevdiği annesi için üzülür. Babasının annesini üzdüğünün farkındadır; fakat annesi için elinden bir şey gelmez. Küçük kız, hissettiklerini hep içine atar:

“Bir kez Ayhan uyurken, uyanmış, anacığının kendisini ağlayarak okşadığını görmüştü. Bunu düşünürken yine içi burkuldu küçük kızın.” (Evcilik Oyunu: 12)

Bu durum küçük kızın, yaşadıklarından duygusal yönde olumsuz etkilendiğini gösterir.

“*Cennet’in Düşü*”nde Emine, annesini sever, aynı zaman da ondan korkar. Annesi, çocukları üzerinde baskıcı bir otorite kurar. Çocukları, kendisine itaat etmediği zamanlarda onlara bağırır:

“Öyle öküz öküz suratıma bakacağına, koş tezek getir de ataşı tutuştur.” (Evcilik Oyunu: 16)

Anne, çocuklarına zaman zaman kızsada onları korumak için kocasına karşı gelmekten çekinmez:

“Kezban düşüncelerine dalmış, çevresini görmeden salt alışkanlıkla yürümüş, alana gelmişti ya, yine de onu tedirgin eden düşüncelerden kurtulamamıştı, kocası karşısındaymışçasına söyleniyordu: “Emine’nin de yaşını büyülteyim de yiyo bakalım!” (Evcilik Oyunu: 19)

Ferzan Gürel, “*Kara Günün Sonu*”nda arkadaşının ölümüyle üzülen bir adamın yolda karşılaştığı olaylar hakkındaki yorumunu anlatır. Yolda gördüğü çocuk, kardeşine; bir anne de kızına şiddet uygular. Anlatıcının

gördüklerinden canı sıkılmasına karşın yazıhanesine gittiğinde aldığı haber onu mutlu eder. Habere göre anlatıcının bir oğlu olmuştur.

Anlatıcının yolda rastladığı bir anne ise, yeni doğan yavrusunun başını okşayıp, ona olan sevgisini belli eder.

Münife Baran'ın "*Bir Sokak, Bir Semt –Bizim Hüsnü Bey ve Nato*" (1962) adlı öyküsünde İzmir'de Nato, dev binalar inşa eder özellikle de yabancılar, bu şehre ilgi gösterir. Nato sayesinde iş sahaları da açılır ve bu yerlerde çalışan Türkler, iyi para kazanır. Yazar, bu değişimi, mahalle sakinlerinin anlatımından aktarır. Mahalledekilerin bazıları Nato'dan ve yabancıardan rahatsız olurken bazıları da onların gelişinden memnundur. Hüsnü Bey de yolda gördüğü bir genç üzerine hayallere dalar ve onun Nato'da çalışabileceği ihtimalini kafasında kurar. Kızı da Nato'da çalıştığı için kızının bu gençle evlenmesini hayal eder. Gencin nişanlı olduğunu öğrenince de hayalleri sona erer.

Yazar, yoldaki bir yabancı kadının çocuğu ile olan diyaloguna da yer verir:

"İki zayıfın arkasından, sütyenli ve kısacık şortlu güzel bir Amerikalı kadın daha...Çocuğu ile top oynayarak geçiyor. Kadın eğilip kalkıyor, uzanıyor, çocuk kahkahalarla gülüyor." (Bir Sokak, Bir Semt –Bizim Hüsnü Bey ve Nato: 7)

Bu öyküde çocuk ve anne arasındaki bağın kuvvetli olduğu görülür. Anne, çocuğuyla ilgilenir ve onunla oyun oynar.

Yazarın "*İkinci Çocuğumun Annesi*" öyküsünde vefakar aynı zaman da güçsüz bir anne karşımıza çıkar. Anne, için hastalığı önemli değildir. Onun için önemli olan zayıf ve çelimsiz bir yapıya sahip olan oğlunun sağlığıdır.

Oğlu, çok sevdiği annesinin hastalığının farkındadır. Bu yüzden babasına şöyle haykırır:

" -Baba, annemi kurtar, yoksa ben de ölürüm, diye bağırdı." (Bir Sokak, Bir Semt –Bizim Hüsnü Bey ve Nato: 17)

Annenin hastalığı, çocuğu duygusal anlamda olumsuz yönde etkiler. Bu yüzden çocuk, birçok gece ağlayarak uyur.

Saadet Timur'un "*Dikenli Bitki*" adlı öyküsünde bir vapurda giden iyi giyimli bir bayan ve karşına oturan genç kadın arasındaki bakışma anlatılır. İyi giyimli olan anlatıcı mutlu değildir. Evlenmemiştir ve ihtiyarlığında yalnız

kalacağı için korkar. Hayattaki arkadaşları ders verdiği öğrencileridir. İçsel diyalogu ve bu aileyi gözlemlemesi vapurdan inişle sona erer.

Öyküde kızıyla anlatılan anne, arkadaşını bir süre süzdükten sonra kızına sıkıca sarılır. Bu durum, kızına olan sevgisini gösterir.

Afet Muhteremoğlu'nun "*Evlilik*" adlı öyküde anne, çocuğunu sevse de sürekli ondan itaat bekler. Aksini gördüğü takdirde kızına şiddet uygular. Kısa bir süre sonra da yaptığından pişmanlık duyup kızını durmadan öper.

"*Ev Hizmet İşçileri*" adlı öyküde çocuğuna bakmak için çalışan bir anne anlatılır. Anne, çalıştığı için çocuğuyla ilgilenemese de çocuğunu sever ve her fırsatta onu kolladığını gösterir. Bu yüzden küçük kızına nasihatlerde bulunur. Çalıştığı için kızıyla ilgilenemeyeceği için çocuğuna bir bakıcı tutar. Bakıcının geç geldiği anlarda çaresiz kalır, çocuğunu o an için komşuya bırakır. Çocuğunu düşünen ve onun için endişe eden bir annedir.

"*Aşkın Hediyesi*" adlı öyküde Zehra'nın kocası kendisine haber vermeden Amerika'ya gider. Eşine haber vermemesinin sebebi görevinin gizliliğindedir. Eşine gönderdiği mektupta, onu Amerika'ya aldıracağını ve haber vermeden gittiği için özür dilediğini yazar. Zehra, mektubu okuyunca çok mutlu olur. Gittiğinde eşine bir sürpriz de yapacaktır. Bu sürpriz doğacak çocuklarıdır.

Öyküde anne ve çocuk arasındaki ilişki olumlu verilir. Çocuğunun sabırsızlıkla doğmasını bekleyen bir anneyi görürüz.

Mesude Gürel'in "*Sarhoşun Karısı*" adlı öyküsünde kocası sürekli içki içen bir kadın vardır. Kadın evin geçimini tek başına üstlenir. Çocukları için her şeye katlanan, fedakâr bir annedir. Bakkaldan alışveriş yaptıktan sonra bir trafik kazası geçirir. Cansız bedeninin yanında ise etrafa saçılmış çikolata ve rakı şişesi vardır.

Öyküdeki anne koruyucu, çocuklarını seven ve onlar için didinen bir annedir.

Yazar, "*Uzakta Kalan Anne*" adlı öyküde ilk evliliğinde başarısız olan ve bundan çıkardığı derslerle ikinci evliliğinden olan çocuklara sevgiyle yaklaşan bir anneyi anlatır.

Mesude Gürel, "*Boş Tabak*"ta fedakar ve sabırlı bir anneden söz eder. Anne, babalarının yokluğunu çocuklarını hissettirmemeye çalışır:

“Yine her zamanki duasını tekrarladı: “Yarabbi, sen bana kuvvet ver. Yavrularıma, onlara hiçbir şey hissettirmemeliyim”(Kaderin Oyuncakları: 116)

Anne, çocukları için her türlü zorluğa katlanarak fedakârlığını ortaya koyar.

“Randevu” adlı öyküde yazar, evlilik dışı bir ilişki yaşayan kadının, sevdiği geçten darbe yemesi sonucu yaşadığı acıları anlatır. Genç kadın, sevdiği adamın çocuğunu kabullenmemesi üzerine onu kimsesizler yurduna verir. Kendisi de bir süre sonra burada çalışmaya başlar. Tek amacı çocuğundan uzak kalmamaktır.

Bu öyküde de karşımıza vefakâr bir anne çıkar.

Evlalık alınan çocuklara karşı alınan tavır da çok önemlidir. Afet Muhteremoğlu'nun *“Başörtülüler”*(1964)inde ninenin oğlu, çocuğu olmadığı için kasabadan bir evlatlık alır. Evlatlık edindikten sonra aile, bütün sevgilerini bu oğlana daha sonrasında ise torunlarına verirler.

Sevim Burak'ın *“Ah Ya'rab Yehova”* adlı öyküsünde Yahudi kızı Zembul Allahanati, öleceğini düşünerek çocuğunu kardeşine emanet ettiğini söyler:

“Rica ederim babamın oğlunun oğlu, benim oğlumun oğluna düşman olmayacaktır ve Bayan Zembul Allahanati oğlunu öptü ve şöyle dedi “ Bak oğlumun kokusu onu koklayın ona iyilik edenler iyilik, kötülük edenler kötülük bulsunlar. Bayan Zembul Allahanati loğusa yatağında idi. Ve oğlu 40 günlüktü.” (Yanık Saraylar: 66)

Annenin hasta yatağında bile yavrusunu düşünmesi söz konusudur.

Nezihe Meriç'in *“Varım Diyorum İnanmalısınız”* da çocuklarıyla ilgilenen anneler vardır. Öyküde bahsedilen iki oğlan çocuğu, oyundan sonra annelerinin kucağında uyuyakalırlar.

Öyküde annesi ölen bir çocuğun hikâyesine de yer verilir. Annesinin ölümü çocuğu çok etkiler. Öyle ki çocuk, çevresindekilerle bile konuşmaz:

“Bir de annesi ölmüş bir küçük çocuğun ağlayışını anlattım. Çocuğunu çok seven, onu hep kucağına alıp yanağını yanağına dayayan, onu kollarında sallayan, onunla koşmaca oynayan, yakalayınca yanaklarından, boynundan öpen bir kadın ölmüştü. Çocuk bahçede bir taşın üstüne oturmuş ağlıyordu.” (Menekşeli Bilinç: 19)

Annenin güçsüzlüğü ve çaresizliği yazarların sıkça değindiği bir konudur. Cahit Uçuk'un "*Kömür*" de Recep, hastalanır ve okula gidemez. Ailesinin de ne evi ısıtmaya ne de doktor çağırmaya güçleri yeter. Anne ve babanın son umudu olan kömür evlerine ulaştığında ise Recep, ölmüştür. O ölünce de evin önündeki kömür yığınının fakir mahalleden çocuklar istila eder.

Öyküdeki anne, çocuğunu çok sevmesine rağmen onun tedavisi için hiçbir şey yapamaz. Fakirlik, onun için engel oluşturur. Böylece çaresiz bir anne karşımıza çıkar.

Yazar, "*Bir Taze Kurban*"da da güçsüz bir anneyi ele alır. Ergenlik dönemindeki Nazike, bir arkadaş gibi annesiyle dertlerini paylaşır. Aynı zamanda o da annesini dinler. Annesinin babası üzerine şikâyetlerini dinleyip onu bu konuda rahatlatmaya çalışır. Böylece bu öyküde de anne ve çocuk arasında olumlu bir tablo çizilir. Güçsüz bir karakter olarak verilen anneye, kızı destek verir.

Fedakârlık ve çocuk için hayat mücadelesini sürdürme "*Karşı Duvardaki Güneş*" adlı öyküde de görülür. Öyküdeki anne, ayrıldığı kocasının yokluğunu kızına hissettirmemeye çalışır. Çocuğu da olanların farkında olduğundan annesinin üzerine titrer.

Anne, çocuğunun ahlaki gelişiminde de etkili rol oynar. Öyküde anne, kızına dini bilgiler aşılayarak onu eğitmeyi amaçlar. Çocuk, anlatılanlardan etkilenmiş olmalı ki yaptığı işe karşı çıkan annesine şöyle cevap verir:

"Bizim mektepte adettir. Herkes bir şey satar. Yemiş satarlar. Defter, kalem satarlar. Resim satarlar. Hatta bugün bir çocuk, fakir çocuklara kırmızı soğan satıyordu." Dedi. *Sonra benim sustuğumu görünce ilave etti: "Hem ticaret ayıp mı? Sen Hazreti Muhammed'in tüccar olduğunu anlatmamış mı idin bana?"* (Artık Geçti: 64)

Anne, yaşam mücadelesini kızıyla sürdürmek istese de sonrasında yaşananlar çocuğuna üvey baba getirmesine yol açar. Annenin bu isteğindeki en büyük pay da kızına aittir. Çünkü çocuk, bir babaya ihtiyacı olduğunu belli eder.

Yazar, "*Portakal*" adlı öyküde çocuklarını seven ve onlar için zorluklara katlanan bir anneye yer verir. Küçük çocuk, annesinin eline kazandığı portakalı koyarken sanki ona tüm dünyaları bağışlar.

“*Bir Annenin Masalı*”nda çocuğunun ölümüyle yıkılan ve yas tutan bir anneye rastlarız. Anne, bir süre içine kapansa da sonraları çocuğunun sevgisini başka çocuklarda yaşatmak ister. Bu yüzden de Esirgeme Yurdu’nun çocuklarına yardım eder:

“*Ben bir anayım. Yurdun bütün çocukları benim sayılır. Kendi öz çocuğum için hazırladıklarımı yoksul anaların evlatları giyerse, yüreğim rahat eder, soluk alırım...*” (Artık Geçti: 167)

Nursen Karas, “*Bir İnce Söğüt Dalı*”nda oğlunu düşünen ve ona sevgiyle yaklaşan bir anneyi anlatır. Öyküdeki annenin tek düşüncesi oğlunu büyütmeğdir.

Cahit Uçuk, “*Yine Bir Sarı Kız*” da köyleri gezen bir kadının, kaldığı köy evinde karşılaştığı küçük sarı kızla olan diyalogunu anlatır. Bu küçük sarı kız, sağlıklı ve neşe doludur. Ailede anne ve baba çalışarak çocuklarına örnek olurlar. Küçük kız da altı yaşında olmasına rağmen hayatı öğrenmiş gibi konuşur. Kadın, bu küçük kızı görünce bir başka köyde karşılaştığı fakir ve mutsuz sarı kızı hatırlar.

Öyküdeki anne çocuğu üzerinde sevgiye dayanan bir otorite kurmuş olmalıdır ki çocuk, annesini kendine örnek alır. İlerde onun gibi genç kızların çeyizlerine oya işlemek ister:

“*Annem mi? Püf çok para kazanır. Köy kızlarının çeyizine mekik oyası işler. Dikiş diker. Ben de büyüyünce onun gibi çalışacağım.*” (Cennet Bahçe: 33)

Yazar, “*Çakıcı*” da Antalya’ya her sene gelen bir kadının arabacıyla olan sohbetini ve onu tanımasını anlatır. Kadın, geldiği sene bir şeylerin değiştiğini fark eder. Çakıcının eşi ölmüştür ve çakıcı da komşuların etkisiyle evlenmiştir. Üvey anne çocuklarına iyi davranırsa da çakıcının küçük sarışın kızı, babasının yanından hiç ayrılmaz. Kadın, sürekli babasının yanında gördüğü bu sevimli kızı çok sever.

Öyküdeki sarışın küçük kız, annesi ölse bile onu unutamaz. Üvey annesi iyi davranmasına rağmen, küçük kız evde durmak istemez ve sürekli babasıyla işe çıkar.

Cahit Uçuk’un “*Ali*” adlı öyküsünde Ali, genç yaşta köyün en güzel kızıyla evlenir. Karısı, doğum yaparken ölür. Ölürlen de kızına üvey anne getirmemesini vasiyet eder. Ali, eşine verdiği sözü tutar ve kızına çok iyi

bakar. Bir gün, çocuğa eve gelen komşunun nazarı değer. Çocuk, ağlayarak çatlayıp ölür. Ali de babasının zoruyla bir kez daha evlenir.

Öyküde verilen anne, çocuğuna sevgi doludur. Ölüm döşeğindeyken bile kızını düşünür ve eşinden ona üvey anne getirmemesini ister.

Annesinin ölümü çocuğun duygusal gelişimini olumsuz etkiler. Öyle ki konuşmaya başladığında babasına anne diye seslenir:

“Ona dokuz ay ana gibi baktım, büyüttüm. Kimseciklere bırakmadım. Bana “Ana! Ana!” diyordu. Tosunlar gibi olmuştu.” (Cennet Bahçe: 42)

“Hafta Sonu” adlı öyküde çocuk, fabrikada işçi olarak çalışır. Annesi, oğlunun haftalık alacağını düşünerek bakkaldan alışveriş yapar. Amacı ona en sevdiği yiyecekleri pişirmektir. Oysaki oğlu, makinenin parçasını kırdı diye direktör tarafından kovulur. Çocuğun elinde ise kesintilerden sonra sadece elli kuruş kalır.

Öyküde anlatılan anne güçsüz ve çaresizdir. Çocuğunun çalışmasına üzülse de elinden bir şey gelemeyiz. Oğlunu düşünüp, en azından onun sevdiği yemekleri yapmak ister. Böylece ona olan sevgisini gösterecektir.

Güçsüz ve çaresiz anne modeline yazar, *“Onun Bayramı”* adlı öyküsünde de değinir. Öyküde, çalışan küçük Ali'nin yaşadığı zorlukları ve kendi bayramı olan 23 Nisan'ı bile hatırlamayışı anlatılır. Küçük Ali, küfecilik yaparak evi geçindirir. Kimi müşterileri tarafından horlanırken kimilerinden de hak ettiği parayı alır. Çalışıp para kazandığı bir sıra güzel giyinmiş kız çocuklarını görür. Onlardan o günün çocuk bayramı olduğunu öğrenir. Kazandığı parayı sevinçle annesine götürdüğünde de annesi ona para vererek bayramını yaşamasını ister.

Anne, oğlunun çalışmasına üzülse de elinden onun için bir şey gelmez. Sevgisini de oğlunu kucaklayarak ve ondan çocuk bayramını yaşamasını isteyerek gösterir.

Yazarın *“Çamaşırıcı Kadın ve Atlar”* öyküsünde baba, sürekli içki içer ve kazandığını yer. Evin geçimini anne ve atlar üstlenir. Anne, çocuklarını rahat ettiremediğinden ve kocasının hayırsızlığından dolayı üzgündür. Bir gün çamaşıra gittiği bir sırada atlardan birinin hasta olduğunu öğrenir. Atların kayışı yanlış yerden kesildiği için at neredeyse ölmek üzeredir. Kadın atı kurtarır; fakat çocuklarının ölü gibi yatan kocasına değil de atlara üzülmesine şahit olur.

Öyküde fedakâr bir anne karşımıza çıkar. Kadın, çamaşıra giderek evin geçimini sağlar.

“*İki Şüpheli*”de karı-koca arasında geçen diyalog anlatılır. Kadın şüpheli tavırlar sergilediği için kocasının dikkatini çeker. Eşi, karısının anlattıklarından sonra düşüncelerinin yanlışlığını kavrar. Karısı iki aylık hamiledir.

Öyküdeki anne çocuğu olacağı için sevinçlidir.

“*Birbirlerini Arayan Arkadaşlar*” da yazar, Hasan ve Yıldız’ın arkadaşlığına değinir. Hasan, fakir bir çocuktur. Okulda öğretmeninin anlattıklarından dolayı tarih filmine gitmek ister. Yıldız’dan borç para almayı düşünür. Yıldız da aynı filmi izlemek ister; fakat parası olmadığından o da Hasan’dan borç para almayı düşünür.

Öyküde verilen anne, fedakâr ve koruyucudur. Yeri gelir kendisi yemez, oğluna yedirir. Çocuğu ise durumun farkındadır:

“*Hasan, annesinin bir şey yemediğini, pencerenin önünde belki gelir de bir şey getirir diye babasını beklediğini anlamıştı.*”
(Cennet Bahçe: 110-111)

Cahit Uçuk’un “*Gelinlik Elbise*”de marangoz yanında çalışan genç delikanlı, birden çocukluğunu ve geçirdiği zor günleri hatırlar. Babası ölünce, okulu bırakarak annesi ve kardeşine bakmak zorunda kalmıştır. Okuyamadığı için üzülse de kardeşinin okuması için büyük çaba sarf eder. Kendi başına evde bir divan yapar. Divanın kumaşı içinse anne oğluna gelinliğini verir. Sandıktan çıkarılan ipekli kumaş sayesinde divan göz alıcı bir güzelliğe sahip olur ve çarşıya çıkarıldığında hemen satılır. Anne, oğluna yardım edebildiği için çok mutludur.

Öyküdeki anne çaresiz ve güçsüzdür. Bu yüzden oğlunun küçük yaşta çalışmasına ve okulu bırakmasına izin verir.

“*Seni..okumuş...iyi bir meslek sahibi...olarak..görmek isterim...yavrum...Ah ben kuvvetli...bir kadın olsaydım...sana mektebini bıraktırmazdım..Ah yavrum ah...Sevgili çocuğum...*” (Cennet Bahçe: 114)

“*Ayşe’nin Patikleri*”nde yazar, küçük Ayşe’nin ailesini anlatır. Ayşe’nin babası evi için çalışan fedakâr bir babadır. Babanın hayali, yürümeye başlayan kızına patik almaktır. Çok çalışarak aldığı patikleri kızı, oyun sanıp sobanın içine saklar. Sabah olup anne ve baba patikleri aradığında patiklerin yanmış olduğunu görürler.

Öyküde anlatılan anne, çocuğuyla ilgilenir ve onun ihtiyaçlarını karşılar.

Cahit Uçuk'un "*Sarı Kız*" da beş yaşındaki Semahat, köy yerinde zor şartlar altında yaşayan küçük, sarışın bir kızdır. Babası içkici olduğundan işinden kovulur, soğuk kış gününde bile evlerinde soba yanmaz. Semahat, bir süre hastalıkla boğuşur. Tüm bunlar, köye gözlem amaçlı giden yazarın ağzından anlatılır.

Semahat'in annesi, farkında olmadan yaşadığı acıları kızına yansıtır. Çocuğu ise annesinin ağlamalarından olumsuz etkilenir.

"*Dedikodu*" da kızını tek başına yetiştirmek zorunda kalan fedakar bir anne karşımıza çıkar.

Yazar, "*Çark Gene Durdu*" adlı öyküsünde çocukları için endişelenen annelerden söz eder. Öyküde çarkın işletmecisi olan adam, insanlar için tehlike oluşturan fabrikası için gerekli önlemleri almaz. Çarkın döndüğü su, mikrop yuvasıdır. Çocukların çoğu bu suda oynarken sıtmaya yakalanarak ölür. Patron, arkadaşlarıyla sohbet ettiği bir sıra çarkın durduğunu duyar. Çarkın arasına giren şeyi çıkartmak üzere eğildiğinde ise kendi oğlunun başını görür.

Öyküdeki anneler pis sular yüzünden çocukları için endişelenirler. Çocuklarını kollamaya çalışırlar:

"Gezmeye çıkan annelerin yüreklerini, dinmez bir korku ürpertir, yeni yürüyen yahut coşkun çocukluğuyla karanlık ölüm ağızlarının sırttığı dört köşe demir kapakları hiç örtülmeyen, su taksim yerlerini göremeyecek çocuklarını ellerinden sıkı sıkı tutarak geçerlerdi." (Cennet Bahçe: 157)

"*Onların Romanından*" adlı öyküde anne, çocuklarına yemek hazırlarken çocukları da kumsalda denize girerler. En küçük kızları Fatma da bu sırada içerdedir. Anne, yemekle meşgulken Fatma, emekleyerek açık kapıdan dışarı çıkar ve kumsala gider. Dalgaları yakalamak isterken boğularak ölür. Anne, bir zaman geçtikten sonra kızının yokluğunun fakına varır. Sahile koşup baktığında da kızının cansız bedeniyle karşılaşır.

Öyküdeki anne, zaman zaman çocuklarına kızsada da onları çok sever. Çocuklarını öperek onlara olan sevgisini gösterir:

Çocuğa karşı hem sevgi hem de otorite uygulayan anne modeli Leyla Erbil'in "*Vapur*" adlı öyküsünde de görülür. Öyküdeki vapur bir simgedir.

Nöbetçisi, vardiyacısı olmayan bu vapur, önce halkı eğlendirerek avutur, sonra da silkeleyerek uyandırmaya çalışır. Başarılı olamayınca da çekip gider. Öyküde boğaz, yalılar, padişah ve yakın tarihimiz anlatılır. Leyla Erbil'in gözünden hayat olgusuna yönelik bir eleştiridir.

Vapuru gözlemleyenler arasında babası uzakta, annesi ve ablasıyla yaşayan bir erkek çocuk da vardır. Çocuk, buldukları ekonomik durumun farkındadır. Anne, tek başına evin geçimini sağlamaya çalışır.

Anne, çocuklarını sevse de kızdığı anlar da onlara tokat atar.

Öyküde genç yaşta babası yaşında biriyle evlenen Zekiye'ye de değinilir. Zekiye, on üç yaşında olmasına rağmen evlidir. Bu durum, onun gelişimine olumsuz etki edebilir:

“Şu saatler Samiha Ayverdi'nin “Hacı Süleyman Ağa (40 yaş) ile su damlası gibi genç karısı (13 yaş) Zekiye hanfendi, boğazın şafakla dirildiği, gurupla alev aldığı ve mehtapla vuslata vardığı sularına karşı, yalıların penceresinde otururlardı.” (Gecede: 22)

Leyla Erbil, “Tanrı” da fedakâr ve çocuklarını seven bir anneye değinir. Öyküde verilen anne, çocuklarının geçimi için çalışmak zorunda kalır.

Afet Muhteremoğlu'nun “Toprak” (1968) öyküsünde seksenine yaklaşmış nine, kocası öldükten bir süre sonra oğlu ve gelinin yanına sığınır. Burada onlara çok çektirir ve İstanbul'a gönderilir. Beklediği ilgiyi kızı ve damadında da bulamayınca küskün bir şekilde memleketine geri döner ve ölür. Nine öldükten sonra oğlu ve gelini İstanbul'a yerleşirler. Ninenin kızı ana ise yaşadığı sıkıntı ve endişelerden bunalır ve nineden miras kalan son toprak parçasına yerleşmek ister.

Öyküde verilen anne, fedakar ve koruyucudur. Çalışarak, evini geçindirir ve çocuklarına bakar.

“Kadın ocak başkanından hoşlanıyordu ve hastabakıcı aylığıyla iki de çocuğuna bakmak zorundaydı.” (Toprak: 18)

Öyküde evlatlık alınan bir çocuktan da bahsedilir. Aile, bu çocuğu okula gönderir; fakat evin hizmet işlerini de ona yaptırır. Böylece yaptıkları iyiliğin karşılığını isterler.

Cahit Uçuk, “Üç Bacanın Dumanı”nda Zehra adlı on beş yaşındaki çocuğun doğa sevgisini ve kendisiyle evlenmek isteyen insana da bunu aşılmasını anlatır. Zehra ve ailesi havasız ve bakımsız evlerinden yeni bir

eve taşınırlar. Bu evde uyandığı sabah Zehra, eski evdeki pis lağım kokusunu duymayacağı ve babasının da eskisi gibi öksürmeyeceği için sevinir. Bir gün penceresinin önündeki ağaçta beliren genç Zehra'ya sevdalandığını söyler. Zehra, onun fırıncı olduğunu ve fundalıkları yok ettiğini öğrenince arkadaşlık teklifini reddetse de gencin kendisini bu konuda ikna etmesi üzerine ısrarından vazgeçer. Zehra, çevreyi kirleten bir dumanı engellemiş olsa da geride kalan koca fabrikaların dumanları için elinden bir şey gelmeyeceğini düşünür.

Öyküdeki anne çocuğunun üzerinde sevgiye dayanan bir otorite kurar. Kızı, ergenlik dönemine girdiği halde gelişimini kabullenmez ve ona bir çocuk gibi davranmaya devam eder:

“Yoksa ben artık büyüdüm mü? İnsan on beşinde mi genç olur? Böyle birdenbire mi? Oysaki annesi “daha çocuksun!” demiyor muydu?” (Altın Pabuçlar: 36)

Annenin bu tutumu çocukta bir kimlik karmaşasına neden olabilir.

*“Bir Aşk Türküsü”*nde yazar, çocuğuna karşı sevgi dolu bir anneden söz eder. Anne, mutlu olacağını sandığı adama sırf çocuğunu düşündüğü için gitmez. Çocuğunu her şeyden üstün tutar:

“Genç kadın, yüzünde, gözlerinin derinliklerinde rikkat dolu bir gülümseyişle oğlunun anlayamadığı şu cevabı verdi: Senin saadetin için, yaptığım büyük fedakârlığın masalını yazdım yavrum...” (Altın Pabuçlar: 82)

“Bir Tek Lira” da yazar, çocuğunu çok seven, çaresiz bir anneyi anlatır. Annenin sevgisi, çocuğunu hastalıktan kurtarmaya yetmez.

Cahit Uçuk'un *“Bir Ateş Kasırgası”* öyküsünde Oya, bir müzik sesiyle geçmişe döner. Üç aydır göremediği sevdiği adamla yaşadıklarını hatırlar. Tam ümitsizliğe düştüğü bir anda çocuğunun çağırmasıyla kendine gelir. Üç yaşındaki çocuğu, annesinin kendisine verdiği sevginin farkındadır. O da annesini sever ve sevgisini ona belli etmek için bahçeden çiçek toplar.

Annenin evi tek başına idare etmesi ve fedakarlığı yazarın, *“İki Meşale”* öyküsünde görülür. Çocuklarını seven ve onlar için çalışan Sırça Fatma'nın tek düşüncesi çocuklarıdır. Çok çalışıp yorulduğu günlerden birinde evine geldiğinde kazandığı parayı düşürdüğünü anlar. İki çocuğunu meşale yakıp, yolu aramaları için görevlendirir. Çocuklar, yolu didik didik arasalar da parayı bulamazlar. Sönen ateş gibi onların da umutları yiter.

“Aktü’ün Gözleri”nde yazar, çocuğunu çok seven ve onun ölümüyle yıkılan bir anneden bahseder:

“Ana, baba çılgın bir halde buldukları sayfıyeden döndüler. Suat, bayılıyor, kocası onu kaybetmekten korkarak, başına doktorları topluyordu.”
(Altın Pabuçlar: 117)

Yazar, “Bir Tek Sigara” da çocuğu için endişe eden ve onu seven bir anneden söz eder. Eşinden ayrılan annenin tek derdi çocuğunun bakımındır.

Sabahat Emir’in “Çıplak” öyküsünde Şadıman Bacı, çamaşıra giderek evini idare etmeye çalışır. Anne, en büyük kızı Hatice’yi sevmediği bir adam olan sütçü Sülüman’a vermek ister. Hatice’nin de hayalinde beyin oğlu Yusuf vardır. Annesi, kendisini küçümseyen bir tavırla ona denk olmadığını söyler. Kız, o gece düşünde abla dediği biriyle konuşur. Güzel olduğunu ve kirli ve eski elbiselerden kurtulduğunu görür. Birden soyunarak çırılçıplak sokağa fırlar.

Öyküdeki anne, çalışarak, tek başına çocuklarının geçimini üstlenir. Kimi zaman sınırlarına hakim olamayıp çocuklarını dövse de yine de onları sever.

Cahit Uçuk’un “Bir Işıklı Pencere” (1969) adlı öyküsünde anlatıcı, evinin penceresinden sürekli karşı evde oturan mutlu aileyi izler. Zamanında kendi ailesini büyük bir felakete kurban verdiğiinden izlediği mutlu aile tablosu onun acısını biraz olsun dindirir. Karşı evin mutluluğu da babanın hastalanmasıyla son bulur. Baba hastalanınca, çocuğun bakımını anlatıcı üstlenir. İki de bir an evvel babanın iyileşmesini beklerken, baba veremden ölür. Anne bu haberi kızından gizlerken, anlatıcı her ikisine de sahip çıkar.

Öyküde anlatılan anne ve kızı arasında sevgiye dayanan bir bağ vardır. Öyle ki çocuk da annesinin sözlerini dinler böylelikle onu üzmemeye çalışır. Çocuğun çevreye karşı davranışlarında ve ahlaki eğitiminde de söz hakkı annededir:

“Size teşekkür etmemi annem söyledi. Siz olmasaydınız annem babama iyi bakamayacaktı, iyileşinceye kadar sizi rahatsız etmeden, uslu uslu oturarak misafiriniz olacağım.” (Bir Işıklı Pencere: 8)

Cahit Uçuk’un “Şemsiyeli Çocuk” ta güçsüz ve çocuğunu seven bir anne karşımıza çıkar. Çocuk, annesinin çaresizliğinin farkındadır. Annesi hastalığa yenilince de babasına sarılarak ağlar.

“*Şişelere Balon*” da yazar, beş yaşındaki küçük bir kız çocuğunun oyun esnasında tanıştığı bir çingeneyle olan diyalogunu anlatır. Çingene, annenin evde olmadığı sırada kandırdığı küçük kıza kendisinin şişirdiği balonları hediye eder. Karşılığında da evdeki boş şişeleri alır. Anne, eve geldiğinde çocuğunun elini ağzını iyice yıkar ve ona tembihlerde bulunur. Bir süre sonra çocuk hastalanır. Doktora götürdüklerinde ise çocuğun kanına bulaşmış bir mikrop olduğunu öğrenirler.

Öyküde çocuğunun üzerine titreyen ve onu gözetip, kollayan bir anneden bahsedilir. Anne, her zaman çocuğuna tembihlerde bulunur. Bunu yaparken de sevgi dolu bir yol izler:

“Toprakla oynarken dikkatli ol yavrum. Eline, gözlerine, dudaklarına sürme, sonra elbiseni de kirletme çocuğum.” (Bir Işıklı Pencere: 167)

Cahit Uçuk, “*Merzuka*” da Merzuka adlı bir kadının çocukluğunu ve çektiği sıkıntıları anlatır. Zor bir hayat geçiren Merzuka, kızı Kadriye’yle fakirlikle mücadele eder. Devlet kendisine maaş bağlayınca da ikinci çocuğunu sıkıntı çekmeden büyütür.

Merzuka, yaşadığı kötü geçmişin aksine kızına iyi bir anne olur. Annenin bu tutumu karşısında kızı bir an için yanından ayrılmak istemez.

Yazarın “*Soğuktan Sıcağa*” öyküsünde yakacak odunları olmayan aile, her şeye rağmen ümidini yitirmez. Çaresiz baba, oduncudan veresiye aldığı odunla bir süreliğine de olsa ailesinin yüzünü güldürür.

Öyküdeki aile, imkânsızlıklar içinde bile mutlu olmasını bilir. Çocuklar ve aile fertleri arasındaki sıcacık bağı sağlayan da sevgidir. Bunun en güzel örneğini de küçük çocuk, soğuk gecelerin birinde kendi üşümesine rağmen annesini nefesiyle ısıtmaya çalışarak gösterir:

“Annesinin kolları arasına sokulan yavru, kendi üşümesini unutmuş, ciğerlerinin bütün nefeslerini hohlayarak çıkarıyor, titreyen annesini ısıtmaya çalışıyordu.” (Bir Işıklı Pencere: 182)

“*Sönen Işıklar*” da yazar, kızına karşı sevgi dolu gözlerle bakan bir anneyi anlatır.

Gülten Dayıoğlu’nun “*Döl*” de annesinin ilkel şartlardaki doğumunu izleyen kızı, onun hayatından endişe eder. Onu kaybetme korkusu aradaki sevgiyi ortaya koyar.

Cahit Uçuk'un "Eser" öyküsünde kocası da yatalak olunca anne, çocukları için tek başına mücadele vererek fedakârlığını ortaya koyar.

Yazarın "Mutluluk Payı" öyküsündeki Vesime, evin idaresini tek başına üstlenen ve çocukları için çırpınan bir annedir. Anne, tüm işleri yaparken tek düşüncesi hasta çocuklarıdır:

"Sırtlarına hırkalarını giydirmeliydi. Fakat kalorifer ocağını tutuşturmadan, çocuklarına bakmaya imkan bulamıyordu."
(Kurtların Saygısı: 31)

Önceleri apartmanda oturan Sühandan hanım varken Vesime ve çocukları çok rahattır. O gideli beri eşi değişmiş, onlara yardım etmez olmuştur. Bir gün beyefendi bir bayanla apartmana gelir. Mutlu olduğu her halinden bellidir. Vesime de beyefendinin mutluluğundan pay alabileceğini ve eskisi gibi onun, çocuklarına yardım edeceğini düşünür.

"Bayanın Sevgilisi"nde Selma, eşi seyahatteyken yabancı bir adamla buluşur. Bu gezintileri gören kayınvalidesi durumu yanlış anlar ve oğluna anlatır. Genç adam karısını suçlarken duydukları karşısında şaşırır. Eşinin buluştuğu adam, yıllar evvel reddedilen erkek kardeşidir.

Selma, iki aylık hamiledir. Çocuğu olacağı için çok sevinçlidir. Bu yüzden daha çocuğu doğmadan hazırlıklar yapar, ona kıyafetler alır.

"Bir Zabıta Haberi"nde Cahit Uçuk, kültür farkından doğan bir cinayeti anlatır. Küçük yaşta şehre evlatlık verilen Gülsüm, on beş yaşında köyüne geri döner. Köyde de aynı şehirdeki gibi giyinip, süslenir. Erkek kardeşi Ahmet'in uyarılarını dikkate almayan Gülsüm, kardeşi tarafından vurularak öldürülür:

Öyküde bahsedilen Gülsüm'ün annesi kızına söz geçiremeyen yumuşak başlı biridir.

Yazarın "Değişmeyen Bakışlar" öyküsünde sevgi dolu bir ailenin mutluluğuna annenin geçirdiği kaza gölge olur. Anne, geçirdiği kazanın etkisiyle güzelliğini kaybetse de kocası ve oğlunun kendisine olan sevgi dolu bakışları değişmez.

Çocuk için önemli olan annesinin yüz güzelliği değil ona olan sevgisidir. Ona olan sevgi o kadar büyüktür ki annenin geçirdiği kazaya çocuğu dayanamaz. O an çığlıkları duymamak için başını yastığına gömer. Olaydan duygusal açıdan olumsuz etkilenmiştir.

Cahit Uçuk'un "*Günahını Ödeyen Çocuk*" öyküsünde anneliği bir erdem sayan ve bununla gurur duyan bir anne vardır:

"Çocuğunu, kendisinden daha çok sevdiğim, onu ihmal ettiğim için kocam sitem ediyor, dert yanıyordu." (Kurtların Saygısı: 162)

Cahit Uçuk, "*Dert Ortağı*"nda sakat olan küçük kız, ailesinin tüm ilgisine rağmen yaşadıklarından şikayet eder. Her gün evinin penceresinden sokakta oynayan çocukları izleyip iç geçirir. Bir gün Durak, adlı bir çocuğun ağaçtan düştüğünü öğrenir. Küçük kız, ayağı kırılan bu Durak'ın her gün evine giderek onu teselli eder.

Öyküde verilen anne ve baba çocuğuyla ilgilenen ve sevgi duyan bireylerdir. Her ikisi de çocuklarını mutlu etmek için ellerinden geleni yaparlar.

"Soluk Almak" öyküsünde yazar, liseli iki kız arkadaşın arkadaşlıklarını ve yıllar sonra buluştuklarında birbirlerinin değişen hayatlarını konu anlatır.

Sara, iyi bir annedir. Çocuklarını hayati olarak görür, yıllar sonra karşılaştığı arkadaşına da çocuklarını bu şekilde tanıtır.

Cahit Uçuk'un "*Kelebeğin Düğünü*" adlı öyküde Işık, yemeğe gittiği arkadaşlarının evinde annesinin kendisine çocukken anlattığı masalı anlatır. Yemekteki herkes bu masaldan etkilenir. Yemekte bulunan delikanlı bir süre sonra Işık'a evlenme teklif eder. Masaldaki kimsesiz kelebek gibi Işık da mutluluğu yakalar.

Öyküdeki anne, anlattığı masal ve gösterdiği sevgiyle çocuğunun hafızasında yer edinir. Yıllar geçse bile Işık, annesini ve anlattığı masalı unutmaz:

"Annem sustu. İçimde sanki bir sevinç pınarı kaynıyordu. Gözlerimde uzun iki ipek kanadından başka bir şeyi olmayan güzel kelebek, çiçekten çiçeğe uçuyordu. İşte bu masal ve bana annemin anlattığı gece yüreğimin en güzel hatıralarından biridir." (Değişen Sensin: 38)

*"Elma Kabukları"*nda anne, hastalığı nedeniyle hastanede yatar. Oğlu da bu sırada halasının yanında kalır. Annesi oğlunun çektiklerine ve halasının ona kötü muamele yapmasına üzülür. Hastanede verilen elmaları çocuğu için saklar.

Annenin hastalığı çocuğun duygusal gelişimine olumsuz etkiler yapar. Annesi için endişelenir ve üzülür:

“Hastabakıcının yanında fırlayarak yatağa doğru koştı. Kendini yatağının üzerine, genç kadının göğsüne attı. Boğulacak gibi: Anneciğim!...Anneciğim!...diye hıçkırıyordu.” (Değişen Sensin: 74)

Öyküde anlatılan anne, kocası ölünce çocuğunu tek başına büyütme zorunda kalır. Hastalığı onu çaresiz bırakır.

“Mucize” de çocuğunu hayata döndüren, sevgi dolu bir anneye değinilir. Anne, çocuğundan ayrı geçirdiği günler için pişman olur:

“Yuvaya dönen ana, bütün varlığını çocuğa vererek, yavrusuna baktı. Hastalık, hiçbir arıza bırakmadan geçti. Doktorlar buna “mucize” dediler. Halbuki, bu mucizeyi yaratan anaydı.” (Değişen Sensin: 90)

“Ana” da Cahit Uçuk, kızına sevgiyle bakan bir anneden söz eder. Öyle ki anne, kızının da bir an evvel büyüüp annelik duygusunu tatmasını ister.

“Kırk Para Yerine” öyküsünde yazar, çaresiz bir anneden bahseder. Anne, kocası ölünce bebeğiyle tek başına kalmıştır. Aç olan bebeğini kendi de aç olduğu için doyuramaz. Bebeğini komşuya emanet ettikten sonra sokağa fırlar. Sokakta kendisini dilenci sanıp, para verirler. Kadın, parayı alıp yiyeceklerle dolu paketlerle evine döner.

Öyküde anne, kocası öldükten sonra bir an için ölmeyi düşünmüş sonrasında da bundan vazgeçmiştir. Yaşama bağlanmasını sağlayan da küçük kızıdır. Fedakâr aynı zaman da çaresiz bir anne çıkar karşımıza.

*“Çoban Yıldızı”*nda Işık, bir çoban yıldızı sayesinde hata yapmaktan kurtulur. Evli olan Işık, kardeşinin daveti üzerine İstanbul’a gider. Parti sırasında genç bir delikanlıdan etkilenir. Hata yapacağı sırada parıldayan çoban yıldızını görür. Çoban yıldızı ona çocukluğunu ve annesinin sözlerini hatırlatır ve hata yapmaz.

Annenin çocuğuna verdiği eğitimin önemi bu öyküde de karşımıza çıkar. Işık, hata yapmaktan çocukken annesinin kendisine anlattığı öyküyü hatırlayarak kurtulur. Sevgi dolu olan anne, çocuğunun eğitiminde hikâyeyi aracı seçer.

Öykülerde sevgi dolu, çaresiz, fedakâr annelerin yanı sıra ilgisiz anneleri de görmek mümkündür. Hatta bazı öykülerde her iki anne modeli de karşımıza çıkar. Olumsuz anne modelleri açısından öykülere bakalım:

Nezihe Meriç'in "Susuz 9"da olumlu anne modeline rastladığımız gibi olumsuz anne modelini de görüyoruz. Ayşe'nin annesi çocuğunu eğitmek için dayağı seçer. Otoriter özelliğinin baskın olduğu görülür:

"Tabii öğretmenim. Ayşe'ye nispet verdi senin tafta elbisen yok diye. Annesi de dövdü öğretmenim." (Topal Koşma: 114)

Cahit Uçuk, "Ömer'in Hikâyesi" adlı Ömer, yaramaz bir o kadar da sevimli bir öğrencidir. Öğretmeni diğer çocuklardan Ömer'in tuvalet bekçiliğini yaptığını ve günde 25 kuruş kazandığını öğrenir. Bu işi çocuğa yakıştıramadığından gerek Ömer'i gerekse ailesini bu işten vazgeçirmeye çalışır. Anne cahil olduğundan ve çocuğu bu işten para kazandığından ikna olmaz. Bu durumu öğretmeni şu cümlelerle ifade eder:

"Çünkü o çocuk kazıyordu. Yirmi beş kuruşun on beşini amele olan anasına veriyor, on kuruşunu da kendisi harcıyordu. Bundan daha tabii ne olabilirdi. Ama o yavrunun o yirmi beş kuruşu kazanırken faziletinden neler kaybettiğini kime anlatabilirdim." (Veda Çiçekleri: 32)

Anne çocuğuna karşı kayıtsız davranmaya devam eder ve öykünün sonunda da onu sınıfından ve arkadaşlarından ayırır.

Saadet Timur'un "Deli" adlı öyküsünde bir deli olan Beşir, akıl hastanesinden çıktıktan sonra mahallesine döner. Çocuklara ve mahalledekilere sataşır. Özellikle çocuklar arasından Ceylan adlı kızı gözüne kestirir. Bu yaşadıkları Beşir'in geçmişinde olanlardır. Yıllar sonra her şey değişir. Ceylan, yaşlıları gibi on beş yaşında evlendirilir. Nazmiye'nin evinin yerine bir apartman yapılmıştır. Beşir diye seslenen çocuklar işe girmiştir. Mahallede onunla uğraşan yoktur artık.

Öyküdeki Ceylan tıpkı yaşlıları gibi ergenlik döneminde evlendirilir. Ailenin bu yaştaki çocuklarını evlendirmesini çocukları üzerinde kurdukları baskıcı otoriteye bağlayabiliriz. Bu durum çocuğun cinsel gelişimine olumsuz etkiler yapabilir.

Aysel Alpsal'ın "Aşk ve Sputnik" adlı öyküsünde kadınlar, bir evde toplanıp dedikodu yaparlar bu esnada ev sahibinin kızı olan Çiğdem, bir köşeye ilişip kendince çatışmalar yaşar. Çiğdem'in tek düşüncesi ise İlhan'ı gerçekten sevip sevmediğidir. Misafirler arasında Zekiye Hanım'ın küçük kızı da vardır. Zekiye Hanım, çocuğunu tuvalete götürmekten bile sakınır. Kızını eliyle itip, dedikodu yapmaya devam eder. Bu işi ev sahibinin kızı olan

Çiğdem yapar. Öyküdeki küçük kızın annesi çocuğuna karşı kayıtsız bir annedir.

“Bu Kapının Ardında” adlı öyküde Serçin’in annesi, çocukluğunda ona sürekli erkeklere güvensizlik hakkında bir şeyler anlatır. Annenin bu tutumu, Serçin’in erkeklere güven duymamasına neden olur:

“Çünkü annesi küçüklüğünden beri Serçin’e “Nazmiye ablanın nişanlısının yaptığı duydun mu? Şunu duydun mu? Gazeteyi okudun mu?” derdi. Bunlar, söylendikleri zaman anlamsızdı. Etkisizdi.. Serçin boş verdi bu öğütlere. Ama kafasında bir tortu bırakmıştı: Erkeklere güvensizlik.” (Sıkıntı Odası: 52).

Meral Çelen’in *“Güllü Güzel”* (1961) adlı öyküsünde Güllü Güzel, asılırken meydana büyük bir kalabalık toplanır. İdamı merak edenler yanlarına çocuklarını da alırlar:

“Kucağı çocuklu kadınlar, uzaktan görmek için yüksek topukların üstünde itilip kakıldılar. Saatlerce onlar için sallandım durdum.” (Güllü Güzel: 5)

Anneler, izleyecekleri tablo karşısında çocuğun etkileneceklerini düşünmezler. Bir film izler gibi kucaklarında çocuklarıyla Güllü Güzel’in asılışını izlerler ve çocuklarına da izletirler. Annelerde bir kayıtsızlık söz konusudur.

Güllü Güzel, daha on üç yaşındayken annesi tarafından zorla evlendirilir. Erken yaşta evlilik, köy halkına göre doğru olandır. Annenin ahlaki yargısında doğru olan bu davranış henüz ergen olan Güllü Güzel’in cinsel ve duyuşsal gelişimini olumsuz etkileyecektir. Fiziksel gelişimini tamamlamadığı ve yetişkinliğe ermediği bir yaşta evlendirilmesi, annesinden uzaklaşmasına da neden olur:

“Anam beş yüz liraya sattı beni. On üç yaşındaydım. Bir anam vardı. Babam, başını alıp para kazanmaya gidiyorum demiş, gidiş o gidiş..Kocam bir koca adam. Döver de döver beni, döver de döver..Dayak yiye yiye öleceğim.” (Güllü Güzel: 7)

“Yapma Kişiler” de yazar, çocukluğunu ve kişiliğini sorgulayan birisinden bahseder. Öykü boyunca gerçek kişilik üzerinde durulur. Anlatıcı vasıtasıyla kişilikte çocuklukta yaşanan olayların etkileyici olduğunu

söyleyebiliriz. Örneğin anlatıcı, annesinin üzerinde kurduğu baskıdan dolayı isteklerini sınırlamayı ve “hayır” demeyi öğrenir:

“Şekerlik kaçar hemen. Aç gözler, şeker kutularının ardında dolaşır, sonra bir ellerde, sonra tablaların içinde buruşturulmuş parlak şeker kağıtlarında. Anne, evde kulağını çekince, bakışlara, “teşekkür ederim!” derken uzanan eline dikkat etmek, isteklerini belirtmemek gerektiğini anlarsınız!” (Güllü Güzel: 30)

“Gerçek Düş”te Meral Çelen, bir kadının gerçek gibi yaşadığı rüyasını anlatır. Kadın rüyasında birilerinden kaçar ve onun bir suçlu gibi cezalandırılması istenir. Rüyasında yağmur yağmaktadır ve uyandığında da yağmurun yağdığını görür. Rüyasında geçtiği sokaktaki evlerden bebek ağlamaları gelir. Anne- çocuk ilişkisindeki mutsuzluğu görürüz:

“Her iki yandan küçük evler. Pencereye benzer deliklerden çocuk ağlamaları, cırtlak kadın sesleri geliyor.” (Güllü Güzel:36)

Bebek ağlamalarıyla mutsuz bir aile tablosu çizilir. Anneler bağıırken, bebekler ağlar.

Nevin İşlek’in “Ölü” adlı öyküsünde fakir olan küçük kızı, bırakıp giden bir anne vardır. Böylece bencil ve çocuğunu düşünmeyen bir anne karşımıza çıkar.

Çocuğunu terk etme, Sevgi Soysal’ın “Hoş Geldin Ölüm” adlı öyküsünde de işlenir. Anne, çocuğu büyürken yanında olmadığından onun hakkında pek bir şey bilmez:

“Bilmez, Sema aslında Hasan’la, Ali’yle ilgili çok şeyi uzun zamandır bilmiyor, insanın bilmek için hiçbir çaba harcamadığı bütün şeylerde olduğu gibi.” (Tutkulu Perçem: 28)

Çocuğu da anne sevgisinden mahrum büyüdüğünden annesini gördüğünde ona ilgisiz davranır.

Öyküde Sema’nın çocukluğuna da değinilir. Sema’nın annesi Sema’ya üvey baba getirir. Üvey baba, çalışkandır; fakat Sema’yı evinde istemez. Anne, yeni kocasının bu isteğine karşı çıkmaz. Böylece Sema’yı anneannesi büyütür.

Ferzan Gürel, “Kara Günün Sonu”nda küçük kızına bağırarak ve şiddet uygulayan bir anneden bahseder:

“Tahta kapılardan biri, hızla açıldı, küçük bir kız dışarı fırladı. Arkasından eli sopalı bir kadın yetişti, kızın sırtına sopayı indirdi: “Hele sepeti babana götürme de sen görürsün!” (Evcilik Oyunu: 84)

Çocuk da bunun karşısında ağlayarak tepki gösterir. Annenin sert tepkisinin çocukta yarattığı olumsuz etkiyi görürüz.

Çocuğa şiddet uygulama, Afet Muhteremoğlu'nun *“Bedriye”* (1963) adlı uzun öykü kitabında da görülür. Çocuk, aile içi terbiyeden yoksun yetiştiğinden istenmeyen davranışlarda bulunur. Bedriye, evlatlık olarak geldiği ve hizmetçilik yaptığı bu evde dikkat çekmek için yaramazlık yapar ve suçu başkalarının üzerine atar. Yalanı ortaya çıkınca da yalan yere yemin ederek önce kendini savunur sonrasında ise suçunu itiraf eder:

“Ben, sizin o kızı gördüm, yukardan süpürgeyle vuruyor koruklara. Siz bir çıkın da, bakın bakalım koparılır mı taraçadan bu koruklar? Ben çocuklarımı çok hırpaladım bu yüzden ama anladım ki onlar yapmıyorlar. Zaten yapamazlardı ya, ne olur ne olmaz, cocuktur dedim. Ama sizin kız hem çağırıyor bizimkileri gelin oynayalım diye, hem de böyle yalan söylüyor.” (Bedriye: 17)

Aile, Bedriye'yle yaptıkları için konuşmak yerine dayağı tercih eder. Bazen de uygulayacakları şiddet için bir araç kullanırlar. Onu kayışla, sopayla, terlikle acımasızca döverler. Bedriye'nin çığlıkları sokaktan duyulur.

Çocuğun yalana başvurması ve daha sonraları da bu alışkanlığı sürdürmesi ahlaki yargıların oluşmasında ailenin verdiği eğitimin önemini ortaya çıkarır.

Saadet Timur'un *“Birinci İstek”* adlı öyküsünde Feyza Hanım, kızına karşı ilgisizdir. Erken yaşta evlenmiş olmanın, çocukluğunu yaşayamamanın acısını kendi kızından çıkarır. Ondan ilgisini ve sevgisini esirger. Kızıyla ilgili her işe çocuğunun dadısı koşar. Dadı, ailenin ilgisizliğinin farkındadır ve elinden geldiğince bunu Zeynep'e hissettirmemeye çalışır.

Öyküde anlatılan Feyza Hanım'ı ailesi on beş yaşında, kendi rızası olmadan zorla evlendirir. Bu durum onca paraya mülke karşın Feyza'nın mutsuzluğuna neden olur. Yıllar sonra kendi kızına da erken yaşta evliliğin doğru olmadığını tembihler. Çocuk denilecek yaşta evlilik yapmasından, cinsel ve duygusal yönden olumsuz etkilenir. O yılları kızına anlatırken

kendini bir küçücük kedi ve kuşa benzetir. Bu benzetmelerden Feyza Hanım'ın kendini ne kadar savunmasız ve sevgiye aç hissettiğini anlarız.

Feyza, anne olduğunda da kızına maddi olanakları sağlar; fakat ondan sevgisini esirger. Çocuğunun dadı elinde büyümesine ve kendisinden uzaklaşmasına göz yumar.

Ailesinin ilgisizliği ve kendisine sevgi göstermeyişleri, Zeynep'i duygusal yönden olumsuz etkiler. Kendince bunun nedeni de sorgulasa da cevabı bir türlü bulamaz:

“Zeynep bile bunu sezgindir daha o yaşta. Bir annesine bir babasına bakar. Sofrada üç kişi üç ayrı dünyadan, Zeynep ilgi bekler, çocuk.” (Bu Kadar Değilim: 85)

Afet Muhteremoğlu *“Nine”*de, ninenin torunları ve çocukları arasındaki ilişkiyi anlatır. Zor bir çocukluk geçirmiş olan nine, evliliğinde de gün yüzü görmez. Yaşlılığında da hırçın ve çekilmez biri olur. Oğlu ve gelini, ninenin dırdırlarından usanınca onu İstanbul'daki kızının yanına getirirler. Kızı ve damadı bu durumu kabullenip, ona ellerinden geldiğince iyi bakmaya çalışsa da nineyi mutlu edemezler. Nine, toprağından kopup geldiği şehir ortamına da alışamaz ve köyüne geri döner.

Öyküde evlatlık olan ve bir hizmetçi gibi çalıştırılan Gülten'e de rastlarız. Aile, çocuğun üzerinde baskıya dayanan bir otorite kurar. Onu bütün gün çalıştırıp, haklı haksız azarlar. Okula göndererek de kendilerine düşen görevi tam anlamıyla yaptıklarını zannederler. Bu yüzden de sık sık bu durumu çocuğa yansıtırlar.

Aynı öyküde ninenin kızı, annesine sitem eder. Çocukluğunda erkek kardeşi ve kendisi arasında ayırım yapıldığını düşünür. Kendisi çalışırken, kardeşinin okula gittiğini söyler:

“Küçükken, biliyosun ya o, okula gider, köyde çocuklarla oynarken biz yalıda zeytin toplardık. Parmaklarımın uçları soğuktan buz tutar çatladır da zırlı zırlı kanardı. Davulların sesi, bilirsin güm güm kulağımızda çalınırdı senle. Bir düşün, bir dernek, bir bayram bildik mi?” (Başörtülüler: 23)

Anne ve babanın çocuklarına karşı takındıkları tutum kızının üzerinde etki yaratmış olmalıdır ki gelecekte bunu yansıması görülür.

“Aşk” adlı öyküde genç kız, ergenlik dönemindeyken cinsellikle ilgili sormadığı soruları, bu konuyla ilgi yazılmış dergiler ya da romanlarda arar.

Ailenin bu konudaki ilgisizliği, çocuğun cinsel gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir:

“Cinsel itkinin zoruyla bedeni kıpırdanmaya başladı mı, gazetelerde, dergilerde, romanlarda bu gücü doyuracak, susturacak ya da bu gerginliğin boşalmasına yardım edecek açık saçık sayfalar, satırlar hatta kelimeler arardı delice.” (Başörtülüler: 41)

Cahit Uçuk *“Bir Yabancı”* da çocuğuna karşı ilgisiz bir anneden bahseder. Anne, çocuğu üzerinde ölçülü bir otorite kurar. Çocuk, annesinin ilgisizliğinden dolayı üzülür:

“-Daha dün ilk mektep diplomamı aldım. Hepsi pek iyi!...Sonra annesine döndü. Yüzünü buruşturarak:- Buna hiç sevinmedi bile..Herkesin annesi... dedi. Ve annesinin sert bakışlarıyla sustu. Genç kadın, usanç içinde mırıldandı: -Seni üvey ana paklar!.. Hem niye geldin benimle?..Her gece sokakta oynuyordun pekala..” (Unutmayacaktı: 28)

Mesude Gürel'in *“Özleyiş”*te Ramiz Bey, eşini kaybedince oğlunun ve gelinin yanında yaşamaya başlar. Torunu Güngör'e düşkün olan Ramiz Bey'i gelini istemez ve evden atarlar. Ramiz Bey'i en çok üzen şey ise torunu Güngör'den ayrılmak zorunda kalmasıdır. Yakacak odunu bile olmayan Ramiz Bey'i akşam olduğuunda ise oğlu ve torunu donmuş bir vaziyette bulurlar.

Öyküde verilen anne, çocuğunun üzerinde baskıcı bir otorite kurar. Oğlunun dedesiyle görüşmesine izin vermez. Böylece dede ve torun arasında bir engel oluşturur.

Yazar, *“Uzakta Kalan Anne”* adlı öyküde çocuğuna kayıtsız bir anneden söz eder. Öyküde verilen anne, rahatlığın da verdiği etkiyle ilk kocasından olan kızıyla ilgilenmez:

“Ev hizmetçiler elinde idare ediliyor, genç anne yavrusu ile dahi alakadar olmuyordu.” (Kaderin Oyuncakları: 108)

Annenin bu tavrı, çocuğunun ileride kendisinden uzaklaşmasına neden olur.

Nezihe Meriç'in *“Susuz XI”* adlı öyküsünde Naciye, kocasını ve çocuğunu bırakarak şoför Murat'a kaçar. Murat, trafik kazasında ölünce Naciye, Sofiya adlı bir kadına sığınır. Kadın onu çalışması için bir film şirketine yollar.

Öyküdeki anne, çocuğuna ilgisizdir. Öyle ki yavrusunu düşünmez ve kendi ihtirasları uğruna evini kolaylıkla terk eder.

Annenin çocuğuna kayıtsızlığı Cahit Uçuk'un "*Artık Geçti*" (1965) adlı öyküsünde görülür. Samiha, eski dostlarının da olduğu bir partiye katılır. Burada yıllar evvel sevdiği adam olan Eyüp'le karşılaşır. Partide Eyüp'ün de kendisini sevdiğini; fakat yıllardır birbirlerine açılmadığını anlar.

Semiha, birden geçip giden yılları düşünür. Çocukluğunu ve geçmiş hatırlar. Semiha, çocukluğunu anlatırken sevmek ve okşanmak istediğini belirtir. Ailesinden sevgi görmediğini söyler. Bu durum, ailenin çocuğuna olan tutumunun gelecekteki olumsuz yansımaları gösterir.

Ferzan Gürel'in "*Hasibegiller*" adlı öyküsünde Doktor Sabri, insanları seven ve onlara değer veren bir adamdır. Hastanede yaşadığı her mutsuz olay, onu derinden etkiler. Bir kadının intiharı ve geride iki çocuğun kalması onu üzmüştür. Son olarak da akıl hastası bir kızı muayene etmiş ve onun sayıklamalarına şahit olmuştur. Yaşadıklarını eşine anlattığında da muayene ettiği kızın bir zamanlar kendilerinde çalışan Hasibe olduğunu hatırlar. Kızın zorla evlendirilmek istendiğini öğrenir.

Öyküde intihar eden anne, geride iki küçük çocuk bırakır. Annenin acizliği, çocukların anne sevgisinden mahrum büyümesine neden olacaktır:

Nursen Karas'ın "*Kalıpsız Deve*" de öğretmen, sevmediği bir öğrencisini adımları sesli olduğundan deveye benzetir. Çocuk, öğretmenin sert tutumunu beğenmez ve ondan korkar. Ninesi, kendisine öğretmenin davranışlarını doğal karşılaması gerektiğinden bahseder.

Öyküde verilenlerden annenin çocuğuna karşı ilgisiz olduğunu görürüz. Anne, kızının çocukken cinsellikle ilgili sorduğu sorulara da geçiştirerek yanıt verir:

"Ne garip!..Çocukluğumda annemle babamın, dedemle ninemin evlenmezden önce de akraba olduklarını sanırdım hep. Komşumuz Sacide Abla hiç bilmediği biriyle yabancı bir kente gidince anneme sorular sordumdu. Sonunda "Büyüyünce öğrenirsin" demişti annem." (Sevgisizler: 45)

Yazarın "*Sevgisizler*" (1967)'de annesine benzediği gerekçesiyle karısına soğuk davranan ve sürekli içki içen bir adam vardır. Çocukluğunda anne ve baba sevgisinden mahrum büyümüştür. Oysaki çocuk, evlerindeki anne Tekir ve yavrularına hep iç geçirerek bakmıştır. Ana kedi, yavrularını

korumuş ve sıcacık kucağında onları beslemiştir. Çocuk, bir gün dayanamaz ve yavruları itekleyip kedinin koynuna kendisi yatar:

“Üç yavruyu da kenara itip kendi başını yerleştiriyor Ana Tekir’in karnına.” (Sevgisizler: 69)

Öyküdeki anne çocuğuna karşı kayıtsız ve sevgisizdir. Çocuğunun üzerinde baskıcı bir otorite kurar ve onu sürekli azarlar. Annenin sert tutumu çocuğun ihtiyaç duyduğu sevgiyi bir hayvanda aramasına neden olur:

“Ayna” da Leyla Erbil, dul kalan burjuvazi kadının kendisiyle hesaplaşmasını anlatır. Kadının, çocuklarıyla da arası iyi değildir. Çocukları baş kaldırıp, davranışlarıyla annelerini istemediğini belli ederler. Anne ve çocukları arasındaki bağ zayıftır.

Yazarın *“Hokkabazın Çağrısı”* adlı öyküsünde hokkabazın ailesi fakirdir ve gecekonduya yaşarlar. Karı-koca arasında bir geçimsizlik vardır. Çocuk, hastalanarak ölür ve kadın da onu terk eder. Öyküde yer yer düzeni eleştiren cümleler de vardır. Bu şekilde hokkabaz isyan eder.

Öyküde bebeğinin ağlamasına göz yuman ilgisiz bir anneyi görmek mümkündür.

Sevgi Soysal’ın *“Tante Rosa”* (1968) öyküsünde Rosa, at cambazı olma isteğini ilk olarak annesine açar. Bunda da anneyi kendine daha yakın olarak görmesi rol oynar. Anne, Rosa’nın isteği karşısında babaya danışmayı daha uygun bulur. Sonuçta ise her ikisi de kızlarının isteğini kıramaz.

Rosa’nın babası bir süre sonra ölür. Anne, çocuğunu tek başına yetiştirmek yerine ikinci evliliğini yapar. Rosa’ya üvey baba gelmiş olur. Yeni gelen baba da Rosa’ya iyi davranır:

“Rosa’nın babası on sekiz yıllık garantiyi doldurmadan ölünce anacığı firma değiştirerek Rosa’nın mutluluğunu yeniden garantiye aldı. Yeni babacık Rosa’nın at cambazı olma dileğini hiç de o kadar kötü karşılamadı.” (Tante Rosa: 8)

Öyküde Rosa, çocuklarına ilgisiz bir anne olur. Sevmediği bir insanla birlikte olduğu için bunalıma girer ve evi terk eder. Çocuklarının annesiz kalınca yaşayacağı bunalımı düşünmez. İkinci evliliğinden olan çocuklarını vaftiz ettirmesi gerekse de bunu yapmaz. Topluma olan isyanını bu şekilde de belli eder. Anne, çocuklarını vaftiz ettirmeyerek onların dini eğitiminde de etkili olur. Çocukların, dini duyguları ilerde bu şekilde olumsuz etkilenebilir:

“Tanta Rosa keman çalan kocasının pasaportundan da din kaydını sildirmiş, ondan ola iki çocuğunu da vaftiz ettirmemişti.” (Tante Rosa: 27)

Sabahat Emir'in *“Yalvarı”* da anne, çocuklarını sırf kocası istediği için doğurduğunu söyler:

“Kediler gibi erimin isteği üzerine ikiz çocuklar doğurdum.” (Öküz Kafalı Şaban Bey Destanı: 62)

Kocası tarafından ezildiği için mutsuzdur. Çocukları bile kendini mutlu etmeye yetmez.

Çocukları bırakıp gitme Cahit Uçuk'un *“Bir Balo Dönüşü”* öyküsünde de görülür.

“Bu şarkı ona çocukluğunu hatırlattı. (...) Zehra ürperdi. Annesi, kendisini ve babasını bırakarak gitmişti. Çocuk başı sonsuz bir şaşkınlıkla dolmuş, neye uğradığını anlamamıştı. Nereye gitmişti?..Kaç kere öğrenmek isteğiyle babasına yalvarmış, onun kararın bakışlarındaki acıyı görünce kaçmıştı..Giden güzel annesinin arkasından, eve bir ölüm havası çökmüş, bütün çocukluğunu büyük acılar duyarak geçirmişti. O acıları çektiren anneyi affetmiyordu. Yuvasını, yavrusunu bırakıp kaçan kadın...” (Bir Işıklı Pencere: 22)

Zehra da annesi gibi evini terk edip gidecek bir süre sonra da yaptığıнын yanlış olduğu bilincine varacaktır. Böylece annesinin kendisine yaptığı hatayı, o çocuğuna yapmayacaktır.

Yazarın *“Bir Kış Hatırası”* adlı öyküsünde on bir yaşındaki küçük gittikleri dağ köyünde diğer çocuklar gibi koşup oynamak istese de annesi, büyüdüğü gerekçesiyle buna karşı çıkar. Kızının sıkıntısını gidermek için komşuya misafiriğe giderler. Küçük kız, annesinin isteği üzerine İstanbul'dan alınan yeni iskarpinlerini giyer. Gitme vakti geldiğinde çocuk, iskarpinlerinin çalındığını görür. İstanbul'dan yeni iskarpin gelene kadar evden çıkmaz ve misafirlikte tanıştığı genç kızla evde halı dokur.

Öyküde bahsedilen anne, çocuklarını sevmesine rağmen üzerlerinde otorite kurmaktan çekinmez. Çevrenin de baskısıyla, on bir yaşındaki kızına bir genç kız gibi davranır. Onun dışarıda kaymasına, oyun oynamasına izin vermez. Hatta bunları ayıp sayarak kızının başını kapatır. Küçük kızı da çocukluğunu annesine kabullendirmek istercesine olanlara isyan bir şekilde cevap verir:

“Burada senin yaşındaki genç kızlara, buzda kaymak ayıp sayılıyor.”
“Ben daha genç kız değil çocuğum. Tam on bir yaşındayım.” (Bir Işıklı Pencere: 132)

Yazarın *“Merzuka”* öyküsünde Merzuka’yı evlatlık alan ailenin otoriter olduğu görülür. Aile, evlatlıklarına sevgiyle yaklaşmak yerine onu dayakla eğitmeyi doğru bulur. Böylece ondan karşılıksız itaat beklerler:

“Onu şehre bir yere evlatlık getirmişler. O evde kadar çok dayak yemiş ki bazen artık hiçbir şey düşünmez, hissetmez olurmuş. Her gün en ufak bir sebeple kemiklerini kırarak döverlermiş.” (Bir Işıklı Pencere: 174)

Güner Ener, *“Bozuk Düzendeki Bozlak”* öyküsünde düzene karşı çıkan ve geçmişte annesiyle çatışmalar yaşayan bir kadının çocukluğundan bahseder. Kadın o günleri hatırlar ve annesinin tutumunu gözünün önüne getirir. Annesi, kızının okumasını istemez. Bunun yerine dikiş, nakış öğrenmesini ve bir an evvel evlenmesini ister.

Annenin çocuğu üzerindeki baskısı Gülten Dayıoğlu’nun *“Gül Gelin”*de de görülür. Öyküdeki anne, kızını çocuk yaşta evlendirmek ister. Köy yerinde on dört yaşında evlenmek gayet doğaldır. Kızını önemsemeyen ve onun gelişimini anlamayan bir anne vardır. Kızına evlenmesi konusunda baskı yapar ve gerektiğinde de ona şiddet uygular:

“Anası yumruğunu sıkıp üstüne yürüdü: -Gız sen delirdin mi? Ben sana sokağa çıkmayacaksın demedim mi? Konu komşu “hoppa kız” diye kınıyo seni, utan be. Gayrı goca kazık boyundan, neyinden utan...Baba, araya girdi, yumruğa engel oldu.” (Döl: 17)

Annenin baskısı çocuğun cinsel ve duygusal gelişimine olumsuz etki yapabilir. Çocuk denilecek yaşta evlendirilmesine tepkisini bağıarak gösterir.

Yazarın *“Elif Kızın Öyküsü”*nde kızını anlamayan ve onu yönlendirmeyen cahil bir anne vardır. Kızı ergenliğe girdiği anda ona hiç beklemediği bir tepkiyle karşılık verir. Anneye göre, bu işin duyurulması ayıptır. Kızına bu dönem hakkında bilgi vermek yerine onu suçlamayı ve tokatlamayı tercih eder:

“Ana, kızını bu kez daha bir tiksintiyle sıyırdı kendinden. İyiden iyiye öfkeliydi, kükrer gibi konuşuyordu: -Adet böyledir. Bu iş anaya duyurulmaz. Duyuran kızlar da aha böyle tokatlanır.” (Döl: 35)

Bu durum çocuğun cinsel ve duygusal gelişimine olumsuz etkiler yapabilir. Elif kız, annesinden gördüğü sert tepkilere bir anlam veremez. Oysaki o, annesini çok sever.

Öyküdeki anne kızını seven aynı zaman da kuralları olan bir annedir. Bunda da genç yaşta dul kalışı, kızını tek başına büyütmesi ve ona hem anne hem de baba olmak isteği yatar.

“*Görünüşe Aldanma*” öyküsünde Cahit Uçuk, ilgisiz bir anneyi anlatır. Kadın, evliliğinde mutsuz olduğundan kendisini kumara verir. Anne, çocuğuna karşı kayıtsız görünür. Çocuğun bakımı, hizmetçilerin elindedir:

“*Geniş sosyetesini olan modern bir kadın, elbette ki kumarın çeşitlerini bilecektir. Fakat biliyorum diye de, gece gündüz evini, kocasını, çocuğunu ihmal ederek oynaması doğru mudur?*” (Kurtların Saygısı: 149)

Yazarın “*Günahını Ödeyen Çocuk*” öyküsünde de anne, çocuğuna karşı sevgisizdir. Onu bir ayak bağı olarak görür. Çocuğuna karşı kayıtsızdır:

“*Karyoladaki bebek ağlamaya başlamıştı. Genç kadın, taze memelerinden taşan sütle onun karnını doyuracak yerde, ağzına kuru bir emzik tutuşturarak yavruyu susturdu.*” (Kurtların Saygısı: 162)

Annenin bu kayıtsızlığı çocuğunun ölümüne neden olur.

Yazarın “*Altın Işık*” öyküsünde kötü bir ailede doğan çocuk, çalışmak için girdiği evlerde de dayak yer. Çocukluğunu unutmuş bir haldeyken son çalıştığı ev kendisine umut kapısı olur. Bu evde herkes kendisine iyi davranır. Artık aradığı mutluluğu bulduğunu düşünürken o gece eve babası hırsız olarak girer. Çocuk, buna engel olmak için bağırduğunda da baba kızını boğarak öldürür.

Öyküde verilen anne, çocuğuna karşı duyarsızdır. Çocuğunun yaşının küçük olmasına ve yaşayacağı zorluklara aldırmadan onu çalışmaya zorlar.

Çocuğu evlatlık alan aileler de ona kötü davranırlar. Hatice’yi azarlayıp döverler. Çocuğa yaklaşımda annenin payı yine büyüktür. Hatice’yi evlatlık alan ailelerde anne, çocuğu hizmetçi olarak gördüğünden sadece itaat bekler. Oysaki Hatice’nin son gittiği evde böyle olmaz. Evin hanımı Hatice’ye bir anne şefkatiyle yaklaşır.

Öykülerin geneline baktığımızda ağırlıklı olarak fedakâr ve çocuklarını seven annelerin yer aldığı görülür. Anne, çocuğunu düşünen hatta yaşadığı

zorluklara rağmen çocuğuyla yaşam mücadelesi veren biri olarak karşımıza çıkar. Annelerin zorluk çekmesinde de babanın ilgisizliği, şiddeti ya da evi terk edip gitmesi yatar. Böyle durumlarda anne, tek başına çocuğunu yetiştirmek isteyebilir. Anne, çocuğun bakımını tek başına üstlenir ve yavrusuna üvey baba getirmek istemez.

Anne, çocuğunu sevse de zaman zaman onun üzerinde otoriter bir baskı uygulayabilir. Çocuğuna bağırıldığı ve tokat attığı da görülür. Sonrasında da pişmanlıklar yaşar. Bu tutum, yazarların anneyi, çocuk üzerinde baskıcı biri olarak göstermek istemeyişlerinden kaynaklanır.

Öykülerde dikkati çeken bir diğer durum da güçsüz karakterde annelere de yer verildiğidir. Anne, çocuğunu sevse de onu kollayamadığı anlar olur. Özellikle dede ve ninenin olduğu büyük ailelerde otorite sorunu gündeme gelir. Annenin hasta olduğu, çalışmadığı ve sadece çocuğunun çalışarak evin bakımını üstlendiği öyküler de vardır. Bu tip durumlarda anne üzülse de çocuğunun çalışmasına izin verir. Böylece güçsüz ve çaresiz anne modeline rastlarız.

Öykülerde vefakâr annelerinin dışında ilgisiz anneler de vardır. Rahata düşkünlük ya da ihtirasları uğruna çocuğunu önemsemez. Öyle ki evini ve çocuklarını terk ederler. Bazı anneler de çocuklarının üzerinde baskıcı bir otorite kurar. Çocuğunu erkenden evlendirmek isteyen anneler olduğu gibi çocuğun üzerinde cinsel baskı kuran anneler de vardır.

2.1.2. Baba Çocuk İlişkisi

Ailenin direği olan ve geçimi üstlenen baba, yöneticilik vasfından da olsa gerek otoriterdir. Aile ve çocuk üzerinde hakim bir yapıya sahiptir.

Boşanma, aldatma ya da annenin ölümü gibi sebeplerle çocuğun bakımı babaya düşer. Baba, bu gibi durumlarda evladını tek başına yetiştirmeyi isteyeceği gibi kimi zaman da evlenerek çocuğuna bir üvey anne getirir. Bu şekilde evladının bakım sorumluluğunu bir başkasıyla paylaşmış olur.

Doğası gereği kız çocukları anneye, erkek çocukları ise babaya özenir. Onu taklit ederek onun gibi olmaya çalışır. Gelişim döneminde anne ve babaların çocuklarına tutumları da çok önemli etkiye sahiptir. Anne ve

babanın otoriter yapısı, sevgisini belli etmesi ya da çocuğunu umursamaması gibi davranışlar çocuğun kişilik gelişiminde olumlu ya da olumsuz etkiler yaratacaktır.

Öykülerde çocuğuna sevgiyle yaklaşan babalar olduğu gibi ilgisiz ya da otoriter babalar da vardır. Her iki baba modelini görmek açısından öncelikle öykülerdeki olumlu baba modellerini ele alalım.

Nezihe Meriç'in "*Uzun Hava*" adlı öyküsünde baba, çocuğunu seven fakat aynı zaman da otoriter görünmek isteyen biri olarak çıkar. Öyküdeki Şoför Sabir, Fehmi Usta'ya Sofiya adında bir kadına deli gibi tutkun olduğunu ve onu unutmadığını anlatır. Oysa evde kendisini bekleyen bir karısı vardır. Fehmi Usta ise kendisine Sofiya'yı unutmasını ve karısından çocuk yapmasını öğütler. Böylelikle evliliklerinin kurtulacağına inanır. Oysaki kendi evliliğinde de sevgisini ne karısına ne de çocuğuna belli eder. Fehmi Usta, kendi çocuğunu severken bile duygularını tam olarak yansıtmaz. Çocuğuna ve eşine içinden geçenleri hissettirmez, onlara karşı sert gözükür:

"Ama onu, şu sırtlarını dayadıkları dağın sonunda vadiye tepeden bakan, etrafını acı kokulu sarı safran çiçeklerinin sardığı, sıvası dökük, iki göz evinde kınalı saçlı, çipil oğlancığını severken görmeli. Yine gülmez. Gülmesine gülmez ya küçük kıpır şık gözlerinden çelik ışıltısı gibi bir şey geçer. " (Bozbulanık: 60)

Yazar, "*Öz Suyu*" ve "*Susuz 7*" öykülerinde çocuklarına karşı sevgi dolu babalara yer verir. "*Öz Suyu*"ndaki baba, her akşam işten döndüğünde kızı Gülsev'i sever. "*Susuz 7*" de ise baba, çocuklarına sevgisini onlarla oynayarak gösterir.

Saadet Timur'un "*Beş Günün Hikâyesi*"nde baba, eşinden ayrılrsa bile onun yokluğunu çocuğuna belli etmemeye çalışır. Çocuğuyla ilgilenir, onun ihtiyaçlarını karşılar böylelikle ona olan sevgisini gösterir.

Nevin İşlek'in "*Çingene Sürüsü*" adlı öyküsünde de sevgi dolu bir babayı görmek mümkündür. Öyküdeki küçük kız da dayısı ve babası arasında bir karşılaştırma yapar. Dayısının ne olursa olsun babasının yerini tutamayacağını düşünür.

"*Hitlerin Kedisi*"nde yazar, babanın otoritesinin az olduğu geniş bir aileden bahseder. Evde dedenin kontrolünde Mavuna adında bir kedi beslenir. Çocuk, hava soğuk olduğundan dışarıdaki bir sokak kedisine acıyıp,

onu içeri almak ister. Dedesi ve ağabeyleri çocuğun bu isteğine karşı çıkarlar Çocuk, herkesten gizli kediyi içeri almayı başarsa da Mavuna'nın haber vermesi sonucu kedi fark edilir ve kapı dışarı edilir. Çocuk, olanları üzüntüyle izler.

Çocuk, babasını çok sever. Dedesinin otoritesinin ağır bastığı ailesinde babasının konumunun farkındadır. Kendince bunu şöyle dile getirir:

“Babam, belli belirsiz başını salladı, sobadan yerine seğirtirken. Bacaklarını birbirine paralel büküp, konuşmuş gibi eğreti oturuyordu yerinde. Her geceki yerinde. Her geceki gibi. Her geceki babamdı ya, gene de az olsun bir ilişkisi yoktu “babam” la. Dedemsiz o “babam” la. O “babam” bacak bacak üstüne atardı otururken, kahkaha atardı ve çok da sevimli olurdu bütün bunları yaparken.” (İkinci Güneşi: 49)

Sevgi Soysal *“Bir Şeydi Hiçliği Hiç Olup Yitti”* adlı öyküsünde savaş yıllarındaki bir kız çocuğunun gözlemlerini ve erkek güç olan babasıyla ilişkisini anlatır. Çocuk, savaştan dolayı erkekleri suçlasa da babasını çok sevdiğini dile getirir.

Evlilikteki mutsuzluk bazı anlarda çocuğa da yansiyabilir. Ferzan Gürel'in *“Evcilik Oyunu”* (1962) öyküsünde çocuk, anne ve baba arasındaki geçimsizliğin farkındadır. Annesinin üzüldüğünü görmesine rağmen babasını suçlamaz. Suçu başkalarında arar.

“Kara Günün Sonu” adlı öyküde yazar, çocuğunun olacağını öğrenip sevinen bir babaya değinir:

“Yazıhaneme kadar başım önüme eğik, sessiz geldim. Masamın üzerinde bir telgraf duruyordu: Vilayetteki karımdan geliyordu: “Bir oğlumuz dünyaya geldi.” Birden dünyam değişti, o günün kötümserliğinden bir iz kalmamıştı.” (Evcilik Oyunu: 85)

Münife Baran, *“İkinci Çocuğumun Annesi”*nde eşini aldatan; fakat sonrasında pişmanlık duyan bir babayı anlatır. Babayı değiştiren tek şey ise çocuğuna olan sevgisidir.

Çocuk ölümünden kaynaklanan yas tutma yazarın *“Haşa Huzurdan”* adlı öyküsünde görülür. Öğretmen olan baba, hasta kızını para getirmeyen mesleğinden dolayı yeterince tedavi ettiremez. Böylece çok sevdiği kızını kaybeder. Kızının ardından yas tutar ve bu yüzden oğlunun kendi mesleğini tercih etmesine razı olmaz.

Cahit Uçuk *“Bütün Ümitleri”* adlı öyküsünde ailesine karşı sevgi dolu bir babadan bahseder. Baba, ailesine sevgiyi ve dayanışmayı aşıladığı için sahip oldukları toprak parçasını verimli hale getirebileceklerini söyler. Ailenin en küçüğü Zehra bile bu konuda babasına destek olmak ister. Yaşı küçük olduğu için babası onun çalışmasına razı olmaz. Zehra, isteğindeki kararlığı, yıllar sonra ailesinin topraktan ümitlerini kestiği bir anda mucize yaratarak gösterir.

Öyküdeki aile fertlerinin çalışmaya istekli olmasındaki en büyük pay, sorumluluk sahibi babaya aittir.

Meral Çelen, *“Hayal ve Hakikat”*te Suzan adlı bir bayanın erkeklerle olan ilişkisini ve sonrasında uğradığı hayal kırıklığını anlatır. Baba sevgisinin ağır bastığı bir çocukluk verilir:

“Daha çocuk denecek yaşta daima erkeklerin kalın ve sert seslerinden hoşlanmış; daima annesinden çok babasını, ablasından çok ağabeylerini sevmiştir. Mektepteki arkadaşları hep erkek çocukları idi.” (Kaderin Oyuncakları: 54)

*“Özleyiş”*te yazar, fedakâr bir baba olan Ramiz Bey’i anlatır. Ramiz Bey, gençliğinde oğlu için ne kadar çalışıp yorulduğunu düşünür. O günleri hayal edip, anar.

*“Uzakta Kalan Anne”*de Mediha’nın ilk kocası ailesine karşı ilgili bir babadır ve düzeninin bozulmaması için çok mücadele eder. Nihayetinde de eşinin hırçınlıklarına ve evden kaçmalarına dayanamaz ve ondan boşanır. Baba, çocuğunun bakımını tek başına üstlenemeyeceğini anlayınca çareyi ona üvey anne getirmekte bulur.

Cahit Uçuk’un *“Kömür”* adlı öyküsünde çaresiz bir baba vardır. Baba, çocuğunu iyileştirmek için çabalasa da baktıramaz.

*“Karşı Duvardaki Güneş”*te yazar, çocuğuna karşı sevgi dolu bir babaya yer verir. Çocuğunu tek başına yetiştirmek zoruna kalan baba, oğlu için her türlü çabayı göstermekten sakınmaz.

Cahit Uçuk, *“Kanlı İşaret”* adlı öyküde oğlunu tek başına yetiştiren bir babadan söz eder. Baba, oğlunu çaresizlikten okutamasa da mesleği hakkında bildiklerini oğluna öğretir:

“Babasından toprak kaymasına ait birçok vakalar dinleyerek, yıllardan beri kırlarda dolaşarak tabiatın huylarını öğrenmiş bir çocuktur.” (Artık Geçti: 161)

Çobanlık yapan Basri, bir gün babasından öğrendikleri sayesinde bir trenin kaza yapmasını önler. Bu sayede kahraman ilan edilerek işe alınır.

Öyküdeki baba, oğlunu olumlu yönde etkiler. Ona, doğayla ilgili önemli bilgiler öğretir. Aynı zaman da oğlunun kendisiyle özdeşim kurmasını sağlar. Çocuk da babası gibi trende çalışmak ister.

Ferzan Gürel’in *“Şeftali Çiçekleri”* (1965) adlı öyküsünde özlem dolu bir baba karşımıza çıkar. Mestan Dayı, yıllar evvel bir iftiraya kurban giderek oğlundan ayrılır. Yıllarca onun hasretiyle yaşar. Baba, çok sevmesine rağmen oğlundan ayrılmak zorunda kalır:

Nursen Karas’ın *“Bulduk”* adlı öyküsünde çocuklarını seven; ancak sevgisini onlara belli etmek istemeyen bir baba görülür. Geceleri, herkes uykudayken çocuklarını sevip, okşar. Babanın sevgisini çocuklarına belli etmek istememesinin sebebiyse çocuklarının kendisini model almalarını istememesinden kaynaklanır:

“Oysa o, hep çocuklarının kulaklarını çeker bu eliyle. Ancak geceleri, uyduklarında usulca öptüğü çocuklarının “Adam” olmaları gerekli çünkü çocuklarının kestaneçi değil. Öyle düşünüyor.” (Sevgisizler: 14)

Baba, bazen de çocuğu soyunun devamı için isteyebilir. Yazarın *“Söylenmemiş Ninniler”*de bunun örneğini görürüz. Baba, oğlunun olacağına o kadar inanmıştır ki onun ölümüyle yıkılır ve feryat eder:

“Recebin sesi inlemeye dönüşmüştü: “Oğlum..Oğlum buca zaman bekledim ben..Oğlumdu o benim..” (Sevgisizler: 66)

Babanın çocuğuna olumlu bir model olması Cahit Uçuk’un *“Yine Bir Sarı Kız”* öyküsünde görülür. Baba, çocuğuna hayatın çalışarak kazanıldığını öğretir. Kendisi de çalışarak kızına örnek olur.

“Çakıcı” da yazar, çocuklarını seven ve onlar için çalışan bir babadan söz eder. Baba, eşi ölünce çocuklarına üvey anne getirir. Buna rağmen en küçük kızı, babasının peşinden bir türlü ayrılmak istemez:

“Arabaya bakındım. Sarı kız yok. Çakıcı aranımdan anladı. Gülerek arabanın içini gösterdi: “Hiç benden ayrılır mı?” (Cennet Bahçe: 38)

Bazen de baba, çocuğunu tek başına yetiştirmek isteyebilir ve yavrusuna üvey anne getirmez. Cahit Uçuk'un "Ali" öyküsünde eşine verdiği sözü tutan ve kızını tek başına büyüten fedakâr bir baba karşımıza çıkar.

Anne ve baba arasındaki ayrılığa rağmen çocuk onlardan uzaklaşmayabilir. Yazarın "Bir Öc Alma" öyküsünde Firuzan'ın flört ettiği adam eşinden ayrıdır. Çocuk, babasından ayrı kalsa da ona olan sevgisinden bir şey kaybetmez. Sevgisini de babasına yolladığı fotoğrafın üzerine yazdığı notla belli eder. Fotoğrafı gören kadın, adamın evli olduğunu ve kendisiyle alay etmek istediğini düşünür. Bu yüzden sürekli adama oyun oynar. Bütün bunları anlattığı arkadaşından öğrenir ki aslında adam yıllar evvel boşanmıştır ve hislerinde ciddidir.

"Ayşe'nin Patikleri"nde Cahit Uçuk, çocuğuna karşı sevgi dolu bir babadan söz eder. Ayşe de babasının sevgisinin farkındadır ve davranışlarıyla sevgisini ona belli eder.

Leyla Erbil, "Hokkabazın Çağrısı"nda fedakâr bir babayı anlatır. Çocuklarının aç olmalarına dayanamayan baba, neyi var neyi yoksa satıp, ekmek parası yapar.

Cahit Uçuk'un "Üç Bacanın Dumanı" öyküsünde Zehra, babasını çok sever ve onun hastalığına üzülür. Babanın hastalığı, çocuğu duygusal yönden olumsuz etkiler.

Baba, fakirlikten çocuğunu tedavi ettiremeyebilir. Böylece karşımıza aciz bir baba olarak çıkar. "Bir Tek Lira"da çocuğunu seven ve onun için endişelenen bir baba vardır. Çocuğunun ölümüyle yıkılır.

Cahit Uçuk'un "Bir Işıklı Pencere" (1969) de Yıldız, babasının hastalığından etkilenir. Onu aylarca göremediği için çok özler. Annesine sürekli babasını sorar:

"Ama anneciğim, ben babamı çok özledim. Bir iki ay daha nasıl dayanacağım?" (Bir Işıklı Pencere: 11)

Yazarın "Görünmez Ağ" öyküsünde çocuğunu tek başına büyüten bir babadan söz edilir. Adam, İspanyol eşi ölünce çocuğunu tek başına büyütür. Çocuğu da eşsiz bir güzelliğe sahip olan annesine benzer.

Masallar, çocukların eğitiminde araç olarak kullanılabilir. Cahit Uçuk'un "Can'ın Şarkısı" öyküsünde baba, çocuğunu tek başına büyütür. Çocuğunun eğitiminde de masalları kullanır:

“Evet. Beraber yatmak istedi. Peri masalları söyleyerek uyuttum.”

(Bir Işıklı Pencere: 109)

Çocuğunu çok sevse de bir annenin sevgisine ihtiyacı olduğunu düşünür. Kızına, üvey anne getirmek ister.

Yazar, *“Solmayan Bahar”* da çocuğunun doğumuyla sevinen bir babayı anlatır. Baba, çocuğu doğunca sevincinden ağlar.

Cahit Uçuk’un *“Soğuktan Sıcağa”* öyküsünde çaresiz bir baba vardır. Çocuklarını çok sever ve onların kışın üşümesini istemez. Fakir olduğundan yakacak odunu bile bulamaz. Bu yüzden kendini çocuklarına karşı mahçup hisseder.

Yazarın *“Bir Kutu Sardalya”* ve *“Sönen Işıklar”* öyküsünde çocuklarına karşı sevgi dolu babalar vardır. *“Bir Kutu Sardalya”* da fakir bir aile karşımıza çıkar. Aile, akşam yemeğini güçleri ölçüsünde yer. On yaşlarındaki çocukları doymayınca babasından kötü günler için sakladığı sardalyayı açmasını ister. Sardalya kutusu açıldığında evdekilerin tüm umutları söner; çünkü sardalyalar kokmuştur. Çocuk, babasının parası ziyan olduğu için üzülür. Oysaki baba, konserveyi deniz kenarında bulmuş, çocukları yer ümidiyle eve getirmiştir.

Öyküdeki baba, ekonomik sıkıntı çektiğinden çaresiz ve güçsüzdür. Çocuklarını doyurmak için çareler düşünür; fakat elinden bir şey gelmez.

Güner Ener, *“Bir Mektup Yazdım Dört Ucu Kara”* öyküsünde çocuğuyla ilgili bir babaya yer verir. Ona nasihatlerde bulunur ve onu, iyi bir insan olma yolunda eğitir:

“Baba akşamları rakı sofrasında onu dizine oturtur, hep aynı şeyleri belletirdi. “İyi insan çalışkandır. İyi insan yalan söylemez, verdiği sözü tutar. Başkalarına kötülük etmez, korkak değildir. Toprağını sever. Anlaşıldı mı? Öyleyse tekrarla bakalım.” (Eylül Yorgunu: 21)

Baba, nasihat vererek çocuğunu ahlaki yönden eğitmeyi amaçlar.

Soyunun devamı için çocuk sahibi olmak isteyen baba, Gülten Dayıoğlu’nun *“Döl”* (1970) öyküsünde görülür. Baba, çocuğu üzerine hayaller kurar:

“Şu gelen oğlansa diye kurmaya başladı. Tez büyür o. Yıl dediğin nedir ki. Sonra el ele verir, tüm borçların üstesinden geliriz...Gayrete gar dayanmaz. Daha sonra onu everirim. Onun da çocukları olur...Dölüm ürer

gider. Gayri bizim soya kimse yan bakamaz. Belki de tarlamız, bağımız da olur işleye işleye..." (Döl: 8-9)

Baba, kendini yalnız hissettiğinden çocuğunun olmasını ister. Doğacak çocuğu hem yalnızlığını paylaşacak hem de büyüdüğüde eve ekonomik destek olacaktır.

Yazarın "*Gül Gelin*" öyküsünde de köyde yaşayan bir baba vardır. Bu baba, "*Döl*" dekinin aksine çocuğunu çıkar ilişkisi gütmeden sever. Hatta çocuk yaştaki kızını evlendirmek isteyen eşine karşı çıkar. Kızının daha bebekle oynadığını ve evliliğin erken olduğunu eşine anlatır. Amacı, eşini kararından vazgeçirmektir.

Çocuğunu seven baba, Cahit Uçuk'un "*Arabanın Atları*"nda karşımıza çıkar. Öyküdeki baba, yıllar önce bir kadınla aşk yaşar. Her ikisi de birbirini sevmesine rağmen arada çocuk olduğu için birleşemezler. Yıllar sonra kadın, eve bir mektup gönderir. Mektupta kadının beyazlamış saçları vardır.

Öyküdeki baba, çocuğuyla oynayarak ona olan sevgisini gösterir.

"*Değişmeyen Bakışlar*" öyküsünde de yazar, çocuğuna karşı sevgi dolu bir babaya değinir. Çocuk da babasının sevgisinin farkındadır ve bunu da babasına sözleriyle belli eder.

Bazı babalar da çocuğuyla aşırı ilgilenir. "*Günahını Ödeyen Çocuk*"ta yazar, kollayıcı bir babadan söz eder:

"Kocam ikide bir telefon ederek kızımın neşesini, meme emip emmediğini soruyor. Hem telefonda ben cevap vereceğim. Benden başkasının cevabı makbul değil." (Kurtların Saygısı: 161)

Cahit Uçuk, "*Ana*" da kızına karşı sevgi dolu bir babadan söz eder.

"*İzler*" de yazar, eşini aldatan bir adamı anlatır. Adam, hatasını anlayıp karısına geri dönse de eşinin kendisini bir türlü affetmediğini anlatır. Ona çocukluğunda okuduğu bir hikâyeyi anlatır. Böylelikle eşini anladığını ifade eder. Adamın anlattığı öyküde baba ve çocuk vardır. Baba, oğlunun her kötü davranışı için direğe bir çivi çakar.. Her iyi davranışı için de çivileri direktten çıkarır. Oğlu, tüm çiviler çıktığında ağlamaya başlar. Çünkü çiviler çıksa bile yerlerinde izi kalır.

Baba, akıllıca bir yöntemle başvurarak çocuğunu eğitmeye çalışır. Bu durum, çocuğun hatasını daha kolay anlamasını sağlar.

İncelediğimiz öykülerde vefakâr ve sevgi dolu baba modellerine rastladığımız gibi otoriter ya da ilgisiz babaları da görmek mümkündür.

Efzayiş Suat'ın *“Servi Gibi”* adlı öyküsünde baba, ihtirasları uğruna çocuğunu ve eşini kurban eder. Kızını ve üvey anneyi alıp Paris'e kaçar. Babanın bu bencilliği bir annenin yavrusuz, bir çocuğun da annesiz kalmasına neden olacaktır.

Nezihe Meriç'in *“Susuz 5”* de öğretmen Mahmut, bir köylü kızıyla evlenir. Karısıyla düşünce yapılarının uymadığını görmesine rağmen arada çocuklar olduğu için ayrılmaktan vazgeçer. Evliliğinde mutsuz olduğundan çocuklarına da ilgisiz davranır. Hatta çocuğunu sevmediğini düşünür:

“Yaş otuz dört. Bir evim yok, bir masam yok. Bütün imkanlarım manasız bir tesadüfler silsilesi içinde yok olmuş. Çocuk! Ben çocuğumu sevmiyorum mesela. Seviyorum hayvani hislerimle. İşlenmemiş ham sevgi. İnsiyak. Ama çirkin olduğunu, pis olduğunu, arsız olduğunu görüyorum. Sevmiyorum. Kadın mühim önce...” (Topal Koşma: 44)

Öykülerde çocuğunu kabullenmeyen ve bırakıp kaçan babalar da vardır. Fazıla Atabek'in *“Kendisi ile Mektuplaşan Kadın”* adlı öyküsünde evlilik dışı bir ilişki anlatılır. Çocuğunun olacağını öğrenen adam, bunu kabullenmeyerek Fransa'ya kaçar. Çocuk, baba sevgisinin eksikliği içinde büyür.

Yazar, *“Çoban Aşkı”* adlı öyküsünde üvey annenin zulmüne uğrayan bir kızdaki bahseder. Şehre evlatlık verilen kız, üvey ananın korkusundan dolayı köye geri dönemez. Nihayetinde bir gün üvey ananın çocuk doğururken öldüğünü öğrenir. Bunun üzerine köyüne geri döner. Çobanlık yaparak geçimini sağlayan kız, burada bir gence aşık olur. Bir süre sonra kız, sevdiği gencin kendisini aldattığını öğrenir ve intihar eder.

Öyküde anlatılan baba, evladına karşı kayıtsızdır. Kızının evlatlık verilip kendisinden uzaklaştırılmasına göz yumar.

Çocuğuna şiddet uygulayan ve üzerlerinde baskıcı otorite kuran babalar da vardır. Fazıla Atabek'in *“Arkadaşlık”* adlı öyküsünde çocuklukları verilen iki arkadaşın dostluğu anlatılır. Bahri, ölen dostunu ve arkadaşlıklarını düşünür. Her iki arkadaşın da adı “Bahri”dir. Çocuklukları beraber geçen bu iki arkadaş, bazen de babadan dayak yer:

“Birkaç defa da sabah erkenden balıkçıların nasıl balık tuttıklarını seyre gitmiştik de birinde baban bizi yakalayarak: “balıkçı mı olacaksınız keratalar!” diye dayak atmıştı.” (Veda Çiçekleri: 26)

Baba, çocuğuna dayak atarak otoriter yönünü gösterir.

Saadet Timur’un *“Dünya Yaratmak”* adlı öyküsünde de ilgisiz bir baba vardır. Sürekli içki içen ve evine geç saatlerde uğrayan baba, çocuklarını da ihmal eder. Evde hasta yatağında yatan çocuğuyla bile ilgilenmez. Babanın tek düşündüğü içkisi ve sigarasıdır.

İçki içen ve çocuklarını ihmal eden baba modeli Aysel Alpsal’ın *“Bu Kapının Ardında”* adlı öyküsünde de karşımıza çıkar. Çalışmayı sevmeyen, sürekli içki içen baba; eşini ve çocuklarını mutsuz edeceğini düşünmez. İçki içerken eşini ve çocuklarını mutsuz edeceğini düşünmez:

“Yine gece yarısı eve zil zurna geldi. Saat üçte geliyorsun gürültü yapma. Zıbar yat işte. Yoo! Olur mu? Bana geç geldiğini nasıl belli eder sonra. İnadına onu bunu devirdi, durdu.” (Sıkıntı Odası: 53-54)

Bazı babalar da ailede katı kurallar koyarak çocukları üzerinde otoritesini hissettirirler. Leyla Erbil’in *“Diktatör”* adlı öyküsünde Hıdır, çocukluğunda yaşadıklarının da etkisiyle kendi ailesinde katı kurallar koyar. Evde kendisi dahil herkes saate uymak zorundadır. Aksi takdirde saate uymayan cezalandırılır. Kuralcı olsa da kendi deyimiyle çocuklarına karşı sevgi doludur:

“Yoo” dedi Hıdır, “kızlarımı dünyanın en mutlu çocukları olarak yetiştirmek için..” Gene baktı saatine, “annemin bana yaptığı haksızlıklardan onları sakınıyorum.” (Hallaç: 66)

Hıdır, mutsuz bir çocukluk geçirir. Üvey annesi, küçükken onu durmadan döver. Çocukluğunda yaşadıkları Hıdır’ı etkileyecek ve evliliğinde o da çocuklarına karşı katı kurallar koyacaktır.

Çocuklar, babalarının üzerlerinde kurduğu otoriteden olumsuz etkilenirler. Öyle ki eve gelen bir yabancıyı babalarının yerine geçirmek isterler. Bunun nedeni de sevgisizliktir.

Aile üzerinde otorite kuran ve çocuğuyla ilgilenmeyen baba, Meral Çelen’in *“Güllü Güzel”* (1961) öyküsünde de görülür. Baba, eşini oğlan doğurmadığı için de döver. Kız çocuğunu bağrına basmaz ve ona sevgisini göstermez:

“On yedi yaşında gebe kaldım. Çocuk düşmesin diye son aylarda daha az dövdü. Bir kız doğurdum. Vay sen oğlan da mı doğuramazsın, diye yeniden başladı dayaklar. O sıralarda o geldi.” (Güllü Güzel: 8)

Baba, çocuğunun ağlamalarına göz yumar. Onunla ilgilenmeyerek sevgisizliğini ortaya koyar.

Yazar, *“Fedim, Fadik, Fadime, Fatma”* adlı öyküsünde de otoriter bir babaya değinir. Baba eşini döver, çocuklarına da saygısızca hitap eder. Babanın tavrı çocukta korkuya neden olur:

“Yukarda babasının sesi: “Ulan köpoğlu köpekler!” diye gürleyince ödü koptu. Bir koşu anasının yanına gitti.” (Güllü Güzel: 56)

*“Dağ Başında Bir Gelin”*de yazar, eşini ve çocuğunu bırakıp kaçan bir babayı anlatır. Öyküde bahsedilen kadın, babasının eksikliğini hisseder.

Babasız bir çocukluk geçiren kadın, evliliğinde de mutluluğu tadamaz. Eşi, çocuğu olmasına rağmen kendisine şiddet uygular.

Nevin İşlek, *“Ölü”*de babasının ölümünden etkilenmeyen bir kız çocuğundan bahseder. Çocuğun bu tavrında da babasızlığına olan sevgisizliği ve kini yatar. Çocuk, sürekli içki içen ve kendisiyle ilgilenmeyen babasının ölmesini sabırsızlıkla beklediğini arkadaşına açıklar.

Otoriter baba modeli Sevgi Soysal’ın *“Düşmanlığı Olan Bu Sevinçte”* adlı öyküsünde görülür. Öyküde bahsedilen küçük kız, İkinci Dünya Savaşının çıkmasını ve savaşın ülkemizi etkilemesini çok ister. Bu sayede o da ailesiyle köydeki sığınaklara gidecektir. Çocuğun hakimiyeti altındaki tek yer oyun alanıdır. Köydeki bahçede de onun özgürlüğünü elde ettiği yer olacaktır. Çok istediği halde savaş, ülkemize yansımaz ve çocuk hayal kırıklığına uğrar.

Küçük kız, babasının otoritesini sürekli üzerinde hisseder:

“Bir kız çocuğu, çatal bıçak tıktırması, babasının ağırlığı üstünde, sofrada başında baba, takırtılar, çatırtılarla büyüyen sessizlik yüklenmiş ona, sofrada başında, sofrada başında.” (Tutkulu Perçem: 80)

Ferzan Gürel’in *“Cennet’in Düşü”*nde baba, çocuklarına karşı ilgisizdir. Çocuklarının cahil kalmasına göz yumar ve çocuklarından birinin yaşını büyütür.

Baba, çocuğunu ekonomik destek olarak görüp ondan kazanç sağlamak isteyebilir. Afet Muhteremoğlu’nun *“Bedriye”* (1963) adlı uzun

öyküsünde Bedriye'yi babası para karşılığında hizmetçi olarak satar: Bunu yaparken de çocuğunun yaşayacağı zorlukları düşünmez.

Evlalık alan aile de anne ve baba rolünü üstlenen Ahmet Bey de Bedriye'ye kötü davranır. Ona şiddet uygular.

Baba, fakirlikten çocuğunu ve ailesini önemsemeyebilir. Sabahat Emir'in "Ceviz Oynamaya Geldim Odana" (1964) adlı öyküsünde baba, işindeki mutsuzluğunu ailesine yansıtır. Çocuğunun kendisinden istediklerini fazlalık olarak görür. Bir sinemaya girerek "Ceviz Oynamaya Geldim Odana" diye bağırır. En sonunda da doktoruna giderek, onunla farklı bir şekilde konuşur. Konuştukları ve sergilediği davranışlarından ötürü akıl hastanesine yatırılır. O ise halinden memnun, herkesi akıl hastanesine bekler.

Bu öyküde de ilgisiz bir baba karşımıza çıkar.

Bazen de baba, çocuğunu ekonomik yönden rahat ettirerek üzerine düşen sorumluluğu yerine getirdiğini zanneder. Saadet Timur'un "Birinci İstek" adlı öyküsünde ilgisiz bir baba örneğini görürüz. Baba, kızı Zeynep'e ekonomik olanaklar sunar; fakat ondan sevgisini esirger.

"Arkadaşça Dertleşelim" de baba, mutsuz bir çocukluk geçirir. Hayatın yükünü çocuk yaşta üstlenmiş ve çalışmıştır. Okuyamamasını da babasının ölümüne bağlar ve onu suçlar.

İçki içen ve çocuklarını umursamayan baba, Mesude Gürel'in "Sarhoşun Karısı" adlı öyküsünde görülür.

"Takke" de Halime, Şükriye ve Durak çocukluk arkadaşlarıdır. Şükriye ve Durak yıllar sonra nişanlanırlar. Şükriye, belli etmese de Durak'ı sever. Halime'ye oyun oynayarak ayrılımlarına sebep olur. Halime'ye yazdığı mektupta ise önce arkadaşından özür diler, ardından Durak'ı çok sevdiğini belirtir.

Öyküde anlatıla Şükriye, babasının bağınaz düşünceleri yüzünden okuyamaz. Şükriye, çocukken okumak istemesine rağmen babası onu okutmaz.

"Uzakta Kalan Anne"de Mesude Gürel, çocuklarına karşı kayıtsız bir babadan söz eder. Eve çok az uğrayan baba, çocuklarıyla da ilgilenmez:

"Haftada on günde bir eve uğrayan kocasının nerelerde gezdiğini, nelerle meşgul olduğunu sormaya cesaret edemiyordu. Her gelişte sarhoş,

kendini bilmez bir halde mindere çöküyor, ağzından lakırdı almak kabil olmuyordu.” (Kaderin Oyuncakları: 110)

Yazar, “*Boş Tabak*” adlı öyküde çocuklarını ve ailesini ihtirasları uğruna terk eden bir babayı anlatır. Gerçeklerden habersiz olan çocuklar da babaları eve döndüğünde onu sevinçle karşılarlar.

Babanın şiddeti öldürme boyutuna da ulaşabilir. Sevim Burak’ın “*Ah Ya’rab Yehova*” adlı öyküsünde Bilal, çocuk doğduktan sonra onun için endişelenir. Önceleri çocuğuna ilgili gibi görünen baba, öykünün sonunda evi ateşe vererek ölümlerine sebep olur:

“Daha öncesinden zeytinyağı doldurduğum bir tabağı kandil, Zembul’un elbisesinden kestiğim bir parçayı da fitil gibi kullanarak kibriti çaktım. Tam 15 kibrit çaktım.” (Yanık Saraylar: 88)

Nezihe Meriç’in “*Menekşeli Bilinç*” (1965) adlı öyküsünde bir abla ve kardeş arasındaki kuşak çatışması anlatılır. Öyküdeki genç kız, evi terk ederek sevdiği erkeğe gitmek ister. Kız kardeşi ise bu gidişi önlemeye çalışır. Öyküde yer yer iki kardeşin çocukluklarına da değinilir.

Öyküdeki iki kardeş de mutsuz bir çocukluk geçirmiştir. Babaları sürekli içki içmiş ve sevgisini eşinden ve çocuklarından esirgemiştir. Yıllar geçse bile çocuklar, anne ve babalarının içki yüzünden yaşadığı kavgaları unutamaz.

Cahit Uçuk, “*Bir Taze Kurban*” da baba, ihtirasları uğruna evini ihmal eden bir babayı anlatır. Kızı, annesinin anlatımıyla olanlardan haberdar olur ve babasından soğur. Ailesine karşı ilgisiz bir baba vardır:

“Karşı Duvardaki Güneş”te yazar, eşini ve çocuğunu terk edip giden bir babayı anlatır. Küçük kızı da annesinin yanında daha mutlu olduğunu söyler. Annesine ev işlerinde yardım eder, babasının lafını bile anmaz.

Yazarın “*Ömür ve Kömür*” öyküsünde annesiz ve babasız Mustafa’yı bir akrabası yanına alır. Akrabası kendisini sömürdükten sonra serbest bırakır. Evlenen Mustafa, çocuğunu da bir yangında kaybeder.

Baba, çocuğunun ölümüne pek fazla üzülmez. Ölümü, Allah’ın bir takdiri olarak görür ve çocuğun ölümüyle bir ayak bağından kurtulduklarını düşünür.

Çocuğunun ölümünden pek sarsılmayan baba, Cahit Uçuk'un "*Bir Annenin Masalı*"nda da görülür. Öyküdeki baba, soğukkanlıdır ve başka çocuklarının olabileceğini düşünerek üzülmez.

Nursen Karas'ın "*Sevgisizler*" (1967) ve Cahit Uçuk'un "*Çamaşırıcı Kadın ve Atlar*" öyküsünde çocuklarına karşı ilgisiz babalara rastlarız. "*Sevgisizler*" deki baba, çocuğunun üzerinde bir baskı kurar ve fırsat buldukça ona bağırır. "*Çamaşırıcı Kadın ve Atlar*"da ise babanın tek düşündüğü içkisidir. Çocukları onun için önemli değildir. Bu durum çocukların babadan uzaklaşmasına neden olur:

"Çocukları görme hanım, babaları ölü gibi yatıyor da ona, acıyıp aldırıyorlar, at geberecek diye avaz avaz ağlayarak, dövünüyorlardı. Eh hakları var çocukların. Babaları ele geçen parayı çok zamanlar rakıya, kumara veriyor."(Cennet Bahçe: 60)

Babanın içki içmesi ve evini ihmal etmesi Cahit Uçuk'un "*Sarı Kız*" öyküsünde de görülür. Küçük kızı, babasının hırsızlık yaptığını da öğrenir. Çevresindekilerden duyduğu yorumlarla babasının kötü bir iş yaptığını anlar. Onun için üzülür ve iş bulması için dua eder.

"*Çark Gene Durdu*" da yazar, dikkatsizliğinin ve ilgisizliğinin sonucunda çocuğunun ölümüne sebep olan bir babayı anlatır:

"Makineler çeviren büyük su çarkı durmuştur. Arasına giren şeyi çıkartmak üzere her zamanki gibi eğildi ve gördü. Çarkı durduran, dört yaşındaki evladının sevgili başıydı." (Cennet Bahçe: 158)

Baba, terk edip gittiği çocuğunun özlem içinde büyümesine neden olur. Leyla Erbil'in "*Vapur*" adlı öyküsünde çocuk, babasının nerede olduğunu bilmez ve ona özlem duyar.

Babanın çocuğuna şiddet uygulaması, Sevgi Soysal'ın "*Tante Rosa*" (1968) öyküsünde görülür. Tante Rosa'nın at cambazı olma isteğine babası dayakla yanıt verir.

Afet Muhteremoğlu'nun "*Toprak*" (1968) öyküsünde de babanın bencilliğini görürüz. Dört çocuklu Malatyalı Naci, tabancasını çekerek yine dört çocuklu Hüseyin'i öldürürken babasız kalacak çocukları düşünmez.

Babanın eksikliğini hisseden çocuklar, Sabahat Emir'in "*Zeynep Gelinden Memed Ağaya Çağrı*" öyküsünde görülür. İhtirasları uğruna evini ve çocuklarını terk eden bir babayı çocukları ararlar:

“Hasibe’n öyle afacan oldu ki..Kesik kesik bir “buba” deyişleri var ki herkesin içini parçalıyor.” (Öküz Kafalı Şaban Bey Destanı: 53)

Baba, kimi zaman eşinin üzerine kuma getirebilir. *“Ortak”*ta çocuk; annesi, babası ve babasının kumasıyla aynı odada yatar.

Cahit Uçuk’un *“Cam Kırıklıkları”* öyküsünde baba, bencilce davranır. Eşini sevmediği için onu terk eder. Bunu yaparken de kızını öz annesinden ayırır ve ona üvey anne getirir.

Yazarın *“Altın Işık”* öyküsünde babanın çocuğuna ölüme vardırın şiddetine şahit oluruz. Öyküde verilen baba, eşini çocuklarının gözü önünde sürekli döver. Evdeki şiddet, kardeşlere de yansır.

Baba, suçuna ortak olmadığı için kızını öldürmekten bile kaçınmaz:

“Hatice bağırarak istedi. Fakat babasının kocaman eli onun ağzını kapadı. Ertesi gün, ev halkı uyanınca evi soyulmuş buldular. Küçük Hatice, boğazında kocaman bir elin bıraktığı mor lekelerle boğularak, öldürülmüştü.”
(Kurtların Saygısı: 168)

İncelediğimiz öykülerdeki olumlu baba modellerine baktığımızda sevgi dolu ve fedakâr babaları görürüz. Kimi zaman baba, ekonomik yetersizlikten dolayı çocukları için bir şey yapamaz. Böylece karşımıza aciz ve güçsüz biri olarak çıkar. Dedenin otoritesinin geçtiği geniş ailelerde de babanın otoritesinin azlığı dikkat çeker. Öykülerde öne çıkan bir diğer konu da babanın çocuğuna üvey anne getirmek isteğidir.

Öykülerin geneline bakarak söyleyebiliriz ki kadın yazarlar, öykülerinde babaya olumsuz bakarlar. Bazı öykülerde baba, içkici ve kumarcı biri olarak verilirken bazılarında da baba, ihtirasları uğruna evini terk edip gider. Birkaç öyküde de babanın cinsiyet ayrımı yaptığı görülür. Soyunun devamı ve iş gücü için erkek çocuk isteyen babalar, kız çocuğuna ilgisiz davranır. Baba, bazı durumlarda çocuğuna şiddet kullanarak otoritesini üzerinde hissettirir. Çocuğunu döven, azarlayan babalar olduğu gibi çocuğunu öldüren babalar da vardır.

2.3. Ailenin Diğer Bireylerinin Çocukla Olan İlişkisi

Anne ve babanın yanı sıra ailedeki diğer bireylerin davranışları da çocuğun gelişiminde etki eder. Onların çocuğa karşı tutumları ve eğitim anlayışı çocukta olumlu ya da olumsuz yönde yansımalar yapabilir.

Bu konuda psikanalist Adler, şu açıklamayı yapar:

“Nine de dedeler aslında kendilerini esirgememiz gereken bir davranışla henüz ölmediklerini, henüz dünya için bir değer taşıdıklarını kanıtlamak zorundaymış gibi bir duyguya kapılırlar. Böyle bir duygunun etkisinde kalarak anne ve babaların eğitim işine bir an karışmadan duramaz, anlatılmaz ölçüde torunlarını şımartırlar. Nasıl çocuk yetiştirileceğini henüz unutmadıklarını kanıtlamaya çalışır, çocukların eğitimine feci şekilde zarar verirler.” (Adler, 1996, 162-63)

Nine ve dedenin yanı sıra kardeş, hala, dayı gibi ailenin diğer fertleri de çocuk üzerindeki etkisini gösterir. Çocuk üzerlerindeki etkilerini anlamak açısından öykülerdeki çocuk ve birey ilişkisini sınıflama yaparak inceleyelim. Öncelikle dede ve çocuk arasındaki ilişkiye bakalım.

Nevin İşlek’in “*Takvimdeki Dursun*” adlı öyküsünde dede ve torun gittikleri yerde Dursun adlı bir çocuğun sakarlığına şahit olurlar. Küçük çocuk Dursun’u gözlemler ve düşüncelerini aktarır.

Öyküde bahsedilen dede ve torun arasında sevgiye dayanan bir bağ olduğunu görürüz. Dede, torunun isteklerini kıramaz:

“*Dede, bir beşlik versene*” dedim. “*Dondurmacı durdu kapı önünde.*” *Yelek cebinden çıkan beşliği kapıp dar attım kendimi kapı önüne.*” (İkinci Güneşi: 9)

Yazar, “*Ölü*” ve “*Cengiz Görürse Yaşayamam*” öykülerinde otoriter bir dededen bahseder. “*Ölü*”de verilen dede, torunun arkadaşını beğenmediği için torunu üzerinde baskı duyar. “*Cengiz Görürse Yaşayamam*” da ise dede, torununu cezalandırarak otoritesini hissettirir:

“*Dedem, onu karlı bir okul dönüşü, üç kafadarıyla mezarlık yokuşta suçüstü yakalayıp, tırabzana bağladığından beri söylüyordu bunu: “Cengiz görürse yaşayamam!”*” (İkinci Güneşi: 36)

“*Hitlerin Kedisi*”nde de yazar, dedenin otorite kurduğu bir aileden bahseder. Öyküdeki çocuk, dede ve Hitler arasında benzerlik kurar. Ona göre; dedesi de Hitler gibi despot biridir.

Sevgi Soysal, “*Hoş Geldin Ölüm*”de nine ve dedenin büyüttüğü bir çocuktan söz eder. Her ikisi de torunlarına bakmaktan mutludur. Çocuk ve onlar arasında sevgiye dayanan bir bağ vardır. Çocuk, kendisini yetiştiren dede ve ninesinin zaman zaman ettiği kavgalarından etkilenir ve üzülür.

Afet Muhteremoğlu’nun “*Bedriye*”(1963) adlı öyküsünde de dede ve torunları arasında sevgiye dayanan bir bağ vardır. Öyküde bahsedilen torunlar yaz tatillerini, dedelerinin yanında geçirirler. Bu durumdan hoşnut olsalar bile vakitlerinin çocuğunu dedelerine kitap okuyarak geçirmek istemezler. Bu sayede dede, torunlarından kimi zaman umduğunu bulamaz.

Dede ve torun arasındaki sevgiye dayanan sıkı bağ, Meral Çelen’in “*Özleyiş*” adlı öyküsünde verilir. Dede, torunuyla vakit geçirmekten mutludur. Torunu da bu sevginin farkında olduğundan dedesine hizmet etmek için can atar:

“Ramiz Bey, hem kahvesini içiyor hem düşünüyordu; torununu göreceği gelmişti. Onun yumuşak yanaklarını, sıcak nefeslerini yanında hissediyor; “Sana terliklerini getireyim mi büyükbabacığım?” diyen çocuk sesini duyar gibi oluyordu.” (Kaderin Oyuncakları: 76)

Dedenin dışında nine de yazarların öykülerindeki önemli bir figürdür. Çocuk ve nine arasındaki ilişkiyi görmek açısından öykülere bakalım.

Nezihe Meriç’in “*Susuz 8*” de “Nil” adlı bir kadının mutsuz geçen çocukluğundan bahsedilir. Öksüz kalan Nil’e sahip çıkan tek insan ninesi olur. Ninesi de ölünce Nil, kendini tamamen yalnız hisseder:

“Kışt dediler dayı evinden, kışt dediler amca evinden, kışt dedi üvey anne, kışt dedi yenge hanım, kışt kışt kışt dediler. Onun payına hep anısı olmayan yabancı eşyalar, kokusunu bilmediği yataklar, sık sık değişen evlerin başkalarının olan odaların, duvarların, sokak kapılarının karanlığı, bomboşluğu, eğretiliği düştü. Bir tek anneanne vardı yeryüzünde onun olan. İpeğim de filoşum da bir anneannecik! Öpülecek, dizine yatılacak, boynuna sarılacak tek sıcak varlık. Nil ölüsünü gördü onun. Nil’in koynunda öldü.” (Topal Koşma: 100)

Ninesinin ölümü, çocuğu duygusal açıdan olumsuz etkiler. Yatılı kaldığı geceleri ağlar. Onun bu acısına da amcasının kızı şahit olur.

Afet Muhteremoğlu’nun “*Nine*” öyküsünde de karşımıza torununa sevgiyle yaklaşan bir nine çıkar. Öyküde bahsedilen kadın, büyük kızının

çocuğuna şefkatle bakar ve büyük kızını daha çocuk doğurması için yüreklendirir.

Cahit Uçuk'un *"Kafaların İçi"* adlı öyküsünde torununu her şeyden üstün tutan nineyi görürüz. Büyükannenin mücevher dolu çantasını herkes kayıp zannederken evin küçüğü Nazlı, onlarla bir oyuncak gibi oynar. Nine, öykünün sonunda mücevherlerin içinden kendince en değerli olan zümrüt yüzüğü torunu Nazlı'ya bırakır. Böylece torununu her şeyden üstün tuttuğunu göstermiş olur.

Çocuk, anne ve babasından gördüğü muameleyle aile büyüklerine tavır alabilir. Mesude Gürel'in *"Temelsiz Yuva"* öyküsünde nine; gelininden, torunlarından ve oğlundan eziyet görür:

"En küçük torunu bile babasından ve annesinden yüz bularak adeta kafa tutar, sanki ninesi onun hizmetini görmeye mecburmuş gibi yüzünü asar, ufacık kafasında yerleşen büyüklerinden dinlediği, hürmetsizlik ifade eden kelimeleri tekrarlar dururdu." (Kaderin Oyuncakları: 87)

Nine öldüğünde gelini, eli işe yatkın olmadığından ne yapacağını bilemez. Yıllar sonra o da gelininden aynı eziyetleri görür, sonrasında da delirir. Tımarhanedeyken kendisini ziyarete kimse gelmez, acı içinde ölür.

Cahit Uçuk, *"Aktüy'ün Gözleri"*nde ve *"Solmayan Bahar"*da ve nine ve torun arasındaki sevgiye değinir. *"Aktüy'ün Gözleri"*nde nine sevgisini torunuyla konuşarak ve onu dinleyerek gösterir. *"Solmayan Baha"*da ise ninesinin sevgisinin farkında olan çocuk, her sabah onu öperek uyandırır.

Yazar, *"Kötü Kadın"* öyküsünde de nine ve torun arasındaki sevgi dolu bağa değinir. Bu öyküde de çocuğu büyüten ninesidir:

"Ak saçlı, güler yüzlü, beli bükük ninemin dizi dibinde kendimi hatırlıyorum. Annemin beni doğururken öldüğünü, babamın kurtuluş savaşında şehit olduğunu ondan, mukaddes bir masal gibi dinlerdim." (Değişen Sensin: 49)

Çocuğun yaşamında öne çıkan diğer bir fert de dayısıdır. Öykülerdeki dayı ve çocuk ilişkilerine bakalım.

Nezihe Meriç'in *"Susuz 7"* öyküsünde kadın, çocukluğunda kendisine oyuncak getiren Rahşan dayıyı unutmaz. Bunu da şöyle dile getirir:

"Rahşan Koçakoğlu'nun annemin dediği gibi "Rahşan bey dayımızın çocukluğumuzun anıları içinde güzel bir yeri vardır. Bütün kardeşler, bu

İstanbullu zengin dayıyı bize oyuncaklar getiren zengin dayıyı sevgiyle anarız çocukluktan söz açılınca.” (Topal Koşma: 71)

Nevin İşlek’in “*Çingene Sürüsü*”nde ise çocuk ve dayı arasındaki ilişkinin iyi olmadığı görülür. Çocuk, dayısıyla sohbet etmek ve onunla oynamak istediği hâlde dayısı suskun kalarak bu isteği geri çevirir.

Afet Muhteremoğlu’nun “*Nine*” öyküsünde de önceleri iyi olan dayı-çocuk ilişkisinin sonrasında kötüye gittiği görülür. Bunda da ailedeki mal kavgası ve dayının davranışları etkili olur. Oysa öyküde bahsedilen en küçük kız, küçükken kendisine bir arkadaş gibi davranan dayısını çok sevmiştir.

Dayının dışında amcanın da çocuk üzerindeki etkisini öykülerde görmek mümkündür.

Mesude Gürel’in “*Yabancı Kadın*”da amca ve çocuk arasında sevgiye dayanan bir bağ olduğu görülür. Öyküde bahsedilen Sarı Yusuf, askerdeyken tanıştığı Zeynep’le evlenir ve onu köyüne getirir. Ailesi yabancı olarak gördüğü bu gelini hoş karşılamaz. Yeni gelini benimseyen tek kişi Sarı Yusuf’un dokuz-on yaşlarındaki yeğeni Yakup’tur. Yakup’un sayesinde gelin, kendini aileye sevdirebilir. Yakup’un babası ölünce de onu evlatlık alırlar.

Öyküdeki amca, öksüz kalan yeğenini evlatlık alarak ona sahip çıktığını gösterir.

Cahit Uçuk, “*Portakal*”da yeğenine kötü örnek olan bir amcadan söz eder. Çocuk, amcasının işlediği suçların farkındadır. Bunu da kendince şöyle dile getirir:

“Polislere “Benim arkadaşlarımı mapisten çıkarın!” diye bıçak çekmiş.. Tabi yalancılık onda. Sonra sizden de geçen sefer çok para almış. Allah razı mı... ” (Artık Geçti: 85)

Leyla Erbil’in “*Vapur*” adlı öyküsünde çocuk, gemici olan amcasının ölümünden etkilenir. O günden sonra da vapura binmek istemez.

Afet Muhteremoğlu’nun “*Toprak*” (1968) öyküsünde ise amca acımasız biri olarak verilir. Amca, öksüz kalan ve zor durumda olan yeğenlerine yardım etmez.

Yazarlar, öykülerinde ailenin diğer ferdi olan halayı da kullanırlar. Hala-çocuk ilişkisi yönünden öykülere bakalım.

Saadet Timur, “*Birinin Anlaması Gerek*” adlı öyküsünde yetim olan yeğenlerine bakan ve onları kendine ayak bağı olarak gören bir kadını

anlatılır. Kadın, yeğenleri yüzünden hayattan yeterince zevk alamadığını düşünür.

Gülten Dayıoğlu, *“Elif Kızın Öyküsü”*nde halayı hem olumlu hem de olumsuz yönüyle okuyucuya anlatır. Öykünün kahramanı Elif, halasını çok sevmesine rağmen onun annesiyle bir olup kendisini dinlemeden yargılamasına üzülür.

Cahit Uçuk da halaya olumsuz bakan yazarlardan biridir. Yazarın *“Elma Kabukları”* öyküsünde anlatılan çocuğa, annesi hastalanınca halası bakar. Hala, yeğenine kendi çocuklarına davrandığı gibi davranmaz. Bunu da yeğenin şu sözlerinden anlıyoruz:

“Halam, mektebe giderken çocuklarına elma veriyor. Bana vermiyor,,”
(Değişen Sensin: 77)

Durumun farkında olan halanın çocukları da kuzenlerini dışlar ve annesinin hastalığıyla alay ederler.

İncelediğimiz öykülerde gündeme gelen diğer bir aile ferdi de teyzedir. Yazarların teyzeye bakış açılarını tespit etmek açısından öyküleri ele alalım.

Sevim Burak'ın *“Yanık Saraylar”* (1965)ında verilen kadın, öksüzdür ve kendisini Fulya teyze yetiştirir. Kadın daha bebekken Fulya teyze tarafından evlatlık alınıp büyütülür.

Afet Muhteremoğlu, *“Toprak”* (1968) ta teyze ve eniştesi tarafından yetiştirilen Süheyla'dan bahseder. Her ikisi de onu, iyi şartlarda yetiştirirler hatta kendi çocuklarına göstermedikleri sevgiyi ona gösterirler. Süheyla'yı okutmak isteseler de çocuk istemediğinden bunu başaramazlar.

Teyzenin himayesinde yetişen bir çocuk da Cahit Uçuk'un *“Serinleten Yaşlar”*ında görülür. Öyküde bahsedilen Ayşegül, kendisini büyüten teyzesine karşı sevgi doludur.

Öyküde çocukla geçen diyalogu yönünden dikkatimizi çeken diğer bir aile ferdi de yengedir. Çok sık ele alınmayan yenge, Mesude Gürel'in *“Yabancı Kadın”* adlı öyküsünde karşımıza çıkar. Ailede yabancı olarak görülen ve dışlanan yenge, sevgisiyle önce çocuğun kalbini kazanır. Böylece çocuk, bir öğretmen edasıyla yengesine ders öğretir:

“O gün sabah işini bitirdikten sonra Yakup'u buldu. Derdini çocuğa açtı. Yakup, onu bir anne bilmiş, daha ilk günde ısınmış ve sevmişti. Hemen boynuna atıldı: “Senin istediğin bu olsun Yengeciğim, söz veriyorum; her

akşam okuldan dönünce ben sana Türkçe'yi öğretim.”dedi.”
(Kaderin Oyuncakları: 38)

Bazen de bir yakın akraba çocuğun üzerinde etkili olur. Cahit Uçuk'un "*Ömür ve Kömür*" öyküsünde Mustafa'yı evlatlık alan akrabası ona kötü davranır ve onu sömürür. Yıllar yılı ileride mallarını ona bağışlayacağını söyleyerek onu çalıştırır. Bu dönem, çocuğun belleğinde olumsuz yer eder. O dönemleri hatırlarken bile üzülür.

İncelediğimiz öykülerde yazarların sık sık ele aldığı aile içindeki kardeşler arasındaki bağıdır. Çocuğun abla ve ağabeyine takındığı durumu ve kendisini hangisine yakın hissettiğini görme açısından öncelikle öykülerdeki ağabey ve kardeş arasındaki ilişkiye bakalım.

Efzayiş Suat'ın "*Tunç Asker*" adlı öyküsünde ağabey tarafından yetiştirilen bir kadın anlatılır. Kadın, çocukluğunun kahramanı olarak gördüğü ağabeyine hayrandır. Buradan yola çıkılarak öyküde verilen kadınlar, "*Tunç Asker*" unvanını taktıkları cephede bekleyen Türk askerimiz hakkında olumlu yorumlarda bulunurlar.

Ferzan Gürel ise "*Kara Günün Sonu*"nda ağabeyi olumsuz verir. Ağabey, oyundan ayrılmak istemeyen kardeşine dediğini yaptırmak için şiddet uygular:

"Koşan küçükler arasında altı-yedi yaşlarında topaç gibi bir oğlan da vardı; karşıdan gelen büyükçe bir çocuk, onu kolundan yakaladı, sürüklemeye başladı. Oyundan ayırıp götürmek istiyordu: Küçük direndikçe tokatı basıyordu." (Evcilik Oyunu: 83)

Evlatlık alınan çocuklar, ev sahiplerinin çocukları tarafından benimsenebilirler. Böylece çocuk evin bir ferdi olarak görülür. Afet Muhteremoğlu'nun "*Bedriye*" (1963), adlı öyküsünde de Bedriye, kendisini evlatlık alan beyin oğlunu "ağabey" olarak görür. Bunun sebebi de ağabey dediği kişi tarafından ona gösterilen sevgidir.

Nevin İşlek, "*Hitlerin Kedisi*"nde ağabeyine kızan bir çocuktan bahseder. Çocuk, dedesinin otoritesinden korkan ve bu sebeple dışarıdaki kediyi eve alamayan ağabeyini "korkaklıkla" suçlar. Kardeşinin isteğini dedesinin korkusuna yerine getiremeyen ağabey, kendisini küçük düşmüş hisseder.

Öykülerde ağabeyin, kardeşini düşündüğü ve onun için fedakârlıktan kaçınmadığı durumlar da ortaya çıkar. Cahit Uçuk'un *"Portakal"* ve *"Gelinlik Elbise"* de ağabeyin fedakârlığı söz konusudur. *"Portakal"* da ağabey, kazandığı parayla kardeşine portakal alırken onun çabucak büyümesini diler. *"Gelinlik Elbise"* de ise ağabey, babasının yokluğunu kardeşine hissettirmemeye çalışır. Evin idaresini üzerine alarak, kardeşinin ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlar.

Yazarın *"Hafta Sonu"* öyküsünde de ağabeyin fedakârlığını görmekteyiz. Öyküde bahsedilen on iki yaşlarındaki erkek çocuk, evin geçimini sağlamak için çalışır. Böylece hem babanın yokluğunu doldurmayı amaçlar hem de anne ve kız kardeşinin bakımını sağlar.

Cahit Uçuk, *"Bir Zabıta Haberi"*nde ise ağabeyi tarafından öldürülen on beş yaşındaki bir kızdan söz eder. Ağabeyi, sözünü dinlemediği için kardeşini öldürür:

"Ahmet Çavuş oğullarından, İsmail oğlu Mehmed'in anası ayrı olan, on beş yaşlarındaki Gülsüm isimli kız kardeşi, evlatlık olarak birisinin yanında bulunduğu İstanbul'dan Nebilir köyüne gelmiştir. Gülsüm'ün kısa kollu elbiselerle köyde dolaşması Mehmed'in hoşuna gitmemiş, böyle elbise giymemesini söylemişse de dinletememiştir. Buna kızan Mehmet, kızı öldürmüştür." (Kurtların Saygısı: 116)

Öykülerde ağırlıklı işlenen diğer bir ilişki abla-kardeş arasındadır. Abla ve çocuk arasındaki bağı görebilmemiz açısından incelediğimiz öykülerde şu anlatımlarla karşılaşırız.

Saadet Timur'un *"Yolların Getirdiği"* öyküsünde Hatice, bir sabah kardeşi Fatma'yı da yanına alarak çalışmak üzere fabrikaya gider. Yanlarına gelen nişanlısı, onlara eşlik etmek ister. Parası olmadığı için de Hatice'ye mahçup olduğunu düşünür. Konuşmalarına kulak misafiri olan küçük Fatma, tepkisini *"Olsun enişte, ablamın çeyizine yardım edeceğim ben de."* (Şeytansız: 25) diyerek ortaya koyar. Nişanlı ise Hatice'ye dönüşte kendisini almaya geleceğinin sözünü vererek yola koyulur. Bir yandan da Osman abisinden nasıl borç para isteyeceğini düşünür.

Çocuğun ablasına yardım etmek istemesinden aralarındaki bağı sevgiye dayalı olduğunu anlarız.

Kardeşini seven abla, yazarın “Yitikler” ve Meral Çelen’in “Ötekiler” adlı öykülerinde karşımıza çıkar. “Yitikler” de on beş yaşındaki abla, küçük kardeşine kahvaltı hazırlayıp, onunla ilgilenir. “Ötekiler” de ise üniversitede okuyan genç kız, ailesinin içinde en çok küçük kardeşini özlediğini belirterek sevgisini ortaya koyar.

Abla ve kardeş arasındaki sevgi bazen de yerini otoriteye bırakabilir. Nevin İşlek’in “Cengiz Görürse Yaşayamam” adlı öyküsünde abla, kardeşine şiddet uygular:

“Yaptıklarını untabilsem-hele o son, dedemin İstanbul’a gittiği gün, yüzüme zorla kömür sürüp, zenci bir tutsakmışım gibi iskemleye bağladığı günkü onu...Tepemde dikilmiş, ekmek bıçağını sallarkenki gözlerinin çakırını onun...-iyiliğini istediğime inandıracaktım kendimi biraz (...) Unutamıyordum aksine, tırabzana baktıkça hatırlıyordum daha çok-burnumda hala duruyordu üç sıyrığın kabukları. Annem bile engel olamamış, başa çıkamamıştı onunla. Anneme bile sallamıştı ekmek bıçağını. Nasıl korkmuştum, nasıl!” (İkinci Güneşi: 38)

Ablanın bu tutumu, çocuğun kendisinden uzaklaşmasına neden olur.

Yazar, “Hitlerin Kedisi”nde ise abla ve kardeş arasındaki bağı sevgiye dayandırır. Öyle ki kardeşi, ablasını çalışkanlığından dolayı takdir eder.

Ferzan Gürel, “Cennet’in Düşü”nde kardeşine olumsuz örnek olan bir ablaya değinir. Abla, küçük yaşta evden kaçarak hem annesini hem de kardeşini üzer. Emine, ablasının kocaya kaçarak annesini üzmesine kızar ve onu suçlar:

“Pamuk toplamaktan döndüklerinden beri kadıncağız hepten gülmez olmuştu. Ablası olacak kaltaktan ötürüydü on günden beri çilelerinin artışı. Cennet denen o alçağın yüzündendi hep...Ne vardı durup dururken kocaya kaçacak?...Emine böyle kötü işler yapmayacaktı? Büyüse de yapmayacaktı.” (Evcilik Oyunu: 13)

Afet Muhteremoğlu’nun “Bedriye” (1963) öyküsünde evlatlık alınan Bedriye’ye evin sahibinin kızı, bir abla gibi davranır. Yeri geldiğinde onu ailesine karşı savunur.

Abla ve kardeş arasında kıskançlığa dayanan anlaşmazlıkları yaşandığı da görülür. Nezihe Meriç, “Menekşeli Bilinç” (1965) adlı öyküsünde abla ve kardeşin çocukluklarında yaşadıkları çatışmalardan bahseder.

Cahit Uçuk, “Çark Gene Durdu” ve “Bir Kutu Sardalya” öykülerinde abla-kardeş arasındaki sevgiye dayanan bağa değinir. “Çark Gene Durdu” da abla, kardeşini kaybetmenin acısıyla feryat eder. “Bir Kutu Sardalya” da ise çocuk, ablasından babasının getireceği sardalyayı süslemesini tatlı dille ister.

Kardeşler arasında da kıskançlığa dayanan anlaşmazlıklar çıkabilir. Bunda da anne ya da babayı paylaşamama etkili olur. Meral Çelen’in “Fedim, Fadik, Fadime ve Fatma” adlı öyküsünde verilen çocuklar, birbirleriyle kavga ederler:

“İkisini yedi, altı da önünde var sekiz! -Çekirdekleri kendi önüne koysana, pis! –Anne, şuna baksana, zeytinlerimi sayıyor! Aç gözlü n’olcak! Anne “susun” dedi, dinletmedi. Hep birbirlerine girdiler.” (Güllü Güzel: 57)

İncelediğimiz öykülerde dikkati çeken; nine-torun ve dede-torun arasındaki ilişkiye yazarlar tarafından ağırlık verildiğidir. Bu durum, o dönemlerdeki geniş ailenin varlığını ortaya koyar. Yazarlar dedeyi hem sevgi dolu, hem de otoriter biri olarak verirken, nine- çocuk arasındaki bağı daima sevgiye dayandırır. Bu da yazarların, nineye karşı duygusal bir tutum izlediklerini gösterir.

Dayı, amca, teyze, hala, yenge gibi aile fertleri de çocuk üzerinde etkilidir. Öykülerde teyze ve yenge dışındaki akrabalar, çoğunlukla çocuk üzerindeki olumsuz yönleriyle karşımıza çıkar.

Bazen de uzak bir akraba çocuk üzerinde etkili olabilir. Bir öyküde, çocuğu yetiştiren; fakat aynı zaman da onu sömüren bir akrabadan bahsedilir.

Akrabaların dışında kardeşler arasındaki ilişki de öykülerde gündeme gelir. Abla-çocuk ya da ağabey-çocuk arasındaki ilişki karşımıza çıkar. Ağabey, fedakâr olduğu gibi otoriter yönüyle de öykülerde bahsedilir. Bir öyküde ağabeyin kardeşine uyguladığı şiddet, öldürme boyutuna ulaşır. Öykülerde abla ve çocuk arasındaki ilişki genelde sevgiye dayandırılır. Abla, fedakârlığı ve kardeşine olan düşkünlüğüyle öne çıkar.

Evlalık alınan çocuklar da aile üyeleri tarafından benimsenebilir. Bu çocuklara bir ağabey ya da abla gibi yaklaşıldığı da görülür.

Kardeşler arasında anlaşmazlıklar da yaşanabilir. Bunun sebebi de kıskançlık ve paylaşamamadır.

2.1.4. Özel Eğiticiler ve Çocuk Arasındaki İlişki

Anne ve babanın ekonomik durumunun iyi olması, çocukların eğitiminde dadı, mürebbiye ve bakıcıların etkili olmasını sağlamıştır. Maddi yönden varlıklı aileler, çocuklarının eğitimiyle bizzat meşgul olmak yerine bu işi maaşla tuttıkları özel eğiticilere bırakmışlardır.

Çocuğun eğitiminde söz sahibi olabilen özel eğiticilerin etkilerini daha iyi anlamak için incelediğimiz öykülere bakalım.

Nezihe Meriç'in "*Dışarıklı*" öyküsünde köyden gelen bir çiftin şehir hayatına uyumu anlatır. Çevredekiler tarafından kendisine "dışarıklı" gözüyle bakılır. Öyküde bahsedilen kadın, kapıcılık yaptıkları apartmandaki hakim beyin çocuğuna da bakar. Böylece durumu iyi olan aile, çocuğuna bakıcı bulmakta sıkıntı çekmez. Öyküde bakıcı kadın ve çocuk arasındaki ilişkiye değinilmez.

Saadet Timur'un "*Birinci İstek*" adlı öyküsünde Fatma bacı, hanımının çocuğuna karşı ilgisizliğine kızar. Bir annenin çocuğuna verebileceği en büyük armağanın süs, püs değil sevgi olduğunu düşünür. Zeynep'i yalnız bırakmaz:

"Fatma bacı hanımını sevmesine, sever ya,- Ne var ki anam babam, bu küçük hanım hepten öğsüze benzer gözüm. Çocuk kısmısına cicili bicili süslerden geri ana kucağı gerekir bacım. Hanımcığı bunu nasıl da bilmez" (Bu Kadar Değilim: 83)

Bu öyküde annenin yerini tutabilen şefkat dolu ve koruyucu bir dadı ortaya çıkar.

Sevgi dolu bakıcı, Afet Muhteremoğlu'nun "*Ev Hizmet İşçileri*"nde de görülür. Öyküde anlatılan bakıcı, hanımın kızını kendi çocuğu gibi sevip, kollar. O, dışarıda oynarken bile onu dikkatle gözler.

Cahit Uçuk'un "*Gölgeler ve Kuru Çeşmeler*" de bir kadının mutlu geçen çocukluğu anlatılır. Çocukluğunun güzel anılarında yer tutan insanlardan biri de kendisine ve kardeşine bakan dadısıdır. Kadın, kendisine şefkatle yaklaşan bu dadıyı unutmaz.

Bazen de yabancı bir eğitici çocuğun eğitiminde rol oynar. Sevim Burak'ın "*Yanık Saraylar*" (1965) öyküsünde mutlu bir çocukluk geçirmiş olan kadın, Ermeni asıllı özel bir eğiticisini unutamaz.

Cahit Uçuk, “Aktüy’ün Gözleri” ve “Bir Kış Hatırası” öykülerinde durumu iyi ailelerden bahseder. Bu ailelerde de çocuklara yardımcı olması isteğiyle dadı tutulur.

Yazarın “Ev Kadını” öyküsünde tutumlu bir ev kadının yaşayışı ve evde koyduğu kurallar anlatılır. Kadın, böyle yaparak evini düzene koyar ve eşinin işlerinin düzelmesini sağlar.

Bu evde çocuklara evde eğitim veren mürebbiyeler ve onlara bakan dadılar da vardır:

“Evde doğan bebeklere sırayla bakan Çerkes dadı ve gene serpilip yetişen çocuklara birkaç lisanı birden öğreten emekli mürebbiyeleri vardı.”

(Kurtların Saygısı: 13)

Böylece çocuğun dil eğitiminde etkili olan mürebbiye ve yabancı dadılar karşımıza çıkar.

Yazar, “Ana” adlı öyküsünde de şefkat dolu bir dadıya değinir. Dadı, bebekleriyle oynamayı seven ve onlara bir anne duygusuyla yaklaşan küçük kıza sevgiyle bakar.

Öykülerin geneline bakarak söyleyebiliriz ki dadı ya da mürebbiye tutma, çok az ailede gündeme gelir. Bunu da yazarların daha çok ekonomik yönden zayıf aileleri öykülerinde işlemesine bağlayabiliriz. Aileler, öncelikli olarak çocuğun bakımını biriyle paylaşmak için dadı tutarlar. Çocuğu eğitmek, çok az öyküde gündeme gelir.

Türk bakıcıların yanı sıra Ermeni ve Çerkes bakıcılara da öykülerde rastlanır.

Öykülerde bahsedilen özel eğitimcilerin çocuklara yaklaşımı ise sevgi ve şefkate dayanır.

2.2.Özel Durumu Olan Çocuklar

Anne ve baba için çok değerli olan çocuk, her yönden iyi anlamda yetiştirilmeyi, güvenli bir ortamda sevgiyle büyümeyi hak eder. Ne yazık ki her çocuk aynı olanaklara sahip olarak doğmaz. Annesi ve babası olmayan bu yüzden de akrabaları tarafından yetiştirilen çocuklar olabileceği gibi, evlatlık verilen ya da evlilik dışı doğan çocuklar da olabilir. Kimi aileler, evlatlık aldığı çocuklardan yaptıkları iyiliğin karşılığını beklerler. Ev işlerini onlara yaptırıp bu çocukları hizmetçi gibi kullanırlar.

Maddi anlamda da çocuklar arasında farklılık olabilir. Zengin çocuk ve fakir çocuğun yetiştirilme tarzları farklıdır. Ailenin içinde bulunduğu ekonomik durum, çocuğun sağlıklı beslenmesini ve gelişimini de olumlu ya da olumsuz etkiler. Şartların kötülüğü, çocuğun geleceğini ve içinde bulunan anı da zora sokar. Her aile çocuğunun ihtiyaçlarını karşılamayı ve onu en iyi şekilde geleceğe hazırlamayı ister.

Adler de çocuğun eğitiminde çevresel faktörlerin etkili olduğunu savunur. Örnek olarak da ailenin ekonomik koşullarını verir. Yıllarca yaşam kavgası sürdüren anne ve babanın bundan etkileneceğini, tasa ve öfkeye kapılarak, ister istemez bu duygularla çocuklarına yaklaşabileceklerini söyler. (Adler, 1996, 154).

Öykülerde çalışmak zorunda kalan, hastalanıp ölen ya da özürlü kalan çocuklar da vardır. Bütün bu nedenler ise çocukların özel durumlarını oluşturur. Kadın öykücülerimiz de gerek olaylara duygusal yaklaştıklarından gerekse bu durumun çocuk üzerindeki yansımaları iyi bildiklerinden ötürü çocukların bu özel durumlarına eserlerinde çok yer vermişlerdir.

Öncelikle incelediğimiz öykülerde, fakir ve bakımsız kalan çocuklardan söz etmek gerekir.

Nezihe Meriç'in "*Dünyada Teknik Arıza*" adlı öyküsünde verilen kız çocuğu yeteri kadar beslenemez. Annesi evi tek başına idare etmek zorundadır. Bu yüzden çocuğunun ihtiyaçlarını yeteri kadar karşılayamaz.

Yazar, "*Ümit Fakirin Ekmeği*"nde de fakir bir kız çocuğundan bahseder. Küçük kız annesinin tüm isteklerini karşılayamayacağını bilmesine rağmen bir çift beyaz lastik ayakkabı için gözyaşı döker:

"Kız da boncuktu. Boncukların mavisisi. Sessiz ,nazlı, çalışkan. Daha ilkokulun üçündeydi ama hep birinci geliyordu. Lakin şimdi iki gündür bir çift

beyaz lastik ayakkabı için gözyaşı döküyordu. O harap köşkün sağlam olan iki odasından birinde bunlar, birinde köşkü bekleyen bir yaşlı karı koca oturuyordu. İki aydır odanın kirasını verememişlerdi.” (Bozbulanık: 54)

Nezihe Meriç, “Susuz 7” de diğer arkadaşları gibi olmayan kendince topluma baş kaldıran Meli'nin yaşadıkları anlatılır. Meli bir edebiyat öğretmenidir. Avukat Ahmet'le bir ilişki yaşar. Yaşadığı bu ilişki herkesçe duyulur ve yanlış yorumlanır. Meli, öyküde Ahmet'le yaşadıklarını anlatırken Ahmet'in kendisine anlattığı konulara da yer verir. Bunlardan biri de fakir bir çocukluk geçiren birçok geceler aç yatan Rum asıllı Sofiya'dır.

Çocuklar arasındaki ekonomik farklılık Nezihe Meriç'in “Susuz 9” ve Saadet Timur'un “Beş Günün Hikâyesi”nde karşımıza çıkar. “Susuz 9” da bir okulda durumu iyi olan çocuklar ve fakir olan çocuklar bir arada görülür. Öğretmenlerinin yıl sonu gösterisi için istediği elbiseyi çocuklardan bazıları temin edebilirken bazısı da ekonomik yetersizlikten dolayı alamaz. Beş Günün Hikâyesi”nde ise anne, Yeni Camii dolaylarında gördüğü babasıyla gezen çocuğun yaşam tarzını kendi çocuğuyla kıyaslar. Gördüğü çocuk yeni elbiseler giyer ve babasının yanında oldukça mutludur. Oysaki kendi çocuğu fakirlikten bakımsız düşmüştür.

Meral Çelen, “Yapma Kişiler” de okul yıllarındaki başarısızlığın ve kavgaların nedenini yoksulluk olarak verir.

Nevin İşlek, “Ölü” de ekonomik durumu ve ailevi durumu farklı iki çocuktan söz eder. Kızlardan biri fakir bir hayat sürmesine rağmen arkadaşı ekonomik yönden rahat bir yaşam sürer. Fakir bir yaşam süren küçük kız, bakımsız düşer:

“Doymak zorundayım” dedi. Yarısını geçmişti dilim, üç ısırişta biteceğe benziyordu. “Bu iki cevizi de yüklüğün ta dibinde buldum, şiltelerin en altında.”(İkinci Güneşi: 28)

Fakirlik nedeniyle çocuk zor şartlar altında büyüyebilir. Sevgi Soysal “Hoş Geldin Ölüm”de kışın içini su basan ve güneş almayan bir gecekonduda yaşayan bir çocuktan bahseder.

Çocuk, fakirlik nedeniyle yeteri kadar beslenemez ve zayıf düşebilir. Bu durum, Ferzan Gürel'in “Cennet'in Düşü” öyküsünde anlatılır:

“Cin gibi çocuktu Ömer, öğretmeni söylemişti bunu anasına. Ama çelimsizdi yavrucağ, o yıl yağları kıt olmasaydı hiç sakınır mıydı anacağı ondan...” (Evcilik Oyunu: 18)

Afet Muhteremoğlu'unun *“Bedriye”* (1963) öyküsünde Bedriye'nin evlatlık gittiği yerde tanıdığı ve “abla” dediği kız da fakir bir çocukluk geçirir. Kız, o günlerde kısa ve pahalı elbiseler giyemediği için arkadaşları tarafından dışlanır, erkekler tarafından alaya alınır. Acıyla geçen o günleri hatırlamak bile istemez.

Saadet Timur'un *“Yamyam Çağ”* adlı öyküsünde anlatıcının yalnızlığı ve arkadaşının memleketine yalnızlığını dağıtmak için gidişi anlatılır. Anlatıcı yemek yerken aklına Afrikalı aç çocuklar gelir. Çocuklar, bakımsız ve fakirdirler. Annesiz ve aç olduklarından ağlarlar.

Meral Çelen,*“Uzakta Kalan Anne”*de fakir ve bakımsız çocuklara değinir.

Sevim Burak, *“Büyük Kuş”*ta mutsuz bir çocukluk geçiren bir kadını anlatır. Kadın, doğar doğmaz hayata yenik başlar. Mutluluğu kocasında bulur; fakat onun ölümüyle yıkılır. Kocasını bir türlü unutamaz ve sevgilisi Kent'e sürekli onu anlatır. Kent, anlatılanlardan sıkılır ve kadını boğarak öldürür. Hayatı zor geçen kadının çocukluğu da çileli geçer.

Cahit Uçuk'un *“Değişiklik”* öyküsünde çocukların bakımsızlığı kaldıkları evin durumundan da bellidir. Evin camları yoktur ve içeri yağmur girer.

*“Kömür”*de yazar, kalorifer küllerinden yanmamış kömür ayıklayan çocukları anlatır:

“Alçak, harap evin önündeki ufak kömür yığını günlerce olduğu gibi kaldı. Sonra sırtlarında tenekeler, ellerinde sopalarla kalorifer küllerinden yanmamış kömür ayıklayan küçük fakir çocuklar grubu bu hazineyi keşfettiler. İlk önce gizli gizli gelip çaldılar.” (Artık Geçti: 43)

Ailenin fakirliği çocuğun doğum anını da zora sokar. Cahit Uçuk, *“Gözler Açılınca”* da fakirlik nedeniyle hastaneye gidemeyen ve evde doğum yapmaya çalışan bir kadının yaşadığı zorluğu anlatır.

*“Bir Taze Kurban”*da yazar, fakir bir aileyi anlatır. Baba, düğünlerde çalgıcılık yapar para kazanır, anne ise çamaşıra gider. Altı çocuklu bu ailenin de geçimi zor olur.

Babanın olmadığı ya da eviyle ilgilenmediği durumlarda evin geçimini anne üstlenir. “*Karşı Duvardaki Güneş*”te ve “*Portakal*”da anne, çalışarak çocuğunun ihtiyaçlarını gidermek ister. Her iki öyküde de çocuklar, fakir bir hayat geçirirler.

Fakir olan çocuklara çevrenin yardım ettiği de görülür. Cahit Uçuk’un “*Emin Bir El*” öyküsünde anlatıcı, arkadaşı Oya’dan yanında çalışan kadının çocukları için giyecek bir şeyler ayırmasını ister:

“*Vesime Hanım’ın çocukları için kızın çamaşırlarından, pabuçlarından bir şeyler ayırır. O kadar ihtiyaçları var ki; çok makbule geçer.*” (Artık Geçti: 129)

Yazar, “*Bir Annenin Masalı*” öyküsünde devlet bakım yurtlarında kalan fakir ve kimsesiz çocuklara değinir.

Fakir ve mutsuz olarak öykülerde karşımıza çıkan çocuklar, Mübeccel İzmirli’nin “*Gecenin Not Defterinden*” adlı öyküsünde mutludur. Öyküde dar gelirli ve dokuz çocuklu bir aileden bahsedilir. Aile, fakir olmalarına rağmen mutludur. Haftanın beş gecesini orman kebabı adlı besini yemelerine rağmen şikayet etmezler aksine huzurludurlar. Orman kebabı kendilerine sevgi aşılır.

Cahit Uçuk, “*Yine Bir Sarı Kız*”da ekonomik durumları farklı iki kız çocuğunu anlatır. Çocuklardan biri, zor şartlar altında büyürken diğeryise sağlıklı ve varlıklıdır:

“*Halbuki bu sarı kız, çocukluğun bütün neşesi, sıhhati ve güzelliğiyle karşımda.*” (Cennet Bahçe: 33)

“*Çamaşırcı Kadın ve Atlar*”da yazar, annenin evin geçimini üstlendiği fakir bir aileyi anlatır. Çamaşıra giderek evin geçimini sağlayan annenin çocukları karın tokluğuna yaşarlar.

Yazarın “*Birbirlerini Arayan Arkadaşlar*” ve “*Ayşe’nin Patikleri*” öyküsünde baba, evini zor geçindiren biri olarak karşımıza çıkar. “*Birbirlerini Arayan Arkadaşlar*” da Hasan’ın babası, çalışmasına rağmen bazen bir film parası bile kazanamaz. “*Ayşe’nin Patikleri*”nde de Ayşe’nin babası, kızına istediği patikleri zor alır.

Cahit Uçuk, “*Sarı Kız*” da fakirlik nedeniyle yakacak odunu bile olmayan bir aileden söz eder. Baba da işsiz kalınca aile yokluk çeker.

Afet Muhteremoğlu “*Toprak*” (1968) ta Sultanahmet’teki fakir çocuklara değinir.

Öyküde bahsedilen bir aile, fakirlik nedeniyle çocuklarının olmasına tam olarak sevinemezler. Süheyla ve İsmet, karın tokluğuna yaşarlar. Erkek çocuklarının sevinci de geçim derdine yaşayamazlar.

Öyküde bahsedilen bir başka ailenin çocuklarıysa iyi beslenirler. Çocuklar arasında ekonomik yönden zıtlık vardır.

Cahit Uçuk, “*Üç Bacanın Dumanı*”nda fakirlikten dolayı zor şartlar altında yaşayan Zehra ve ailesini anlatır. Neyse ki bir süre sonra kendilerine eziyet veren evlerinden çıkarlar:

“Daha çok ağlamaya koyuldu. Demek ki kurtulmuşlardı. O lağım borularının geçtiği odadan. Yukarı katların helâlarında her sifon çekilişinde, artıklarla karışık suların homur homur gürlendiği bodrum odasında değillerdi şimdi.” (Altın Pabuçlar: 36-37)

“*İki Meşale*” adlı öyküde annenin geçindirdiği bir aileden bahseden yazar, annenin çaresizliğini ve eve her ne getirebilirse onu yiyen çocuklarını anlatır.

Sabahat Emir, “*Eşitlik*” öyküsünde patron Süleyman Bey ve memur Hüsnü Bey’in yaşamlarını karşılaştırır. Süleyman Bey, zengin ve iyi eğitim görmüş bir adamdır. Memur Hüsnü Bey, de yoksul ve düşük tahsil görmüş biridir. Her ikisinin de çocukları vardır. Her ikisinin çocukları da ekonomik düzeyden farklıdır.

Cahit Uçuk, “*Merzuka*” da aç olan çocuğa değinirken “Soğuktan Sıcağa” öyküsünde de üşüyen çocukları anlatır. “Merzuka” da Kadriye ve annesi o kadar muhtaç durumdadırlar ki köpeğe gidecek kemikleri yalarlar:

“Haşlanarak, et suyu alınmış, bahçedeki köpeğe gidecek kemikleri yalıyorlardı.” (Bir Işıklı Pencere: 177)

Çocuklar arasındaki ekonomik farklılığı yazarın “*Bir Kutu Sardalya*” öyküsünde de görmekteyiz. Öyküde bahsedilen fakir çocuğun ailesi çoğu zaman aç yatarken bir başka aile rahat bir yaşam sürer. Çocuk, okul arkadaşı Tekin’in yaşantısını ailesine ballandırarak anlatır.

Güner Ener, “*İyi Misiniz?*” de bir an için kendini güçsüz hisseden ve bunun sebebini de çocukluğunda arayan bir kişiden bahseder. Öykünün kahramanı, çocukluğu fakirlik içinde geçmiş olduğundan, acizliğini o dönemde yaşadıklarına bağlar.

Cahit Uçuk, “*Ortak*” öyküsünde köy yerinde yaşayan yoksul bir çocuğa ve annesine değinir. Küçük kızın fakirliği giydiği yamalı elbiseden bellidir.

“*Eser*” öyküsünde yazar, zor şartlar altında yetişen beş çocuktan söz eder.

Cahit Uçuk’un “*Kötü Kadın*” öyküsünde Samiha ve ninesi zor şartlar altında yaşar. Ninenin üç ayda bir aldığı aylıkla geçinirler:

“Küçük, yıkık bir evin rutubetli, sıvaları dökük, tahtaları yer yer çürümüş yer odasında oturuyorduk. Yarısından kesilmiş teneke mangalda ninem, yemek pişirirdi. Bazen de pişiremezdi. Kışın soğuk fırtınalı gecelerinde, onun artık sade deri haline gelmiş kürkünün altına saklanır, yavaş sesle, dua eder gibi söylediği, eski güzel günlerin masalını dinlerdim.”
(Değişen Sensin: 49)

“*Elma Kabukları*”nda yazar, fakirlik nedeniyle bakımsız düşen ve zor şartlar altında yetişen bir çocuktan söz eder.

Fakir bir ailede yetişen çocukların bazıları kendi isteğiyle bazıları da ailelerin zoruyla çalışmak zorunda kalırlar. İncelediğimiz öykülerdeki çocukların ne tür işlerde çalıştıklarına bakalım.

Efzayış Suat, “*Son Koz*”da, ada vapurunda çalışan gazeteci çocuklara yer verir.

Nezihe Meriç’in “*Bazıları*” adlı öyküsünde Rıza Bey, yalnızlığını ve hissettiklerini eşi ve çocuklarıyla paylaşamaz. Bu yüzden mutsuzdur. Öyküde şehrin düzeninden bahsedilirken orta halli aileler ve çalışan çocukları da örnek verilir.

Yazarın “*Mademki Hayal Kurmak Bedavadır*” adlı öyküsünde sokaktaki insanları gözlemleyen yazarın duyguları ve yorumları anlatılır. Sokak tasviri yapılırken de gazete satan “Emin” adlı bir çocuktan da söz edilir.

Gazete satan çocuk, Nezihe Meriç’in “*Susuz 6*” sında karşımıza çıkar. Öyküde Özün adlı resim öğretmeninin çalıştığı resmi neden bitiremeyişi, geçmiş ve edebiyat öğretmeni olan kocası Sahir’le olan ilişkisi anlatılır. Özün yaşadıklarını anlatırken sokak tasviri de yapılır. İskelede gazete satan bir çocuktan söz edilir:

“İskelede gazeteci çocuk bir ısıklık çaldı; duru mavi. Kuşlar birden uçtular güneşe doğru, ısılığı duyunca.” (Topal Koşma: 56)

Evlalık verilen çocuklar da çalışmak zorunda bırakılır. Fazıla Atabek'in "Çoban Aşkı"nda evlatlık verilen kız, evin sahipleri tarafından bir hizmetçi gibi çalıştırılır.

Yazar, "Ömer'in Hikâyesi" adlı öyküsünde tuvalet bekçiliği yapan on bir yaşındaki Ömer'i anlatır:

"Arkadaşları yine havadise başlamışlardı: Efendim o hela bekçisidir."
(Veda Çiçekleri: 31)

Eve katkı sağlamak için çalışmak zorunda kalan çocuk, annesinin baskısıyla okulunu da bırakmak zorunda kalır.

Saadet Timur, "Yolların Getirdiği"nde fabrikada bobin sararak ailesine katkıda bulunmayı düşünen küçük Fatma'dan söz eder. Ablası, Fatma'yı yaşının küçük olduğuna aldırmadan fabrikaya çalışmaya götürür.

Münife Baran'ın "İlham Perisi"nde bir basımevinde çalışan bir adamın hayatı, basımevinde karşılaştığı güçlükler ve bundan ince mizahını kullanarak kurtulması anlatılır. Adam, on iki yaşında basımevinde forma katlayarak işe başlamıştır. Dizgici ve düzeltici olarak da işinde ilerlemiştir.

Evlalık verilen çocuğun aileye hizmet etmesi durumu Afet Muhteremoğlu'unun "Bedriye" (1963) ve "Nine" adlı öykülerinde de görülür. "Bedriye" (1963) de dokuz yaşındaki Bedriye'nin eve hizmet etmesi karşılığında evlatlık alındığı görülür. "Nine" de ise evlatlık alınan ve evin hizmet işlerine bakan Gülten'i görürüz.

Meral Çelen'in "Uzakta Kalan Anne" de fakirlikten okula gidemeyen ve çalışmak zorunda olan bir oğlan çocuğundan da bahsedilir:

"Oğlu dokuz yaşındaydı. Parasızlıktan okula devam edememişti. Esasen zayıf, çelimsiz bir çocuk olan evladını ne emellerle büyütmüştü. Bütün ümitlerini içine gömdü. O küçük çocuğu haftalık iki buçuk liraya bir kunduracının yanına çırak verdi. Evin kirasını çocuk ödüyordu."
(Kaderin Oyuncakları: 111)

Evin geçimini üstlenen küçük çocuk, böylece babanın yerini doldurmayı amaçlar.

Sevim Burak'ın "Sedef Kakmalı Ev" de Nurperi Hanım, on beş yaşındayken geldiği evin hizmetçiliğini yapar ve evin kardeşlerine bakar. Diğer kardeşler ölmüş, evin son sahibi hasta Ziya Bey kalmıştır. Nurperi

Hanım, evin kendisine kalacağını artık rahat edeceğini düşünürken Ziya Bey'in ölümünün ardından mirasçıları gelirler. Evi pay edip, giderler.

Bu öyküde de küçük yaştan beri evin hizmetçiliğini yapan Nurperi Hanımı görürüz.

Nezihe Meriç, "*Varım Diyorum İnanmalısınız*" da boyacı bir çocuğu anlatır. Öyküde çalışan çocuk ve anlatıcı arasındaki diyaloga da değinilir.

Yazarın "*Giderek Daha Güçlü*" öyküsünde Ilgıncar, kendisini ve yaşadıklarını anlatırken çalışan bir çocuktan da bahseder. Çocuk, garsonluk yapar.

Nezihe Meriç'in "*Açar da Tutku Gülleri Açar*" öyküsünde bir delikanlıyla sevişen dul bir kadının çevreyle çatışması anlatılır. Kadın, yalnızlığı ve toplumu eleştirir. Sokak tasviri sırasında çalışan bir çocuğa da yer verilir. Çocuğun yaşı belirtilmese de küçük olduğunu ve bir çaycının yanında çırak olarak çalıştığını anlarız.

Cahit Uçuk'un "*Değişiklik*" adlı öyküsünde şoför genç, çalışarak kalabalık ailesinin geçimini sağlamaya çalışır. Askerden döndükten sonra her şey değişmiştir. Babası ölmüş, ağabeyi hapse girmiş ve evin yükümlülüğü kendisine kalmıştır. Sevdiği kızla birleşme hayalleri de yok olur. Kafasında bu düşünceler varken virajı alamaz ve ölüme ilerler.

Öyküdeki genç, kalabalık ailesine bakar. Aile fakir olduğundan çalışmak zorunda olan ve zor şartlar altında yaşayan çocuklar da vardır. Çocuklardan biri kunduracının yanında çıraktır.

Cahit Uçuk'un "*Bir Taze Kurban*"da anlatılan Nazike, eve katkı sağlamak için bir portakal bahçesinde işçi olarak çalışır. Kazandıklarını da gün sonunda annesine verir.

Ailesinin fakirliğini gören çocuk, kendi isteğiyle de çalışmak isteyebilir. Yazarın "*Karşı Duvardaki Güneş*"te anne ve babası ayrı küçük kız, annesinin durumuna acır. Kartpostallarını okulda satarak para kazanmayı amaçlar:

"*Sağ avucuna yumulu parmaklarını açarak: "Bak dedi. Ben para kazandım bugün.."* (Artık Geçti: 64)

Çalışmak zorunda olan ve bu sebeple okula gidemeyen çocuk, yazarın "*Kanlı İşaret*" öyküsünde de verilir. Öykünün kahramanı Basri, fakirlikten okulu bırakır ve dağda çobanlık yapar:

“Basri, içini çekerek mahzunlaştı. Onun ideali, emeli trende çalışmaktı. Fakat kader onu, dağdan dağa sürüklüyor, kuzuların, koyunların, keçilerin, oğlakların peşi sıra koşturuyordu.” (Artık Geçti: 160)

Yazarın *“Cennet Bahçe”* (1967) öyküsünde bir kadının gençliğinin güzel günlerinin geçtiği bir bahçeye gidip oturması ve geçmişi anması anlatılır. Geçmiş günleri yad ederken bir şeylerin değiştiğinin de farkına varır. Gençliğinde sevgilisiyle geldiği zamanlar, kendilerine hizmet eden garson kız büyümüş ve evlenmiştir. Onun da çocukları olmuş ve çok mutludur. Kadın, sevgilisine yazdığı mektupta yaşadıklarını anlatır. Mektubu alan adam ise kadınla buluşmaya cennet bahçeye gelir. Garson kızsız, bir zamanlar severek hizmet ettiği şimdinin kır saçlı aşıklarını tanıyamaz.

Öyküde bahsedilen garson kızın yaşı belirtilmese de “çocuk” diye adlandırılmasından o zamanlar yaşının küçük olduğu anlaşılır.

Cahit Uçuk, *“Hafta Sonu”* öyküsünde fabrikada çalışan on ki yaşlarındaki bir erkek çocuktan bahseder. Küçük çocuk, evin geçimini sağlayarak anne ve kız kardeşine bakar.

Erkek çocuğun çalışarak evi geçindirmesi böylece babanın konumunu alması yazarın *“Onun Bayramı”* ve *“Gelinlik Elbise”* öykülerinde de görülür. *“Onun Bayramı”*nda dokuz yaşındaki küçük Ali, küfecilik yaparak evini geçindirir. *“Gelinlik Elbise”*de ise zor bir çocukluk geçiren bir delikanlıdan bahsedilir:

“Babası ölüp, on iki yaşında, ev onun omuzlarına kalınca; ilk düşündüğü şey, mektebi bırakıp bir marangoz yanına girmek, alacağı haftalıkla annesini, kardeşini ve kendini geçindirmek oldu.” (Cennet Bahçe: 114)

Babanın iş bulamaması durumunda da erkek çocuk evin idaresini üzerine alabilir. Yazarın *“Akçe Bardak”* öyküsünde Selami, komşuları olan kadınla iyi geçinir. Ona “akçe bardak” adı verilen kır çiçekleri götürür. Ona olan sevgisini böylece ifade eder:

On bir yaşındaki Selami, aynı zamanda babası işten çıkarıldıktan sonra eve katkı sağlamak için çalışır. Çocuk, gazetecilik yaparak para kazanmaya çalışır.

Afet Muhteremoğlu da “*Toprak*” (1968) ta fakirlikten okulu bırakmak zorunda kalan ve çalışan çocuklara yer verir. Öyküde bahsedilen erkek çocuklar, bir yapımevinde çalışmaya başlar.

Öyküde çocukluğu verilen kadın da çocukluğundan beri zeytin işçiliğinde çalıştığını söyler.

Çocuğun çalışması, çevrenin dikkatini çektiğinden aileler tarafından istenebilir. “*Şemsiyeli Çocuk*”ta bahsedilen anne ve baba çocuklarını çok sevmelerine rağmen çalışmasına da izin verirler. Babanın kendi eliyle yaptığı heykelleri küçük çocuğu okul çıkışında çok rahat satar:

“Akşamları okul çıkışında ve tatil günlerinde babasının yaptığı ufacık heykelleri alıyor, iç tarafı tahta kanepelerle örtülü bir sebilin parmaklıkları önüne sıralıyor, incecik tatlı sesiyle bağırarak, gelen geçenin bakışlarını ilk önce kendine, sonra heykellerinin üstüne çekiyor, böylelikle satış yapıyordu.”
(Bir Işıklı Pencere: 160-161)

Cahit Uçuk, “*Merzuka*” öyküsünde evlatlık alınan ve evin hizmet işlerini yapan Merzuka’yı anlatır.

Güner Ener’in “*Bir Mektup Yazdım Dört Ucu Kara*” öyküsünde çiçek satan bir çocuktan bahsedilir.

Yıldız İncesu, “*Bir Saat On Üç Dakikalık Seçim Konuşması*” (1970) nda Melike, Zübeyde ve Cemil’in kesişen hayatlarını konu alır. Zübeyde bir avukattır ve işi dönüşü Konya’ya yakın bir kasabaya uğrar. Amacı buradaki Altın Teyze ve kızı Melike’yi görmektir. Melike de aynı gün kasabadan ayrılmak üzere garaja gider. O gün de kasabada bir telaş vardır. Cemil, o gün kasabada seçim konuşması yapacaktır. Melike, oturduğu yerden konuşmaları dinlese de bu kişinin tanıdığı Cemil, olduğunu anlayamaz. Öğrendiğinde de arabadan inme kararı alır.

Çevrenin tasviri yapılırken etrafta su, simit ya da çiklet satan çocuklara rastlamadığı için şaşırان bir anlatıcıyı anlatır.

“Ancak, taşrada otobüslerin yanını hemen çevreleyen meraklı seyircilerle, su, simit, çiklet gibi şeyler satan çocuklar yoktu. İlçe sanki bomboştı.” (Bir Saat On Üç Dakikalık Seçim Konuşması: 4)

Öyküde şoför yamağı olarak çalışan bir çocuk da anlatılır.

Evlatlık gittiği yerde evin hizmet işlerini yapan çocuk, Cahit Uçuk'un *"Bir Zabıta Haberi"*nde de karşımıza çıkar. Köyden evlatlık alınan ve şehirde çalışan küçük Gülsüm, şehir hayatına alışır.

Yazar, *"Çiçekleri Gönderen"* öyküsünde hastaneye yatan genç bir adamın aşk acısını anlatır. Genç adam, sevgilisinin kendisinden neden ayrıldığından habersiz günlerce hastanede yatar. Hastanede yattığı müddetçe kendisine çiçekler gelir. Çiçekleri gönderen de kendisini bırakan sevdiğiidir.

Hastaneye çiçekleri getiren ise çiçekçi bir çocuktur.

Evlatlık verilen çocukların yaşadığı zorluklar Cahit Uçuk'un *"Altın" Işık* öyküsünde de anlatılır. Evlatlık alınan çocuk, bir hizmetçi gibi çalıştırılır:

"Bir başka evde çok kısa zaman yaşadı. Orada da gene aynı şeyler tekrarlandı. Dayak ve itaat..Fakat bu üçüncü ev ilk çalıştığı yerlere hiç de benzemiyordu." (Kurtların Saygısı: 166)

Yazarın *"Portakal Perileri"* öyküsünde Aypek ve Taşpek adındaki çocukların bahçelerinde gördükleri portakal perilerine verdikleri söz ve bu sayede en güzel portakalları yetiştirmeleri anlatılır. Çocuklar, yetiştirdikleri portakalları şehirdeki ailelere satarak, para kazanırlar.

Zengin ve fakir çocukların bir arada yer aldığı öyküler olabildiği gibi sadece durumu iyi olan çocukların yer aldığı öyküler de vardır. Bu açıdan öykülere bakalım.

Cahit Uçuk, *"Aktü'ün Gözleri"* ve *"Can'ın Şarkısı"*nda zengin bir aileye sahip çocuklardan söz eder. *"Can'ın Şarkısı"*nda bahsedilen Yıldız, Fransızca konuşarak iyi eğitildiğini ortaya koyar.

"Sönen Işıklar" da yazar, zengin bir çocuk olan Meral'in yaşantısına değinir. Küçük Meral'in doğum günü partiyle kutlanır:

"Küçük Meral, bol ışıkla yıkanan sofayı geçmiş, bir solukta aşağı inmişti. Köşkün çiçekli bahçesi, şenlik gecelerini andıran ışıklarıyla pırl pırl yanıyor, kumlu yollardan Meral'in misafirleri geliyordu." (Bir Işıklı Pencere: 204)

Cahit Uçuk, *"Günahını Ödeyen Çocuk"* ve *"Ana"*da durumları iyi iki kız çocuğundan bahseder. Her iki aile kızlarına dadı tutarlar.

Öykülerde bahsedilen çocukların bazıları hastadır. Bazıları da hastalık ya da dikkatsizlik nedeniyle ölür. Bu açıdan incelediğimiz öykülere bakalım.

Efzayiş Suat'ın “Ersatz” adlı öyküsünde çocuk ölümüne değinilir. Yazar, çocuğun neden öldüğünü belirtmemiştir. Yazarın “Tesadüf” adlı öyküsü de “Ersatz”ın devamı gibidir. Ersatz adlı öyküde bahsedilen C. Hanım'ın sessizliğin asıl sebebi bu öyküde verilir. Ölen çocuğun erkek olduğunu öğreniriz.

Nezihe Meriç'in “Susuz 1” adlı öyküsünde fakir bir aileden bahsedilir. Baba, vatmandır, gece nöbetine kalır. Anne ise evi geçindirmek için çamaşıra gider. Çocuk hastalanınca eve doktoru, komşuları olan genç kız çağırır. Çocuk, gerek hastalıktan gerek de bakımsızlıktan hâlsiz düşer. Yüksek ateşin etkisiyle sayıklayan çocuk, doktorun sayesinde de hastalıktan kurtulur.

“Susuz 1” dekinin aksine hastalıktan kurtulamayan çocuklar da vardır. Fazıla Atabek, “Çoban Aşkı”nda havale geçirip ölen bir bebekten bahseder:

“Üvey ana çocuk doğururken ölmüştü. El kadar sabi ile yalnız kalan ihtiyar baba da kızını geri alivermişti. Bir yıl sonra idi. Evlere şenlik çocuğu havale, babayı da inme götürüverince kız düştü dağlara çoban oldu.” (Veda Çiçekleri: 12)

Nevin İşlek, “Cengiz Görürse Yaşayamam” da ateşlenip hasta olan bir çocuktan bahsederken “Mektuptaki Teyze” de ise suçüçeği çıkaran bir çocuğa değinir.

Münife Baran, “Haşa Huzurdan” da iyi tedavi edilememekten ölen bir kız çocuğunu anlatır. Baba, elindeki olanakları zorlamasına rağmen parasızlık kızını kaybetmesine neden olur:

“ Zavallı kızcağızlarına bile gereğince bakamamışlardı. Satmışlar, savmışlar, dünya kadar borca girmişlerdi. Hastalık zengin hastalığıydı. Bakım istroptomisin de çıkmamıştı o zaman. Tebdilhavaya götürememişlerdi. Senatoryumda sırası gelinceye kadar, gürleyip gitmişti yavrucuk.” (Bir Sokak, Bir Semt –Bizim Hüsnü Bey ve Nato: 84)

Hastalanarak ölmenin dışında ani ölümler de olabilir. Afet Muhteremoğlu, “Ev Hizmet İşçileri”nde trafik kazasında hayatını kaybetmiş çocuklara değinir.

Sabahat Emir'in “Ceviz Oynamaya Geldim Odana” ve Mesude Gürel'in “Uzakta Kalan Anne” öykülerinde hastalığın nedenleri söylenmez. “Uzakta Kalan Anne” adlı öyküde hastalanan çocuk, iyi tedavi edilemediğinden kurtulamaz.

Sevim Burak'ın *"İki Şarkı"* da mutsuz bir çocukluk geçiren anlatıcının başına gelen felaketlerden biri de evde beslediği köpeği tarafından ısırılmasıdır. Çocukluğundan beri başından felaketler geçen bu insan o günleri hatırlar. Felaketlerden biri de çocukken köpeği tarafından ısırılmasıdır. Olayın ardından anlatıcı, günlerce hasta yattığını söyler.

Nezihe Meriç'in *"Susuz XI"* adlı öyküsünde bakımsız ve fakir bir oğlan çocuğundan bahsedilir. Çocuk, içinde bulunduğu koşullardan dolayı durmadan ağlar:

"Merdiven başında ince boyunlu, şiş karınlı bir oğlan, patlak gözleriyle lazımlığında ağlar durur. Sidik sümük çarpık bacak..Hep ishal hep vızıl vızıl. Kendini vermemiş bir kadınla almak isteyip istemediğini bile bilmeyen bir adamın yatmasından doğmuş bir çocuk." (Menekşeli Bilinç: 11)

Kötü koşullar altında büyüyen çocuk, aynı zaman da ishaldir.

Fakirlikten dolayı doktora gidememe, Cahit Uçuk'un *"Değişiklik"* adlı öyküsünde de gündeme gelir. İshal olan ve sürekli ağlayan bebeği, para olmadığı gerekçesiyle doktora götüremezler:

"Yeğenin kundaktaki bebeği gürültüden uyanamaz olmuştu. Bir yandan da ishale tutulmuştu. Annesi körpecikti. Ağlayıp duruyordu. Doktora götürmek lazımdı ama, bu da arabanın birkaç saat işsiz kalması demektir." (Artık Geçti: 35-36)

Fakirlikten dolayı iyi tedavi edilemeyen çocuklar, ölüme yaklaşırlar. Cahit Uçuk'un *"Kömür"* ve *"Bir Taze Kurban"* öykülerinde bu durumu görmek mümkündür. *"Kömür"*de yüksek ateş içinde yatan çocuklarını doktora götüremeyen fakir aile, onun ölümüne neden olur. *"Bir Taze Kurban"*da ise aile, sürekli öksüren kızlarını doktora götürmeyerek hastalığının ilerlemesine neden olur. Kız, ciddi bir hastalık olan vereme yakalanmıştır.

Cahit Uçuk, *"Ömür ve Kömür"*de bakımsızlıktan sıtmaya yakalanan hasta bir çocuğa değinir. Ailenin diğer oğlan çocuğu da ihmal nedeniyle yanarak ölür. Anne ve baba, bebeği evde bırakıp işe giderler:

"Bir yol, burunlarına bir bez kokusu gelmiş ama aldırış etmemişler. Öğlenleyin eve döndüklerinde beşiğin içindeki bebeği yanıp, kömür olmuş bulmuşlar." (Artık Geçti: 82)

*"İtiraf"*ta yazar, hovarda iki gencin dertleşmelerini anlatır. Gençlerden biri diğerine bu hayatı bırakmak istediğini söyler. Diğeri ise çok güzel bir

karısı olmasına rağmen bu hayattan tat aldığını söyler. Evlendiği kız teyzesinin kızıdır ve evlilikleri formalitedir. Geçmişte yaşananları arkadaşına anlatınca arkadaşı şaşırır. Çünkü kadının yıllarca önce sevdiği kendisidir. Evliliğinin formalite olduğuna inanmayarak ona büyük bir haksızlık ettiğini anlar.

Öyküde babası ölünce ailesi dağılan çocuklardan da bahsedilir. Çocuklar hasta olmuşlar ve yoksullukla boğuşmuşlardır. Biri de veremden ölmüştür.

Hastalanarak ölme Cahit Uçuk'un "*Bir Annenin Masalı*" adlı öyküsünde de karşımıza çıkar. Anne ve baba, durumları iyi olmasına rağmen aniden rahatsızlanan bebeklerinin ölümünü engelleyemezler.

Ferzan Gürel'in "*Hasibegiller*" adlı öyküsünde hastanede sıra bekleyen hasta ve bakımsız çocuklar anlatılır.

"*Boşluk*"ta Durmuş Memed, bir hastanede temizlikçi olarak çalışır. Bir yandan işini yaparken bir yandan da etrafını gözlemler. Bir hastanın doktora ameliyat olmamak için yalvarmasına şahit olur. Adam, ameliyat olursa sesini kaybedecektir. Oysaki mesleği hurdacılıktır ve sesini kullanması gerekir. Ameliyat olmazsa da ölecektir. Durmuş Mehmet, duyduklarından dolayı, mesleğinin kıymetini bir kez daha anlar.

Öyküde hastanede sıra bekleyen hasta ve fakir çocuklara da değinilir:

Mübeccel İzmirli, "*Ölü Yargıçlar*" da fakir ve hastalıklı bir çocukluğa değinir. Anlatıcı, o günlere dönmek istemez.

Cahit Uçuk'un "*Ali*" adlı öyküsünde küçük kız, nazar olup hastalanır. Komşular, ne yaparsa yapsın fayda etmez ve çocuk, ağlamaktan çatlayarak ölür.

"*Sarı Kız*"da yazar, ailenin fakirliği nedeniyle hastalanan bir çocuktan bahseder. Semahat, evdeki sobalarının yanmamasından dolayı hastalanır. Günlerce hastalıkla pençeleştikten sonra iyileşir.

Cahit Uçuk, "*Dedikodu*"da bir annenin fedakârlığını anlatılır. Anne, günlerce tifodan yatan küçük kızını iyileştirmek için elindeki son parayı kullanır.

"*Çark Gene Durdu*" adlı öyküde yazar, pis sulardan hastalanıp ölen fakir mahalle çocuklarını anlatır. Daha çok kenar mahallerin ve ilgisiz ailelerin çocukları suya kurban gider. Çocuklar, balık tutmak, serinlemek, kayık

yüzdürmek için pis sulara oyun oynar. Pis sulara giren bu çocuklar, hastalanarak ölür.

“*Onların Romanından*” adlı öyküsünde yazar, dikkatsizlik sonucu ölen bir kız çocuğuna değinir. Annenin bir anki dikkatsizliği bebeğin emekleyerek kumsala varmasına ve dalgalarla boğuşurken ölmesine neden olacaktır.

Leyla Erbil'in “*Vapur*” öyküsünde kalabalıkta ezilen çocuklar vardır. Çocuklar, yaşanan sıkıntıyı ifade etmek için kullanılır:

“*Hokkabazın Çağrısı*”nda aç olan çocuklar ve fakirlikten dolayı hastalanıp, ölen çocuk vardır. Anne, eve katkı sağlamak için çalışmak zorunda kalır. Çocuk da annesinde emdiği süt yüzünden hastalanır. Karaciğerinden rahatsızlanarak ölür:

“*O bebek 3000-4000 yıllık şarap hatta bilakis şampanya ile dolu memelerine saldırıp emer ve tanrım, ağla ben. Ağla. Sarhoş olup sızar ve yavru karaciğeri kurtulamayarak öldü ve tabutunu sardığımız bayrak ki uluslar üfleyerek tutar.*” (Gecede: 51)

Leyla Erbil'in “*Tanrı*” adlı öyküsünde bakımsız ve yardıma muhtaç çocuklar vardır. Çocuklardan biri, ishal olur ve ölür. Anne, ablasına yazdığı mektupta içinde bulunduğu çıkmazı anlatır ve ondan yardım ister.

“*Bir Tek Lira*”da Cahit Uçuk, hastalanan; fakat fakirlikten dolayı tedavi edilemeyen bir küçük kızdan bahseder. Çocuk, hastalığının sonunda ölür. Cenazesinin kaldırılması için bir tek lira gerekir. Aile, parayı hemen bulamadığı için çocuğun cenazesi üç gün sonra kaldırılır.

Çocuğun hastalanıp ölmesine bazen de bir oyuncak neden olur. “*Aktüy'ün Gözleri*”nde “*Atuş*” adındaki çocuk, babasının kendisine hediye ettiği, çok sevdiği oyuncak ayının gözlerinden birini yutar. Böylelikle hastalanır ve ölür.

Fakir ve hastalıklı çocuklar Sabahat Emir'in “*Çıplak*” ve “*Zeynep Gelinden Memed Ağaya Çağrı*” öykülerinde de görülür. “*Çıplak*”ta burnu silinmekten yara olmuş gripli çocuklar varken “*Zeynep Gelinden Memed Ağaya Çağrı*” öyküsünde de sürekli altına kaçırarak hastalıklı Mustafa vardır.

Cahit Uçuk, “*Bir Işıklı Pencere*”(1969) ve “*Şemsiyeli Çocuk*” öykülerinde hastalanıp ölen çocukları anlatır. “*Bir Işıklı Pencere*” (1969) de hastalığın nedeni söylenmezken “*Şemsiyeli Çocuk*” ta üşütüp hastalanan bir çocuk vardır. Her iki çocuğun da ortak noktası hastalığa yenilmiş olmalarıdır.

Çocuğun hastalanmasında çevre de etkili olabilir. Yazarın “*Şişelere Balon*”da anlatıldığı çocuk, çingene kadının şişirip verdiği balondan rahatsızlanır. Mikrop, çocuğun vücuduna bu kadından geçer.

Hastalanıp ölen çocuklar, yazarın “*Sönen Işıklar*” da görülür. Öykünün kahramanı Meral ve onun “nişanlım” diye hitap ettiği yaşlı adamın da çocuğu ölür. Meral’in ölümüne neden olan hastalık, şeker hastalığı olarak verilir.

Köy yerlerinde ilkel şartlarda yapılan doğumlar, çocuk ölümlerini arttırır. Gülten Dayıoğlu, “*Döl*” (1970) ve “*Gül Gelin*”de bu duruma değinir. Her iki öyküde de anne, çocuğunun ölümüne feryat eder:

“Gitti mi bebecik, öldü mü yavrum? Ölmemiştir o, bakın hele, bir daha bakın, belki ölmemiştir!” (Döl: 31)

“*Mutluluk Payı*” adlı öyküde Cahit Uçuk, bakımsızlıktan hastalanan çocuklara değinir. Çocukların iyileşmesi için kalsiyum ve vitamin almaları, et yemeleri gerekir.

Aile bireylerden birinin dikkatsizliği ya da ilgisizliği çocuk ölümüne neden olur. “*Günahını Ödeyen Çocuk*” ta yazar, annenin ihmali sonucu kireç kuyusuna düşüp ölen bir kız çocuğundan bahseder.

Özürlü çocuğa yer verme sadece Cahit Uçuk’un “*Dert Ortağı*”nda görülür. Öyküdeki küçük kız, koltuk değnekleriyle yürüyebilir. Çocuğun en çok istediği koşup, oynamadır:

“Evinin penceresinden arsaya bakan sarı saçlı kız bağırmayı, çocukların oyunlarını bırakarak bahçe duvarının dibine üşüşüklerini gördü. İçinden gelen bir merakla yerinden fırladı. Fakat birden sağ ayağındaki kocaman pabucu hatırladı. Köşede koltuk değnekleri duruyordu. Onlara baktı. Ve birdenbire kendini minder üzerine bırakarak ağlamaya başladı.” (Değişen Sensin: 26)

“*Mucize*”de yazar, hasta bir çocuğu anlatır. Çocuk, tifoya yakalanmıştır.

Öykülerde özel durum altında alabileceğimiz evlilik dışı doğan çocuklar da vardır. Bu çocukların bazıları da babaları tarafından kabul görmezken bazıları da babaları tarafından benimsenebilir. Bu açıdan incelediğimiz öykülere bakalım.

Fazıla Atabek, *“Kendisi ile Mektuplaşan Kadın”* adlı öyküsünde evlilik dışı olan ve babanın kabullenemediği bir çocuktan bahseder. Baba, çözümü Fransa’ya kaçmakta bulur.

Sabahat Emir, *“Panaroma”*da birbirine aşık olan iki gencin, aşklarının zamanla nefrete dönüşmesini anlatır. Genç kız, aşık olduğu adama hamile olduğunu açıklayınca beklemediği bir yanıt alır:

“Bir pastanede kız ona hamile olduğunu söyledi, oğlan güldü, inkar etti.” (Ceviz Oynamaya Geldim Odana: 28)

Çocuğunu doğurmakta ısrar eden anne, onu kimsesiz bir kadına verir. Bir yıl sonra da vapurda karşılaştığı aynı gençle bakışmalarında aşk değil; nefret vardır.

Evlilik dışı doğan çocuk, Mesude Gürel’in *“Randevu”* öyküsünde kimsesizler yurduna verilir. Anne, kızına bakamadığından onu yurda vermeye mecbur kalır.

Babanın doğan çocuğundan habersiz olduğu da görülür. Sonrasında çocuğunun olduğunu öğrenen baba, çocuğuna sahip çıkar. Cahit Uçuk’un *“Meçhul Kadın”* adlı öyküsünde kocası hasta olan bir kadınla Namık dağda tanışır. Namık, sonraki günlerde kadını arasa da bulamaz. Nihayetinde bir gün kadınla karşılaştığında kadın kendisine bir hediye vermek istediğini söyler. Bu hediye Namık’tan olan evlilik dışı bir çocuktur. Namık, çocuğu görünce sevinir.

Sevgi Soysal’ın *“Tante Rosa”* (1968) adlı öyküsünde Tante Rosa, içkili bir anında Hans’tan hamile kalır. Çocuğu babasız kalmasın diye Hans’la evlenir:

“Sizlerle Baş başa” romanlarındaki kızlar gibi “namusu kirlenmiş” bir aile kızı olmamak, zavallı bir piç kurusu doğurmamak için Hans’la evlendi.” (Tante Rosa: 17)

İncelediğimiz öykülerdeki ailelerin ekonomik durumunun kötü olduğu görülür. Fakirlikten dolayı yeterince beslenemeyen bu sebeple de bakımsız düşen çocuklar vardır. Bu çocukların birçoğu hastalığa yakalanır. Bu hastalıkların başında verem, soğuk algınlığı, tifo, ishal gelir. Doktora götürülemeyen ya da bakımı yeterince yapılamayan çocukların öldüğü de görülür. Ailedeki bir bireyin ihmali ya da çevresel faktörler nedeniyle de

hastalanan ya da ölen çocuklara rastlarız. Bir öyküde de sakatlığı nedeniyle yürüyemeyen bir çocuk vardır.

Fakir olan ailelerde anne, babanın dışında çocuğun da çalıştığı görülür. Çocuk, fabrikada çalışarak, boyacılık yaparak, gazete satarak ve hamallık gibi işlerde çalışarak evini geçindirmeye çalışır. Babanın olmadığı ya da çalışmadığı durumlarda evin idaresini böylece erkek çocuk üstlenmiş olur. Bunun yanı sıra evlatlık alınan kız çocukların da ev hizmet işlerinde çalıştırıldığı görülür.

Öykülerde sayıca az olmasına rağmen ekonomik yönden durumu ailelere de rastlanır. Bu ailelerde çocuğun eğitimi için dadının tutulduğu görülür.

Evlilik dışı doğan çocuklar da öykülerde yer alır. Baba sevgisinin eksikliği içinde büyüyen bu çocukların bazıları bir yandan anne hasreti de çekerler.

2.3. Dış Çevre ve Çocuk İlişkisi

Ailenin yanı sıra çocuğun arkadaşları ve toplumdaki diğer kişiler de onun gelişimine etki edebilmektedir.

Akrabalar ve komşular sayesinde çocuklar, insan ilişkilerini, bilgi ve görgülerini daha güvenli bir ortamda öğrenme ve geliştirme fırsatına kavuşabilirler (Göka, 1996, 23).

Çocuğun arkadaş grubu da çocuğu sosyal açıdan etkiler. Çocuk, arkadaş grubundan öğrendiklerini çevresine uygulayabilir. Böylece çocuğun ailesinde kazandığı davranışların üzerine yeni davranışlar eklenir (Yavuzer, 2006, 145). Bu bölümde çocuğun toplumsallaşmasında aile dışında kalan çevre incelenecektir. Çocuğun oyun arkadaşları, komşular ya da çocuğun tanımadığı biri bu çevreyi oluşturur.

Çevrenin çocuğun eğitiminde aldığı rol ve çocukta bıraktığı duygusal izler, bu bölümde sırayla incelenmeye çalışılacaktır.

Efzayiş Suat'ın "Son Koz" öyküsünde Güzin'in çocukluk ve ilk gençlik evresi de verilir. Bu evrede Güzin'in gönül maceraları ve kalp kırıklıkları da anlatılır.

Ergenlik dönemindeki Güzin'in çevreden duygusal anlamda etkilenmesini görürüz.

Çevre, çocuğa sevgi gösterip onu kollayabilir. “Öz Suyu” öyküsünde Nezihe Meriç, Gülsev bebeği seven komşulardan bahseder.

Çocuk, kendisinden yaşça büyük olan insanlara da kendisini yakın hissedebilir ve arkadaşlık kurmak isteyebilir. Fazıla Atabek, “Gözlüğün Camlarında” adlı öyküde bu durum karşımıza çıkar. Öyküde çocukluğu bahsedilen olay kahramanın kendisinden yaşça büyük olan bir adama olan yakınlığı anlatılır.

Arkadaşlar da çocuğun çevresinde yer alır. Fazıla Atabek, “Arkadaşlık” ta çocukluktan gelen iyi arkadaşlığı anlatır. Öyküde bahsedilen arkadaşlar, birbirleri için fedakarlığı bile göze alırlar:

“O seni döverken ben beline sarılmış kurtarmaya çalışıyordum. Arada ben de birçok dayak yemiştım.” (Veda Çiçekleri: 26)

Çevrenin çocuğa olumsuz baktığı da görülür. Saadet Timur, “Birinin Anlaması Gerek” öyküsünde çocuğu bir fazlalık olarak gören komşulara değinir. Öyküde çocukları, okula göndererek başlarından attığına inanırlar.

Çocuk istenmeyen biri olarak Saadet Timur’un “Yolların Getirdiği” öyküsünde de karşımıza çıkar. Nişanlı, ablayla yalnız kalmak istediğinden Fatma’yı istemez.

Çevre, çocuk için tehlike de oluşturabilir. “Deli”de yazar, on iki yaşındaki Ceylan’a aşık olan ve onu kaçırmak isteyen deliden söz eder:

“Ceylan küçük kız, daha on ikisine basmamış, anlamıyor; deliye çokça sokuldu. O da kapıverdi körpecik kolu. Çocuklar çarpıntılı: “Beşir bırak kızın kolunu, bırak be! Kız Ceylan kaçsana kız, koparacak kolunu!” (Şeytansız: 78)

Çocuğun çevreden duygusal anlamda etkilenmesi ve aşık olması Aysel Alpsal’ın “Yalnızlık” ta ortaya çıkar. Öyküde aşkı fark etmeye başlayan ergenlik Gülay’ın ergenlik döneminde hissettiklerine değinilir.

“Aşk ve Sputnik”te yazar, komşu kızına sevgiyle yaklaşan Çiğdem’den bahseder.

Leyla Erbil, “Bilinçli Eğinim 2” de aşkın karşılığının olmadığını hisseden bir kızın topluma karşı başkaldırışını anlatır. Hikâyenin kahramanı, parası olduğu halde hırsızlık yapar. Öyküde çocukluğa gönderme vardır.

İlk gençlik döneminde yaşanan aşk anlatılır. Bu aşk, karşılıksız olduğundan öykünün kahramanı üzülür:

“Rüstem! En ilkleri düşünürdüm onu, küçük dümdüz bir kızken. Yüzüme bile bakmazdı o vakitler. Gelirdi, kabartıları yeni çıkmış arkadaşlarımdan birini alır giderdi. Artlarından bakakalırdım. Betiklerimi sıkıştırırdım koltuğuma, okur dururdum hırsımdan.” (Hallaç: 30)

“*Dikdatör*” de yazar, çocuklara sevgiyle yaklaşan Hüsrev’i anlatır. Hüsrev, çocukluk arkadaşı Hıdır’ın çocuklarına iyi davranır, onları şiddet içerikli oyuncaklardan uzaklaştırmak ister.

Meral Çelen, “*Yapma Kişiler*” adlı öyküde çocukluğunda yalnız olan bir çocuğun içinde bulunduğu durumu anlatır. Çocuklukta yaşananlar geleceğe yansiyabilmektedir.

Çocuğun ergenliğe geçtiği bir dönemde çevrenin bakışında da değişimler yaşanabilir. Yazarın “*Dağ Başında Bir Gelin*” öyküsünde büyüyen küçük kıza, erkekler artık farklı bir gözle bakar:

“Küçük kızlar hep büyür mü böyle? Büyüyünce etekleri kırmalı fistanlar giyemez, saç örgüleri yemeni altında mı saklanır? Küçük kızlar büyüyünce erkekler mi dolanır çevresinde? Kapı dışından, karanlıktan, çalı diplerinden mi korkulur! İçi dışı korku mu dolar?” (Güllü Güzel: 69)

Nevin İşlek, “*Takvimdeki Dursun*” da arkadaşlığı öne çıkarır. Çocuk, Dursun’un babasına, Dursun’un düşmesine neden olan kapağı açık unuttuğu için kızar. Böylece Dursun’u bir arkadaş olarak benimsediğini gösterir.

Yazarın “*Çingene Sürüsü*” öyküsünde çevrenin çocuğu şekillendirmesi anlatılır. Çingene çocuğu, içinde bulunduğu topluluk gibi hareket eder. Umursamazdır.

Aynı öyküde komşu Hüseyin’in çocuğa sevgiyle yaklaşmasına ve ona bebek almasına da rastlarız.

Arkadaşlar, çocuğun davranışlarında da etkili olabilir. Nevin İşlek’in “*Ölü*” öyküsünde çocuk, kendini oyun arkadaşına kanıtlamak için istemediği şeyleri yapar:

“Gözleri, böyle gözlerime dikilince bir aşağılık duygusu kuşatırdı beni; hırçınlanmam bundandı. “O sarsak ihtiyarın kafasına kaydırak taşını nasıl fırlattığımı da hatırlamamazlık edemezsin ya?..” (İkinci Güneşi: 25)

Arkadaşlar arasında yardımlaşma ve acıma da söz konusudur.

Ergenlik döneminde görülen duygusal değişme ve çevreden etkilenme yazarların sık işlediği konulardan biridir. “*Cengiz Görürse Yaşayamam*” da

yazar, okul arkadaşına aşık olan bir kızdan söz eder. Dedesi tarafından tırbzana bağlanan kız, dedesine şöyle haykırır:

“Az önce” dedi tırbzandaki “diyeceklerim bitti demiştim ya, bari olacak cevabını da söyleyeyim de ondan sonra bitmiş olsun. Al işte, sana yemin ediyorum ki bu son. Cengiz görürse ya-şa-mam!” (İkinci Güneşi: 39)

Sevgiyle çocuğa yaklaşan komşu, yazarın *“Mektuptaki Teyze”* öyküsünde de görülür. Kadın, kendisine misafiriğe gelen çocuğu dinler ve onunla ilgilenir.

Çocuk, içinde bulunduğu topluluktan etkilenebilir. Ferzan Gürel’in *“Evcilik Oyunu”* (1962) ve *“Cennet’in Düşü”* öykülerinde çocuk, çevreden olumsuz etkilenir. *“Evcilik Oyunu”* (1962)nda Ayhan, ailesindeki huzursuzluğu yeni taşındıkları kasabaya bağlar. *“Cennet’in Düşü”*nde ise on beş yaşındaki Cennet, çevrenin evlilik konusundaki sözlerine inanarak kocaya kaçar. Sonrasında duyduğu pişmanlığı ve çevreyi suçlayışını anasına *“Bana düşmanlık ettiler” işte bu seni seviyor.”* diyerek *“tarlada, uzaktan adamı bana gösterdiler. “Baban, elin yabanına seni vermez; kaç git dediler...”* (Evcilik Oyunu: 22) sözleriyle anlatır.

Yazar, *“Yıkıntı”* da bir köye inceleme yapmak için giden dört arkadaştan söz eder. Köylerine gelen yabancılara çocuklar, şaşırıp kalır. Çocuklar, köylerine yabancı gelmesine alışık oldukları halde tepki verirler.

Çevreden biri çocuğa yardım etmek de isteyebilir. *“Kara Günün Sonu”*nda anlatıcı, ağabeyi tarafından dövülen çocuğa yardım etmek istese de başarılı olamaz.

Çevre, davranışlarıyla çocuğa örnek de olabilmektedir. Afet Muhteremoğlu’nun *“Bedriye”* adlı uzun öyküsünde Bedriye, sokakta gördüğü diğer insanlar gibi otobüse bindiğinde sağı solu itekler.

Öyküde Bedriye’nin oyun arkadaşlarıyla olan ilişkisine de değinilir. Bedriye, zengin arkadaşı Sevinç’i aynı olanaklara sahip olamadığı için kıskanır. Fakir Bedriye’nin oyundaki erkek çocukları tarafından alaya alındığına da şahit oluruz:

“Sevinç, o gün çizgili yünlüden kısa bir eteklik, beyaz uzun kollu yün bir kazak giymişti. Konuk oğlanlar, güzel yün pantolonlar, pahalı yün kazaklarla sevimli ve şıktılar. Bedriye’de ise yazın kalıntılarından bir basma

etek-cekem. O oyunda yokmuş gibi davranıyorlar, onun zavallı pişkinliğini görmezlikten geliyorlardı.” (Bedriye: 55)

Çocuklar arasındaki ekonomik farklılık, böylece arkadaşlığa ve oyuna da yansımış olur.

Öyküde Bedriye'nin ergenlik döneminden de bahsedilir. Bedriye, bu dönemde cinselliğinin farkına varır. Komşuları kaynakçı Hulki'ye aşık olur ve ona mektuplar yazar.

Çevrenin çocuğa olumsuz duygular aşılması Münife Baran'ın *“İkinci Çocuğumun Annesi”* öyküsünde karşımıza çıkar. Çocuğun çevresinden bir kişi, ona annesinin hastalığını söyler.

“Nısfıye” adlı öyküde yazar, çocukluğu verilen “ Saip” adlı bir delikanlıdan bahseder. Saip, saray çevresinde yetişmiş bir delikanlıdır. Önceleri işe yaramaz olarak görülse de büyünce nisfiyeyi çalmasıdaki başarısıyla padişahın dikkatini çeker.

Çocukluğunda sürekli işten kaçan ve babasının azarlarına maruz kalan Saip, çocuk olduğu için çevresindekiler tarafından hoşgörülle karşılanır.

Çevrenin çocuğa sahip çıkması, yazarın *“İlham Perisi”* adlı öyküsünde görülür. Zor bir çocukluk geçiren anlatıcıya bu dönemde gazete sahibi destek olur. Anlatıcı onun sayesinde birçok şey öğrendiğini söyler.

Saadet Timur'un *“Ben Bu Kadar Değilim”* öyküsünde bir kıza yardım eden bir yabancı vardır. Bu yabancı, küçük kıza suya düşmekten kurtarır. Onunla ilgilenip, sohbet eder. Duydukları çocuğun da hoşuna gider ve bu yabancıyı sever.

Çocuk, arkadaşlarından cinsel anlamda da etkilenebilir. Afet Muhteremoğlu, *“Aşk”* ta cinselliğin oyun içine girmesinden bahseder:

“Mahalleden birkaç kız ve erkek çocukla beraber bir helâya kapanmışlar ve birbirlerinin gizli yerlerini görmek istemişlerdi. Onları buradan büyüklerden biri gelip çıkarmış ve herkesi ana babalarına götürüp teslim etmişti. O zamanlar değil de bu olay üstünden birkaç yıl geçtikten sonra bu olayın utançıyla yerlerin dibine girer, aklına geldikçe dudaklarını ısırır, kaşını gözünü oynatıp işi deliliğe vurarak bu utançtan kurtulmaya çalışırdı.” (Başörtülüler: 40)

Böylece çocuklar, merak duygusuyla hareket etmişler ve cinsel kimliklerinin farkına varmaya çalışmışlardır.

Çevreye duyulan güven, büyüdükçe değişebilir. Sabahat Emir'in "*Arkadaşça Dertleşelim*" öyküsünde çocukluğuna özlem duyan genç delikanlı, o dönemlerde çevreye daha çok güvendiğini söyler. Ona göre çocuklukta edinilen arkadaşlıklar çikarsızdır.

Genç delikanlıyla flört eden on beş yaşındaki bir kızıdan da söz edilir. Kız, içinde bulunduğu dönemin etkisiyle ailesine karşı gelerek sadece sevdiği insana bağlanmak ister.

Çevre baskısı, çocuğun cinsel ve duygusal gelişimini de olumsuz etkileyebilir. Mesude Gürel'in "*İki Nişanlı*" da töreler gereği, iki çocuğu daha beşikte nişanlarlar.

Nezihe Meriç, "*Susuz XI*" öyküsünde komşu kadın tarafında sevilip okşanan bir küçük kıızıdan bahseder.

"*Giderek Daha Güçlü*" de yazar, Ilgıncar'ın çocukluğuna ve çocuklukta yaşadığı cinsel baskılara da değinilir. Çocukluğunda çevre, Ilgıncar'ı erkeklere karşı sürekli uyarır. Bu durum, çocuğu olumsuz etkiler.

Cahit Uçuk, "*Bir Taze Kurban*" da arkadaşlarının yanında olmaktan mutluluk duyan bir kıızıdan bahsederken "*Portakal*" da ise fakir olan küçük çocuğa yardım eden komşular üzerinde durur.

Yazarın "*Keşke*" öyküsünde arabacı Ahmet Ağa, rüyasında yıllardır görmediği ve Ali ve Nesrin'i görür. Ali ve Nesrin'i çocukluklarından beri tanıyan Ahmet Ağa, onları çok özlediğini fark eder. Bu iki çocuğa çok farklı bir sevgiyle bağlanmıştır. Uyandığında her şeyin bir rüya olmasına üzülür.

"*Kanlı İşaret*" te Cahit Uçuk, çevrenin, çocuğun gösterdiği karamanlık üzerine gösterdiği tepkiye değinilir. Çocuk, treni kazadan kurtarınca çevredekiler onu kahraman ilan ederek ödüllendirir:

"*Kısa bir zaman sonra, hakikat anlaşılmiş, genç çoban çocuk, mahşeri andıran kalabalığın ortasında, bir kahraman mevkii almıştı.*" (Artık Geçti: 162)

Nursen Karas, "*Güldürmek İçin*" adlı öyküde Elif'in çocukluğundan beri hayal ettiği iyilik iksirini yapmaya çalışmasını anlatır. Sonunda her şey istediği gibi giderken beklenmedik bir şey olur. Bulduğu ilaçtan kendisi çok etkilenir.

Kadının böyle bir iksir yapmak istemesinin nedeni çocukluğundan beri gözlemediği somurtan ve mutsuz insanları değiştirmek istemesindedir.

Cahit Uçuk, “*Yine Bir Sarı Kız*” da yabancı bir kadınla küçük bir kız arasındaki diyalogu anlatır. Küçük kız, köyelerine kısa bir süreliğine gelmiş olan kadına alışır. Kadın da küçük kıza olan duygularını şöyle açıklar:

“*Köyde kaldığım müddetçe; bu köylü aileden çok şeyler öğrendim. Sarı kız, ise en sıkıntılı günlerimde bana neşe verdi.*” (Cennet Bahçe: 34)

Çevre, çocuğa davranışlarından dolayı lakap da takabilir. “*Çakıcı*” da yazar, çocukluğunda sürekli caka yapan birine nasıl bu lakabın verildiğini anlatır.

Çocuk, çevredekiler tarafından şiddete de uğrayabilir. Cahit Uçuk’un “*Hafta Sonu*” öyküsünde çocuk, patronu tarafından horlanırken “*Onun Bayramı*” öyküsünde de sözlü şiddete uğrar. Her iki öyküde de çevre, çocuğu güçsüz olduğu için sömürür.“*Onun Bayramı*”nda küçük Ali, çocukluğunu gerektiği gibi yaşayamaz. Öyle ki sokakta gördüğü yaşıtı kızlar, bu duruma şaşırır:

“*Küçük kızlar şaşırmışlardı. Demek ki bu küçük küfecinin kendi bayramından haberi yoktu.*” (Cennet Bahçe: 50)

Arkadaşlık, çocuğun önem verdiği kavramlardan birini oluşturur. Çocuk, arkadaşını bazen yaşıtı insanlardan seçebileceği gibi bazen de büyüklerden seçebilir. “*Birbirlerini Arayan Arkadaşlar*”da yazar, yardımlaşan arkadaşları anlatırken “*Akçe Bardak*” öyküsünde de çocuk ve büyük arasındaki dostluğu anlatır.

“*Sarı Kız*” öyküsünde Cahit Uçuk, çocuğa sevgiyle yaklaşan bir komşudan bahseder. Kadın, geçici olarak kaldığı köyde tanıştığı Semahat’i sever ve ona şefkat gösterir.

Ergenlik dönemindeki aşk, yazarın “*Alacık*” ta adlı öyküsünde de görülür. Doğayı ve kuzusunu çok seven Zeynep, çoban Ahmet’in yardımlarıyla kuzusunu ölümden kurtarır. Zeynep, aynı zaman da çoban Ahmet’e ilgi duyduğunu da fark eder.

Cahit Uçuk’un “*Çark Gene Durdu*” da arkta boğulmak üzere olan bir çocuğu kurtaran bir delikanlıdan söz edilir.

Leyla Erbil’in “*Vapur*” öyküsünde de sokaklarda yatıp kalkan bir çocuk vardır.

Cahit Uçuk, “*Üç Bacanın Dumani*” adlı öyküde on beş yaşında, ergenlik döneminde bir kızdan bahseder. Kız, kendisine arkadaşlık teklif eden çocuktan hoşlanır.

“*Bir Tek Lira*” da yazar, komşuların yardımıyla mezarlığa defnedilebilen bir çocuğu anlatır.

Çevreden birisi, sevgisi ve şefkatiyle çocukta aileden biri gibi olabilir. “*Aktüy’ün Gözleri*”nde genç kadın, ölen çocuğuna benzediği için arkadaşının kızını kendi kızı gibi benimser. Ona hediyeler alır ve bu küçük kıza ölen kızının adıyla seslenir.

Çocuk da kadının kendisine yaklaşımına sevgiyle karşılık verir.

Ergenlik döneminde yaşananlar, çocuğun gelecekteki hayatına da etki edebilir. “*Çıldırın Kadın*”da yazar, çocukluğundan beri kendisini erkeklere beğendirmeye çalışan; fakat bunda başarısız olan çirkin kadının yaşlılığında delirmesini konu alır. Kadın, kendince bu deliliğinin nedenini açıklar:

“*On beş yaşındayken sevdiği delikanlının kendini niçin sevmeyişi ve bütün hayatında bir tek erkeğin kendine niçin tatlı bir gülüşle sorularının karşılığı, şu güzel kızın ve bütün güzel kızların yüzündendi. Bunları birer birer ortadan kaldırmak gerekti.*” (Altın Pabuçlar: 157)

Sabahat Emir, “*Zeynep Gelinden Mehmet Ağa’ya Çağrı*” da babaları tarafından terk edilen çocukları ve çevrenin onlara bakışını anlatır. Çevredekiler, bu çocuklara “babasız” diye seslenirler.

“*Aklımda Şaziye, Kalbimde Raziye*” de ise yazar, çocukluktan beri süregelen bir arkadaşlıktan bahseder. Sağlam olan bu dostluk, yetişkinlikte de devam eder. Bir kazayla yolları ayrılrsa da ölenin kalbi arkadaşına takılır. Arkadaşının kalbiyle dolaşan bu arkadaşın ise akli Şaziye’den olsa da gönlü Raziye’den yanadır.

Cahit Uçuk, “*Bir Işıklı Pencere*” ve “*Can’ın Şarkısı*” öykülerinde çocuğa sevgiyle yaklaşan iki kadından söz eder. “*Bir Işıklı Pencere*” de verilen komşu kadın, küçük kızı torunu gibi görürken “*Can’ın Şarkısı*”nda anlatılan kadın, çocuğa bir anne şefkatiyle yaklaşır.

Çevre, çocuk üzerinde ahlaki açıdan da baskı kurabilir. “*Bir Kış Hatırası*” öyküsünde yazar, çocuk üzerindeki çevre baskısına değinir. Durumdan rahatsız olan küçük kız, bunu dile getirir:

“On bir yaşımdaydım. İstanbul’da saçlarımı güneş altında açık bıraktığım halde, burada çarşafıla örtünüyorum. İstanbul’da kısa çorap giydiğim halde, burada uzun kalın çoraplar giyiyorum.”
(Bir Işıklı Pencere: 132)

Aynı öyküde çocuklar arasındaki dayanışmadan ve küçük kızın kendisinden yaşça büyük olan komşunun kızıyla olan olumlu diyalogundan da bahsedilir.

Çevre, çocuk için olumlu sonuçlar doğurabilirken bazen de onun için tehlikeli olabilir. Cahit Uçuk’un *“Şemsiyeli Çocuk”* öyküsünde anlatılan küçük çocuk, çevrenin kendisine acıması sonucu satış yapabilir. Oysaki *“Şişelere Balon”* da verilen küçük kız, sokakta gördüğü bir çingenenin kendisine şişirip verdiği balon nedeniyle hastalanır.

Çevrenin çocuğa yardım etmesi ve ona acıması yazarın *“Merzuka”* adlı öyküsünde de görülür. Vahşi ve fakir bir çocuk olan beş yaşındaki Kadriye’ye çevredekiler acıyarak, şefkat gösterir.

Arkadaşlar arasında alaya alınma, Cahit Uçuk’un *“Bir Kutu Sardalya”* öyküsünde karşımıza çıkar. Öyküde iyi beslenememekten dolayı zayıf düşen çocuk, oyun oynarken düşecek gibi olunca arkadaşları onunla *“sersem”* diye alay ederler.

Çevresindekilerin sevgi ve şefkatini kazanan çocuklara yazar, *“Sönen Işıklar”*da değinir. Bu öyküdeki küçük Meral’e çevresindekiler sevgisini hediye olarak gösterirler. Aynı öyküde küçük kızı, ölen kızının yerine koyup öyle seven bir adam da bahsedilir.

Güner Ener, *“Bir Mektup Yazdım Dört Ucu Kara”* öyküsünde bir çocuğun çevre tarafından deli olarak nitelendirilen bir adama duyduğu sevgiyi anlatır. Çocuk, bu delinin söylediği türküleri zevkle dinler.

Öyküde sokakta oyun oynayan çocuklar, geri vermek sözüyle küçük bir çocuktan kırbacını alıp, kaçarlar. Küçük çocuk, onların ardından korkup ağlar.

Yıldız İncesu, *“Bir Saat On Üç Dakikalık Seçim Konuşması”*nda Zübeyde, çocukluğundaki Melike Abla’yı, Altın Teyze’yi unutamaz. Onların yaşantıları on iki yaşındaki bir çocuğu etkiler:

“İlk defa dayıma geldiğimde on iki yaşındaydım. Nasıl etkilemişti beni Altın Teyzenin bahçesi, Melike ablanın gözleri, gösterişsiz gürültüsüz yaşantıları..” (Bir Saat On Üç Dakikalık Seçim Konuşması: 7)

Melike, şoför yamağı olarak çalışan çocukla da olumlu bir diyalog kurar.

Gülten Dayıoğlu, “Döl” ve “Gül Gelin” öykülerinde köy yerlerindeki cinsel ve ahlaki baskıdan bahseder. “Döl” de köylüler, çocuk ölümlerini Allah’ın takdiri olarak gördüğünden ağlayan anneleri hoş karşılamazlar. “Gül Gelin” de ise çocuğun üzerindeki çevre baskısı şu cümlelerden ortaya çıkar:

“Gül, geç başladığı için ilkokulu geçen yıl bitirmişti. Arkadaşlarını ve oyunu çok seviyordu. Dışadönük, neşeli bir kızdı. Yaşı gelmiş diye kapanmak, örtüye girmek bunaltıyordu onu.” (Döl: 18)

“Elif Kızın Öyküsü”nde yazar, ergenlik dönemindeki Elif’in Ali’yle kurduğu evlenme hayallerinden bahseder. Çocuk, bu yaşta cinsel kimliğini keşfetmeye başlar.

Cahit Uçuk, “Eser” de arkadaşlık ve paylaşmayı anlatır. Anlatıcı, çocukluğunu hatırlarken arkadaşını ve geçirdikleri güzel günleri düşünür. O dönemlerde ağaçlara tırmanıp, topladıkları meyveleri bölüşmüşlerdir.

“Bir Zabıta Haberi”nde yazar, köy yerinde açık giydiği gerekçesiyle ayıplanan ergenlik dönemindeki Gülsüm’den bahseder. Gülsüm’e göre giyimi modern şehir yaşantısına göre doğru olandır.

Cahit Uçuk’un “Altın Işık” öyküsünde çocuk, sokakta gördüğü bir cinayetin etkisiyle her gece kabuslar görür. Eskiden gördüğü bu rüyalar, kendisine sevgiyle yaklaşan evin hanımının sayesinde son bulur:

“Rüyaları artık korkunç değildi. Eskiden her gece birisiyle boğuşuyor ve muhakkak bir adamı, bir çocuğu bıçakla keserdi. Bıçak kıtır kıtır işler, kanlar dört bir yana saçılır, pıhtılaşır, adam kesilmiş tavuk gibi titrer titrer, sonra gözlerini alabildiğine açarak ölürken, boğazından hırıltılar taşırdı. Hatice bu rüyaları niçin görüyordu? Daha pek küçükken sefil mahallerinde bir cinayet olmuş, onun çocuk gözleri önünde bir adamı bıçaklamışlardı. Hatice’nin şuuru altına gizlenen bu manzara, hemen her gece şekil değiştirerek rüyalarına giriyor, o katilin yerine adam öldürüyordu.” (Kurtların Saygısı: 167)

Böylece şiddetin çocuk ruhundaki ve bilinçaltındaki olumsuz yansımalarına şahit oluruz.

Arkadaşlar tarafından alaya alınma yazarın *“Dert Ortağı”* adlı öyküsünde de görülür. Çocuğun ayıplanmasına neden olan fakirliği değil; sakat oluşudur:

“Yaşı büyüdükçe, akli ermeye başladıkça; insanlardan, arkasından “topal, topal!” bağıran çocuklardan kaçmaya başlamıştı...”
(Değişen Sensin: 25)

Bu durum, küçük kızın insanlardan uzaklaşmasına neden olur. Küçük kızı sokağa çıkartan tek şey, ağaçtan düşen Durak’a destek olmak isteğidir.

Cahit Uçuk’un *“Dumanlı Gözler”*de zengin adam, bahçesinin yanında gürültü yapan çocukları susturamayınca sinirlenir, üzerilerine fırlatmak için bir şeyler arar. Bu durum, çocukların da aynı tepkiyle kendisine yaklaşmasına neden olur.

Öykülerin geneline bakarak söyleyebiliriz ki çevre çocuğun gelişiminde önemli rol oynar. Arkadaş çevresi ya da dışarıdan bir yabancı bu çevreyi oluşturur. Öykülerde çocuğa sevgiyle yaklaşan, fedakarlık yapan onu koruyup kollayan bir çevre olduğu gibi ona şiddet gösteren ya da üzerinde cinsel ve ahlaki bir baskı kurmaya çalışan çevrenin de olduğu görülür.

Yazarların üzerinde durduğu önemli bir konu cinselliktir. Bu sebeple ergen döneminde yaşanan aşklara ya da başkaldırıışlara öykülerde yer verirler.

2.3.1. Çocukta Oyun Sevgisi

“Oyun”, hoşça vakit geçirmek için yapılan bedensel ve zihinsel bir etkinliktir (Binbaşoğlu, 1997,19).

Silleli’ye göre de çocuk ruh sağlığını “Sevilmek ve Oynamak” diye tanımlayabiliriz. Gerçekten sevgiden sonra çocuğun en önemli ruhsal gereksinimi oyuncak ve oyundur. Özellikle okul öncesi çağda çocuğun baş uğraşı ve en ciddi işi oyundur. Bu çağda çocuklar gün boyu durmadan oynarlar. Oyuncak olsun olmasın çevredeki her nesne onlar için oyun aracıdır (Silleli, 1987,19).

Çocuk, oyun sayesinde her yönden gelişir. Bu konuda çeşitli kuramlar da geliştirilmiştir. Binbaşıoğlu'nun 1997'de yayımlanan çalışmasında bu kuramlardan bahsedilir. Bunlar; alıştıma kuramı, kuvvet fazlalığı kuramı, gerginliği giderme kuramı, toplumsal kuram ve diğer kuramlardır. Alıştıma kuramına göre çocuk, yaşam için gerekli olan bilgi ve becerileri oyunda kazanır. Kuvvet fazlalığı kuramında ise çocuk, fazla kuvvetini oyun yolu ile boşaltır. Gerginliği giderme kuramına göre çocuk, bedensel ve ruhsal gerginliğini oyun yardımıyla atar. Toplumsal kuramda ise çocuk, toplumsal yaşama hazırlanır. Diğer kuramlar ise "tamamlama", "dinlenme" ve "bilgi edinme" kuramlardır. Çocuk, oyun oynarken dinlenir. Çevresindeki nesnelere de oyun vasıtasıyla tanır (Binbaşıoğlu, 1997, 20).

Çocuğun gelişime paralel olarak oynadığı oyunlar ve oyun oynadığı çevre de değişim gösterir. Küçük yaşlarda ev içinde oynanan oyunlar, daha sonra sokak ve okul çevresinde devam eder.

Bu bölümde öykülerde geçen çocuk ve oyun ilişkisine değinilecektir.

Çocuk, hayal ettiği şeyleri oyunda rahatlıkla dile getirir. Nezihe Meriç'in "*Dünyada Teknik Arıza*" adlı öyküsünde Nermin Hanım'ın kızı yeni bir entari istediğini bebeğiyle oynayarak dile getirir.

Çocuklar, oyun oynarken rahatladıklarını hissederler. Yazarın "*Öğretmen*" adlı öyküsünde bir öğretmenin öğrencilerine bakarak kurduğu hayaller anlatılır. Öğretmen, her bir öğrencisini çevresindekilerle özdeşleştirir. Onları büyümüş olarak hayal eder.

Öyküde anlatılan çocuklar, sınıf içinde oyun oynarlar.

Ev ve okulun dışında sokak da çocuklar için oyun alanıdır. Nezihe Meriç'in "*Öz Suyu*" öyküsünde bahsedilen çocuklar, sokakta gönüllerince top oynarlar.

"*Susuz 7*" de ise yazar, ev içindeki oyuna değinir. Çocuklar, sofradan kalkar kalkmaz oyuna başlarlar.

Fazıla Atabek'in "*Ömer'in Hikâyesi*" adlı öyküsünde Ömer ve arkadaşları ders içerisinde, öğretmenden gizli yazı mı tura mı oyununu oynar. Bu esnada öğretmen onları yakalar:

"*Ömer yine bir yaramazlık yapmış, derste arkadaşıyla yazı mı tura mı oynuyordu. Yavaşça yanlarına gittim ve parayı elinden aldım.*" (Veda Çiçekleri: 30-31)

Saadet Timur'un "Sevgisizler" ve "Deli" adlı öykülerinde çocuklar sokakta oynarlar. "Sevgisizler" de çocuklar kaydırak kayarken "Deli"de bahsedilen çocuklar, sokakta koşar ve bir deliyle alay ederler. Böylece sokağın çocuklar için tehlikeli olabileceğini görürüz.

Şiddet de çocukların oyunlarına yansiyabilir. Leyla Erbil'in "Diktatör" adlı öyküsünde Hıdır'ın çocukları ev içinde şiddete dayanan oyun oynarlar:

"Çocuklar bu konuşmaları dinlediler önce. Ardından can havliyle birbirleri üzerine çullanıp dövüşmeye başladılar. Ellerine gelen yerlerini koparıyor, saçlarını başlarını yoluyorlardı. Bir süre ayrılıyorlar duvarlara yerlere çalıyorlar kendilerini, sonra yeniden halının orta yerlerinde birleşip dolaşıyorlardı." (Hallaç: 73)

Meral Çelen'in "Dağ Başında Bir Gelin" de çocukluğu neşe ve oyun içinde geçen bir kadın anlatılır. Çocukken evin önünde oyunlar oynamaktan büyük zevk duyar.

Çocuk, can sıkıntısını gidermek için de oyun oynamak isteyebilir. Nevin İşlek'in "Çingene Sürüsü"nde küçük kız, yolda giderken can sıkıntısını gidermek için denize taş atar. Bu oyuna dayısını da dahil etmek istese de başarılı olamaz.

Oyunla çocuk, cansız varlıklara canlılık özelliği katar. "Cengiz Görürse Yaşayamam" da küçük kız, bebeğini canlı gibi görür:

"Bebeğim sedirin üstünden çıplak, sabırsız, üşümüş bana baktı. Şaşılır bir vurdumduymazlıkla başımı çevirdim. Ne yapayım hiç canım çekmiyordu şimdi giysisini elime almayı." (İkinci Güneşi: 39)

Böylece örnek aldığı annesi gibi o da bebeğine davranır.

Nevin İşlek'in "Kıyıda İlk Yaz"da sokakta oyun oynayıp eğlenen çocukları anlatılır.

Oyun sayesinde savaş da çocuk için eğlenceli hâle gelir. "Hitlerin Kedisi" adlı öyküsünde çocuk, sürekli duyduğu Hitler'in taklidini yapar. Böylece komik olduğunu düşünür.

Sokakta oyun oynama, Sevgi Soysal, "Düşmanlığı Olan Bu Sevinçte" ve Ferzan Gürel'in "Evcilik Oyunu"(1962) de görülür. "Düşmanlığı Olan Bu Sevinçte" de çocuk, köydeki bahçelerinde doyasıya oynamanın hayalini kurar. "Evcilik Oyunu"(1962) de ise çocuklar, sokakta evcilik oynarlar. Büyüklerinden gördükleri gibi birbirlerini misafir olarak ağırlarlar.

Yazarın “*Cennet’in Düşü*” öyküsünde Emine, annesinden habersiz arkadaşlarıyla oyun oynar. Küçük kız, arkadaşlarıyla ip atlar. Annesinin oyununu engellemesinden korkar.

Ferzan Gürel’in “*Kanarya*” öyküsünde küçük bir kızın kanaryasıyla olan diyalogu anlatılır. Kanaryasını özgür bırakır ve kafesinden uzaklaşmasını ister. Kanarya, küçük kız ne yaparsa yapsın evden uzaklaşmaz. Bir süre sonra kız, yorulur ve kanaryasını tekrardan kafesine kapatır.

Şadan, oyun oynamayı çok sevdiği halde ailesi tarafından engellenir. Bu durum ise onun üzülmesine yol açar. Ailesinin kendisini büyük olarak görmelerine rağmen yaşlılarının sokakta koşup, oynadığının farkındadır:

“Öteden beri böyle anlarda çocukça bir sevince kapılırdı; evde her yalnız kalışında çeşitli oyunlar bulmak biricik mutluluğuydu kızcağızın. Ama “Artık sen çocuk değilsin!” demeğe başlamışlardı ona. Oysa yaşlılarının sokaklarda nasıl koşup oynadıklarını o görmüyor değildi.” (Evcilik Oyunu: 59)

Yazarın “*Kara Günün Sonu*”nda sokakta saklambaç ve koşmaca oynayan çocuklardan bahsedilirken Afet Muhteremoğlu’nun “*Bedriye*”(1963) adlı uzun öyküsünde de ev içinde koşturmaca oynayan çocuklardan bahsedilir. “*Bedriye*” de evlatlık alınan küçük kız, yaşlıları gibi oyun oynamak istese de ev hizmet işlerini yapmaktan bu ihtiyacına vakit ayıramaz. Böylece çocukluğunu yaşayamayan biri olarak çıkar karşımıza.

Saadet Timur’un “*Ben Bu Kadar Değilim*” (1963) öyküsünde çocuklar, sokakta ip atlayıp, kaydırak kayarlar.

Cinsellik de çocukların oyunlarına yansiyabilir. Afet Muhteremoğlu’nun “*Aşk*”ta çocukların oynadıkları oyun, meraklarını ve cinselliğe bakışlarını ortaya koyar:

“Sonra bir kız arkadaşıyla boş bir eve girip buldukları bir masanın üzerine sırtüstü yattıklarını, birbirlerinin karın bölgelerini bir güzel karıştırdıktan sonra-sözde- birbirlerini doğurttuklarını hatırlıyordu. Bu oyun birçok kez üstelenmişti.” (Başörtülüler: 39)

Yazarın “*Ev Hizmet İşçileri*” adlı öyküsünde sokakta oyun oynayan çocuklara rastlanır.

Sabahat Emir’in “*Serbest Kürsü*” adlı öyküsünde bir belediye başkanının halkın ilerleyen bilim hakkındaki düşüncelerini öğrenmek için bir

konferans düzelmesini ve getirilen ilginç yorumları okuruz. Kürsüye çıkanlardan biri de küçük bir kız çocuğudur. Küçük kız, kürsüde Almanya'dan getirilen bebeğinin uyuduğunu, yemek yediğini ve konuştuğunu söyler. Bütün bunları yapmasına rağmen bebeğinin altını neden pisletmediğini merak ettiğini anlatır. Çocuğun bu cevabı, onun oyun çağında olduğunu gösterir, ama eleştirel bir araçtır.

Cahit Uçuk'un "*Unutmuyacaktı*" (1964) adlı öyküsünde çocuğun oyun oynamadaki amacı eğlenmek, "Bir Yabancı" daki amacı ise dikkat çekmektir. Çocuk, annesinin ve odadakilerin dikkatini üzerinde toplamak için bulduğu sigaraları patlatır.

Çocuk için her şey oyun aracı olabilir. "Kafaların İçi"nde bahsedilen küçük Nazlı, büyükannesinin mücevherleriyle oynar. Kendince de bunu şöyle yorumlar:

"Onlar benim... Oyuncaklarım benim..." (Unutmuyacaktı: 104)

Saklambaç da çocukların tercih ettiği bir oyundur. Mesude Gürel'in "*Takke*" adlı öyküsünde çocuklar eğlenmek için sokakta saklambaç oynarlar.

Güzel geçen bir çocukluk, unutulmayan anılar arasında yer alır. Bunda da oyunla geçen günlerin etkisinden söz edilebilir. Sevim Burak'ın "*Yanık Saraylar*" (1965) öyküsünde kadın, çocukluğunda oynadığı oyun ve oyuncaklarını unutamaz.

Sevim Burak'ın "*Büyük Kuş*" öyküsünde kadın, çocukluğunda oynadığı evcilik oyunlarını hatırlar.

Nezihe Meriç'in "*Varım Diyorum İnanmalısınız*" adlı öyküsünde çocuklar, oynamaktan yorgun düşerler.

Cahit Uçuk, "*Bir Taze Kurban*" ve "*Karşı Duvardaki Güneş*"te sokakta oyun oynayan çocuklara değinir.

Cahit Uçuk'un "*Portakal*" da çocuklar, kartopuyla oynarken Nursen Karas'ın "*Sevgisizler*" (1967) de ise koşturma oynarlar.

Çocuklar, oyun sayesinde eğlenirler ve özgürce hareket ederler. Cahit Uçuk, "*Yine Bir Sarı Kız*" da bahçede sallanarak eğlenen bir çocuğu anlatır.

"*Çamaşırcı Kadın ve Atlar*" da ise yazar, sokakta koşturma oynayan çocuklara yer verir.

Cahit Uçuk'un "*Birbirlerini Arayan Arkadaşlar*" öyküsünde çocuk, annesine yorgunluğun sebebini açıklarken oyunu bahane eder:

“Bugün, “birdirbir” oynadık, yoruldum.” (Cennet Bahçe: 110)

Yazarın *“Ayşe’nin Patikleri”* öyküsünde annesi Ayşe’den patiklerini saklamasını istediğinde çocuk bunu bir oyun olarak algılar ve onları kimse bulmasın diye kendince en güvenilir yeri olan sobaya atar.

Bebekle konuşma ve onu canlı olarak görme, Cahit Uçuk’un *“Sarı Kız”* öyküsünde de görülür.

Oyun alanı olan sokak, çocuklar için tehlike oluşturabilir. Cahit Uçuk’un *“Çark Gene Durdu”* da çocuklar, tehlikeli olan arklarda balık tutup yüzerler. *“Onların Romanından”* adlı öyküde ise bebek, oyun sandığı dalgalarla boğuşurken ölür.

Çocuklar, oyun oynarken kısıtlamaya da uğrayabilir. Sevgi Soysal’ın *“Tante Rosa”* öyküsünde rahibeler kısıtlasa da çocuklar, koşarlar:

“Beş çocuk, beş kız çocuk koşuyordu. Çam ağaçlarının orda, beş çocuk koşarken çamları Noel süsleriyle donanmış görüyorlardı. Koşmak bir rahibe okulunda zaten zor, yeri süpüren yakası balinalı, siyah giysileriyle bir kız çocuğunun bahçede koşması çok zor.” (Tante Rosa: 11)

Afet Muhteremoğlu’nun *“Toprak”* (1968) adlı uzun öyküsünde anlatılan çocuklar, kadınların dua ettikten sonra yüzlerine sürmelerine bir anlam veremez. Bu durumu bir oyun gibi algırlar.

Cahit Uçuk, *“Bir Hayal Oyunu”*nda iki genç nişanlının hayallerini ve kurdukları mutlu yuvayı anlatır. Öyküde parkta oynayan küçük çocuklara da değinilir. Oyun parkları, çocuklar için bir oyun alanıdır.

Oyun ve oyuncakların tehlikeli hâle gelebilmesini yazar *“Aktüy’ün Gözleri”*nde de anlatır. Öyküde Atuş diye çağrılan Işık’a gözsüz oyuncaklar hediye edilir. Bunun sebebi de Atuş’un bir oyuncak ayının gözlerini yutarak ölmesindedir.

Cahit Uçuk’un *“Bir Işıklı Pencere”* (1969) de Yıldız, bebeğiyle oynarken *“Bir Kış Hatırası”*nda ise çocuklar, karda kızak kayarlar.

Çocuk, kendisi için bir ihtiyaç olan oyunu kimi zaman ertelemek zorunda kalır. Cahit Uçuk’un *“Şemsiyeli Çocuk”*ta şemsiye satan küçük çocuk, anne ve babasını üzmemek için şöyle bir cümle kurar:

“Çocukların eldivenleri var. Kartopu oynarlarken elleri üşümüyor galiba. Ben onlara hiç imrenmiyorum.” (Bir Işıklı Pencere: 163)

Ekonomik farklılık, böylece çocukların oyun ihtiyaçlarını karşılamada da etkili olur.

“*Şişelere Balon*” da yazar, sokakta toprakla oynayıp eğlenen bir çocuktan bahseder. “*Sönen Işıklar*” da ise küçük kız, kendisine hediye edilen bebeklerle oynar.

Güner Ener’in “*Bir Mektup Yazdım Dört Ucu Kara*” öyküsünde çocuk, babasının kırbaçıyla oynamasını çok sever. Evdekiler, çok değerli olmasına karşın çocukları mutlu olsun diye kırbaçla oynamasına izin verirler.

“*Koyu renk deridendi kırbaç. Deriye boydan boya, dantel gibi işlenmiş gümüş bir üstlük geçmişti. Bizim küçük bayılırdı ona. Evde oyalanamaz, herkesi bezdirir olunca, eline kırbaçı tutuşturuyorlardı. Sütliman kesiliyordu ortalık.*” (Eylül Yorgunu: 21)

Gülten Dayıoğlu, “*Gül Gelin*” ve “*Elif Kızın Öyküsü*”nde annelerinin genç kız kabul ettiği ergenlik dönemindeki çocuklardan bahseder. Her iki öyküde de çocuklar, oyundan kopmayarak büyümediklerini ve çocukluklarını yaşamak istediklerini büyüklerine göstermek isterler.

Cahit Uçuk, “*Kurtların Saygısı*” adlı öyküde çiftlik sahibi bir kadının, yıllar sonra yok olan çiftliğine gitmesini ve orada kurtlarla karşılaşmasını anlatır. Kurtlar, yıllar önce çiftliğinden karnını doyurdukları bu kadına zarar vermezler.

Öyküde sokakta oyun oynayan ve bundan mutlu olan çocuklara da yer verilir.

“*Günahını Ödeyen Çocuk*” öyküsünde yazar, evlerinin bahçesinde oyun oynayarak eğlenen küçük bir kızıdan bahseder.

Ekonomik sebeplerden dolayı oyunu erteleme Cahit Uçuk’un “*Altın Işık*” ta da görülür. Evin hizmet işlerini yapan çocuk, her istediğinde oyun oynayamayacağını bilir:

“*Hatice, çok zamanlar pencereden sakağa bakabiliyor, bazen bahçede komşu çocuklarıyla oynamasına izin veriliyordu.*” (Kurtların Saygısı: 166)

“*Dert Ortağı*”nda yazar, sakatlığı nedeniyle oyun oynayamayan küçük bir kızıdan bahseder. Çocuk bu isteğini, diğer çocukları pencereden izleyerek dindirmeye çalışır. Sakat kızın izlediği çocuklardan erkekler futbol oynarken, kız çocukları da bebekleriyle oynar.

Cahit Uçuk, “Ana”da ev içinde bebekleriyle oyun oynayan Handan’dan bahsederken “*Dumanlı Gözler*” de ise sokakta neşeyle oyun oynayan çocuklardan söz eder. Öyküde çocukların oynadıkları oyunun çeşidi belirtilmemiştir.

Öykülerin geneline baktığımızda çocuk için rahatlama ve eğlence aracı olan oyuna yazarlar tarafından değinildiğini görürüz. Yazar, çocuk psikolojisini okuyucuya daha iyi yansıtmak için oyunu kullanır. Oyunla çocuk; hislerini dile getirir, sıkıntısını atarak eğlenir ya da kendine sosyal bir çevre kurar. Böylece bir arkadaş grubuna kendisini dahil eder. Öykülerde dikkati çeken diğer bir özellik de oyunun değişik mekânlarda oynanmasıdır. Ev, sokak ya da okul çocuğun oyun alanlarıdır. Ev içindeki çocuklar, bebeği ya da evde buldukları herhangi bir nesneyi oyun aracı olarak kullanırlar. Kız çocukları bebeklerini bir canlı gibi düşünüp, onunla konuşur. Böylece kendisini annesiyle özdeşleştirerek oyuncak bebeğine öyle davranır. Ev için de yaşanan şiddet de oyuna yansıyabilir. Bir öyküde kardeşler arası oyunda bunun örneğine rastlarız.

Oyun okulda ise dikkat çekmek ya da eğlenmek için seçilir. En çok da sokak çevresindeki oyunların yaygın olduğu görülür. Bunu da çocuğun sokakta kendisini en çok özgür hissettiği yer olmasına bağlarız. Sokakta koşurma, saklambaç, futbol gibi oyunların oynandığı görülür. Çocuk, oynarken hem eğlenir hem de bir arkadaş grubunun içine girer. Çocuk, merak ettiklerini de oyunla dile getirir. Böylece cinsellik de çocuklar tarafından oyuna katılmış olur.

Sokak, çocuğa sağladığı özgürlüğe rağmen bazen de ona zarar verir. Sokak çevresinden bir yabancı ya da mekân, çocuk için tehlike oluşturur. Çevrenin dışında oyuncaklar da çocuklar için tehlikeli olabilmektedir. Bir oyuncağın ölüme vardırır sonuçlara sebep olduğunu görürüz.

Oyun çocuklar için bir ihtiyaç olmasına rağmen bazı çocuklar bunu doyusuya yaşayamaz. Bunda da ekonomik farklılıktan dolayı çalışmak zorunda kalmak, evlatlık verilen yerde hor görülmek, ergenlik dönemine girince çevre tarafından ayıplanmak rol oynar.

2.3.2. Çocukta Hayvan ve Doğa Sevgisi

Çocuk, aileden gördükleriyle hareket eder. Ailesinde sevgi ve saygı gören çocuk etrafındaki nesnelere de sevgiyle yaklaşabilir. Ailede yaşanan kavga, şiddet ve baskı ise çocuğun davranışlarına olumsuz yansiyabilir.

Çocuğun hayvanlara gösterdiği tepkiler de onun ruhsal durumunun ve kişilik yapısının bir yansımasıdır. Hayvanları ve doğayı sevmeye ya da onlara zarar vermeyi isteme duygusal gelişiminin olumlu ya da olumsuz yansımaları olarak ele alınabilir.

Öykülerde çocukların hayvanlarla ve doğayla olan diyalogu ele alınarak, çocuğun davranışları incelenecektir.

Efzayiş Suat'ın *"Ersatz"* adlı öyküsünde anlatılan kadınlardan biri çocukluğuna özlem duyar. Kadın, güvercinlere yem verirken çocukluğunu hatırlar:

"Daha ilk adımda etrafımı güvercinler aldı. Önlerine avuç avuç yem serpmek, onları bir katile halinde uçurtmak bana çocukluğumu hatırlattı." (Kırk Kapısı: 26)

Çocukken de hayvanları sevdiğini ve onları beslediğini anlıyoruz.

Nevin İşlek'in *"Ölü"* adlı öyküsünde çocuklar, karınca yuvalarıyla oyun oynarlar. Babası ölen kız çocuğu ise karıncaları öldürmek ister. Onların gözlerini, babasının aklaşmış ölü gözlerine benzetir.

"Karıncaların gözlerini görebilmek isterdim" dedi. Görebilseydim ezerdim şimdi şurda bir tanesini." (İkinci Güneşi: 26)

Çocuğun karıncalara şiddet uygulamak isteyişini ailesinde sevgi görmemesine ve zor bir hayat geçirmiş olmasına bağlayabiliriz.

"Cengiz Görürse Yaşayamam" da yazar, kuşları seven bir çocuktan bahseder. Küçük çocuk, annesi ve komşusunun konuşmalarının çabuk bitmesini ister. Böylece kuşlar, bahçelerine yiyecek aramak için gelecektir.

Nevin İşlek'in *"Hitlerin Kedisi"* ve Sevgi Soysal'ın *"Hoş Geldin Ölüm"*de bahsedilen çocuklar, kedilere karşı sevgi doludur. *"Hitlerin Kedisi"*nde küçük çocuk, dışarıda üşüyen kediyi eve almak ister. *"Hoş Geldin Ölüm"*de ise küçük Ali'nin "Sarman" adını verdiği bir kedisi vardır.

Köy yerlerinde yaşayan çocuklar, hayvanlara karşı da sevgi doludur. Ferzan Gürel'in *"Cennet'in Düşü"*nde Emine, köyde yaşamanın gereği olarak hayvanlarla iç içedir. Kendilerinin de "Sarı Kız" adında bir inekleri vardır.

İneğine yem verirken bir an için onun sürekli yeşil otlarla beslenip, büyümesini içinden geçirir.

Yazarın “*Kanarya*” öyküsünde Şadan, evde büyükleri yokken kafesteki kuşunu salar. Onun özgür olmasını ister:

“Şadan, bir an soluğunu tuttu, bekledi..Bir hoş oluyordu yüreği: Kanaryanın süzülerek uçup, mavi göklerde kaybolup kurtulacağı andı beklediği..” (Evcilik Oyunu: 62)

Çocukta hayvan sevgisinin oluşmasına aile de katkı sağlar. Cahit Uçuk’un “*Kömür*” adlı öyküsünde küçük çocuk, aile tarafından alınan bir kuzuyla büyür.

Yazarın “*Keşke*” de bahsedilen küçük Ali, atları çok sever. Atlarla çok ilgilendiğini de sürekli onlar hakkında soru sormasından anıyoruz.

Nursen Karas’ın “*Bulduk*” adlı öyküsünde küçük bir kız çocuğu, yemişin kabuklarını etrafa savurur. Bu durum, onun doğaya ilgisiz olduğunu gösterir. Öyküde çocukların hayvanlara bakışına da değinilir. Bazı çocuklar, ailelerinden aldığım eğitimle hayvanlara karşı sevgi doludur. Simitlerini ve yemişlerini sokakta gördükleri bu kediyle paylaşırlar:

“Birkaç küçük çocuk simitlerinin ucundan koparıp önüme bıraktı. Çocuklar, hep yemişlerini bölüşmek isterler.” (Sevgisizler: 15)

Çocuk, hayvanlara yaptığı eziyeti bir iç hesaplaşmayla da yaşayabilir. Yazar, “*Uyku*” adlı öyküsünde genç kız, çocukluğunda eziyet ettiği hayvanlardan kaçır ve çığlık atarak uyanır. Çocuğun eziyet ettiği hayvanlardan biri de salyangozdur:

“Sonra birdenbire çevremde dev salyangozlar belirdi; “Neden bizi öldürdün? diyorlardı bir ağızdan” “Neden bize tuz ekerek eğlendin?” “Ama çiçeklerimi yiyordunuz. İnanın sonradan üzüldüm. Eriyip su olacağınızı nerden bilebilirdim. Denemek istemiştım, çocuktım.” (Sevgisizler: 34)

Çocuk, ailesinde ve çevresinde bulmadığı sevgiyi havyalarda arama yoluna gidebilir. Nursen Karas’ın “*Sevgisizler*” (1967) de çocuk, ailesinde bulamadığı sevgiyi kedilerine gösterir.

Çocuk, sahip olduğu hayvanlara isim de takabilir. Cahit Uçuk’un “*Yine Bir Sarı Kız*”da küçük kız, köyde yaşadığından hayvanlarla iç içedir. Hayvanları sever ve onlara isimleriyle seslenir:

“Ama ineklerimiz de var “Ayşe” ile “Sünbül”. “Şahin” bir de “Şafiye” adlı yavruları var. Eşeğimizin adı “Arap”, kedimizin “Minnoş”. İneklerimiz çok süt veriyor..” (Cennet Bahçe: 33)

Bazen de bir havyan çocukta aile bireyinin yerini tutabilir. “Çamaşırıcı Kadın ve Atlar” da yazar, ilgisiz bir babaya sahip olan çocuklardan söz eder. Bu çocuklar, babaları yerine kendilerini geçindiren atları çok severler. Öyle ki hepsi, atlarının ve babalarının hastalandığı gün, atları için üzülürler.

Cahit Uçuk’un “Akçe Bardak” öyküsünde çocuk tuttuğu balığı yemek istemez. Babası istediği için onu pişirmek zorunda kalır.

“Alacık”ta yazar, doğayı ve kuzuları çok seven Zeynep’ten bahseder.

Atlara düşkünlük Sevgi Soysal’ın “Tante Rosa” adlı uzun öyküsünde de görülür. Çocukluğundan beri at bakıcısı olmak isteyen Rosa, bu uğurda babasından dayak bile yer.

Cahit Uçuk’un “Üç Bacanın Dumanı” öyküsünde Zehra’nın doğa sevgisine de yer verilir. Zehra, doğayı sever ve ona zarar verenleri de kınar.

Öykülerin geneline bakarak söyleyebiliriz ki çocuklarda doğa sevgisine nazaran hayvan sevgisi öne çıkmıştır. Hayvanlara şiddet uygulayan çocuklar olduğu gibi, onları seven ve besleyen çocuklar da olmuştur. Şehir ya da köy yaşamındaki farklılık da çocukların farklı hayvanlara ilgi duymalarına yol açar. Şehir yerinde yaşayan çocuk kuşlara ilgi duyarken köy yerinde yaşayan çocuk inek ya da kuzuya ilgi duyar. Çocuk, sahip olduğu hayvanlara isim koyma yoluna da gidebilir.

Çocuk, aile yapısını hayvanlara olan tavrına yansıtır. Ailesi ilgisiz olan bir çocuk, hayvanlara şiddet gösterme ya da onlara sığınma yoluna gider. İki davranış biçiminde de aşırılık olduğu görülür. Hâlbuki ailesinden iyi terbiye almış çocuklarda bu dengenin normal olduğu göze çarpar.

2.4. Okul Çevresi

Konuya başlarken kısaca çocuk ve okul ilişkisine değinmekte fayda vardır:

“Çocuğu terbiye etmenin yanı sıra bir de bilgi kazandırmak, yani “ta’lim” meselesi vardır ki, bu konuda pedagogların tespit ettiği öğrenme yaşları dikkate alınarak hareket edilmelidir. Compayre’ye göre üç yaşından

sonra öğretime başlanabilir. Mithat Efendi de çocuğun beş duyusunu tamamen kullanmaya başardığı bu yaşı başlangıç olarak alır.” (İnci, 1995, 587)

Belirtildiği gibi aile içi eğitimin yanı sıra çocuğa bilginin kazandırıldığı bir de okul çevresi vardır. Çocuk, biyolojik yaş itibarıyla hazır olduğunda okula gönderilir. Böylelikle çocuk, okul çevresinin içine girmiş olur. Öğretmen ve okul arkadaşları çocuğun okul çevresini oluşturur.

“Bir sosyal kurum olarak okulun, sosyalleşme sürecinde iki önemli işlevi vardır. Bunlardan birincisi, kendi başına birtakım öğrenme tiplerini gerçekleştirme sorumluluğu; ikincisiyse, diğer sosyal kurumların boşluğunu doldurma görevidir.” (Yavuzer, 2006, 146).

Bu bölümde dönem sırası baz alınarak hikâyelerde çocuk- arkadaş ve çocuk- öğretmen davranışları incelenecek ve bunların çocukta bıraktığı yansımalar saptanacaktır.

Efzayiş Suat’ın “*Son Koz*” öyküsünde Güzin, çok istekli olmasına rağmen arkadaşlarının olumsuz etkisi ve şansının da kötü gitmesi sonucu okulda istediği başarıyı elde edemez. Öğretmenlerinin de bu başarısızlıkta etkisi olduğunu düşünür.

Fakirlik çocuğun okul başarısını etkilemeyebilir. Nezihe Meriç’in “*Ümit Fakirin Ekmeği*” adlı öyküsünde fakir olmasına rağmen okulda başarılı olan bir kız çocuğu anlatılır. İlkokul üçüncü sınıfa giden bu çocuk, derslerinde hep birinci gelir.

Yazarın “*Öğretmen*” adlı öyküsünde öğretmenin öğrencilerine bakışı olumludur:

“Öğretmen saçları rüzgârda, elleri cebinde en arkada yürür. Geniş nefesler alır, gülümser, düdüğünü öttürür, küçüklerden birini yakalayıp öper, ümit eder.” (Bozbulanık: 79)

Öğretmen ve öğrenciler arasında sevgiye dayanan bir bağ olduğu görülür.

Öğretmenin dışında okuldaki arkadaş çevresi de çocuk üzerinde etkili olabilmektedir. “*Susuz 9*” da çocuklar, birbirlerine hiç hoş olmayacak bir şekilde seslenirler.

“Annem söyledi, iii!” “Bir vurursam aptal!” (Topal Koşma: 115)

Öyküde verilen öğretmen öğrencilerini sevse de sinirlendiği anlar da onları azarlar.

Öğretmen, öğrencilerinin arasında ayırım yapmak istemese de içlerinden bir iki tanesine özel ilgi duyabilir. Fazıla Atabek, “Ömer’in Hikâyesi”nde bir öğrencisiyle özel olarak ilgilenen bir öğretmenden bahseder. Öğretmenin bu çocuğa farklı yaklaşmasının sebebi fakirliğinin yanı sıra sevimli bir yaramaz oluşudur.

Öyküde okul arkadaşlarının birbirleri hakkında bildiklerini öğretmenleriyle paylaşmalarına da değinilir. Öğretmen, Ali’nin çalıştığını arkadaşlarından öğrenir.

“Ayşe’nin Köyü” adlı öyküde yazar, köylü Ayşe’nin okul yıllarından bahseder. Ayşe, kendisini okuldaki arkadaşlarına sevdendirir. Yıllar sonra okul arkadaşlarından biri kendisini ziyarete gelir.

Kendisi de bir öğretmen olan Ayşe, öğrencilerine özellikle din terbiyesi aşılar.

Aysel Alpsal, “Yalnızlık” ta okul çevresinin çocukta bıraktığı izlere değinir. Gülay, çocukluğundaki 23 Nisan gününü hiç unutmaz. O gün de kendisini çok yalnız hisseder:

“Yalnızlık. Hayatımın her devresinde, anılarımın ta dibinde vardır o. İlk, bir 23 Nisan günü, ipek şalvarımla okula giderken tanıyıştım. İçimden ağlamak gelmiş, dünyada bir ben varım sanmıştım. Korkmuştum da. Düşündüğüm ilk gündür o. Ben kendimi bildim bileli o 23 Nisan gününden beri yalnızım. Bazen bir kahkahada, bazen bir kelimedede yalnızlığımı yitirdiğimi sanırım.” (Sıkıntı Odası: 6)

Okul yıllarında arkadaşlar arasında alaya alınma da olabilir. Leyla Erbil’in “Öyküsüz” de çocukluk yılları anlatılan Rüstem’le okuldaki arkadaşları “çipil” diye alay ederler.

Okul yıllarında alınan temel eğitim, çocukta etkili olur. Münife Baran’ın “Günlük Kokusu” adlı öyküsünde Güliz, ilkokulda tarih bilincini tam alır. İlkokuldan sonra da ailesi kendisini iyi bir eğitim alması gerekçesiyle bir kolejle yazdırır. Bu okuldaki öğretmenleri Güliz’e tarihini kötüleyerek anlatır. İklimler yaşayan Güliz, bu okulda okuduğuna pişman olur ve ilkokul yıllarını özlemle anar.

Afet Muhteremoğlu, “*Bedriye*” (1963) de öğretmen Ahmet Bey’in öğrencilerle olan diyalogunu anlatır. Öğretmen, öğrencilerine sert davranmaz. Onlara karşı samimi bir tavır da izlemez.

Bedriye’nin okula gitmesi için öğretmeni de çok uğraşır. Öğretmen, Ahmet Bey ve eşini bu konuda ikna etmeye çalışır:

“O akşam yemeğe toplanmazdan önce gündüz aranan bayan öğretmen kapılarını çaldı. Biraz deli dolu bir telaşla, güven verişle “Ayol, çocuğun lafına ne bakarsınız siz, bugün korktuysa yarın alışır, dedi. Ben sildiririm kaydını ama, gereksiz. Bir gün gelsin, beş gün gelmesin. Akıllı çocuktur o, bir şeyler yapar. Yılsonunda geçirtiveririm ben onu, siz üzülmeyin.” (Bedriye: 34)

Öyküde Bedriye, okulda yaşadığı kötü muamele sonucu hırsızlık yapar. Ablasının kıyafetini izinsiz kullanır. Bu şekilde okuldaki arkadaşlarıyla arasındaki farkı kapatabileceğini düşünür.

Öğretmen kimi zaman sevgisiyle, çocukta aile büyüklerinden birinin yerini alabilir. Saadet Timur’un “*Birinci İstek*”te öğretmen, Zeynep’e annesinin göstermediği sevgiyi gösterir. Bu şekilde öğrencisinin kalbini kazanır ve arkadaş olurlar.

Sabahat Emir, “*Arkadaşça Dertleşelim*” adlı öyküde okul çevresinin çocuk üzerinde yaratabileceği etkiye değinir. Okuldaki arkadaşlar, birbirlerine lakap takarak kolayca eğlenebilirler:

“Anlıyorum arkadaşınızdı. Hem de çocukluk arkadaşınız. Mektepte-Sümüklü Kemal- diye alay edersiniz onunla. Ama hayatta muvaffak olduğu her halinden belliydi.” (Ceviz Oynamaya Geldim Odana: 10)

Cahit Uçuk, “*Sebebi*” de Süheyla adlı bir öğretmenin hoşlandığı adamı neden reddettiğini anlatır. Süheyla, hayatından gayet memnundur. Çocuklarını ve doğayı çok seven bu kadın, bir gün kendisinden hoşlanan bir denizcinin teklifine tepkisiz kalmaz. Onunla ilgili güzel hayaller kurarken kendince haklı bazı şeyler yüzünden ondan uzaklaşır:

Öyküde Süheyla, öğrencilerini seven bir öğretmen olarak anlatılır.

Okul yıllarında edinilen arkadaşlıklar, sonraki yıllarda da devam ettirilir. Mesude Gürel’in “*Takke*” adlı öyküsünde okul sıralarından beri arkadaş olan Halime ve Şükriye arkadaşlıklarını, yetişkinlikte de devam ettirirler.

Çocuklar, para kazanmak için okulda ticaret de yapabilir. Cahit Uçuk'un "*Karşı Duvardaki Güneş*"te çocuklar, eve katkı sağlamak için satıcılık yaparlar. Küçük kız da bundan etkilenerek kartpostallarını satar. Durumu da annesine şöyle açıklar:

"Bizim mektepte adettir. Herkes bir şey satar. Yemiş satarlar. Defter, kalem satarlar, resim satarlar. Hatta bugün bir çocuk, fakir çocuklara kırmızı soğan satıyordu." (Artık Geçti: 64)

Okul arkadaşları arasında kıskançlıklar da doğabilir. Bu sebeple çocuklar arasında anlaşmazlıklar yaşanır.

"*Portakal*" da yazar, fakir öğrencilere yardım eden öğretmenlerden bahseder.

Nursen Karas, "*Güldürmek İçin*" de çocukluğunda okulundan kötü etkilenen ve bunu değiştirmek isteyen bir kadını anlatır. Her şeye rağmen kendisini öğretmenine sevdirmek isteyen çocuk, öğretmenin tepkisiyle karşılaşır:

"Okulda beni nedense, hiç sevmeyen bir öğretmenim vardı. İlk denememi onun üzerinde yapmıştım. Derse kalkışım aritmetikti. (...)" (Sevgisizler: 25)

Öğretmenin olumsuz tavrı, çocukta aşağılık duygusunun oluşmasına neden olur.

Cahit Uçuk'un "*Birbirlerini Arayan Arkadaşlar*" da tarih öğretmeni, öğrencilerin konuyu daha iyi kavrayabilmeleri için onları bir filmi izlemeye yönlendirir. Sınıfta ekonomik bakımından bir dengesizlik olduğundan çocukların bazıları filmi rahatça izleyebilecekken bazıları da sıkıntı çeker.

Okulda öğretmenin sözünü dinlemeyen çocukların cezalandırıldığı da görülür. Sevgi Soysal "*Tante Rosa*" (1968) adlı uzun öyküsünde Tante Rosa, rahibe okulunda yasak olmasına rağmen koşar. Kendisini yakalayan rahibe tarafından mahzene kapatılarak cezalandırılır:

"Schwester Maria kızdı, çok kızdı, Tante Rosa'yı mahzene kapadılar. Tante Rosa mahzende ağladı. Düşündü ki bütün Katolikler pis, kötü şeylerdir; Meryem ana o kadar iyidir ki, o herhalde İsa'yı doğururken Katolik değilmiş." (Tante Rosa: 12)

Rahibe tarafından ceza alması Rosa'nın dinden soğumasına neden olur.

Rosa, rahibe okulunda katı bir dini eğitim alır. Rahibeler, cinselliğin doğal bir şey olduğunu öğretmek yerine çocuklara vücutlarıyla ilgilenmemeleri gerektiğini söylerler. Tante Rosa, oynarken düştüğü bir gün çorabını çıkartmak ister. Rahibeler, yarasını sarmak için bile olsa çorabını çıkarmasına izin vermezler. Yara iltihaplanınca da Rosa'ya Tanrı'nın kendisini böylelikle cezalandırdığını söylerler.

Rahibe okulunda yaşanan cinsel ve dini baskı, Rosa'yı olumsuz etkiler.

Cahit Uçuk'un "*Serinleten Yaşlar*" öyküsünde yalnızlıkla geçen okul yıllarından bahsedilir. Yatılı okuyan, genç kız çocukluğunda geçirdiği bu günleri hiç unutmaz:

"Hep yalnızlık...Çocukluğum hep böyle geçti..Mekteplerin loş koridorlarında yanan küçük ışıklar..Yatakhanelerin sıralı beyaz koridorlarında uyuyan çocuklar...Teyzemin sıcaklığına hasret çekerek bitmeyen uzun ders seneleri..." (Altın Pabuçlar: 150)

"*Bir Kutu Sardalya*" öyküsünde yazar, öğrenciler arasında zengin-fakir ayrımı yapmayan bir öğretmenden söz eder. Öğretmen, her iki öğrencisini de yan yana oturtur.

Çocuklar da ailelerin ekonomik farklılığına aldırmayarak arkadaşlıklarını sürdürürler.

Yıldız İncesu, "*Bir Saat On Üç Dakikalık Seçim Konuşması*" adlı öyküde okul yıllarına değinir. Haydar, Cemil'i iyi olarak anmaz. Cemil, burnu havada bir çocuktur ve herkese tiksiner bakarak. Okuldaki zengin-fakir ayrımı Haydar'ı olumsuz etkiler.

Cahit Uçuk, "*Mutluluk Payı*"nda fakirlikten dolayı ders çalışamayan ve okulda başarısız olan çocuklardan söz ederken "*Kötü Kadın*" da tam tersi bir durum ortaya çıkar. Yine fakir bir öğrenci olan Samiha, başarılarıyla öğretmenlerinin dikkatini üzerine çeker.

Okuldaki arkadaşları, çalışkan olduğundan Samiha'yı çekemez. Kitaplarını, onunla paylaşmak istemezler. Kısırcağılık yaparlar:

"Kitapsız kalamazdım, mektepte fakir olmama rağmen, çalışkanlığım yüzünden hocalarımla beni sevmesini çekemeyenler vardı. Kitabım olmasa onlar not almak için bile kitaplarını vermezlerdi. Kitap almaya da mecburduk. Bu yüzden paramız kalmıyor, kuru ekmek yiyorduk." (Değişen Sensin: 50-51)

Öykülerin geneline bakarak diyebiliriz ki okul çevresi de çocuğun gelişiminde önemli bir role sahiptir. Öğretmen ya da öğrencinin tavrı çocuğun kişilik yapısına etki eder. Öykülerde öğretmen modeli, yazarlar tarafından olumlu verilir. Genelde öğrencilerini seven, onlar arasında ayırım yapmayan bir öğretmen çıkar karşımıza. Bu olumlu bakış, okuldaki arkadaş çevresini yansıtırken değişir. Okul arkadaşları lakap takan, küfür eden, şikayet eden birileri olarak verilir.

Öğretmen, çocuğun cinsel ve ahlaksal gelişiminde etkili biri olarak da verilir. Bunda da öğretmenin çocuğa verdiği cezalar ve eğitim anlayışı etkili olur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇLAR

Çocuk, evliliği güçlendiren ve aile denilen kurumun kalıcılığını sağlayan bir varlıktır. Öykülerde anne ve baba, evliliklerinin kalıcılığı için bir çocuğa ihtiyaç duyar. Çocuğu en fazla isteyen de anne olur (*Evlilik, Söylenmemiş Ninniler, Altın Rüya*). Babalar soyunun devamı için (*Güllü Güzel, Toprak, Döl*) veya konusu köyde geçen eserlerde görüldüğü üzere işgücü olarak (*Döl*) çocuğu isterler. Adı geçen öykülerde baba, erkek çocuğa sahip olmayı arzular. Çocuk hayalinin ise ergen yaşta kızlarda başladığı görülür. Bu durum, o dönemde analık hissinin daha küçük yaşlarda kız çocuklarına aşılandığını gösterir (*Keklik Türküsü, Anlayamazsın, Elif Kızın Öyküsü, Ana*).

Ekonomik yetersizlikler (*Kötü Kadın*), sorumluluk almayı istememe, (*Hoş Geldin Ölüm, Yalancı Gençlik, Tante Rosa Günahını Ödeyen Çocuk*) ,sağlık koşulları (*İkinci Çocuğumun Annesi, Gül Gelin, Günahını Ödeyen Çocuk*) ya da evlilik dışı ilişki (*Ayrık Otu, Ortak*) gibi nedenlerden ötürü bazen ailede çocuk, istenmeyen bir varlık olur.

Çocuk, varlığıyla evdeki huzuru sağlayıp, evliliği güçlendirici (*Şu İnsanlar, Portakal*) ya da anne ve baba arasında köprü vazifesi görerek evliliği kurtarıcı (*Susuz 4, Bu Kapının Ardında, Boş Tabak, Bir Aşk Türküsü, Bir Balo Dönüşü, Mucize*) bir vazife görür. Kimi zaman da çocuğun varlığı yuvayı ayakta tutmaya yetmez (*Servi Gibi, Dünyada Teknik Arıza, Ümit Fakirin Ekmeği, Kalbimin Yüz Karası, Beş Günün Hikâyesi, Hoş Geldin Ölüm, Sevmek, Uzakta Kalan Anne*). Yazarlar, öykülerinde anne ve babalarından ayrı kalan çocukların yaşadığı bunalımı dile getiriler (*Kendisi ile Mektuplaşan Kadın, Dağ Başında Bir Gelin, Karşı Duvardaki Güneş*). Bu durum, onların da aile içi saadetin gerekliliği için çocuğa verdikleri önemi anlatır.

Kişiyi, başkalarından ayrılan bir özelliği de sahip olduğu isimdir. İsim verilirken aile bireylerinden veya tanıdık birinin ismi (*Toprak*), sahip olunan kültürün etkisi (*Ah Ya'rab Yehova, Değişen Sensin, Toprak Bir Zabıta*

Haberi), çocuk ölümlerinden dolayı onları yaşatma isteği (*Döl, Aktüy'ün Gözleri*), sevgi bağlılığına (*Toprak*) dikkat edildiği görülür. Çocuğa isim verirken yazar, kendi adını kullanma yoluna da gidebilir (*Bir Kış Hatırası*). Bazen de ismi alan çocuklar bir arada verilir (*Arkadaşlık*). Öykülerde dikkati çeken bir diğer özellik de kimi isimlerin birden fazla öyküde geçmesidir. (*Susuz 9, Ayşe'nin Köyü, Dağ Başında Bir Gelin, Hoş Geldin Ölüm, Keşke*). Yazarların öykülerinde kırsal isimlerin yanı sıra (*Ayşe, Ahmet, Ömer*) modern isimlere de (*Mine, Alev, Yıldız, Can, Suzan*) yer verdikleri görülür.

Kadın yazarlar, öykülerinde kız çocuklarını erkek çocuklarına göre daha çok kullanırlar (*Son Koz, Aksaray Dolmuş, Yolların Getirdiği, Bu Kapının Ardında, Güllü Güzel, Şişelere Balon*).

Çocuk ve aile ilişkilerine baktığımızda; çocuğun gelişiminde ve eğitiminde birinci derecede rol oynayan annedir. Çocuğun dünyaya gelişinden sonra, kokusunu ve tenini ilk hissettiği annesi olur. Anne, çocukta güven duygusunun oluşmasını sağlar. Kadın yazarlar da öykülerinde koruyucu, kollayıcı ve fedakâr bir anne karakteri çizerler. Türk toplumunun genel anne anlayışını, öykülerinde yansıtırlar. Ağırlıklı olarak çocuklarına karşı sevgi dolu ve fedakâr anneleri işlerler (*Servi Gibi, Dünyada Teknik Arıza, Ümit Fakirin Ekmeği, Öz Suyu, Susuz 4, Susuz 7, Susuz 9, Güllü Güzel*).

Boşanma ya da ayrılık gibi nedenlerle anne çocuğunu tek başına büyütme zorunda kalır (*İki Meşale, Elif Kızın Öyküsü, Kırk Para Yerine*). Çocuğa karşı ilgisiz anne (*Günahını Ödeyen Çocuk, Altın Işık, Sevgisizler, Birinci İstek*) ya da onu bırakıp kaçan annelerden de söz etmek mümkündür (*Susuz XI, Bedriye, Tante Rosa*). Ama bunlar sayı olarak azdır.

Baba da çocuk için önemli bir varlıktır. Babanın varlığı, çocukta güven duygusunun oluşmasını ve evde güç timsali birinin olmasını sağlar. Öykülerin çoğunda baba motifi olumsuz çizilir. İhtirasları uğruna evini ve çocuklarını terk eden (*Servi Gibi, Dünyada Teknik Arıza, Aşk, Boş Tabak, Bir Taze Kurban,*) çocuğundan sevgisini ve ilgisini esirgeyen (*Dünya Yaratmak, Sarhoşun Karısı, Çamaşırıcı Kadın ve Atlar, Altın Işık*), çocuğuna ve eşine şiddet uygulayan, kötü örnek olan babalar da vardır (*Fedim, Fadik, Fadime, Fatma, Arkadaşlık*). Daha acımasız ise bir babanın kendi çıkarları için evladını bile düşünmeyerek onu elleriyle boğarak öldürmesidir (*Altın Işık*).

Baba, annenin öldüğü ya da olmadığı durumlarda çareyi çocuğuna üvey anne getirmekte bulur (*Servi Gibi, Karşı Duvardaki Güneş, Can'ın Şarkısı*).Çocuğunu tek başına yetiştirmekten çekinmeyen fedakâr babalara sadece iki öyküde rastlarız (*Beş Günün Hikâyesi, Ali*).

Anne ve babanın yanı sıra ailenin diğer fertlerinin de çocuk üzerindeki etkilidir. Abla, ağabey, hala, dayı, teyze, dede, nine gibi akrabalar çocuğu olumsuz (*Cengiz Görürse Yaşayamam, Hitlerin Kedisi, Elma Kabukları*) ya da olumlu (*Susuz 8, Yolların Getirdiği, Takvimdeki Dursun, Kafaların İçi, Özleyiş*) yönde etkiler. Akrabaların dışında üvey anne (*Çoban Aşkı, Diktatör*) ya da üvey baba(*Karşı Duvardaki Güneş*) da çocuğun üzerinde etkilidir.

Anne ve babanın çocuğa uyguladığı eğitim modeli öykülerde farlı şekilde verilir. Bağırma ve şiddete başvurma çocuğu korkutur ya da aile bireylerinden soğutur (*Arkadaşlık Fedim Fadik, Fadim, Fatma, Düşmanlığı Olan Bu Sevinçte, Bir Yabancı, Altın Işık, Birinci İstek, Bir Mektup Yazdım Dört Ucu Kara*). Aile bireylerinin sevgiyle yaklaşması ise çocuğun aileye olan bağlılığını arttırır (*Beş Günün Hikâyesi, Çingene Sürüsü, Şemsiyeli Çocuk*). Anne ya da baba masal anlatarak da çocuğu eğitmeyi amaçlar. Anlatılan bu masalların etkisi, çocukken (*Can'ın Şarkısı*) ya da yetişkinlikte (*Çoban Yıldızı*) görülür.

Ailenin, çocuğun cinsel kimliğine bakışı ve onu ahlaki yönden eğitişi, onun cinsel ve ahlaksal gelişimine etki eder. Özellikle anne ve kız arasındaki diyalog onun cinsel kimliğini tanıması bakımından önem taşır (*Bu Kapının Ardında Kalıpsız Deve Üç Bacanın Dumanı ,Elif Kızın Öyküsü*). Öykülerde kız çocukların erken yaşta evlendirilmesine, annelerin de bu duruma olumlu yaklaşımlarına dair örnekler vardır (*Güllü Güzel, Birinci İstek, Gül Gelin*). Çocukların yalan söylemesi, hırsızlık yapması, iftira atması gibi özellikler çocuğun ahlaki bakımdan yetiştirilmesinin zayıf olduğuna işarettir(*Susuz 9, Bedriye*). Öykülerin geneline bakarak söylemek mümkündür ki çocuğun eğitiminde öncelikli söz hakkı anneye verilir.

Eğitim, ailenin verdiği dışında özel eğitimcilerle de yapılabilir. Durumları iyi olan aileler, çocuğunun gelişimi açısından mürebbiye, dadı ya da bakıcı tutarlar. Öykülerde anlatılan dadı ve eğitimciler, eğittikleri çocuklara karşı sevgi doludurlar (*Birinci İstek, Ev Hizmet İşçileri, Gölgeler ve Kuru*

Çeşmeler, Yanık Saraylar, Aktüy'ün Gözleri, Bir Kış Hatırası, Ev Kadını, Ana).

Öykülerde çocukluğa özlem de karşımıza çıkan önemli başlıklardan birisidir. Yaşanılan güzel günlerin hasreti, ya da mekân ve tanıdık birkaç yüz, insanın bir an için geçmişe dönmesine neden olabilir. Çocukluk hatıralarının anılmasının en büyük nedeni; o günlerin çıkarsız, neşeli ve huzur dolu olmasındandır (*Çifte Minare, Alaturka Şarkılar, Gözlüğün Camlarında, Dağ Başında Bir Gelin*).

Kötü bir çocukluk geçirme de o yılların hatırlanılmasında etkili olur. Çocukların özel durumları başlığı altında incelenen fakir çocuk, hasta çocuk, evlilik dışı doğan çocuk olma durumu bu sebebin başında gelir. Ekonomik durumları açısından ailelere bakıldığında; öykülerde genellikle fakir ailelerin olduğu görülür (*Dünyada Teknik Arıza, Ümit Fakirin Ekmeği, Susuz 9, Bir Kutu Sardalya*). Fakir ailelerde kimi çocuklar çalışmak zorunda kalır (*Son Koz, Mademki Hayal Kurmak Bedavadır, Ömer'in Hikâyesi, Onun Bayramı*). Çalışan çocukların da erkek çocuklar oldukları görülür (*Mademki Hayal Kurmak Bedavadır, Ömer'in Hikâyesi*).

Öykülerde hasta çocukların sayısı da bir hayli fazladır. Bir kısmı iyileşirken (*Susuz 1*) bir kısmının da hastalığı öykü boyunca devam eder (*Cengiz Görürse Yaşayamam, Mektuptaki Teyze*). Aile büyükleri çocuğu iyileştirmek için çaba gösterse de çoğu öyküde çocuk, hastalığa yenik düşerek evdekileri yasa boğar (*Haşa Huzurdan, Uzakta Kalan Anne, Kömür, Ömür ve Kömür, Bir Annenin Masalı*). Ölümüne yol açan hastalık yüksek ateş, havale, şeker hastalığı, suçiçeği, ishal, verem ve yanarak ölmedir. Hasta çocuklar özellikle de ailenin durumunun iyi olmaması nedeniyle yeterli tedaviyi göremezler (*Çoban Aşkı, Kömür, Bir Taze Kurban*). Ailelerin ihmalkârlığı nedeniyle ölen çocuklar da vardır. Anne ya da babanın bir aralık dikkatsizliği çocuğun ölümüne neden olur (*Bir Tek Lira, Aktüy'ün Gözleri, Günahını Ödeyen Çocuk*). Sadece bir öyküde özürsüz çocuğa da yer verilir (*Dert Ortağı*). Bu çocuk, sakat olduğu için arkadaşları tarafından dışlanır.

Ailenin sahip çıkmaması ya da çocuğa bakan bir ailenin olmaması sonucu, çocuğu evlatlık alan aileler de vardır. Evlatlık alan ailelerin bir kısmı, çocuğa sevgi ile yaklaşır. Onların eğitimine önem verirler (*Toprak, Nine, Yanık Saraylar*). Kimi aileler ise çocuğu bir hizmetçi gibi görüp, ona eziyet

etmekten kaçınmazlar (*Bedriye, Merzuka, Altın Işık, Nine, Çoban Aşkı, Ömür ve Kömür, Toprak, Sedef Kakmalı Ev*).

Evlilik dışı olan çocuklarda anne, çaresizliğe düşerek evladını bir kimseye ya da kuruma bırakır (*Panorama, Randevu, Ayrık Otu*). Annenin, çocuğunu babası istemese de tek başına büyüttüğü de görülür (*Kendisi ile Mektuplaşan Kadın*). Baba, sonradan haberini aldığı çocuğunu kabul de edebilir (*Meçhul Kadın*).

Çocuğun ailesi dışında etkilendiği bir de çevre vardır. Çocuğun oyun arkadaşları, komşular ya da sokakta gördüğü herhangi bir yabancı bu çevreyi oluşturabilir. Çocuk, içinde bulunduğu çevredeki insanları sevebilir (*Gözlüğün Camlarında, Arkadaşlık, Ölü Ben Bu Kadar Değilim, Bir Taze Kurban, Portakal, Birbirlerini Arayan Arkadaşlar, Akçe Bardak*) ya da onlardan nefret edebilir (*Evcilik Oyunu, Güldürmek İçin, Onun Bayramı, Dert Ortağı*). Dış çevre çoğu zaman çocuk için bir tehlike de oluşturabilir (*Onun Bayramı, Şişelere Balon, Bir Kış Hatırası, Bir Zabıta Haberi, Dumanlı Gözler*). Çocuk, çoğunlukla bu tehlikelerle tek başına mücadele etmek zorunda kalır. Çevrenin çocuğa aldığı tavır, onun duygusal açıdan olumsuz etkilenmesine neden olur.

Dış çevre, çocuğun cinsel ve ahlaksal gelişiminde de etkili olabilmektedir. Toplumun koyduğu yasaklar (*İki Nişanlı, Gül Gelin, Bir Zabıta Haberi, Dağ Başında Bir Gelin*), karşı cinse duyulan ilgi (*Son Koz, Bilinçli Eğitim 2, Cengiz Görürse Yaşayamam, Cennet'in Düşü, Bedriye, Arkadaşça Dertleşelim, Alacık, Üç Bacanın Dumanı, Çıldırın Kadın*), arkadaşlar arasında oynanan cinsel içerikli oyunlar (*Aşk, Sönen Işıklar*) çocuğun cinsel gelişiminde etkili olur.

Oyun, çocuğun gelişimi açısından vazgeçilmez bir araçtır. Oyun, çocuğun bedensel, sosyal ve zihinsel yönden gelişimini sağlar. Çocuk, oyun oynarken eğlenir (*Öz Suyu, Susuz 7, Sevgisizler, Kanarya, Kara Günün Sonu, Bedriye, Ben Bu Kadar Değilim, Ev Hizmet İşçileri, Unutmayacaktı, Kafaların İçi, Takke, Yanık Saraylar*). Çocuk, sıkıntısını ve isteklerini oyunla dışarıya yansıtır (*Dünyada Teknik Arıza, Ömer'in Hikâyesi, Çingene Sürüsü, Evcilik Oyunu, Bir Yabancı*). Çocuk, merak ettiği ve kendisine yabancı olan olayları oyunla dile getirir (*Hitlerin Kedisi, Aşk, Toprak*). Çocuk, ailede aldığı eğitimi oyuna ve oyuncaklara yansıtabilir (*Diktatör, Ana*).

Öykülerde çocukların tercih ettiği oyunlar birbir, saklambaç, koşmaca, topla oynama, bebekle oynama, evcilik oyunu, yazı-tura oyunu, ip atlama, kaydırak, kartopu oynama, toprakla oynamadır (*Dünyada Teknik Arıza, Öz Suyu, Ömer'in Hikâyesi, Evcilik Oyunu, Kara Günün Sonu, Şemsiyeli Çocuk, Şişelere Balon*). Kız çocuklar, bebekleriyle oynarken onu canlı gibi düşünürler (*Cengiz Görürse Yaşayamam, Serbest Kürsü, Aktüy'ün Gözleri, Sarı Kız*). Oyun, kimi zaman çocuk için tehlikeli sonuçlar doğurabilir, çocuğu ölüme dahi götürebilir (*Çark Gene Durdu Onların Romanından, Aktüy'ün Gözleri, Günahını Ödeyen Çocuk*). Öykülerde çoğunlukla oyun alanı için sokak tercih edilir (*Unutmayacaktı, Takke, Bir Taze Kurban, Karşı Duvardaki Güneş, Portakal, Sevgisizler*). Dolayısıyla da bu durum çevrenin de çocukların yetişmesinde büyük bir rolü olduğunu gösterir.

Hayvanları sevme ya da hayvan besleme çocukta olumlu duygular yaratabilir. Öykülerde dikkati çeken, çocukta hayvanlara olan ilginin yüksek olmasıdır (*Ersatz, Cengiz Görürse Yaşayamam, Hitlerin Kedisi, Hoş Geldin Ölüm, Cennet'in Düşü, Kanarya, Kömür, Keşke, Bulduk, Sevgisizler, Çamaşırıcı Kadın ve Atlar, Akçe Bardak, Alacık, Tante Rosa*). Çocuk, bazen hayvanlara zarar vermek de isteyebilir (*Ölü, Uyku*). Hayvan besleyen çocuk, sevdiği hayvanlara kendince isimler de verir (*Hoş Geldin Ölüm, Cennet'in Düşü, Yine Bir Sarı Kız*). Köyde yaşayan çocukların ilgi duydukları hayvanlar; inek, kuzu, eşektir (*Cennet'in Düşü, Yine Bir Sarı Kız, Alacık*). Çocuk, hayvan ve insanın içinde yer aldığı doğaya duyarlı olabileceği gibi (*Üç Bacanın Dumanı*) doğaya zarar da verebilir (*Bulduk*).

Çocuğun etkilendiği bir diğer çevre de okul çevresidir. Okul, çocuğun yeni bilgilerle donanmasını ve doğru bilgileri öğrenmesini sağlar. Öğretmen ve okul arkadaşları, çocuğun okulda karşılaşacağı çevreyi oluşturur. Öğretmenin olumsuz tavrı, çocukta aşağılık duygusunun oluşmasına (*Son Koz*) ya da ondan ve okuldan soğumasına neden olur (*Güldürmek İçin, Tante Rosa*). Öğretmenin ilgi ve sevgisi ise çocukta olumlu duygular uyandırır (*Birinci İstek, Bir Kutu Sardalya, Kötü Kadın*). Okuldaki arkadaş çevresi de çocuğun duygularını etkileyebilmektedir. Arkadaş çevresinde en fazla görülen alay etme, lakap takma, kıskançlık ve ekonomik farklılıklar nedeniyle ayırım yapmadır (*Karşı Duvardaki Güneş, Bir Saat On Üç Dakikalık Seçim Konuşması, Kötü Kadın*). Lakap takma sevdiğinden olduğu gibi

(*Ayşe'nin Köyü*) alay için de olabilir (*Öyküsüz, Arkadaşça Dertleşelim*). Okul çevresinde edinilen arkadaşlıklar olumlu yönde olursa devam ettirilir, kalıcı dostluklara dönüşür (*Takke, Bir Kutu Sardalya*). Okul çevresinde rastlanan bir diğer olay ise öğretmene yapılan şikâyetlerdir (*Öğretmen, Susuz 9, Ömer'in Hikâyesi*).

Okul, çocuğun duyuşal yapısını etkilediği gibi cinsel ve ahlaksal kimliğinin kazanılmasında da etkili olur. Çocuk, okuldaki öğretmen ve arkadaşlarının etkisiyle ahlaki açıdan olumlu ya da olumsuz davranışlar kazanır. Yalan söyleme, hırsızlık yapma, küfür etme olumsuz davranışlar arasında gelir. Çocuk, arkadaşlarından gördüğünü uygulamak isteyebilir (*Susuz 9, Bedriye*). Öğretmen de çocuğun dini (*Ayşe'nin Köyü, Tante Rosa,*) ya da cinsel eğitiminde (*Tante Rosa*) etkin rol oynar.

Ele alınan dönemde savaşın etkilerini görmek pek mümkün değildir. Nevin İşlek ve Sevgi Soysal gibi yazarlar, öykülerinde savaştan bahsederler. Bu iki yazarın öykülerinde çocuk, savaşı bir oyun gibi görür ve onunla alay eder (*Hitlerin Kedisi, Bir Şeydi Hiçliği Hiç Olup Yitti, Düşmanlığı Olan Bu Sevinçte, Tante Rosa*). Bu tarz öykülerde genelde kız çocukları kullanılır (*Bir Şeydi Hiçliği Hiç Olup Yitti, Düşmanlığı Olan Bu Sevinçte, Tante Rosa*).

İncelediğimiz bütün eserlerde kadın yazarlar, aile içi eğitim üzerinde dururlar. Çocuğun ele alındığı çevre, daha çok aile çevresidir. Anne ve babanın çocuğa takındıkları tavır, onun gelişiminde önemli etkiler yapar. Genel olarak, öykülerde çocuğa en yakın anne, ele alınan çocuklarda da kız çocuklardır. Anne, baba evi terk edip gitse bile çocuğuyla yaşama mücadelesini sürdürür. Anne karakteri, Türk toplumunun geleneksel anne tipini yansıtacak nitelikte fedakâr ve kollayıcıdır. Buna tepki olarak çocuğunu umursamayan, evi terk eden, eşini aldatan annelere az da olsa öykülerde rastlanır. Çoğunda da anne, çocuğunu ve geride bıraktıklarını hatırlayıp evine geri döner. Bu da yazarların anneye karşı takındıkları duyuşal bir bağın göstergesi olabilir. Kırsal kesimi anlatan öykülerde anne, kız çocuğunun erken yaşta evlendirilmesine yönelik takındığı yumuşak tutum yönünden yazarlar tarafından eleştirilir.

Kadın yazarların, babaya daha acımasız davrandıkları görülür. Baba; eşini aldatmaktan çekinmez. Yeri geldiğinde evde güç ve otoritenin simgesi olarak eşine şiddet uygular, çocuğuna kötü örnek olur. Öykülerde çocuğuna

ilgisiz babalar, çok fazladır. Öyle ki bu ilgisizlik, sevgisizliğe dönüşür. Baba, kendi çocuğunu öldürmekten bile çekinmez. Bu durum, kadın yazarların baba karakterine takındıkları sert tutumu gösterir.

Çocuklar, hasta da olsalar, sevgisiz bir ortamda da büyüseler, evlilik dışı da doğarsalar hepsi birer çocuktur. Kadın yazarlar, çocuğa olan sevgilerini ona duygusal açıdan bakmakla dile getirirler. Öykülerde çocuğu ele alış, okuyucuda duygusal izlenimler bırakır ve okuyucuyu düşünmeye sevk eder. Çocuk, öykülerde acıma faktörünün timsali olur diyebiliriz.

Sonuç olarak öykülerde olay, çocuğun etrafında döner (*Ömer'in Hikâyesi, Takvimdeki Dursun, Çingene Sürüsü, Ölü, Cengiz Görürse Yaşayamam, Hitlerin Kedisi, Mektuptaki Teyze, Evcilik Oyunu, Cennet'in Düşü, Kanarya, Bedriye, Bir Taze Kurban, Kanlı İşaret, Yine Bir Sarı Kız, Hafta Sonu, Onun Bayramı, Birbirlerini Arayan Arkadaşlar, Akçe Bardak, Ayşe'nin Patikleri vb.*). Çocuk, olayın merkezi değil; nedenlerinden olur. Öykülerdeki dünyayı vermek için çocuk; olay kahramanının günümüzde yaşadıklarını daha iyi aktarmak için de çocukluk yaşantısı daha çok kullanılır.

5.2. Öneriler

Çocuk edebiyatı alanı araştırmaya yapmaya müsait ve ihtiyaç duyulan bir alan olduğundan bu alanda tematik çalışmaların yapılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ele aldığımız dönemdeki bazı kadın yazarlar hakkında geniş bilgiye ulaşamadık. Bu durum 1950-1970 arasındaki bazı kadın yazarlar hakkında gerek biyografik gerek tematik bir çalışmaya ihtiyaç olduğunu gösterir.

KAYNAKÇA

İncelediğimiz Kitaplar:

Alpsal, Aysel. (1959). *Sıkıntı Odası*. Yenilik Yayınları.

Atabek, Fazıla. (1957). *Veda Çiçekleri*. Samsun: Ahali Matbaası.

Baran, Münife. (1962). *Bir Sokak, Bir Semt, Bizim Hüsnü Bey ve Nato*.

İzmir: Karınca Matbaacılık.

Burak, Sevim. (1965). *Yanık Saraylar*. İstanbul:Türkiye Basımevi.

Çelen, Meral. (1961). *Güllü Güzel*. Düşün Yayınevi.

Dayıoğlu, Gülten. (1970). *Döl*. İstanbul: Oğul Yayınları.

Emir, Sabahat. (1969). *Öküz Kafalı Şaban Bey Destanı*. İstanbul: Babıali Aziz Uçtay Matbaası.

Emir, Sabahat. (1964). *Ceviz Oynamaya Geldim Odana*. İstanbul: Yenilik Basımevi.

Ener, Güner. (1969). *Eylül Yorgunu*. Yankı Yayınları.

Erbil, Leyla. (1990). *Gecede*. (Üçüncü Basım). İstanbul: Can Yayınları.

Erbil, Leyla. (2004). *Hallaç*. İstanbul: Kültür Yayınları.

Gürel, Ferzan. (1965). *Şeftali Çiçekleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.

Gürel, Ferzan. (1962). *Evcilik Oyunu*. İzmir: Kovan Kitabevi Yayınları.

Gürel, Mesude. (1964). *Kaderin Oyuncakları*. İstanbul: Yeni Matbaa.

İncesu, Yıldız. (1970). *Bir Saat On Üç Dakikalık Seçim Konuşması*. İstanbul: Tan Matbaası.

İşlek, Nevin. (1962). *İkindi Güneşi*. İstanbul: Büyük Kervan Basımevi.

İzmirli, Mübeccel. (1967). *Sabah Geçidi*. İstanbul: Sıralar Basımevi.

Karas, Nursen. (1967). *Sevgisizler*. Ankara: Dost Yayınları.

Meriç, Nezihe. (1965). *Menekşeli Bilinç*. İstanbul: Can Yayınları.

Meriç, Nezihe. (1957). *Bozbulanık*. (İkinci Baskı).Ankara: Dost Yayınları.

- Meriç, Nezihe. (1956). *Topal Koşma*. Ankara: Güney Matbaacılık.
- Muhteremoğlu, Afet. (1968). *Toprak*. İstanbul: Yay Yayınları.
- Muhteremoğlu, Afet. (1963). *Ahmet Beylerin Bedriye*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Muhteremoğlu, Afet. (1964). *Başörtülüler*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Soysal, Sevgi. (1968). *Tante Rosa*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Soysal, Sevgi. (1988). *Tutkulu Perçem*. (Üçüncü Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Suat, Efqayış. (1950). *Kırk Kapısı*. İstanbul: Halk Basımevi.
- Timur, Saadet. (1958). *Şeytansız*. İstanbul: İstanbul Yayınları.
- Timur, Saadet. (1963). *Bu Kadar Değilim*. İstanbul: İzlem Yayınları.
- Uçuk, Cahit. (1964). *Unutmayacaktı*. İstanbul: İstanbul Matbaacılık.
- Uçuk, Cahit. (1965). *Artık Geçti*. İstanbul: Afitap Yayınevi.
- Uçuk, Cahit. (1967). *Cennet Bahçe*. İstanbul: Uçuk Yayınları.
- Uçuk, Cahit. (1968). *Altın Pabuçlar*. İstanbul: Uçuk Yayınları.
- Uçuk, Cahit. (1969). *Bir Işıklı Pencere*. İstanbul: Uçuk Yayınları.
- Uçuk, Cahit. (1970). *Değişen Sensin*. İstanbul: Uçuk Yayınları.
- Uçuk, Cahit. (1970). *Kurtların Saygısı*. İstanbul: Uçuk Yayınları.

Yararlandığımız Kaynaklar;

- Adler, Alfred. (1996). *Çocuk Eğitimi*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Akça, Ülkü. (1997). Aile İçi İletişim ve Eğitime Etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı: 135, 70-74.
- Ak, Nilsu. (2006). *Aziz Nesin'in Öykü ve Romanlarında Çocuk ve Eğitim Teması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Ateş, Kemal. (1998). *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Aydemir, Cengiz. (1998). Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Eğitim Değerleri. *Türk Yurdu*. Sayı: 131, 48-54.

- Baydar, Oya. (2006). Kadın Yazar Olmanın Dayanılmaz Hafifliği. Karaca, N.T.(Editör).*Edebiyatımızın Kadın Kalemleri*.(İçinde)Ankara: Vadi Yay. s.557-562.
- Bezirci, Asım. (2003). 1950 Sonrasında Hikâyecilerimiz.(2. Baskı). İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Binbaşoğlu, Cavit. (1997). Çocuk Eğitiminde Anne ve Babanın Etkileri. *Çağdaş Eğitim. Sayı: 22*, 14-16.
- Binbaşoğlu, Cavit. (1997). Çocuk Eğitiminde Oyun. *Çağdaş Eğitim. Sayı: 22*, 19-21.
- Ceylan, Süleyman. (2008). *Demokrat Parti İktidar Döneminde Üniversite Eğitimi (1950-1960)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çaganava, Ana. (2006). *Cahit Uçuk'un Romanlarında Tema ve Eğitim Öğeleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çiçek, Arif. (1999). *Demokrasi ve Türkiye'nin 1950 Sonrası Demokratikleşme Meselesinin Sosyolojik Tahlihi*. Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Dayıoğlu, Gülten. (1993). *30 Yıl Çocuklarla Soluk Soluğa*. Altın Kitaplar Yayınevi.
- Demir, Ayşe. (2006). Başlangıcından Cumhuriyete Kadar Ana Çizgileriyle Türk Hikayesi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi. Sayı:7* ,101-107.
- Demir, Fatma. (2006). *Muzaffer İzgü'nün Öykülerinde Çocuk ve Eğitim Teması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çanakkale.
- Demir, G. (2006). *Konya İli Cihanbeyli İlçesi'nde Anlatılan Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Doğan, Abide. (1999). *Cahit Uçuk Hayatı-Sanatı-Eserleri*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Doğan, Erdal. (2003). *Sevgi Soysal Yaşasaydı Aşık Olurdum*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Elçin, Şükrü. (1981). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Enginün, İnci. (1985). Çocuk Edebiyatına Toplu Bir Bakış. *Türk Dili. Sayı:400*, 186-194.

- Enginün, İnci. (1985). Halide Edip Adıvar'ın Eserlerinde Çocuklar. *Türk Dili. Sayı: 400*, 247-258.
- Enginün, İnci. (2003). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. (4. Basım). İstanbul: Dergah Yay.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2001). *Gelişim ve Öğrenme*. (9. Basım). İzmir: Arkadaş Yay.
- Erdoğan, Türkan. (1998). Nezihe Muhittin'in Romanlarında Kadın ve Çocuk. *Türk Yurdu. Sayı:136*, 50-58.
- Erdoğan, Yasemin. (2008). *Zeynep Cemali'nin Öykü ve Romanlarında Çocuk ve Eğitim Teması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Göçgün, Önder. (1985). Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Çocuklar, *Türk Dili. Sayı:400*, 228-235.
- Göka, Erol. (1996). *Çocuk ve Çevre*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- Gökşen, E.Naci (1957). Türk Romanında Çocuk. *Türk Dili. Sayı: 69*, 486-488.
- Gökşen, E. Naci. (1960). *Çocuklar İçin Edebiyat*. İstanbul: Bakış Matbaası.
- Gürel, Zeki. (1995). Çocuk Edebiyatı Kavramı Üzerine. *Milli Eğitim Dergisi. Sayı: 126*, 46-47.
- Gürsoy, Ülkü. (1998). Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Eserlerinde Çocukluk Hatıraları. *Türk Yurdu. Sayı:136*, 61-65.
- Hece Türk Öykücülüğü Özel Sayısı* (2005). 46\47 (2. Basım).
- İnci, Handan. (1995). Ahmet Mithat Efendi ve Çocuk Terbiyesi, *Türk Dili. Sayı:521*, 537-589.
- Kabaklı, Ahmet. (1991). *Türk Edebiyatı* (4. Cilt). İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yay.
- Karaalioğlu, S. K. (1982). *Resimli Türk Edebiyatçıları Sözlüğü*. İstanbul: Yelken Basımevi.
- Karaca, N. Tağızade (2006). *Edebiyatımızın Kadın Kalemleri*. Ankara: Vadi Yay.
- Kerman, Zeynep. (1985). Halid Ziya'nın Romanlarında Çocuk ve Çocuk Terbiyesi. *Türk Dili. Sayı: 400*, 211-217.

- Korkmaz, Ramazan. (2004). *Yeni Türk Edebiyatı. (1839-2000)*. Ankara: Grafiker Yay.
- Köksalan, Bahadır (2007). *Çocuk Edebiyatı ve Gelişimi İle İlgili Temel Kavramlar*. Yüce, K. ve Nuhoğlu, M.M. (Editörler). *Çocuk Edebiyatı*.(İçinde). İstanbul: Arı Matbaacılık. s.16-64.
- Lekesiz, Ömer (2005). *Yeni Türk Edebiyatında Kadın Öykücüler. Hece Öykü Dergisi. Sayı: 8, 39-44.*
- Makarenko, A.S. (2006). *Ailede ve Okulda Çocuk Eğitimi. (5. Baskı)*. İstanbul: Sorun Yayınları.
- Necatigil, Behçet. (2006). *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü. (23. Basım)*. İstanbul: Varlık Yay.
- Oğuz, M. Öcal (2004). *Türk Halk Edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Oğuzkan, Ferhan. (2001). *Çocuk Edebiyatı. (7.baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Okay, Orhan. (2005). *Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergah Yayınları
- Öğretir, A.D. (2004). *Pozitif Düşünmeye Dayalı Grup Eğitimi Programının Annelerin Benlik Algısı, Eşlerine ve Çocuklarına Yönelik Tutumları İle Kendini Denetleme Becerisi ve Otomatik Düşünceleri Üzerinde Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Sefercioğlu, Necmeddin.(1998).*Çocuk Edebiyatı. Türk Yurdu. Sayı:136, 37-39.*
- Sever, Sedat. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayınları.
- Silleli, F.Nurdan. (1987). *Çocuk ve Oyun*. Ankara: Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Sınar, Alev. (2006). *Türkiye’de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi. Sayı:7, 175-225.*
- Sınar, Alev. (1997). *Hikaye ve Romanımızda Çocuk*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Süngü, Gülin. (1991). *Çocuk Eğitiminde Babanın Rolü. Karayolları Bülteni. Sayı: 41, 28-30.*
- Şahin, Abdullah (2007). *Çocuk ve Çocukluk*. Yılar, Ö. ve Turan, L. (Editörler).*Çocuk Edebiyatı*.(İçinde). Ankara. Pegem Yayıncılık, s.3-15
- TBEA (*Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*). (2003). (2. Baskı).Cilt: 1-2, YKY: İstanbul.

- Taş, E. B. (2008). *Türkiye’de Çocuk Dergilerinin Çocuk Eğitime Katkısı ve Milliyet Kardeş Dergisi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Türk Dili Kurumu. (1998). *Türkçe Sözlük*. (9. Baskı). Ankara: TDK.
- Ulusoy, Ayten. (2002). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Anı Yayınları.
- Yalçın, Alemdar ve Aytaş, Gıyasetin (2003). *Çocuk Edebiyatı*. (2. Baskı). İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Yaldız, H.T.(2006). *Masalların Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi. (Sarayönü Örneği)*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Yardımcı, Mehmet ve Tuncer, Hüseyin (2002). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*. Ürün Yayınları.
- Yavuzer, Haluk. (2006). *Çocuk Psikolojisi*. (29. Basım). İstanbul:Remzi Kitabevi.
- Yeşilyaprak, Binnur. (2004). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri Gelişimsel Yaklaşım*. (10. Baskı). Ankara: Nobel Yay.
- Yıldırım, Ercan. (2005). Kadın Öykücülerin Konu Seçimi. *Hece Öykü Dergisi*. Sayı: 8, 56-73.
- Yılar, Ömer ve Turan, Lokman (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.